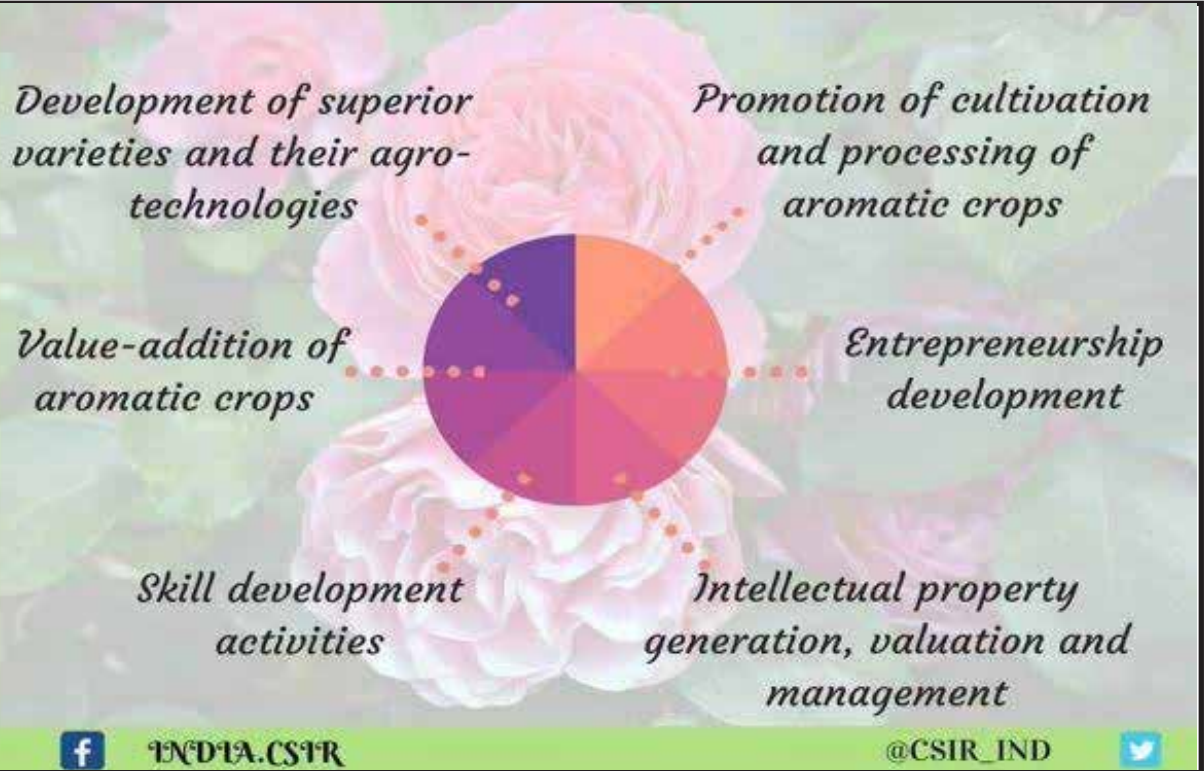

**CSIR
Aroma
Mission**

Development of superior varieties and their agro-technologies

Promotion of cultivation and processing of aromatic crops

Entrepreneurship development

Intellectual property generation, valuation and management

Skill development activities

Value-addition of aromatic crops

 INDIA.CSIR
 @CSIR_IND

અરોમા મિશન અને ફ્લોરિકલ્ચર મિશન

National Digital Health Mission

Ministry of Health and Family Welfare

national health authority

APPLY ONLINE

NDHM Health ID, Digi Doctor, PHR, HFR and EMR

Rashtriya Digital Swasthya Abhiyan Yojana

પ્રધાનમંત્રીનું ડિજિટલ સ્વાસ્થ્ય મિશન

click to join whatsapp
joinicerajkot.com

follow us on instagram
[icerajkot](https://www.instagram.com/icerajkot)

follow us on youtube
[icerajkot](https://www.youtube.com/icerajkot)

join telegram
t.me/icerajkotofficial

INDEX

1. બંધારણ અને રાજ્યવ્યવસ્થા...1

- ડ્રાફ્ટ પર્સનલ ડેટા પ્રોટેક્શન બિલ, 2019.....01
- સુપ્રીમ કોર્ટે NDAમાં મહિલાઓના પ્રવેશને મુલતવી રાખવાની કેન્દ્રની અરજી ફગાવી....02
- જ્ઞાતિની વસ્તી ગણતરી.....02
- સામાજિક જવાબદારી.....03
- પ્રશ્નોત્તરી.....04

2. અર્થતંત્ર.....06

- ડિજિટલ ચુકવણી પ્રણાલી.....06
- 45મી GST કાઉન્સિલ બેઠક.....06
- આદિવાસી વિસ્તારોમાં મોતીની ખેતીને પ્રોત્સાહન: ટ્રાઈફેડ.....07
- GST કાઉન્સિલની 45મી બેઠક.....08
- રોકાણકારો અને વ્યવસાયો માટે નેશનલ સિંગલ વિન્ડો સિસ્ટમ શરૂ કરવામાં આવી...08
- ADB એ ભારતના વિકાસનો અંદાજ ઘટાડીને 10% કર્યો.....09
- 2021માં ખરીફ અનાજનું ઉત્પાદન 150.50 મિલિયન ટન સુધી પહોંચશે.....09
- વિદેશી સીધું રોકાણ (FDI) પ્રવાહ.....10
- સ્ટેબલકોઈન.....11
- RBI નાણાકીય વર્ષ 21 માં બેંક ડિપોઝિટનો ડેટા જાહેર કર્યો.....12
- પ્રશ્નોત્તરી.....12

3. આંતરરાષ્ટ્રીય ઘટનાઓ.....14

- CEPA: ભારત-UAE.....14
- શ્રીલંકાએ કોવિડ રસી ખરીદવા માટે IMF પાસેથી 100 મિલિયન ડોલરની લોન માંગી.....15
- યમનના 16 મિલિયન લોકો ભૂખમરાના આરે : સંયુક્ત રાષ્ટ્ર.....15
- WFP-ICRISATએ ખાદ્ય સુરક્ષા પર સમજૂતી પર હસ્તાક્ષર કર્યા.....15
- ચીને તમામ ક્રિપ્ટોકરન્સી વ્યવહારોને ગેરકાયદેસર જાહેર કર્યા.....16
- વુલી મેમોથ.....16
- G-20 કૃષિ મંત્રીઓની પરિષદ 2021.....17
- સાઉદી અરેબિયાના વિદેશ પ્રધાનની મુલાકાત.....18
- બાંગ્લાદેશના પ્રધાનમંત્રીને 'SDG Progress Award' થી સન્માનિત કરવામાં આવ્યા.....19
- ભારત-અમેરિકા દ્વિપક્ષીય બેઠક 24 સપ્ટેમ્બરે યોજાશે.....20
- પ્રશ્નોત્તરી.....20

4. વિજ્ઞાન અને ટેકનોલોજી....23

- PEDAs એ EV ચાર્જિંગ સ્ટેશનો માટે CESL સાથે કરાર પર હસ્તાક્ષર કર્યા.....23
- એમોનિયમ નાઇટ્રેટ પર નિયમો.....23
- સંરક્ષણ ઔદ્યોગિક કોરિડોર.....24
- પેટન્ટ (સુધારા) નિયમો, 2021.....25

- મૂન કેટરનું નામ મેથ્યુ હેન્સન (Matthew Henson) પરથી રાખવામાં આવ્યું છે.....26
- સંરક્ષણ મંત્રાલયે 118 ટેન્કો માટે 7500 કરોડ રૂપિયાનો આદેશ આપ્યો.....27
- પ્રશ્નોત્તરી.....27

5. યોજના/પોર્ટલ/રિપોર્ટ.....29

- મુંબઈમાં 90 ટકા કોવિડ-19 એન્ટિબોડીઝ છે: સિરો સર્વે.....29
- કાયદા અને ન્યાય મંત્રાલયે 'એક પહેલ અભિયાન' (Ek Pahal Drive) શરૂ કર્યું.....29
- અરોમા મિશન અને ફ્લોરિડલ્યર મિશન.....29
- ભારતમાં સુએજ ટ્રીટમેન્ટ પ્લાન્ટ્સની ક્ષમતા...31
- તબીબી ઉપકરણ પાર્ક યોજના.....32
- આબોહવા સૂચકો અને ટકાઉ વિકાસ પર અહેવાલ: WMO.....32
- યુનિસેફે 'Fed to Fail' રિપોર્ટ બહાર પાડ્યો.....33
- પ્રધાનમંત્રીનું ડિજિટલ સ્વાસ્થ્ય મિશન (Pradhan Mantri Digital Health Mission).....34
- ઓટોમોબાઈલ અને કમ્પોનન્ટ ઉત્પાદકો માટે PLI યોજના.....34
- પ્રશ્નોત્તરી.....35

6. પર્યાવરણ અને ભૌગોલિક ઘટનાઓ.....37

- વન અધિકાર અધિનિયમ.....37
- વિશ્વ ગેંડા દિવસ.....38

- બે ભારતીય સમુદ્રતટોને આંતરરાષ્ટ્રીય બ્લુ ફ્લેગ સર્ટિફિકેશન (Blue Flag Certification)...39
- COP-26 અને ગ્રીન ટેકનોલોજી ટ્રાન્સફર...39
- આબોહવા પ્રેરિત સ્થળાંતર અને આધુનિક ગુલામી.....40
- આર્કટિક સમુદ્રના બરફમાં ઘટાડો.....41
- WHO એ હવાની ગુણવત્તાના ધોરણોમાં સુધારો કર્યો.....42
- બ્લુ ફૂડ.....43
- પ્લાન્ટ ડિસ્કવરી, 2020: BSI.....43
- પ્રશ્નોત્તરી.....44

7. ઇતિહાસ અને સંસ્કૃતિ.....47

- શ્રી પદ્મનાભસ્વામી મંદિર.....47
- પ્રશ્નોત્તરી.....47

8. અન્ય સંક્ષિપ્ત વર્તમાન પ્રવાહો.....48

- વીજ સંબંધિત યોજનાઓ માટે જિલ્લા સ્તરની સમિતિઓ.....48
- 'ફન્ટ-ઓફ-પેક' લેબલ.....48
- બે ભારતીય પ્રોજેક્ટ્સને અર્થશોટ એવોર્ડ મળ્યો (Earthshot Prize).....49
- સ્ટેટ ફૂડ સેફ્ટી ઇન્ડેક્સ: FSSAI.....50
- બિન-સરકારી સંસ્થાઓના વિદેશી ભંડોળ પર પ્રતિબંધ.....51
- પોષણ વૃદ્ધિમાં યોજાની ભૂમિકા.....52
- ગ્લોબલ ઇનોવેશન ઇન્ડેક્સ 2021.....53

- 21 સપ્ટેમ્બર: આંતરરાષ્ટ્રીય શાંતિ દિવસ (International Day of Peace).....54
- ચરણજીત સિંહ ચન્નીએ પંજાબના નવા મુખ્યમંત્રી તરીકે શપથ લીધા.....54
- ભારત 'વેક્સીન મૈત્રી' હેઠળ કોવેક્સના સભ્ય દેશોને કોવિડ રસીની નિકાસ ફરી શરૂ કરશે...55
- ઓઇલ સ્પિલ માટે સુપર-હાઇડ્રોફોબિક કોટન કમ્પોઝિટ.....55
- સિંગલ-ચુમ્બ પ્લાસ્ટિકનો વિકલ્પ.....56
- એર માર્શલ વી.આર. ચૌધરી ભારતીય વાયુસેનાના આગામી વડા બનશે.....57
- 21 સપ્ટેમ્બર: વિશ્વ અલ્ઝાઇમર્સ ડે (World Alzheimer's Day).....57
- બ્લુ ફ્લેગ પ્રમાણીકરણ.....58
- હળદરની નવી જાતો.....49
- વૈશ્વિક હવાની ગુણવત્તાની માર્ગદર્શિકા: વિશ્વ આરોગ્ય સંગઠન.....60
- 23 સપ્ટેમ્બર: આંતરરાષ્ટ્રીય સાંકેતિક ભાષા દિવસ (International Day of Sign Languages).....61
- વૈશ્વિક કંપનીઓ 2050 સુધીમાં જહાજોમાંથી ઉત્સર્જન ઘટાડશે.....62
- ARAI ઇલેક્ટ્રિક વાહનો માટે ચાર્જર વિકસાવે છે.....62
- ભારત 2022 સુધીમાં ટ્રાન્સ ફેટ ફ્રી (trans fat-free) બનશે.....63
- લક્ષ્મણ રેસિડેન્ટ સર્ટિફિકેટ ઓર્ડર 2021.....63
- 24 સપ્ટેમ્બર: વિશ્વ દરિયાઈ દિવસ (World Maritime Day).....64
- લેહ હિમાલયન ફિલ્મ ફેસ્ટિવલની પ્રથમ આવૃત્તિનું આયોજન કરશે.....64
- હિમાચલ પ્રદેશના કાઝામાં વિશ્વના સૌથી ઊંચા ઇલેક્ટ્રિક વ્હીકલ ચાર્જિંગ સ્ટેશનનું ઉદઘાટન..65
- CAF World Giving Index 2021 બહાર પાડવામાં આવ્યો.....65
- આંતરરાષ્ટ્રીય સ્ટાર્ટ-અપ હબ રેન્કિંગ 2021...65
- PFRDA રાષ્ટ્રીય પેન્શન પ્રણાલી દિવસ.....66
- પ્રશ્નોત્તરી.....66

ડ્રાફ્ટ પર્સનલ ડેટા પ્રોટેક્શન બિલ, 2019

- તાજેતરમાં સંયુક્ત સંસદીય સમિતિ (JPC)એ પરામર્શ માટે પર્સનલ ડેટા પ્રોટેક્શન બિલ, 2019 (Personal Data Protection Bill, 2019) ફરી ખોલ્યું છે.
- તેણે સંસદ 2021ના શિયાળુ સત્રમાં પોતાનો અહેવાલ રજૂ કરવાની સંભાવના વ્યક્ત કરી છે.

Back to basics : પરિચય

- તે સામાન્ય રીતે ‘ગોપનીયતા વિધેયક’ તરીકે ઓળખાય છે અને ડેટાના સંગ્રહ, સંચાલન અને પ્રક્રિયાને નિયંત્રિત કરીને વ્યક્તિગત અધિકારોનું રક્ષણ કરવાનું વચન આપે છે જે વ્યક્તિની ઓળખ કરશે.
- ડિસેમ્બર 2019માં સંસદે સંયુક્ત સમિતિ સમક્ષ રજૂઆત ને મંજૂરી આપી હતી.
- આ ખરડો સરકારને વિદેશથી અમુક પ્રકારના વ્યક્તિગત ડેટાના હસ્તાંતરણને અધિકૃત કરવાની સત્તા આપે છે અને સરકારી એજન્સીઓને નાગરિકોના વ્યક્તિગત ડેટા એકત્રિત કરવાની મંજૂરી આપે છે.
- બિલ ડેટાને ત્રણ કેટેગરીમાં વિભાજિત કરે છે અને તેમના સંગ્રહને પ્રકારના આધારે ફરજિયાત કરે છે.
- વ્યક્તિગત ડેટા: જે ડેટામાંથી વ્યક્તિને ઓળખી શકાય છે જેમ કે નામ, સરનામું વગેરે.
- સંવેદનશીલ વ્યક્તિગત ડેટા: કેટલાક પ્રકારના વ્યક્તિગત ડેટામાં નાણાકીય, આરોગ્ય, જાતીય અભિગમ, બાયોમેટ્રિક્સ, આનુવંશિક, ટ્રાન્સજેન્ડર સ્થિતિ, જાતિ, ધાર્મિક માન્યતાઓ અને અન્ય કેટેગરીઓનો સમાવેશ થાય છે.
- મહત્વપૂર્ણ વ્યક્તિગત ડેટા: કોઈપણ વસ્તુ કે જેને સરકાર કોઈપણ સમયે મહત્વની માની શકે છે, જેમ કે લશ્કરી અથવા રાષ્ટ્રીય સુરક્ષા ડેટા.
- આ ડેટા મિરરિંગ (Data Mirroring)ની આવશ્યકતાને દૂર કરે છે (વ્યક્તિગત ડેટાના કિસ્સામાં). વિદેશમાં ડેટા ટ્રાન્સફર માટે ફક્ત વ્યક્તિગત સંમતિની જરૂર છે.
- ડેટા મિરરિંગ (Data Mirroring) વાસ્તવિક સમયમાં અથવા રીયલ ટાઈમમાં એક સ્થાનથી સ્ટોરેજ ઉપકરણ સુધીના ડેટાની નકલ તરીકે કાર્ય કરે છે.
- આ ડેટા ટ્રસ્ટીઓ દ્વારા માંગ કરવામાં આવે ત્યારે સરકાર માટે કોઈપણ બિન-વ્યક્તિગત ડેટા પ્રદાન કરવાનું ફરજિયાત બનાવે છે.

ડેટા ટ્રસ્ટી

- તે સેવા પ્રદાતા તરીકે કામ કરી શકે છે જે આવી ચીજવસ્તુઓ અને સેવાઓ પૂરી પાડતી વખતે ડેટા એકત્રિત કરે છે અને સ્ટોર કરે છે અને તેનો ઉપયોગ કરે છે.
- બિન-વ્યક્તિગત ડેટા અજ્ઞાત ડેટાનો સંઘર્ભ આપે છે, જેમ કે ટ્રાફિક પેટર્ન અથવા વસ્તીવિષયક ડેટા. સપ્ટેમ્બર 2019માં, સરકારે બિન-વ્યક્તિગત ડેટાને નિયંત્રિત કરવા માટે માળખાની ભલામણ કરવા માટે એક નવી સમિતિની રચના કરી હતી.
- આ ખરડો કંપનીઓ અને સોશિયલ મીડિયા જેવા વ્યેટિયાઓની જરૂરિયાત પર ભાર મૂકે છે, જે ભારતમાં વપરાશકર્તાઓને સ્વેચ્છાએ તેમના ખાતાઓની ચકાસણી કરવા સક્ષમ બનાવવા માટે ‘મહત્વપૂર્ણ ડેટા સહાયકો/સહાયક’ છે. નોંધપાત્ર ડેટા નોંધપાત્ર ડેટા ફિડ્યુશીયરીઝ (Significant Data Fiduciaries) છે.
- આ ‘સ્પષ્ટ દ્રશ્ય છબીઓ દ્વારા ચકાસવામાં આવશે જે વપરાશકર્તાઓ દ્વારા જોઈ શકાય છે.’
- તે વપરાશકર્તાઓની અવગણના કરવામાં અને ટ્રોલિંગ ઘટાડવામાં મદદ કરે છે.
- કાયદાનું પાલન સુનિશ્ચિત કરવા માટે ડેટા પ્રોટેક્શન ઓથોરિટીની કલ્પના કરવામાં આવી છે.
- તેમાં ‘ભૂલી જવાનો અધિકાર’ (Right to be Forgotten) નો પણ ઉલ્લેખ કરવામાં આવ્યો છે.’ તેમાં કહેવામાં આવ્યું છે કે, “ડેટા પ્રિન્સિપાલ (જે વ્યક્તિ સાથે ડેટા સંબંધિત છે) ડેટા ફિડેલિટી દ્વારા તેમના વ્યક્તિગત ડેટાના સતત ખુલાસાને મર્યાદિત કરવાનો અથવા અટકાવવાનો અધિકાર હશે.’

લાભ

- ડેટા લોકલાઈઝેશન કાયદા અમલીકરણ એજન્સીઓને શોધ અને અમલીકરણ માટે ડેટાની એક્સેસ પ્રદાન કરવામાં અને ઈન્ટરનેટ જાયન્ટ્સ પર કર લાદવાની સરકારની ક્ષમતામાં પણ વધારો કરવામાં અસરકારક હોઈ શકે છે.
- સાયબર હુમલાઓ (ઉદાહરણ તરીકે પેગાસસ સ્પાયવેર પર નજર રાખી શકાય છે અને તપાસ કરી શકાય છે.
- કેટલીક વાર ખોટી અને ગેરમાર્ગે દોરનારી માહિતી ફેલાવવા માટે ઉપયોગમાં લેવાતા સોશિયલ મીડિયા પર નજર રાખી શકાય છે અને સમયસર ઉભરતા રાષ્ટ્રીય જોખમોને રોકવા માટે તેની તપાસ કરી શકાય છે.
- મજબૂત ડેટા સંરક્ષણ કાયદો ડેટા સાર્વભૌમત્વ લાગુ કરવામાં પણ મદદ કરશે.

ગુકસાન

- > ઘણા લોકો દલીલ કરે છે કે ડેટાનું ભૌતિક સ્થાન વિશ્વના સંદર્ભમાં સુસંગત નથી કારણ કે 'એનક્રિપ્શન કી' (Encryption Keys) હજી પણ રાષ્ટ્રીય એજન્સીઓની પહોંચની બહાર હોઈ શકે છે.
- > રાષ્ટ્રીય સુરક્ષા અથવા તર્કસંગત ઉદ્દેશો મુક્ત અને વ્યક્તિલક્ષી શબ્દો છે, જે નાગરિકોના ખાનગી જીવનમાં રાજ્યની દખલગીરી તરફ દોરી શકે છે.
- > ફેસબુક અને ગૂગલ જેવા તકનીકી દિગ્ગજો તેની વિરૂદ્ધ છે અને ડેટાના સ્થાનિકીકરણની સંરક્ષણવાદી નીતિની ટીકા કરી છે કારણ કે તેમને ડર છે કે તેની અસર અન્ય દેશો પર પણ પડશે.
- > સોશિયલ મીડિયા કંપનીઓ, નિષ્ણાતો અને મંત્રીઓએ પણ તેનો વિરોધ કર્યો હતો અને દલીલ કરી હતી કે વપરાશકર્તાઓ અને કંપનીઓ બંને માટે અસરકારક અને ફાયદાકારક હોવાની દ્રષ્ટિએ ઘણી ખામીઓ છે.
- > તે વૈશ્વિક વિકાસ માટે પ્રયત્નશીલ ભારતના યુવા સ્ટાર્ટઅપ્સ અથવા ભારતમાં વિદેશી ડેટાપર પ્રક્રિયા કરતી મોટી કંપનીઓને પણ નકારાત્મક અસર કરી શકે છે.

સુપ્રીમ કોર્ટે NDAમાં મહિલાઓના પ્રવેશને મુલતવી રાખવાની કેન્દ્રની અરજી ફગાવી

- > સુપ્રીમ કોર્ટે મે 2022 સુધીમાં રાષ્ટ્રીય સંરક્ષણ એકેડમી (NDA)માં મહિલાઓના પ્રવેશને મુલતવી રાખવાની કેન્દ્ર સરકારની અરજીને ફગાવી દીધી છે.
- > જસ્ટિસ એસ.કે. કૌલની આગેવાની હેઠળની ખંડપીઠે એડિશનલ સોલિસિટર જનરલ ઐશ્વર્યા ભાટીને જણાવ્યું હતું કે બધું એક વર્ષ માટે મુલતવી રાખવું મુશ્કેલ છે.
- > સુપ્રીમ કોર્ટે 18 ઓગસ્ટના વચગાળાના આદેશમાં સુધારો કરવાનો ઈનકાર કર્યો હતો, જેના કારણે મહિલા ઉમેદવારો NDA અને નેવલ એકેડેમીની પરીક્ષાઓ માટે હાજર રહી શકે છે અને NDAમાં તાલીમ લઈ શકે છે.

સુપ્રીમ કોર્ટમાં કેન્દ્રની અરજી

- > કેન્દ્ર સરકારે સર્વોચ્ચ અદાલતને માહિતી આપી હતી કે કેન્દ્રીય જાહેર સેવા આયોગ (UPSC) મે 2022માં મહિલાઓને NDAની પરીક્ષામાં ભાગ લેવા માટે જાહેરનામું બહાર પાડશે. તેમાં મહિલા ઉમેદવારોને તેમના માટે પરીક્ષા માટે અરજી કરવાની મંજૂરી આપવા માટે નોટિસ જારી કરવાની તૈયારીઓ પર પણ પ્રકાશ પાડવામાં આવ્યો હતો. કેન્દ્રએ મહિલા ઉમેદવારો માટે તાલીમ અભ્યાસક્રમ તૈયાર કરવા માટે એક સમિતિની પણ રચના કરી છે કારણ કે મહિલા ઉમેદવારો માટે તાલીમની સાથે અભ્યાસક્રમના વિવિધ પાસાઓ તૈયાર કરવાની જરૂર છે.

Back to basics : પૃષ્ઠભૂમિ

- > કુશ કાલરા દ્વારા દાખલ કરવામાં આવેલી રિટ અરજી બાદ સુપ્રીમ કોર્ટે મહિલાઓને 18 ઓગસ્ટ, 2021ના રોજ રાષ્ટ્રીય સંરક્ષણ એકેડમી (NDA)ની પરીક્ષામાં ભાગ લેવાની મંજૂરી આપી હતી. તેમણે બંધારણની કલમ 14, 15, 16 અને 19ના ઉલ્લંઘન પર પ્રકાશ પાડતા મહિલાઓને NDAની પ્રવેશ પરીક્ષા આપવાની મંજૂરી આપવા માટે અરજી કરી હતી.

જ્ઞાતિની વસ્તી ગણતરી

- > તાજેતરમાં કેન્દ્ર સરકારે સુપ્રીમ કોર્ટમાં સોગંદનામું/શપથપત્ર દાખલ કરીને દાવો કર્યો છે કે પછાત વર્ગોની જાતિ આધારિત વસ્તી ગણતરી વહીવટી રીતે કથિત અને મુશ્કેલ છે.
- > સરકારનો આ દાવો રાજ્યમાં પછાત વર્ગોના જાતિડેટા એકત્રિત કરવા અંગે 2021ની વસ્તી ગણતરી દરમિયાન મહારાષ્ટ્ર રાજ્ય દ્વારા દાખલ કરવામાં આવેલી રિટ અરજીના જવાબમાં આવ્યો હતો.

IT આધારિત વસ્તી ગણતરી સામે સરકારનું વલણ

- બિનઉપયોગી ડેટા:
- > કેન્દ્રએ દલીલ કરી હતી કે જ્યારે સ્વતંત્રતા પૂર્વેના સમયગાળામાં જ્ઞાતિવસ્તી ગણતરી હાથ ધરવામાં આવી હતી, ત્યારે પણ 'સંપૂર્ણતા અને ચોકસાઈ'ના સંદર્ભમાં ડેટાને અસર થઈ હતી.
- > તેમાં કહેવામાં આવ્યું છે કે 2011ની સામાજિક-આર્થિક અને જાતિ વસ્તી ગણતરી (SECC)માં નોંધાયેલા જાતિ આધારિત આંકડા/ડેટા સત્તાવાર હેતુઓ માટે 'બિનઉપયોગી' છે કારણ કે તેમાં ઉચ્ચ તકનીકી ખામીઓ છે.
- મોડેલ નીતિના સાધનોનો અભાવ:
- > સરકારે કહ્યું કે જાતિવાર વસ્તી ગણતરી નીતિ 1951માં છોડી દેવામાં આવી હતી.
- > વધુમાં, કેન્દ્રએ સ્પષ્ટતા કરી હતી કે વસ્તી ગણતરી એ 'આદર્શ સાધન નથી કારણ કે મોટાભાગના લોકો તેમની જાતિ છુપાવવાના હેતુથી વસ્તી ગણતરીમાં પોતાને નોંધણી કરાવતા નથી.'
- > તે વસ્તી ગણતરીની 'મૂળભૂત અખંડિતતા/સંપૂર્ણતા' સાથે સમાધાન કરી શકે છે.
- વહીવટી રીતે જટિલ:
- > આ ઉપરાંત સરકારે સ્વીકાર્યું હતું કે 2021ની વસ્તી ગણતરીમાં જાતિવાર વસ્તી ગણતરી કરવામાં ઘણું મોડું થઈ ગયું છે.
- > વસ્તી ગણતરીનું આયોજન અને વસ્તી ગણતરીમાટેની તૈયારી લગભગ ચાર વર્ષ પહેલા શરૂ થઈ હતી અને વસ્તી ગણતરી 2021ની તૈયારીઓ લગભગ પૂર્ણ થઈ ગઈ છે.

SECCની તરફેણમાં દલીલો

- > જાતિ આધારિત હકારાત્મક કાર્યવાહી કાર્યક્રમો અથવા કલ્યાણકારી યોજનાઓના સંરક્ષણ માટે આંકડાકીય વાજબીપણું સ્થાપિત કરવું ઉપયોગી રહેશે.
 - > જ્યારે અદાલતો અનામતના વર્તમાન સ્તરોને ટેકો આપવા માટે 'માત્રાત્મક ડેટા'ની માંગ કરે છે ત્યારે આ કાનૂની આવશ્યકતા હોઈ શકે છે.
 - > દેશમાં વ્યાપક પ્રયાસ દ્વારા તમામ પરિવારોની જાતિના દરજ્જાની ગણતરી ગરીબ પરિવારોને ઓળખવામાં અને ગરીબી નિવારણ કાર્યક્રમોને અમલમાં મૂકવામાં મદદ કરશે.
 - > વસ્તી ગણતરી, SECC અને બંને વચ્ચેનો તફાવત
- **સંવેદનશીલ:**
- > ભારતમાં વસ્તી ગણતરી 1881માં સંસ્થાનવાદી શાસન દરમિયાન શરૂ થઈ હતી.
 - > વસ્તી ગણતરી સરકાર, નીતિ નિર્માતાઓ, શિક્ષણવિદો અને અન્યો દ્વારા ભારતીય વસ્તી, સંસાધનોની પહોંચ, સામાજિક પરિવર્તન, સીમાંકન આંકડા વગેરે સાથે સંબંધિત ડેટા મેળવવા માટે હાથ ધરવામાં આવે છે.
 - > 1940ના દાયકાની શરૂઆતમાં 1941ની વસ્તી ગણતરી માટે ભારતના વસ્તી ગણતરી કમિશનર W.W.મયીટ્સે જણાવ્યું હતું કે વસ્તી ગણતરી એક મોટી, ખૂબ જ મજબૂત કલ્પના છે, પરંતુ તે વિશેષ તપાસ માટે અયોગ્ય સાધન છે.
 - > સામાજિક-આર્થિક અને જાતિ વસ્તી ગણતરી (SECC):
 - > તે 2011માં 1931 પછી પહેલી વાર યોજાયું હતું.

- **SECCનો અર્થ એ છે કે ગ્રામીણ અને શહેરી વિસ્તારોમાં દરેક ભારતીય પરિવારની નીચેની પરિસ્થિતિઓ વિશે જાણવું:**
- > આર્થિક પરિસ્થિતિની ખાતરી કરવા માટે જેથી કેન્દ્ર અને રાજ્યના અધિકારીઓને વંચિત વર્ગોના ક્રમિક અને સંચિત સૂચકાંકોની શ્રેણી પ્રાપ્ત કરવાની અને શામેલ કરવાની મંજૂરી આપી શકાય, જેનો ઉપયોગ દરેક સત્તા દ્વારા ગરીબ અથવા વંચિત વ્યક્તિને વ્યાખ્યાયિત કરવા માટે કરી શકાય છે.
 - > આનો અર્થ એ છે કે દરેકને તેમનું વિશિષ્ટ જાતિનું નામ પૂછવું, જેનાથી સરકાર માટે આર્થિક રીતે કયા જાતિ જૂથો સૌથી ખરાબ સ્થિતિમાં છે અને કોણ વધુ સારા છે તેનું પુનઃમૂલ્યાંકન કરવાનું સરળ બનાવે છે.
 - > SECC મોટા પાયે 'મેપિંગ અસમાનતાઓ' પર માહિતી પ્રદાન કરવાની ક્ષમતા ધરાવે છે.

વસ્તી ગણતરી અને SECC વચ્ચેનો તફાવત:

- > વસ્તી ગણતરી ભારતીય વસ્તીનું સર્વગ્રાહી ચિત્ર રજૂ કરે છે, જ્યારે SECC રાજ્ય દ્વારા સહાયના લાયક લાભાર્થીઓની ઓળખ કરવાનું સાધન/માધ્યમ છે.

- > વસ્તી ગણતરી 1948ના વસ્તી ગણતરી અધિનિયમ હેઠળ આવે છે, તેથી તમામ ડેટાને ગોપનીય માનવામાં આવે છે, જ્યારે SECC વેબસાઈટ અનુસાર, સરકારી વિભાગો SECCમાં પૂરી પાડવામાં આવેલી તમામ વ્યક્તિગત માહિતીનો ઉપયોગ કરીને પરિવારોને લાભ આપવા અને/અથવા પ્રતિબંધિત કરવા માટે સ્વતંત્ર છે.

આગળનો રસ્તો

- > SECCની પોતાની મોટી ચિંતાઓ હોવા છતાં, વસ્તી ગણતરીમાં એકત્રિત કરવામાં આવેલા ડેટાને નેશનલ સેમ્પલ સર્વે જેવા અન્ય મોટા ડેટાસેટ સાથે જોડવા અને સંકલન કરવાથી સરકારોને ઘણા સામાજિક-આર્થિક લક્ષ્યો હાંસલ કરવામાં મદદ કરી શકે છે.
- > વધુમાં, વસ્તી ગણતરીથી સ્વતંત્ર/અલગ મુદ્દા પર વસ્તીમાં તમામ સંપ્રદાયો અને પેટા જાતિઓની સ્થાપના કરવા માટે રાજ્ય અને જિલ્લા સ્તરે પ્રાથમિક સામાજિક-માનવશાસ્ત્રીય અભ્યાસો હાથ ધરી શકાય છે.
- > જાતિ આધારિત વસ્તી ગણતરી વધુ સારા જોડાણને જાતિવિહીન સમાજના ધ્યેય સાથે બદલી શકતી નથી, પરંતુ તે સમાજમાં અસમાનતાઓને દૂર કરવાના સાધન તરીકે કામ કરી શકે છે.

સામાજિક જવાબદારી

- > તાજેતરમાં રાજસ્થાનમાં આગામી વિધાનસભા સત્રમાં સામાજિક જવાબદારી(Social Accountability)કાયદો પસાર કરવાની માંગ સાથે રાજ્યવ્યાપી અભિયાન શરૂ કરવામાં આવ્યું છે.
- > 2019માં સરકાર દ્વારા ભૂતપૂર્વ રાજ્ય ચૂંટણી કમિશનર રામ લુંભ્યા (Ram Lubhaya)ની અધ્યક્ષતામાં સામાજિક જવાબદારી વિધેયક (Social Accountability Bill) ના મુસદ્દા અંગે સલાહ આપવા માટે એક સમિતિની રચના કરવામાં આવી હતી અને સમિતિ દ્વારા 2020માં ડ્રાફ્ટ રજૂ કરવામાં આવ્યો હતો.
- > રાજસ્થાન ગેરંટી ફોર ડિલિવરી ઓફ પબ્લિક સર્વિસ એક્ટ (Rajasthan Guaranteed Delivery of Public Service Act), 2011 અને રાજસ્થાન રાઈટ ટુ હિયરિંગ એક્ટ (Rajasthan Right to Hearing Act), 2012 પહેલેથી જ અમલમાં આવી ચૂક્યો છે પરંતુ કેટલાક મોટા મુદ્દાઓને કારણે તેને રદ કરવામાં આવ્યો હતો.

Back to basics : સામાજિક જવાબદારી

- > તેને જવાબદારી સુનિશ્ચિત કરવાની દિશામાં એક અભિગમ તરીકે વ્યાખ્યાયિત કરવામાં આવે છે જે નાગરિકોના આંતરજોડાણ પર આધાર રાખે છે એટલે કે, જેમાં સામાન્ય નાગરિકો અને નાગરિક જૂથો જવાબદારીને પ્રત્યક્ષ અથવા પરોક્ષ રીતે નક્કી કરવામાં ભાગ લે છે.

- > જાહેર ક્ષેત્રના સંદર્ભમાં સામાજિક જવાબદારી નાગરિકો, સમુદાયો, સ્વતંત્ર મીડિયા અને નાગરિક સમાજ સંગઠનો અને જાહેર અધિકારીઓને જવાબદાર ઠેરવવા માટે ઉપયોગમાં લેવાતા કાર્યો અને પદ્ધતિઓની વિશાળ શ્રેણીનો ઉલ્લેખ કરે છે.
- > જ્યારે તેમને સંસ્થાગત કરવામાં આવે છે, ત્યારે સામાજિક જવાબદારી તંત્રની અસરકારકતા અને સ્થિરતામાં સુધારો થાય છે. આમાં બે બાબતોનો સમાવેશ થાય છે:
- > રાજ્યએ વ્યાપક જવાબદારી પ્રોજેક્ટમાં 'ઈચ્છુક સાથી' (Willing Accomplice) તરીકે પોતાની 'આંતરિક' પદ્ધતિ એવી રીતે રજૂ કરવાની જરૂર છે કે જે તેને જવાબદારી માટે માળખાગત રીતે જવાબદાર બનાવે.
- > રાજ્યએ નાગરિક જોડાણ અને ભાગીદારીને સરળ અને મજબૂત બનાવવા માટે પદ્ધતિઓને માન્યતા આપવાની અને અપનાવવાની જરૂર છે.
- > સામાજિક જવાબદારી કવાયતના ઘટકોમાં માહિતીએકત્રિત કરવા, વિશ્લેષણ અને પ્રસાર, જાહેર ટેકો મેળવવો, ભલામણો અને પરિવર્તન માટેની ક્રિયાપ્રતિક્રિયાઓનો સમાવેશ થાય છે.
- > સામાજિક ઓડિટસામાજિક જવાબદારી અને પારદર્શિતાનું સાધન છે.

સામાજિક જવાબદારીના મુખ્ય સિદ્ધાંતો

- > માહિતી (સુચના)
- > ભાગીદારી (નાગરિકોની ભાગીદારી)
- > કાર્યવાહી (સમયબદ્ધ કાર્યવાહી)
- > સુરક્ષા (નાગરિકોનું રક્ષણ)
- > સાંભળવું (નાગરિકોને સાંભળવાનો અધિકાર)
- > પબ્લિક ફોરમ (ક્લેક્ટિવ ફોરમ)
- > પ્રસાર

આવશ્યકતા

- > એવા ઘણા નાગરિકો છે કે જેઓ તેમના અધિકારો સુધી પહોંચવામાં અસમર્થ છે અને તેમની ફરિયાદોને સમયબદ્ધ રીતે દૂર કરવામાં આવે છે, જ્યારે 'ભૂલ કરનારા સરકારી અધિકારીઓની કોઈ જવાબદારી નથી'.

મહત્વ

- > તે દરેકને નાગરિક તરીકે સશક્ત બનાવવાની સરકારી સંસ્થાઓ અને અધિકારીઓની જવાબદારી સુનિશ્ચિત કરે છે.
- > તે કાયદા વિશે જાગૃતિ લાવે છે અને આગામી વિધાનસભા સત્રમાં બિલ પસાર કરવાની તરફેણમાં હિમાયત કરવાનું ચાલુ રાખે છે.
- > ફરિયાદોના નિવારણની વ્યવસ્થા ગ્રામ પંચાયતોથી શરૂ થશે અને તેમાં બ્લોક સ્તરે જાહેર સુનાવણીનો સમાવેશ થશે.

- > તે કાર્યક્ષમ વહીવટ, સેવા ડિલિવરી અને નાગરિક સશક્તિકરણ મારફતે વિકાસની અસરકારકતા વધારવામાં ફાળો આપી શકે છે.

ભારતમાં સામાજિક જવાબદારી પદ્ધતિઓના ઉદાહરણો

- > ભાગીદારી યોજના અને નીતિ નિર્માણ (કેરળ)
- > સહભાગી બજેટ વિશ્લેષણ (ગુજરાત)
- > સહભાગી ખર્ચ ટ્રેકિંગ સિસ્ટમ (દિલ્લી, રાજસ્થાન)
- > સિટીઝન સર્વે/સિટીઝન રિપોર્ટ કાર્ડ (બેંગલુરુ, મહારાષ્ટ્ર)
- > નાગરિક ઘોષણાપત્ર (આંધ્રપ્રદેશ, કર્ણાટક)
- > કોમ્યુનિટી સ્કોર કાર્ડ (મહારાષ્ટ્ર, આંધ્રપ્રદેશ)

પ્રશ્નોત્તર

- 1) સામાજિક જવાબદારી વિશે નીચેના વિધાનો ધ્યાનમાં લો.
 1. તેને જવાબદારી સુનિશ્ચિત કરવાની દિશામાં એક અભિગમ તરીકે વ્યાખ્યાયિત કરવામાં આવે છે.
 2. રાજ્યએ વ્યાપક જવાબદારી પ્રોજેક્ટમાં 'ઈચ્છુક સાથી' (Willing Accomplice) તરીકે પોતાની 'આંતરિક' પદ્ધતિ એવી રીતે રજૂ કરવાની જરૂર છે.
 3. સામાજિક ઓડિટસામાજિક જવાબદારી અને પારદર્શિતાનું સાધન છે.
 4. તે દરેકને નાગરિક તરીકે સશક્ત બનાવવાની સરકારી સંસ્થાઓ અને અધિકારીઓની જવાબદારી સુનિશ્ચિત કરે છે. ઉપરોક્ત આપેલ નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?

(A) 1,2 અને 3	(B) 2,3 અને 4
(C) 1,2 અને 4	(D) 1,2,3 અને 4
- 2) પર્સનલ ડેટા પ્રોટેક્શન બિલ વિશે નીચેના વિધાનો ધ્યાનમાં લો.
 1. તાજેતરમાં સંયુક્ત સંસદીય સમિતિ (JPC)એ પરામર્શ માટે પર્સનલ ડેટા પ્રોટેક્શન બિલ, 2019 (Personal Data Protection Bill, 2019) ફરી ખોલ્યું છે.
 2. તે સામાન્ય રીતે 'ગોપનીયતા વિધેયક' તરીકે ઓળખાય છે અને ડેટાના સંગ્રહ, સંચાલન અને પ્રક્રિયાને નિયંત્રિત કરીને વ્યક્તિગત અધિકારોનું રક્ષણ કરવાનું વચન આપે છે જે વ્યક્તિની ઓળખ કરશે.
 3. સપ્ટેમ્બર 2019માં, સરકારે બિન-વ્યક્તિગત ડેટાને નિયંત્રિત કરવા માટે માળખાની ભલામણ કરવા માટે એક નવી સમિતિની રચના કરી હતી.
 4. ફેસબુક અને ગૂગલ જેવા તકનીકી દિગ્ગજો તેની વિરુદ્ધ છે અને ડેટાના સ્થાનિકીકરણની સંરક્ષણવાદી નીતિની ટીકા કરી છે કારણ કે તેમને ડર છે કે તેની અસર અન્ય દેશો પર પણ પડશે. ઉપરોક્ત આપેલ નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?

(A) 1,2 અને 3	(B) 2,3 અને 4
(C) 1,2 અને 4	(D) 1,2,3 અને 4

3) NDAમાં મહિલાઓના પ્રવેશ વિશે નીચેના વિધાનો ધ્યાનમાં લો.

1. સુપ્રીમ કોર્ટે મે 2022 સુધીમાં રાષ્ટ્રીય સંરક્ષણ એકેડમી (NDA)માં મહિલાઓના પ્રવેશને મુલતવી રાખવાની કેન્દ્ર સરકારની અરજીને ફગાવી દીધી છે.
2. જસ્ટિસ એસ.કે. કૌલની આગેવાની હેઠળની ખંડપીઠે એડિશનલ સોલિસિટર જનરલ ઐશ્વર્યા ભાટીને જણાવ્યું હતું કે બધું એક વર્ષ માટે મુલતવી રાખવું મુશ્કેલ છે.
3. કેન્દ્ર સરકારે સર્વોચ્ચ અદાલતને માહિતી આપી હતી કે કેન્દ્રીય જાહેર સેવા આયોગ (UPSC) મે 2022માં મહિલાઓને NDAની પરીક્ષામાં ભાગ લેવા માટે જાહેરનામું બહાર પાડશે.

ઉપરોક્ત આપેલ નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?

- (A) 1,2 (B) 2,3
(C) 1,3 (D) 1,2 અને 3

4) જાતિની વસ્તી ગણતરી વિશે નીચેના વિધાનો ધ્યાનમાં લો.

1. 2011ની સામાજિક-આર્થિક અને જાતિ વસ્તી ગણતરી (SECC)માં નોંધાયેલા જાતિ આધારિત આંકડા/ડેટા સત્તાવાર હેતુઓ માટે 'બિનઉપયોગી' છે.
2. જાતિવાર વસ્તી ગણતરી નીતિ 1951માં છોડી દેવામાં આવી હતી.
3. ભારતમાં વસ્તી ગણતરી 1881માં સંસ્થાનવાદી શાસન દરમિયાન શરૂ થઈ હતી.
4. વસ્તી ગણતરી 1948ના વસ્તી ગણતરી અધિનિયમ હેઠળ આવે છે.

ઉપરોક્ત આપેલ નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?

- (A) 1,2 અને 3 (B) 2,3 અને 4
(C) 1,2 અને 4 (D) 1,2,3 અને 4

ना रुकना है, ना झुकना है, अब खाखी रंग लगाना है

पोलीस कोन्स्टेबल

ફ્રી સેમિનાર

પરીક્ષા પાસ કરવાની
ગેરેન્ટેડ માર્ટર ફ્રી

10/10/21 રવિવાર
સમય: 1:30 TO 3:30

શું વાંચવું?

કેટલું વાંચવું?

શેમાંથી વાંચવું?

કઈ રીતે વાંચવું?

વાંચેલુ યાદ કેવી રીતે રાખવું?

નિશ્ચિત સફળતાની
હાઈટેક વ્યૂહરચના

ઓછા સમયમાં ઝડપથી સંપૂર્ણ
સિલેબસ તૈયાર કરવાની ટેક્નિક

કાયદાની અસંખ્ય કલમોમાંથી
પરીક્ષાલક્ષી અત્યંત અગત્યની
કલમો વિશેની માહિતી

પોલીસ ભરતીના નિષ્ણાંતો
દ્વારા સચોટ માર્ગદર્શન

OFFLINE
રાજકોટ

ICE
INSTITUTE FOR COMPETITIVE EXAMS

ફ્રી

રજિસ્ટ્રેશન
ફરજિયાત

93757 - 01110
93280 - 01110

ડિજિટલ ચુકવણી પ્રણાલી

- ભારત અને સિંગાપોરની કેન્દ્રીય બેંકો તેમની સંબંધિત ઝડપી ડિજિટલ ચુકવણી પ્રણાલીઓ – યુનિફાઇડ પેમેન્ટ્સ ઇન્ટરફેસ (UPI) અને 'PayNow' ને 'ઝડપી, ઓછી કિંમત, સરહદ પારના ભંડોળ ટ્રાન્સફર' માટે જોડશે.
- જુલાઈ 2022 સુધીમાં જોડાણ શરૂ કરવાનું લક્ષ્ય છે.

UPI અને PayNow વિશે

- યુનિફાઇડ પેમેન્ટ્સ ઇન્ટરફેસ (UPI) - PayNow લિન્કેજ ભારત અને સિંગાપોર વચ્ચે સરહદ પારથી ચુકવણી માટે માળખાગત સુવિધાઓના વિકાસમાં એક મહત્વપૂર્ણ સીમાચિહ્ન છે, જે ઝડપી, સસ્તી અને વધુ પારદર્શક સરહદ પારની ચુકવણી માટે G-20ની નાણાકીય સમાવેશની પ્રાથમિકતાઓ સાથે જોડાયેલું છે.
- ભારત G-20નો સભ્ય છે.
- લિન્કેજ NPCI ઇન્ટરનેશનલ પ્રાઇવેટ લિમિટેડ (NIPL) અને નેટવર્ક ફોર ઇલેક્ટ્રોનિક ટ્રાન્સફર (NETS, સિંગાપોર)ના અગાઉના પ્રયાસો પર આધારિત છે, જે ભારત અને સિંગાપોર વચ્ચે કાર્ડ્સ અને QR કોડનો ઉપયોગ કરીને ચુકવણીની સરહદ પારની આંતરસંચાલન ક્ષમતાને પ્રોત્સાહન આપે છે અને બંને દેશો વચ્ચે વેપાર, મુસાફરી અને રેમિટન્સને પ્રોત્સાહન આપે છે.
- NIPL વિદેશમાં UPI અને RuPay જેવી ઘરેલું ચુકવણી તકનીકોને લોકપ્રિય બનાવવા અને અન્ય દેશો સાથે ચુકવણી તકનીકોનું સહ-ઉત્પાદન કરવા માટે NPCIની પેટાકંપની છે.
- આ પહેલ પેમેન્ટ સિસ્ટમ વિઝન ડોક્યુમેન્ટ 2019-21 (Payment Systems Vision Document 2019-21) માં ઉલ્લેખિત સરહદ પાર રેમિટન્સ માટે કોરિડોર અને ફરજોની સમીક્ષા કરવાના તેના અભિગમને અનુરૂપ છે.
- રોકાણકારોની દૃષ્ટિએ તે વધુને વધુ રિટેલ રોકાણકારોને વૈશ્વિક બજારોમાં પહોંચવા માટે પ્રોત્સાહિત કરશે. હાલમાં રિટેલ રોકાણકારો ઇન્ટર બેંક ફીમાં રૂ.3,000 સુધીની ચૂકવણી કરે છે જે બેન્કો દ્વારા ઉદાર રેમિટન્સ યોજના (LSR) પ્રોસેસિંગ ફી કરતાં વધુ છે.
- ભારતીય રિઝર્વ બેંકની લિબરલાઈઝ્ડ રેમિટન્સ યોજના નિવાસી વ્યક્તિઓને એક નાણાકીય વર્ષ દરમિયાન રોકાણ અને ખર્ચ માટે અન્ય દેશમાં અમુક રકમ મોકલવાની મંજૂરી આપે છે.

Back to basics : UPI અને અન્ય ભારતીય ચુકવણી પ્રણાલીઓ

- સંકલિત ચુકવણી ઇન્ટરફેસ:
 - તે તત્કાલ પેમેન્ટ સર્વિસ (IMPS)નું અદ્યતન સંસ્કરણ છે, જે કેશલેસ ચુકવણીને ઝડપી અને સરળ બનાવવા માટે રાઉન્ડ ધ ક્લોક સક્રિય ફંડ ટ્રાન્સફર સેવા છે.
 - UPI એક એવી સિસ્ટમ છે જે ઘણા બેંક ખાતાઓ માટે એક જ મોબાઇલ એપ્લિકેશન (કોઈપણ સહભાગી બેંકની) સંખ્યાબંધ બેંકિંગ સુવિધાઓ, સીમલેસ ફંડ રાઉટિંગ અને મર્યન્ટ ચુકવણી પ્રદાન કરવા માટે એક પ્લેટફોર્મ પ્રદાન કરે છે.
 - નેશનલ પેમેન્ટ કોર્પોરેશન ઓફ ઇન્ડિયા (NPCI)એ 2016માં 21 સભ્યોની બેંકો સાથે UPI શરૂ કરી હતી.
- નેશનલ ઇલેક્ટ્રોનિક ફંડ ટ્રાન્સફર:
 - NEFT એ એક રાષ્ટ્રવ્યાપી ચુકવણી પ્રણાલી છે જે 'વન-ટુ-વન' મની ટ્રાન્સફરને સરળ બનાવે છે. આ યોજના હેઠળ વ્યક્તિઓ, કંપનીઓ અને કોર્પોરેટ્સ કોઈપણ બેંક શાખામાં થી ઇલેક્ટ્રોનિક રીતે ભંડોળ કોઈપણ વ્યક્તિ, પેઢી અથવા કોર્પોરેટને ટ્રાન્સફર કરી શકે છે, જેનું આ યોજનામાં ભાગ લેતી દેશની બીજી બેંક શાખા સાથે ખાતું છે.
 - નાણાંની કોઈ ન્યૂનતમ અથવા મહત્તમ મર્યાદા નથી જે NEFTનો ઉપયોગ કરીને સ્થાનાંતરિત કરી શકાય.
 - જોકે, ભારત-નેપાળ રેમિટન્સ ફેસિલિટી સ્કીમ હેઠળ ભારતમાં રોકડ આધારિત અને નેપાળમાં નાણાં મોકલવા માટે, વ્યવહાર દીઠ મહત્તમ રકમ રૂ. 50,000 સુધી મર્યાદિત છે.
- રૂપે કાર્ડ યોજના:
 - 'રૂપિયો' અને 'ચુકવણી' શબ્દો પરથી ઉતરી આવેલા આ નામ પર ભાર મૂક્યો છે કે ડેબિટ અને ક્રેડિટ કાર્ડની ચુકવણી માટે તે ભારતની પોતાની પહેલ છે.
 - આ કાર્ડનો ઉપયોગ સિંગાપોર, ભૂતાન, યુએઈ, બહેરીન અને સાઉદી અરેબિયામાં વ્યવહારો માટે પણ થઈ શકે છે.

45મી GST કાઉન્સિલ બેઠક

- GST પરિષદ (GST Council)ની 45મી બેઠકની અધ્યક્ષતા 17 સપ્ટેમ્બર, 2021ના રોજ લખનઉમાં નાણાં પ્રધાન નિર્મલા સીતારામનની હતી. આ બેઠકમાં પેટ્રોલ અને ડીઝલને GSTના દાયરામાં લાવવા અંગે ચર્ચા કરવામાં આવી હતી અને અનેક મહત્વપૂર્ણ નિર્ણયો લેવામાં આવ્યા હતા.

- > કેરળ હાઈકોર્ટે તેની પૂછપરછ કરી હોવાથી પેટ્રોલ અને ડીઝલના મુદ્દે ચર્ચા કરવામાં આવી હતી. જોકે કાઉન્સિલે પેટ્રોલ અને ડીઝલને GST હેઠળ ન રાખવાનો નિર્ણય કર્યો હતો.
- > આ બેઠકમાં કોવિડ-19 સંબંધિત દવાઓ પર રાહતદરે GST દરની પણ જાહેરાત કરવામાં આવી હતી, જે 30 સપ્ટેમ્બર સુધી અમલમાં છે. હવે તારીખ 31 ડિસેમ્બર, 2021 સુધી લંબાવવામાં આવી છે.

મહત્વપૂર્ણ નિર્ણય

- > કોવિડ-19ની સારવારમાં વપરાતી દવાઓ પર GSTના રાહત દર 31 ડિસેમ્બર સુધી વધારવામાં આવ્યા છે.
- > કેન્સરની સારવારમાં વપરાતી દવાઓ પરનો કરદર 12 ટકાથી ઘટાડીને 5 ટકા કરવામાં આવ્યો છે.
- > ડીઝલ સાથે બાયોડીઝલ મિક્સ કરવા પર GST દર 12 ટકાથી ઘટાડીને 5 ટકા કરવામાં આવ્યો છે.
- > પેટ્રોલિયમ ઉત્પાદનોને GSTના દાયરામાં લાવવાનો આ યોગ્ય સમય નથી.
- > દરોને તર્કસંગત બનાવવા સંબંધિત મુદ્દાઓની તપાસ માટે રાજ્ય મંત્રીઓનું એક જૂથ સ્થાપિત કરવામાં આવશે. મંત્રીઓનું આ જૂથ 2 મહિનામાં ભલામણો કરશે.
- > ઈ-કોમર્સ ઓપરેટર્સ સ્વિગી અને ઝોમેટો GSTના દાયરામાં આવશે. હવે તેમના દ્વારા પૂરી પાડવામાં આવતી રેસ્ટોરન્ટ સેવા પર તેમને GST ચૂકવવો પડશે.
- > ઈ-વે બિલ, ફાસ્ટેગ, અનુપાલન, ટેકનોલોજી, છટકબારી દૂર કરવા, રચના યોજના વગેરેના મુદ્દાઓની તપાસ માટે અન્ય મંત્રીઓના જૂથની સ્થાપના કરવામાં આવશે.

આદિવાસી વિસ્તારોમાં મોતીની ખેતીને પ્રોત્સાહન: ટ્રાઈફેડ

- > તાજેતરમાં ટ્રાઈફેડ (ટ્રાઈબલ કો-ઓપરેટિવ માર્કેટિંગ ડેવલપમેન્ટ એસોસિએશન ઓફ ઈન્ડિયા)એ ઝારખંડ સ્થિત પૂર્ણિ એગ્રોટેક સાથે આદિવાસી વિસ્તારોમાં મોતીની ખેતીને પ્રોત્સાહન આપવા માટે સમજૂતી કરી છે.

Back to basics : ટ્રાઈબલ કો-ઓપરેટિવ માર્કેટિંગ

ડેવલપમેન્ટ એસોસિએશન ઓફ ઈન્ડિયા

- > તે રાષ્ટ્રીય સ્તરની ટોચની સંસ્થા છે જે આદિવાસી બાબતોના મંત્રાલયના વહીવટી નિયંત્રણ હેઠળ કાર્ય કરે છે. તે 1987માં અસ્તિત્વમાં આવ્યું.
- > તેની મુખ્ય ઓફિસ નવી દિલ્હીમાં સ્થિત છે અને દેશમાં વિવિધ સ્થળોએ સ્થિત 13 પ્રાદેશિક કચેરીઓનું નેટવર્ક છે.

- > મુખ્ય ઉદ્દેશ ધાતુની કારીગરી, આદિવાસી કાપડ વગેરે જેવા આદિવાસી ઉત્પાદનોના માર્કેટિંગ અને વિકાસ દ્વારા દેશમાં આદિવાસી લોકોના સામાજિક-આર્થિક વિકાસનો છે.
- > તે મુખ્યત્વે બે કાર્યો હાથ ધરે છે – સ્મોલ ફોરેસ્ટ પ્રોડ્યુસ (MFP) ડેવલપમેન્ટ એન્ડ રિટેલ માર્કેટિંગ.

પરિચય

- > આ કરાર હેઠળ વિવિધ ઈ-કોમર્સ પ્લેટફોર્મ ઉપરાંત 'પૂર્તિ એગ્રોટેક' દ્વારા 141 ટ્રાઈબસ ઈન્ડિયા આઉટલેટ્સ મારફતે મોતી વેચવામાં આવશે.
- > 'પૂર્તિ એગ્રોટેક' નું કેન્દ્ર 'વન ધન વિકાસ કેન્દ્ર ક્લસ્ટર' (VDVKC) તરીકે વિકસાવવામાં આવશે. આ સિવાય ઝારખંડમાં મોતીની ખેતી માટે આવા 25 'વન ધન વિકાસ કેન્દ્ર ક્લસ્ટરો' વિકસાવવાની યોજના છે.
- > 'વન ધન વિકાસ કેન્દ્ર ક્લસ્ટર' આદિવાસીઓને કૌશલ્ય અપગ્રેડેશન અને ક્ષમતા નિર્માણ તાલીમ પ્રદાન કરે છે અને પ્રાથમિક પ્રક્રિયા અને મૂલ્ય વર્ધન સુવિધાઓ સ્થાપિત કરે છે.
- > ટ્રાઈફેડે કુદરતી 'વન ધન' ઉત્પાદનોને પ્રોત્સાહન અને વેચાણ માટે ઈ-કિરાના પ્લેટફોર્મ બિગ બાસ્કેટ સાથે MOU પર પણ હસ્તાક્ષર કર્યા છે.
- > છીપનું સંવર્ધન અને મોતીઓનો વિકાસ એ વ્યવસાયની એક સતત પદ્ધતિ છે અને ઘણીવાર આદિવાસીઓ દ્વારા પ્રેક્ટિસ કરી શકાય છે જેમને નજીકના જળસંસ્થાઓની પહોંચ છે.
- > આ નજીકના ભવિષ્યમાં આદિવાસીઓની આજીવિકા માટે ગેમ-ચેન્જર સાબિત થશે.

મોતીની ખેતી

- > મોતી એ વિશ્વનો એકમાત્ર રત્ન છે જે જીવંત પ્રાણીમાંથી આવે છે. છીપ અને સ્નાયુઓ જેવા મોલસ્ક આર્કિમતી રત્નો ઉત્પન્ન કરે છે.
- > તાજા પાણીના મોતીઓ મસલ્સનો ઉપયોગ કરીને ખેતરોમાં ઉગાડવામાં આવે છે. મસલ કાર્બનિક યજમાનો હોવાથી, મોતી કુદરતી રીતે બનતા ખારા પાણીના છીપ કરતાં 10 ગણા મોટા હોઈ શકે છે, અને તાજા પાણીના મોતીમાં વધારે ચમક હોય છે.

લાભ

- > ખેડૂતોની આવકમાં વધારો: ભારતમાં ખેડૂતોની આવક સામાન્ય રીતે આબોહવા જેવા બાહ્ય પરિબળો પર આધારિત હોય છે અને આ નિર્ભરતા ઘણી વાર તેમને નુકસાન પહોંચાડે છે, પરંતુ બીજી તરફ મોતીની ખેતી આ પરિબળોથી સંપૂર્ણપણે સ્વતંત્ર છે અને વધુ લાભ આપે છે.

- ઇકો-ફ્રેન્ડલી: મોતીની ખેતી ઇકો-ફ્રેન્ડલી છે. તે માછલીઓને રહેવા માટે રહેઠાણ પ્રદાન કરે છે જેમાં પ્રજાતિઓની વિવિધતામાં સુધારો થાય છે.
- પાણી શુદ્ધિકરણ: ફિલ્ટર ફીડર ઓઈસ્ટર (Filter feeder oysters) પણ પાણીના શુદ્ધિકરણ તરીકે કાર્ય કરે છે. એકલી છીપ દિવસમાં 15 ગેલન પાણી સાફ કરે છે.
- તે એક જ જગ્યાએ પાણીમાં ભારે ધાતુઓ એકત્રિત કરે છે અને હાનિકારક પ્રદૂષકોને પણ દૂર કરે છે.

લેવામાં આવેલી પહેલ

- મોતીના ખેડૂતો, પ્રધાનમંત્રી મત્સ્ય સંપદા યોજના (PMMSY) હેઠળ લાભ મેળવી શકે છે.
- મોતીની ખેતીના અવકાશને ધ્યાનમાં રાખીને મત્સ્યોદ્યોગ વિભાગે આ ક્ષેત્રને પ્રોત્સાહન આપવા માટે બ્લુ રિવોલ્યુશન સ્કીમમાં મોતી ઉછેરને પ્રોત્સાહન આપવાના ઉદ્દેશસાથે તેને પેટા ઘટક તરીકે સામેલ કર્યો છે.

GST કાઉન્સિલની 45મી બેઠક

- તાજેતરમાં ગુડ્સ એન્ડ સર્વિસ ટેક્સ (GST) કાઉન્સિલની 45મી બેઠક યોજાઈ હતી.
- રાહતદરે GST દરોનો વિસ્તાર:
 - કાઉન્સિલે ડિસેમ્બર 2021 સુધીમાં કોવિડ-19 સારવાર સાથે સંબંધિત સંખ્યાબંધ દવાઓ પર GST રાહત વધારવાનો નિર્ણય કર્યો હતો.
- ફૂડ ડિલિવરી એપ્લિકેશનો GST એકત્રિત કરશે:
 - રેસ્ટોરન્ટ્સ હવે ભાગીદારોને બદલે સ્વિગી અને ઝોમેટો GST જેવી ઓનલાઈન ફૂડ ડિલિવરી એગ્રીગેટર કંપનીઓને ચૂકવણી કરવા માટે જવાબદાર રહેશે.
 - હાલમાં ફૂડ એગ્રીગેટર્સ દ્વારા ઉત્પન્ન કરવામાં આવેલા ઓનલાઈન બિલોમાં પહેલેથી જ કર ઘટક GST છે.
 - અત્યાર સુધી, ટેક્સની રકમ રેસ્ટોરન્ટ ભાગીદારોને પરત ચૂકવવામાં આવે છે, જેમને સરકારને રકમ ચૂકવવાની અપેક્ષા છે.
- પેટ્રોલ અને ડીઝલ GSTના દાયરામાં નહીં આવે:
 - કાઉન્સિલે પેટ્રોલ અને ડીઝલને GSTના દાયરામાં ન લાવવાનો નિર્ણય કર્યો છે. રાજ્યોએ બેઠક દરમિયાન બળતણના સમાવેશનો સખત વિરોધ કર્યો હતો અને તેમના ભાવમાં વધારા અંગે ચિંતા વ્યક્ત કરી હતી.
 - જો પેટ્રોલ અને ડીઝલ GST શાસન હેઠળ આવશે તો તમામ રાજ્યોમાં કિંમતો એકસરખી થઈ જશે કારણ કે કેન્દ્ર અને રાજ્યો દ્વારા વસૂલવામાં આવતા વિવિધ એક્સાઈઝ અને વેટદરો દૂર કરવામાં આવશે.
 - આનાથી ડીઝલ અને પેટ્રોલના ભાવમાં નોંધપાત્ર ઘટાડો કરવામાં મદદ મળશે, જે તાજેતરના સમયમાં નોંધપાત્ર રીતે વધી છે.

- ફોર્ટિફાઇડ ચોખા પર GST ઘટાડ્યો:
 - ઈન્ટિગ્રેટેડ ચાઈલ્ડ ડેવલપમેન્ટ સ્કીમ જેવી યોજનાઓ માટે ફોર્ટિફાઇડ ચોખા પર GSTનો દર 18 ટકાથી ઘટાડીને 5 ટકા કરવાની ભલામણ કરવામાં આવી છે.
- દરને તર્કસંગત બનાવવા માટે, GOM:
 - રિવર્સ ડ્યુટી માળખું ઠીક કરવા અને આવક વધારવાનો પ્રયાસ કરવા માટે દર તર્કસંગતતા સાથે સંબંધિત મુદ્દાઓ પર ધ્યાન આપવા માટે રાજ્યના મંત્રીઓના એક જૂથ (GOM) ની રચના કરવામાં આવશે.
 - જ્યારે આઉટપુટ અથવા અંતિમ ઉત્પાદન પરનો કર ઈનપુટ પરના કર કરતાં ઓછો હોય ત્યારે રિવર્સ ડ્યુટી માળખું ઊભું થાય છે, જેના કારણે ઈનપુટ ટેક્સ કેડિટનો ઊલટો સંગ્રહ થાય છે જે મોટાભાગના કિસ્સાઓમાં પરત કરવો પડે છે.
 - રિવર્સ ફી માળખું (Inverted Duty Structure) આવકના આઉટફ્લોની સમસ્યા ધરાવે છે, તેથી સરકારે ફી માળખા પર પુનર્વિચાર કરવો જોઈએ.
 - ઈ-વે બિલ, ફાસ્ટેગ, કમ્પ્લાયન્સ (Compliances), ટેકનોલોજી, હાલની ખામીઓને દૂર કરવા, કમ્પોઝિશન સ્કીમ વગેરેના મુદ્દાઓને ધ્યાનમાં લેવા માટે અન્ય GOMની સ્થાપના કરવામાં આવશે.

Back to basics : GST કાઉન્સિલ

- ચીજવસ્તુઓ અને સેવા કર ને લગતા મુદ્દાઓ પર કેન્દ્ર અને રાજ્ય સરકારોને ભલામણો કરવા માટે કલમ 279A હેઠળની બંધારણીય સંસ્થા છે.
- GST કાઉન્સિલનું નેતૃત્વ કેન્દ્રીય નાણાં પ્રધાન કરી રહ્યા છે અને તમામ રાજ્યોના નાણાં પ્રધાનો કાઉન્સિલના સભ્યો છે.
- તેની સ્થાપના એક સંઘીય સંસ્થા તરીકે કરવામાં આવી છે જ્યાં કેન્દ્ર અને રાજ્યો બંનેને યોગ્ય પ્રતિનિધિત્વ મળે છે.

રોકાણકારો અને વ્યવસાયો માટે નેશનલ સિંગલ વિન્ડો સિસ્ટમ શરૂ કરવામાં આવી

- કેન્દ્રીય વાણિજ્ય અને ઉદ્યોગ અને ગ્રાહક બાબતો અને વિતરણ મંત્રી પીયૂષ ગોયલે 22 સપ્ટેમ્બર, 2021ના રોજ રોકાણકારો અને વ્યવસાયો માટે નેશનલ સિંગલ વિન્ડો સિસ્ટમ (National Single Window System for Investors and Businesses)ની શરૂઆત કરી હતી.
- નેશનલ સિંગલ વિન્ડો સિસ્ટમ (National Single Window System) ભારતને આત્મનિર્ભર બનાવવાની દિશામાં એક મોટી છલાંગ છે.
- આ સિસ્ટમ મંજૂરી અને નોંધણી માટે સરકારી કચેરીઓ તરફ દોડવાનો વારસો દૂર કરશે.

- > તે 'ઈઝ ઓફ ડુઈંગ બિઝનેસ' અને 'ઈઝ ઓફ લિવિંગ'ને પણ પ્રોત્સાહન આપશે.
- > અનુમોદન અને મંજૂરીના ઉદ્દેશથી આ પોર્ટલ રોકાણકારો માટે વન સ્ટોપ શોપ બની જશે.
- > અત્યાર સુધી આ પોર્ટલ 18 કેન્દ્રીય વિભાગો અને 9 રાજ્યોમાં મંજૂરીનું આયોજન કરે છે. ડિસેમ્બર 2021 સુધીમાં 14 કેન્દ્રીય વિભાગો અને 5 રાજ્યોને પોર્ટલ સાથે જોડવામાં આવશે.

Back to basics : National Single Window System

- > આ પોર્ટલમાં તમામ ઉકેલો શામેલ છે અને 'એન્ડ ટુ એન્ડ' સુવિધા દ્વારા માઉસના એક ક્લિક પર બધા માટે ઉપલબ્ધ હશે.
- > આમાં અરજદાર ડેશબોર્ડ શામેલ છે જે પ્રશ્નોને ટ્રેક કરવામાં અને જવાબો મેળવવામાં મદદ કરશે.

પોર્ટલનું મહત્વ

- > આ પોર્ટલ ઇકોસિસ્ટમમાં પારદર્શિતા, જવાબદારી અને જવાબદારી લાવવામાં મદદ કરશે.
- > બધી માહિતી એક જ ડેશબોર્ડ પર ઉપલબ્ધ હશે.
- > તે મેક ઇન ઇન્ડિયા, સ્ટાર્ટઅપ ઇન્ડિયા, PLI સ્કીમ વગેરે જેવી અન્ય યોજનાઓને પણ મજબૂત બનાવશે.

પૃષ્ઠભૂમિ

- > નાણાં પ્રધાને કેન્દ્રીય બજેટ 2020માં મહત્વાકાંક્ષી 'ઈન્વેસ્ટમેન્ટ ક્લિયરન્સ સેલ (ICC)ની જાહેરાત કરી હતી, જે રોકાણકારોને સુવિધા આપશે' અને 'સુવિધા અને ટેકો, રોકાણ પૂર્વેની સલાહ, જમીન બેંકો સાથે સંબંધિત માહિતી અને કેન્દ્ર અને રાજ્ય સ્તરે મંજૂરીઓ' સમાપ્ત કરશે. આ વેચાણ ઓનલાઈન ડિજિટલ પોર્ટલ મારફતે સંચાલિત કરવાની દરખાસ્ત કરવામાં આવી હતી.

ADB એ ભારતના વિકાસનો અંદાજ ઘટાડીને 10% કર્યો

- > એશિયન ડેવલપમેન્ટ બેંક (ADB) એ 2021-22માં ભારતના GDP ગ્રોથ માટેનો અંદાજ અગાઉના 11% થી ઘટાડીને 10% કર્યો છે.
- > GDP ગ્રોથ ધીમો પડ્યો કારણ કે નકારાત્મક જોખમો આર્થિક દૃષ્ટિકોણ પર પ્રભુત્વ ધરાવે છે.
- > ADBએ એમ પણ કહ્યું કે વધતા ઇનપુટ ખર્ચ અગાઉના અંદાજિત 5.2%ની સરખામણીમાં 5.5%ના ઝડપી દરે ફુગાવો લાવી રહ્યા છે.

- > અપૂરતા ચોમાસાને કારણે મોંઘવારીનું દબાણ વધશે.
- > ADB અનુસાર, અર્થતંત્ર 'બાકીના ત્રણ ક્વાર્ટરમાં મજબૂત રિકવરી કરશે અને 2022-23માં 7.5 ટકા સુધી પહોંચે તે પહેલા સંપૂર્ણ નાણાકીય વર્ષમાં 10% વૃદ્ધિ કરશે.

Back to basics : એશિયન ડેવલપમેન્ટ બેંક (ADB)

- > ADB એક પ્રાદેશિક વિકાસ બેંક છે. તેની સ્થાપના 19 ડિસેમ્બર, 1966 ના રોજ કરવામાં આવી હતી. તેનું મુખ્ય મથક ફિલિપાઈન્સમાં છે. ADB પાસે વિશ્વભરમાં 31 ક્ષેત્ર કચેરીઓ પણ છે. આ બેંક એશિયામાં સામાજિક અને આર્થિક વિકાસને પ્રોત્સાહન આપે છે.
- ADB ના સભ્યો :
- > ADB "યુનાઈટેડ નેશન્સ ઇકોનોમિક એન્ડ સોશિયલ કમિશન ફોર એશિયા એન્ડ પેસિફિક (UNESCAP)" અને બિન-પ્રાદેશિક વિકસિત દેશોના સભ્યોને સ્વીકારે છે. તેની સ્થાપના સમયે 31 સભ્યો હતા જે હવે વધીને 68 થઈ ગયા છે.
- પૃષ્ઠભૂમિ :
- > ADBનું વર્લ્ડ બેંકની તર્જ પર નજીકથી મોડેલિંગ કરવામાં આવ્યું હતું. તેની ભારિત મતદાન પ્રણાલી પણ વિશ્વ બેંક જેવી જ છે, જ્યાં સભ્યોની મૂડી સભ્યતાના પ્રમાણમાં મત વહેંચવામાં આવે છે.

2021માં ખરીફ અનાજનું ઉત્પાદન 150.50 મિલિયન ટન સુધી પહોંચશે

- > કૃષિ મંત્રાલયના જણાવ્યા અનુસાર, 2021 ની ખરીફ સિઝનમાં ચોખાના સુધારેલા ઉત્પાદન સાથે ભારતનું અનાજ ઉત્પાદન 150.50 મિલિયન ટન સુધી પહોંચવાની ધારણા છે.
- > ચોખા, કઠોળ અને બરછટ અનાજ સહિતના અનાજનું ઉત્પાદન 2020-21 પાક વર્ષની ખરીફ સીઝનમાં 149.56 મિલિયન ટન રહ્યું હતું.
- > ચોખા, શેરડી અને કપાસમાં રેકોર્ડ ઉત્પાદન થવાની ધારણા છે.
- > જોકે, 2021 ખરીફ સિઝન દરમિયાન બરછટ અનાજ અને તેલીબિયાનું ઉત્પાદન ઓછું રહેવાની ધારણા છે.
- > કઠોળનું ઉત્પાદન 2021-22 ખરીફ સિઝનમાં 9.45 મિલિયન ટન સુધી પહોંચવાની શક્યતા છે, જે 2020-2021માં 8.69 મિલિયન ટન હતું.
- > તુવેરનું ઉત્પાદન 2020-2021માં 4.28 મિલિયન ટનની તુલનામાં 4.43 મિલિયન ટન સુધી પહોંચવાનો અંદાજ છે.
- > બરછટ અનાજનું ઉત્પાદન ગયા વર્ષે 36.46 મિલિયન ટનથી ઘટીને 34 મિલિયન ટન થવાની શક્યતા છે.

- મકાઈનું ઉત્પાદન 2020 માં 21.44 મિલિયન ટનની સરખામણીમાં 2021 માં ઘટીને 21.24 મિલિયન ટન થવાની ધારણા છે.

Back to basics : ચોમાસુ પાક

- ખરીફ પાક અથવા ચોમાસુ પાક અથવા પાનખર પાકની ભારતીય ઉપખંડમાં ચોમાસાની ઋતુ દરમિયાન ભારત, પાકિસ્તાન અને બાંગ્લાદેશમાં ખેતી અને લણણી કરવામાં આવે છે. ચોમાસું જૂનથી નવેમ્બર સુધી ચાલે છે. ભારતીય ઉપખંડના ભાગોમાં મે મહિનાની શરૂઆતમાં ચોમાસુ વરસાદ શરૂ થાય છે. આ પાક સામાન્ય રીતે સપ્ટેમ્બરથી ઓક્ટોબરના ત્રીજા સપ્તાહ સુધી લેવામાં આવે છે. ભારતમાં મુખ્ય ખરીફ પાકમાં ચોખા, મકાઈ અને કપાસનો સમાવેશ થાય છે.

વિદેશી સીધું રોકાણ (FDI) પ્રવાહ

- નાણાકીય વર્ષ 2021-22ના પ્રથમ ચાર મહિના (એપ્રિલ-જુલાઈ) દરમિયાન અગાઉના વર્ષના સમાન ગાળા (2020-21)ની સામે ભારતના FDI પ્રવાહમાં 6.2 ટકાનો વધારો થયો છે.
- ભારતે પ્રથમ ચાર મહિના દરમિયાન 27.37 અબજ ડોલરનો FDI પ્રવાહ આકર્ષ્યો છે.
- નાણાકીય વર્ષ 2020-21માં ભારતે FDIમાં 10 ટકા (82 અબજ ડોલર)ની વૃદ્ધિ નોંધાવી છે.

FDI ઇક્વિટી

- નાણાકીય વર્ષ 20-21માં FDI ઇક્વિટી પ્રવાહમાં અગાઉના વર્ષના એપ્રિલ-જુલાઈના સમયગાળા (9.61 અબજ અમેરિકન ડોલર)ની તુલનામાં 112 ટકાનો વધારો થયો છે.
- ટોચનો વિસ્તાર:
 - 'ઓટોમોબાઈલ ઉદ્યોગ' ટોચના ક્ષેત્ર તરીકે ઉભરી આવ્યો છે. FDI ઇક્વિટી પ્રવાહમાં તેનું કુલ યોગદાન 23 ટકા રહ્યું છે, ત્યારબાદ કમ્પ્યુટર સોફ્ટવેર અને હાર્ડવેર (18 ટકા) અને સર્વિસ સેક્ટર (10 ટકા) છે.

ટોચનું FDI પ્રાપ્તકર્તા રાજ્ય

- કર્ણાટક કુલ FDI ઇક્વિટી પ્રવાહમાં 45 ટકા હિસ્સો સાથે ટોચનું સ્થાન ધરાવતું રાજ્ય રહ્યું છે, ત્યારબાદ મહારાષ્ટ્ર (23%) અને દિલ્હી (12%) છે.

Back to basics : સીધું વિદેશી રોકાણ

- પરિભાષા:
 - FDI એ એક પ્રક્રિયા છે જેના હેઠળ એક દેશના રહેવાસીઓ (મૂળ દેશ) પેઢીના ઉત્પાદન, વિતરણ અને અન્ય પ્રવૃત્તિઓને નિયંત્રિત કરવાના ઉદ્દેશસાથે બીજા દેશમાં (યજમાન દેશ)માં સંપત્તિની માલિકી મેળવે છે.

- આ વિદેશી પોર્ટફોલિયો રોકાણ (FPI) થી અલગ છે, જેમાં વિદેશી એન્ટિટી માત્ર એક કંપનીનો સ્ટોક અને બોન્ડ ખરીદે છે પરંતુ FPI રોકાણકારને વ્યવસાયને નિયંત્રિત કરવાનો અધિકાર આપતી નથી.

ત્રણ ઘટકો:

- ઇક્વિટી કેપિટલ: તે તેમના પોતાના દેશ સિવાયના દેશના વિદેશી સીધા રોકાણકારોના શેરની ખરીદી સાથે સંબંધિત છે.
- રિઇન્વેસ્ટ્ડ ઇન્કમ: આમાં ડાયરેક્ટ રોકાણકારોની કમાણીનો હિસ્સો શામેલ છે જે કંપનીના સહયોગીઓ (Affiliates) દ્વારા ડિવિડન્ડ તરીકે વહેંચવામાં આવતી નથી અથવા કમાણી સીધા રોકાણકારને મળતી નથી. આવા લાભો સાથીદારો દ્વારા ફરીથી રોકાણ કરવામાં આવે છે.
- ઇન્ટ્રા-કંપની લોન: આમાં ટૂંકા ગાળાના અથવા લાંબા ગાળાના ધિરાણ અને સીધા રોકાણકારો (અથવા ઉદ્યોગો) અને સંબંધિત ઉદ્યોગો વચ્ચે ભંડોળ ધિરાણનો સમાવેશ થાય છે.

ભારતમાં FDI માર્ગો

- ઓટોમેટિક રૂટ: તેને વિદેશી સંસ્થાને સરકાર અથવા રિઝર્વ બેંક ઓફ ઇન્ડિયાની પૂર્વ મંજૂરીની જરૂર નથી.
- સરકારી માર્ગ: વિદેશી સંસ્થાને સરકારની મંજૂરી લેવી જરૂરી છે.
- ફોરેન ઇન્વેસ્ટમેન્ટ ફેસિલિટી પોર્ટલ (Foreign Investment Facilitation Portal- FIFP) મંજૂરી માર્ગ દ્વારા અરજદારોને સિંગલ વિન્ડો ક્લિયરન્સની સુવિધા આપે છે. તેનું સંચાલન ઉદ્યોગ અને આંતરિક વેપાર પ્રોત્સાહન વિભાગ (DPIIT), વાણિજ્ય અને ઉદ્યોગ મંત્રાલય દ્વારા કરવામાં આવે છે.
- FDIને પ્રોત્સાહન આપવા સરકારના પ્રયાસો:
 - અનુકૂળ જનસંખ્યા, અસરકારક મોબાઈલ અને ઇન્ટરનેટ એક્સેસ, મોટા પાયે વપરાશ અને તકનીકીના ઉપયોગ જેવા પરિબળોએ રોકાણને આકર્ષવામાં મહત્વપૂર્ણ ભૂમિકા ભજવી છે.
 - નેશનલ ટેકનિકલ ટેક્સટાઈલ મિશન, પ્રોડક્શન આધારિત ઇન્સેન્ટિવ સ્કીમ, પ્રધાનમંત્રી કિસાન સંપદા યોજના વગેરે જેવી યોજનાઓને આકર્ષિત કરતી રોકાણનો પ્રારંભ.
 - સરકારે વિવિધ ક્ષેત્રોમાં રોકાણને પ્રોત્સાહન આપવા માટે આત્મનિર્ભર ભારત હેઠળની પહેલો વિશે વિસ્તૃત માહિતી આપી છે.
 - સ્થાનિક ઉત્પાદનને વેગ આપવા માટે મેક ઇન ઇન્ડિયા પહેલના ભાગરૂપે ભારતે છેલ્લા કેટલાક વર્ષોમાં અનેક ક્ષેત્રોમાં FDIના ધોરણો હળવા કર્યા છે.

સ્ટેબલકોઈન

- યુ.એસ. નાણાકીય સુરક્ષા પર ટિથર અને અન્ય 'સ્ટેબલકોઈન'ના જોખમોને રોકવા માટે ઔપચારિક સમીક્ષા શરૂ કરવા વિચારી રહ્યું છે.
- 'ટિથર' 2014માં બનાવવામાં આવેલી પ્રથમ 'સ્ટેબલકોઈન' હતી.

Back to basics : 'સ્ટેબલકોઈન' વિશે

- સ્ટેબલકોઈન એ એક પ્રકારની ક્રિપ્ટોકરન્સી છે, જે સામાન્ય રીતે વર્તમાન સરકાર દ્વારા સમર્થિત ચલણ સાથે સંકળાયેલી હોય છે.
- ક્રિપ્ટોકરન્સી એ નેટવર્ક આધારિત ડિજિટલ પ્રોપર્ટીનું એક સ્વરૂપ છે, જે મોટી સંખ્યામાં કમ્પ્યુટર્સ મારફતે વહેંચવામાં આવે છે.
- સ્ટેબલકોઈનમાં અનામત મિલકતનો ભંડાર હોય છે, સામાન્ય રીતે ટૂંકા ગાળાની સિક્વોરિટીઝ જેમ કે રોકડ, સરકારી લોન અથવા વ્યાપારી પત્રો વગેરે.
- સ્ટેબલકોઈન્સ ખૂબ જ મહત્વપૂર્ણ છે, કારણ કે તેઓ લોકોને બિટકોઈન જેવા રોકાણ તરીકે કામ કરતી ક્રિપ્ટોકરન્સીમાં વધુ સીમલેસ વ્યવહાર કરવાની મંજૂરી આપે છે.
- તેઓ સંપૂર્ણપણે સુરક્ષિત હોલ્ડિંગ્સ તેમજ જૂની વિશ્વ ચલણ અને નવી દુનિયાના ક્રિપ્ટો વચ્ચેનો સેતુ બનવાની જેમ કાર્ય કરે છે.

પ્રકાર

- ફિયાટ-કોલેટરલ 'સ્ટેબલકોઈન':
- આને યુએસ ડોલર, યુરો અથવા પાઉન્ડ જેવા ફિયાટ મની દ્વારા 1:1ના ગુણોત્તરમાં ટેકો આપવામાં આવે છે.
- ઉદાહરણો: ટિથર, જેમિની ડોલર અને 2SD.
- અન્ય ગુણધર્મો દ્વારા સમર્થિત 'સ્ટેબલકોઈન':
- કેટલાક 'સ્ટેબલકોઈન્સ'ને અન્ય ઘણી સંપત્તિઓ (કોમર્શિયલ પેપર્સ, બોન્ડ્સ, રિયલ એસ્ટેટ, કિંમતી ધાતુઓ, વગેરે) ના ટોપલા દ્વારા ટેકો આપવામાં આવે છે.
- કોમોડિટી અને કિંમતી ધાતુના ભાવમાં વધઘટને આધિન સમય જતાં આ નિશ્ચિત સ્ટેબલકોઈન્સની કિંમતમાં વધઘટ થઈ શકે છે.
- ઉદાહરણ: 'ડિજિક્સ ગોલ્ડ' – સોના દ્વારા સમર્થિત.
- ક્રિપ્ટો-કોલેટરલ સ્ટેબલકોઈન:
- ક્રિપ્ટો-કોલેટરલ સ્ટેબલકોઈન્સ તેમના જૂથો કરતા વધુ વિકેન્દ્રિત છે અને ક્રિપ્ટોકરન્સી દ્વારા ટેકો આપવામાં આવે છે.
- ફિલપસાઈડ (Flipside) આ સ્ટેબલકોઈનઓ ભાવની અસ્થિરતા અને ભાવની અસ્થિરતાના જોખમને દૂર કરવા માટે હાઈપર-કોલેટરલ (Over-Collateralised) છે.

➤ ઉદાહરણ: ડાઈ (Dai).

■ બિન-કોલેટરલ સ્ટેબલકોઈન:

- આ સ્થિર સ્ટેબલકોઈનને કોઈ ટેકો નથી અને તે ખરેખર વિકેન્દ્રિત છે અને બિન-કોલેટરલ સ્ટેબલકોઈનનો પુરવઠો એલ્ગોરિધમ્સ દ્વારા નિયંત્રિત થાય છે.
- ઉદાહરણ: આધાર (Basis).

ચિંતાઓ

■ ટૂંકા ગાળાનું દેવું સંબંધિત:

- ઘણા સ્થિર સ્ટેબલકોઈનને ટૂંકા ગાળાની લોનના પ્રકારો દ્વારા ટેકો આપવામાં આવે છે જે પ્રવાહિતાના સમયગાળાની સંભાવના ધરાવે છે, જેનો અર્થ એ છે કે મુશ્કેલીના સમયે વેપાર કરવો મુશ્કેલ અથવા અશક્ય હોઈ શકે છે.

■ બધા સ્ટેબલકોઈન સ્ટેબલ નથી:

- બધા સ્ટેબલકોઈન ખરેખર 100% ભાવ-સ્થિર નથી હોતા. તેમનું મૂલ્ય તેમની અંતર્ગત સંપત્તિ પર આધાર રાખે છે.

■ સંપત્તિ સંક્રમણ જોખમ:

- સ્ટેબલકોઈન રિઝર્વ હોલ્ડિંગ્સના લિક્વિડેશન સાથે સંકળાયેલા સંભવિત સંપત્તિ સંક્રમણ જોખમો ઉભા કરે છે.
- સંક્રમણ (Contagion)નો અર્થ એ છે કે આર્થિક કટોકટી એક બજાર અથવા પ્રદેશમાંથી બીજા બજારમાં ફેલાય છે અને સ્થાનિક અથવા આંતરરાષ્ટ્રીય બંને રીતે થઈ શકે છે.
- જોખમો મુખ્યત્વે કોલેટરલ સ્ટેબલકોઈન્સ સાથે જોડાયેલા છે જે તેમની સંપત્તિ હોલ્ડિંગ્સના કદ, પ્રવાહિતા અને જોખમ તેમજ ઓપરેટરની પારદર્શિતા અને શાસનના આધારે બદલાઈ શકે છે.

■ નાણાકીય સ્થિરતા માટેના જોખમો:

- સ્ટેબલકોઈન નાણાકીય સેવાઓની જોગવાઈની કાર્યક્ષમતા વધારવાની ક્ષમતા ધરાવે છે, જો તેને મહત્વપૂર્ણ ધોરણે અપનાવવામાં આવે તો તે નાણાકીય સ્થિરતા માટે પણ જોખમ ઊભું કરી શકે છે.

■ જવાબદારીનો અભાવ:

- તેમની પાસે પારદર્શિતાનો અભાવ છે, એટલે કે, તેમનું બધા દ્વારા ઓડિટ કરી શકાતું નથી અને બિન-બેંક નાણાકીય વ્યેટિયાઓની જેમ સંચાલિત થાય છે જે પરંપરાગત વ્યાપારી બેંકો જેવી જ સેવાઓ પૂરી પાડે છે, પરંતુ સામાન્ય બેંકિંગ નિયમનની બહાર.

■ નિયમનકારી પડકાર:

- વિવિધ અર્થતંત્રો, અધિકારક્ષેત્રો, કાનૂની પ્રણાલીઓ અને આર્થિક વિકાસ અને વિવિધ સ્તરની જરૂરિયાતો પર નિયમનકારી પ્રયાસોનું આંતરરાષ્ટ્રીય સંકલન તેમના નિયમનમાં બીજો પડકાર છે.
- વૈશ્વિક સ્તરે સ્ટેબલકોઈન માટે હજી સુધી સામાન્ય નિયમનકારી અભિગમ નથી.

આગળનો રસ્તો

- > સ્ટેબલકોઈનની રેન્જ સમાન નથી પરંતુ તેમ છતાં તે વિવિધ ક્ષિપ્રો ઉપકરણોનું પ્રતિનિધિત્વ કરે છે જે કાનૂની, તકનીકી, કાર્યાત્મક અને આર્થિક રીતે નોંધપાત્ર રીતે બદલાઈ શકે છે.
- > તેથી, જોખમોને મર્યાદિત કરવા અને નવીનતાઓ માટે સુલભ વાતાવરણ પ્રદાન કરવા માટે, સ્થિર સિક્કા ચલણ ઉદ્યોગે નિયમનકારો સાથે મળીને એક માળખું બનાવવું જોઈએ જે આ નવજાત ઉદ્યોગને અતિવિનિયમન (Overregulation) થી બચાવવામાં મદદ કરી શકે.

RBI નાણાકીય વર્ષ 21 માં બેંક ડિપોઝિટનો ડેટા જાહેર કર્યો

- > રિઝર્વ બેંક ઓફ ઈન્ડિયા (RBI) એ 23 સપ્ટેમ્બર, 2021 ના રોજ 'અનુસૂચિત વાણિજ્યિક બેંકો સાથેની થાપણો – માર્ચ 2021" ડેટા જાહેર કર્યો.
- > RBI ના આંકડા મુજબ, 2019-20માં 8.8% ની સરખામણીમાં 2020-21 દરમિયાન બેંક ડિપોઝિટમાં વાર્ષિક ધોરણે 11.9% નો વધારો થયો છે,
- > ચાલુ ખાતા અને બચત ખાતા (CASA) ની થાપણોમાં ઊંચી વૃદ્ધિના પગલે ડિપોઝિટમાં વધારો થયો છે.
- > CASA ડિપોઝિટનો હિસ્સો માર્ચ 2021 માં વધીને 43.7% થયો જે 2020 માં 41.7% હતો.

સંસ્થાકીય શ્રેણી

- > સંસ્થાકીય કેટેગરીમાં, કુલ થાપણોમાં સ્થાનિક ક્ષેત્રનો હિસ્સો 64.1% છે. હિન્દુ અવિભાજિત કુટુંબ (HUF) સહિતના વ્યક્તિઓ, ઘરગથ્થુ ક્ષેત્રના મુખ્ય ઘટકો છે. તેઓએ કુલ થાપણોમાં લગભગ 55.8% યોગદાન આપ્યું છે.

બિન-નાણાકીય નિગમ શ્રેણી

- > 2020-21 દરમિયાન બિન-નાણાકીય નિગમોની બેંક થાપણોમાં 18.8% નો વધારો થયો છે. કુલ થાપણોમાં તેમનો હિસ્સો માર્ચ 2021 માં જ વધીને 16.2% થયો.

કઈ બેંકોએ સૌથી વધુ યોગદાન આપ્યું?

- > બેંકોની મેટ્રોપોલિટન શાખાઓ કુલ થાપણોના અડધાથી વધુ હિસ્સો ધરાવે છે. તેમનો કુલ હિસ્સો 2020-21 દરમિયાન વધતી જતી થાપણોનો 59.6% છે, જે 2020 માં 43.2% હતો.

સૌથી વધુ યોગદાન આપનાર રાજ્યો

- > મહારાષ્ટ્ર, ઉત્તર પ્રદેશ અને કર્ણાટક નામના ત્રણ મુખ્ય રાજ્યો કુલ સ્થાનિક ક્ષેત્રની બાકી થાપણોનો ત્રીજો ભાગ ધરાવે છે. 2020-21 દરમિયાન, તેઓ કુલ વધતી થાપણોમાં 40% થી વધુ હિસ્સો ધરાવે છે.

પ્રશ્નોત્તરી

- નીચેના વિધાનો ધ્યાનમાં લો.
 - 2019-20માં 8.8% ની સરખામણીમાં 2020-21 દરમિયાન બેંક ડિપોઝિટમાં વાર્ષિક ધોરણે 11.9% નો વધારો થયો છે.
 - CASA ડિપોઝિટનો હિસ્સો માર્ચ 2021 માં વધીને 43.7% થયો જે 2020 માં 41.7% હતો.
 - મહારાષ્ટ્ર, ઉત્તર પ્રદેશ અને કર્ણાટક નામના ત્રણ મુખ્ય રાજ્યો કુલ સ્થાનિક ક્ષેત્રની બાકી થાપણોનો ત્રીજો ભાગ ધરાવે છે. ઉપરોક્ત આપેલ નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?

(A) 1,2	(B) 2,3
(C) 1,3	(D) 1,2 અને 3
- ડિજિટલ ચુકવણી પ્રણાલી વિશે નીચેના વિધાનો ધ્યાનમાં લો.
 - લિન્કેજ NPCI ઇન્ટરનેશનલ પ્રાઇવેટ લિમિટેડ (NIPL) અને નેટવર્ક ફોર ઇલેક્ટ્રોનિક ટ્રાન્સફર (NETS, સિંગાપોર)ના અગાઉના પ્રયાસો પર આધારિત છે.
 - NIPL વિદેશમાં UPI અને RuPay જેવી ઘરેલું ચુકવણી તકનીકોને લોકપ્રિય બનાવવા અને અન્ય દેશો સાથે ચુકવણી તકનીકોનું સહ-ઉત્પાદન કરવા માટે NPCIની પેટાકંપની છે.
 - હાલમાં રિટેલ રોકાણકારો ઇન્ટર બેંક ફીમાં રૂ.3,000 સુધીની ચુકવણી કરે છે જે બેંકો દ્વારા ઉદાર રેમિટન્સ યોજના (LSR) પ્રોસેસિંગ ફી કરતાં વધુ છે.
 - NEFT એ એક રાષ્ટ્રવ્યાપી ચુકવણી પ્રણાલી છે જે 'વન-ટુ-વન' મની ટ્રાન્સફરને સરળ બનાવે છે. ઉપરોક્ત આપેલ નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?

(A) 1,2 અને 3	(B) 2,3 અને 4
(C) 1,2 અને 4	(D) 1,2,3 અને 4
- 45મી GST કાઉન્સિલ બેઠક વિશે નીચેના વિધાનો ધ્યાનમાં લો.
 - GST પરિષદ (GST Council)ની 45મી બેઠકની અધ્યક્ષતા 17 સપ્ટેમ્બર, 2021ના રોજ લખનઉમાં નાણાં પ્રધાન નિર્મલા સીતારામનની હતી.
 - કેરળ હાઈકોર્ટે તેની પૂછપરછ કરી હોવાથી પેટ્રોલ અને ડીઝલના મુદ્દે ચર્ચા કરવામાં આવી હતી.
 - ઈ-વે બિલ, ફાસ્ટેગ, અનુપાલન, ટેકનોલોજી, છટકબારી દૂર કરવા, રચના યોજના વગેરેના મુદ્દાઓની તપાસ માટે અન્ય મંત્રીઓના જૂથની સ્થાપના કરવામાં આવશે. ઉપરોક્ત આપેલ નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?

(A) 1 અને 2	(B) 2 અને 3
(C) 1 અને 3	(D) 1,2 અને 3

4) આદિવાસી વિસ્તારોમાં મોતીની ખેતી વિશે નીચેના વિધાનો ધ્યાનમાં લો.

1. તેની મુખ્ય ઓફિસ નવી દિલ્હીમાં સ્થિત છે અને દેશમાં વિવિધ સ્થળોએ સ્થિત 13 પ્રાદેશિક કચેરીઓનું નેટવર્ક છે.
2. વિવિધ ઇ-કોમર્સ પ્લેટફોર્મ ઉપરાંત 'પૂર્ણ એગ્રોટેક' દ્વારા 141 ટ્રાઈબ્સ ઇન્ડિયા આઉટલેટ્સ મારફતે મોતી વેચવામાં આવશે.
3. 'વન ધન વિકાસ કેન્દ્ર ક્લસ્ટર' આદિવાસીઓને કૌશલ્ય અપગ્રેડેશન અને ક્ષમતા નિર્માણ તાલીમ પ્રદાન કરે છે અને પ્રાથમિક પ્રક્રિયા અને મૂલ્ય વર્ધન સુવિધાઓ સ્થાપિત કરે છે.
4. તાજા પાણીના મોતીઓ મસલ્સનો ઉપયોગ કરીને ખેતરોમાં ઉગાડવામાં આવે છે.

ઉપરોક્ત આપેલ નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?

- (A) 1,2 અને 3 (B) 2,3 અને 4
(C) 1,2 અને 4 (D) 1,2,3 અને 4

5) GST કાઉન્સિલની 45મી બેઠક વિશે નીચેના વિધાનો ધ્યાનમાં લો.

1. રેસ્ટોરન્ટ્સ હવે ભાગીદારોને બદલે સ્વિગી અને ઝોમેટો GST જેવી ઓનલાઈન ફૂડ ડિલિવરી એગ્રીગેટર કંપનીઓને ચૂકવણી કરવા માટે જવાબદાર રહેશે.
2. GST કાઉન્સિલનું નેતૃત્વ કેન્દ્રીય નાણાં પ્રધાન કરી રહ્યા છે અને તમામ રાજ્યોના નાણાં પ્રધાનો કાઉન્સિલના સભ્યો છે.
3. આનાથી ડીઝલ અને પેટ્રોલના ભાવમાં નોંધપાત્ર ઘટાડો કરવામાં મદદ મળશે.
4. કાઉન્સિલે પેટ્રોલ અને ડીઝલને GSTના દાયરામાં ન લાવવાનો નિર્ણય કર્યો છે.

ઉપરોક્ત આપેલ નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?

- (A) 1,2 અને 3 (B) 2,3 અને 4
(C) 1,2 અને 4 (D) 1,2,3 અને 4

6) નેશનલ સિંગલ વિન્ડો સિસ્ટમ વિશે નીચેના વિધાનો ધ્યાનમાં લો.

1. કેન્દ્રીય વાણિજ્ય અને ઉદ્યોગ અને ગ્રાહક બાબતો અને વિતરણ મંત્રી પીયૂષ ગોયલે 22 સપ્ટેમ્બર, 2021ના રોજ રોકાણકારો અને વ્યવસાયો માટે નેશનલ સિંગલ વિન્ડો સિસ્ટમની શરૂઆત કરી હતી.
2. તે 'ઈઝ ઓફ ડુઈંગ બિઝનેસ' અને 'ઈઝ ઓફ લિવિંગ'ને પણ પ્રોત્સાહન આપશે.
3. તે મેક ઇન ઇન્ડિયા, સ્ટાર્ટઅપ ઇન્ડિયા, PLI સ્કીમ વગેરે જેવી અન્ય યોજનાઓને પણ મજબૂત બનાવશે.

ઉપરોક્ત આપેલ નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?

- (A) 1 અને 2 (B) 2 અને 3
(C) 1 અને 3 (D) 1,2 અને 3

7) ADB વિશે નીચેના વિધાનો ધ્યાનમાં લો.

1. એશિયન ડેવલપમેન્ટ બેંક (ADB) એ 2021-22માં ભારતના GDP ગ્રોથ માટેનો અંદાજ અગાઉના 11% થી ઘટાડીને 10% કર્યો છે.
2. ADBએ એમ પણ કહ્યું કે વધતા ઇનપુટ ખર્ચ અગાઉના અંદાજિત 5.2%ની સરખામણીમાં 5.5%ના ઝડપી દરે ફુગાવો લાવી રહ્યા છે.
3. ADB એક પ્રાદેશિક વિકાસ બેંક છે. તેની સ્થાપના 19 ડિસેમ્બર, 1966 ના રોજ કરવામાં આવી હતી. ઉપરોક્ત આપેલ નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?

- (A) 1 અને 2 (B) 2 અને 3
(C) 1 અને 3 (D) 1,2 અને 3

8) વિશે નીચેના વિધાનો ધ્યાનમાં લો.

1. કૃષિ મંત્રાલયના જણાવ્યા અનુસાર, 2021 ની ખરીફ સિઝનમાં ચોખાના સુધારેલા ઉત્પાદન સાથે ભારતનું અનાજ ઉત્પાદન 150.50 મિલિયન ટન સુધી પહોંચવાની ધારણા છે.
2. ચોખા, શેરડી અને કપાસમાં રેકૉર્ડ ઉત્પાદન થવાની ધારણા છે.
3. કઠોળનું ઉત્પાદન 2021-22 ખરીફ સિઝનમાં 9.45 મિલિયન ટન સુધી પહોંચવાની શક્યતા છે, જે 2020-2021માં 8.69 મિલિયન ટન હતું.

ઉપરોક્ત આપેલ નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?

- (A) 1 અને 2 (B) 2 અને 3
(C) 1 અને 3 (D) 1,2 અને 3

9) સ્ટેબલકોઈન વિશે નીચેના વિધાનો ધ્યાનમાં લો.

1. 'ટિથર' 2014માં બનાવવામાં આવેલી પ્રથમ 'સ્ટેબલકોઈન' હતી.
2. ક્રિપ્ટોકરન્સી એ નેટવર્ક આધારિત ડિજિટલ પ્રોપર્ટીનું એક સ્વરૂપ છે, જે મોટી સંખ્યામાં કમ્પ્યુટર્સ મારફતે વહેંચવામાં આવે છે.
3. ક્રિપ્ટો-કોલેટરલ સ્ટેબલકોઈન્સ તેમના જૂથો કરતા વધુ વિકેન્દ્રિત છે અને ક્રિપ્ટોકરન્સી દ્વારા ટેકો આપવામાં આવે છે.
4. સ્ટેબલકોઈનની રેન્જ સમાન નથી પરંતુ તેમ છતાં તે વિવિધ ક્રિપ્ટો ઉપકરણોનું પ્રતિનિધિત્વ કરે છે.

ઉપરોક્ત આપેલ નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?

- (A) 1,2 અને 3 (B) 2,3 અને 4
(C) 1,2 અને 4 (D) 1,2,3 અને 4

10) વિદેશી સીધું રોકાણ (FDI) પ્રવાહ વિશે નીચેના વિધાનો ધ્યાનમાં લો.

1. ભારતે પ્રથમ ચાર મહિના દરમિયાન 27.37 અબજ ડોલરનો FDI પ્રવાહ આકર્ષ્યો છે.
2. 'ઓટોમોબાઈલ ઉદ્યોગ' ટોચના ક્ષેત્ર તરીકે ઉભરી આવ્યો છે.
3. કર્ણાટક કુલ FDI ઇક્વિટી પ્રવાહમાં 45 ટકા હિસ્સો સાથે ટોચનું સ્થાન ધરાવતું રાજ્ય રહ્યું છે.
4. વિદેશી સંસ્થાને સરકારની મંજૂરી લેવી જરૂરી છે. ઉપરોક્ત આપેલ નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?

- (A) 1,2 અને 3 (B) 2,3 અને 4
(C) 1,2 અને 4 (D) 1,2,3 અને 4

CEPA: ભારત-UAE

- તાજેતરમાં ભારત અને સંયુક્ત આરબ અમીરાત (UAE) એ ભારત-UAE વ્યાપક આર્થિક સહકાર અને ભાગીદારી સમજૂતી (CEPA) પર ઔપચારિક રીતે વાતચીત શરૂ કરી હતી.
- વર્ષ 2017માં થયેલી વ્યાપક વ્યૂહાત્મક ભાગીદારી હેઠળ બંને દેશોએ કરેલી પ્રગતિને આગળ વધારવા માટે બંને દેશોએ પારસ્પરિક લાભદાયક આર્થિક સમજૂતી પર પહોંચવાની ઈચ્છા વ્યક્ત કરી હતી.

Back to basics : વ્યાપક આર્થિક સહકાર અને ભાગીદારી સમજૂતી (CEPA)

- તે એક પ્રકારનો મુક્ત વેપાર કરાર છે જેમાં સેવાઓ અને રોકાણના સંદર્ભમાં વેપાર અને આર્થિક ભાગીદારીના અન્ય ક્ષેત્રો પર વાટાઘાટો શામેલ છે. તે વેપાર સુવિધા અને કસ્ટમ્સ સહકાર, સ્પર્ધા અને બૌદ્ધિક સંપત્તિ અધિકારો જેવા ક્ષેત્રો પર વાટાઘાટો કરવા પર પણ વિચાર કરી શકે છે.
- ભાગીદારી અથવા સહકાર કરારો મુક્ત વેપાર કરારો કરતા વધુ વ્યાપક છે.
- CEPA વેપારના નિયમનકારી પાસાને પણ જુએ છે અને નિયમનકારી મુદ્દાઓને આવરી લેતી સમજૂતીનો સમાવેશ કરે છે.
- ભારતે દક્ષિણ કોરિયા અને જાપાન સાથે CEPA પર હસ્તાક્ષર કર્યા છે.

ભારત-UAE આર્થિક સંબંધો

- 2019-2020માં UAE દ્વિપક્ષીય વેપાર સાથે ભારતનો ત્રીજો સૌથી મોટો વેપારી ભાગીદાર રહ્યો છે, જેની કિંમત 59 અબજ અમેરિકન ડોલર છે.
- UAE અમેરિકા પછી ભારતનું બીજું સૌથી મોટું નિકાસ સ્થળ પણ છે, જેમાં 2019-2020માં લગભગ 29 અબજ યુએસ ડોલારની નિકાસ થઈ હતી.
- UAE ભારતનું આઠમું સૌથી મોટું રોકાણકાર છે, જેણે એપ્રિલ 2000થી માર્ચ 2021 વચ્ચે 11 અબજ યુએસ ડોલારનું રોકાણ કર્યું છે, જ્યારે UAEમાં ભારતીય કંપનીઓ 85 અબજ યુએસ ડોલરથી વધુ રોકાણ કરશે તેવું અનુમાન છે.
- મુખ્ય નિકાસ: પેટ્રોલિયમ ઉત્પાદનો, કિંમતી ધાતુઓ, પથ્થરો, રત્નો અને ઝવેરાત, ખનિજો વગેરે.
- મુખ્ય આયાત: પેટ્રોલિયમ અને પેટ્રોલિયમ ઉત્પાદનો, કિંમતી ધાતુઓ, પથ્થરો, રત્નો અને ઝવેરાત, ખનિજો વગેરે.

ભારત-UAE CEPAનું મહત્વ

- તે હસ્તાક્ષર કરેલા કરારના પાંચ વર્ષમાં માલમાં દ્વિપક્ષીય વેપાર વધારીને 100 અબજ અમેરિકન ડોલર કરવાની અને 15 અબજ અમેરિકન ડોલરની સેવાઓમાં વેપાર વધારવાની સંભાવના વ્યક્ત કરે છે, જે બંને દેશોમાં વ્યાપક સામાજિક અને આર્થિક તકોનું સર્જન કરે છે.

અન્ય પ્રકારના વેપાર કરારો

- મુક્ત વેપાર સમજૂતી (FTA):**
 - તે એક સમજૂતી છે જેના પર બે અથવા વધુ દેશો દ્વારા હસ્તાક્ષર કરવામાં આવે છે, જેનો ઉદ્દેશ પ્રેફરેન્શિયલ ટ્રેડ એગ્રીમેન્ટ્સ, ટેરિફ રાહતો અથવા કસ્ટમ્સ છૂટ વગેરે પ્રદાન કરવાનો છે.
 - ભારતે આસિયાન મુદ્દે શ્રીલંકા જેવા અનેક દેશો અને વિવિધ વેપાર બ્લોક સાથે FTA વાટાઘાટો કરી છે.
- પ્રેફરેન્શિયલ અથવા પ્રેફરેન્શિયલ ટ્રેડ એગ્રીમેન્ટ (PTA):**
 - આવા કરારમાં, બે અથવા વધુ ભાગીદારો અમુક ઉત્પાદનોના સંદર્ભમાં પ્રવેશનો પ્રેફરેન્શિયલ અધિકાર આપે છે. આ સંમત સંખ્યામાં ટેરિફ લાઈન પરની ડ્યુટી ઘટાડીને કરવામાં આવે છે.
 - PTAમાં પણ કેટલાક ઉત્પાદનોની ડ્યુટી ઘટાડીને શૂન્ય કરી શકાય છે. ભારતે અફઘાનિસ્તાન સાથે PTA પર હસ્તાક્ષર કર્યા છે.
- વ્યાપક આર્થિક સહકાર સમજૂતી (CECA):**
 - વ્યાપક આર્થિક સહકાર સમજૂતી (CECA) સામાન્ય રીતે વાટાઘાટો દ્વારા માત્ર વેપાર ટેરિફ અને ટેરિફ-રેટ ક્વોટા (TRQ) દરો નક્કી કરે છે. તે CECA જેટલું વ્યાપક નથી. ભારતે મલેશિયા સાથે CECA પર હસ્તાક્ષર કર્યા છે.
- દ્વિપક્ષીય રોકાણ સંધિઓ (BIT):**
 - આ એક દ્વિપક્ષીય સમજૂતી છે જેમાં બંને દેશો સંયુક્ત બેઠક યોજે છે અને ખાનગી રોકાણ માટેના નિયમો અને શરતો બંને દેશોના નાગરિકો અને ફર્મો/કંપનીઓ દ્વારા નિર્ધારિત કરવામાં આવે છે.
- વેપાર અને રોકાણ માળખું સમજૂતી (TIFA):**
 - તે બે અથવા તેથી વધુ દેશો વચ્ચેનો વેપાર કરાર છે જે વેપારના વિસ્તરણ અને દેશો વચ્ચેના હાલના વિવાદોના સમાધાનની રૂપરેખા આપે છે.

શ્રીલંકાએ કોવિડ રસી ખરીદવા માટે IMF પાસેથી 100 મિલિયન ડોલરની લોન માંગી

- શ્રીલંકાએ ફાઇઝર કોવિડ-19 રસીના 14 મિલિયન ડોઝની ખરીદી માટે આંતરરાષ્ટ્રીય નાણાં ભંડોળ (IMF) પાસેથી 100 મિલિયન ડોલરની લોન માંગી છે.
- આ લોન સાથે શ્રીલંકા રસીકરણ કાર્યક્રમ સાથે સંબંધિત અન્ય ખર્ચમાટે પણ નાણાં પૂરા પાડશે.
- આ દરખાસ્ત આરોગ્ય પ્રધાન કેહેલિયા રામબુકવેલાએ રજૂ કરી હતી.
- શ્રીલંકાને 'પ્રોગ્રામ ઓફ સ્ટ્રેટેજિક પ્રિપેડનેસ એન્ડ રિસ્પોન્સ ફોર કોવિડ-19' હેઠળ વધારાની લોન ગ્રાન્ટ મળશે.
- IMF દેશમાં કોવિડ-19ના પ્રતિસાદને સહાય કરવા માટે 100 મિલિયન ડોલરની પૂરક લોન આપવા સંમત થઈ ચૂક્યું છે.

શ્રીલંકામાં રસીકરણ કાર્યક્રમ

- શ્રીલંકાએ અત્યાર સુધીમાં 21 મિલિયન વસ્તીના 50 ટકાથી વધુ રસીકરણ કર્યું છે. સરકારે આગામી કેટલાક મહિનામાં 75 ટકાથી વધુ વસ્તીને રસી આપવાનું લક્ષ્ય નક્કી કર્યું છે. જાહેર આરોગ્ય નિરીક્ષકો અનુસાર, 30 વર્ષથી ઓછી વયની જનતા રસી લેવામાં અચકાય છે. તેમાંથી માત્ર 35 ટકા જ 20 સપ્ટેમ્બર સુધી રસી મેળવી હતી.

Back to basics : આંતરરાષ્ટ્રીય નાણાં ભંડોળ (IMF)

- IMF એક આંતરરાષ્ટ્રીય નાણાકીય સંસ્થા છે. તેનું મુખ્ય મથક વોશિંગ્ટનમાં છે. તેમાં 190 દેશોનો સમાવેશ થાય છે જે 'વૈશ્વિક નાણાકીય સહકારને પ્રોત્સાહન આપવા, આંતરરાષ્ટ્રીય વેપારને સરળ બનાવવા, નાણાકીય સ્થિરતા સુરક્ષિત કરવા, ઉચ્ચ રોજગાર અને ટકાઉ આર્થિક વિકાસને પ્રોત્સાહન આપવા અને વિશ્વભરમાં ગરીબી ઘટાડવા માટે સાથે મળીને કામ કરવા માંગે છે.' તેની સ્થાપના 1944માં કરવામાં આવી હતી અને 1945માં ઔપચારિક અસ્તિત્વમાં આવી હતી. IMF ચુકવણીના સંતુલનની મુશ્કેલીઓ તેમજ આંતરરાષ્ટ્રીય નાણાકીય કટોકટીનું સંચાલન કરવામાં મુખ્ય ભૂમિકા ભજવે છે.

યમનના 16 મિલિયન લોકો ભૂખમરાના આરે : સંયુક્ત રાષ્ટ્ર

- યુએન ફૂડ એજન્સીના વડા ડેવિડ બેસ્લીના જણાવ્યા અનુસાર, યમનમાં 16 મિલિયન લોકો 'ભૂખમરા તરફ આગળ વધી રહ્યા છે'.

- ડેવિડ બેસ્લીએ એવી ચેતવણી પણ આપી હતી કે ઓક્ટોબર 2021માં યમનમાં લાખો લોકોના ખાદ્ય રાશનમાં કાપ મૂકવામાં આવશે જ્યાં સુધી ત્યાં નવું ભંડોળ ન પહોંચે.
- યમનની માનવતાવાદી કટોકટી અંગે બેઠક દરમિયાન તેમણે કહ્યું હતું કે, અમેરિકા, જર્મની, સંયુક્ત આરબ અમીરાત અને સાઉદી અરેબિયાના દાતાઓએ મદદ કરી હતી. આ ભંડોળ થી દુષ્કાળને ટાળવામાં મદદ થઈ.
- WFPના જણાવ્યા અનુસાર ઓક્ટોબર 2021માં 3.2 મિલિયન લોકો અને ડિસેમ્બર 2021 સુધીમાં 5 મિલિયન લોકો માટે કોઈ નવા ભંડોળ વિના રાશનમાં કાપ મૂકવામાં આવશે.

Back to basics : પૃષ્ઠભૂમિ

- 1 માર્ચ, 2021ના રોજ સ્વીડન અને સ્વિટ્ઝર્લેન્ડ દ્વારા સહ-આયોજિત વર્ચ્યુઅલ પ્રતિજ્ઞા પરિષદમાં સંયુક્ત રાષ્ટ્રના મહાસચિવ એન્ટોનિયો ગુટેરેસે 2021માં યમન માટે 3.85 અબજ ડોલરની વિનંતી કરી હતી. પરંતુ દેશોએ અડધાથી પણ ઓછી રકમનું વચન આપ્યું હતું, જે 1.7 અબજ ડોલર છે.

IDG સંકટ

- યમન 2014થી ગૃહયુદ્ધમાંથી પસાર થઈ રહ્યું છે, જ્યારે ઈરાન સમર્થિત હૌથી બળવાખોરોએ યમનની રાજધાની સના પર યમનના ઉત્તરીય ભાગ જેટલો કબજો મેળવ્યો હતો. તેમણે યમનના રાષ્ટ્રપતિ અબ્દુ રબ્બો મનસુર હાદીને સાઉદી અરેબિયા ભાગી જવાની ફરજ પણ પાડી હતી. બાદમાં સાઉદીની આગેવાની હેઠળના ગઠબંધને માર્ચ 2015માં યુએસ સમર્થન સાથે યુદ્ધમાં પ્રવેશ્યું. તેમણે રાષ્ટ્રપતિ હાદીને સત્તામાં પુનઃસ્થાપિત કરવાનો પ્રયાસ કર્યો. ઘણી હવાઈ કામગીરી અને જમીની લડાઈ છતાં યુદ્ધ ગતિરોધમાં ફેરવાઈ ગયું છે અને માનવતાવાદી કટોકટી ઊભી કરી છે.

WFP-ICRISATએ ખાદ્ય સુરક્ષા પર સમજૂતી પર હસ્તાક્ષર કર્યા

- યુનાઈટેડ નેશન્સ વર્લ્ડ ફૂડ પ્રોગ્રામ (WFP) અને ઈન્ટરનેશનલ ઈન્સ્ટિટ્યૂટ ઓફ કોપ રિસર્ચ ફોર સેમી-એરિડ ટ્રોપિકલ (ICRISAT)એ 23 સપ્ટેમ્બર, 2021ના રોજ ખાદ્ય સુરક્ષા પર સમજૂતી પર હસ્તાક્ષર કર્યા છે.
- ભારતભરમાં ખાદ્ય, પોષણ સુરક્ષા અને આજીવિકાસુધારવા માટેના કાર્યક્રમો અને સંશોધન અંગે સમજૂતી કરાર (MoU) પર હસ્તાક્ષર કરવામાં આવ્યા હતા.
- WFP અને ICRISAT બંને સંશોધનને પ્રોત્સાહન આપવા અને પરંપરાગત પૌષ્ટિક પાક વિશે જાગૃતિ લાવવા, ખોરાક અને પોષક સલામતી વિશ્લેષણ હાથ ધરવા માટે સહયોગમાં કામ કરશે.

મહત્વ

- આ સમજૂતી WFP અને ICRISAT વચ્ચે વ્યૂહાત્મક ભાગીદારી છે કારણ કે બંને ખાદ્ય સુરક્ષાના તેમના વિજ્ઞ સાથે જોડાયેલા છે. આ સમજૂતી કરારો પર વૈશ્વિક ભૂખમરો, ખાદ્ય સુરક્ષા, પોષણ અને વધતી જતી આબોહવા પરિવર્તનની કટોકટી અને કોવિડ-19 રોગચાળા જેવા આઘાતોને કારણે લોકોની આજીવિકાજોખમમાં મૂકવાના પ્રકાશમાં હસ્તાક્ષર કરવામાં આવ્યા હતા.

Back to basics : ICRISAT

- ICRISAT નો અર્થ થાય છે 'International Crops Research Institute for the Semi-Arid Tropics' (અર્ધ-શુષ્ક ઉષ્ણકટિબંધીય માટે આંતરરાષ્ટ્રીય પાક સંશોધન સંસ્થા) તે એક આંતરરાષ્ટ્રીય સંસ્થા છે જે ગ્રામીણ વિકાસ માટે કૃષિ સંશોધન કરે છે. તેનું મુખ્ય મથક હૈદરાબાદના પાટનચેરૂ ખાતે છે. ICRISATની સ્થાપના 1972માં કરવામાં આવી હતી, જ્યારે તેના ચાર્ટર પર FAO અને UNDP દ્વારા હસ્તાક્ષર કરવામાં આવ્યા હતા.

વિશ્વ ખાદ્ય પ્રોગ્રામ (World Food Programme – WFP)

- વર્લ્ડ ફૂડ પ્રોગ્રામ સંયુક્ત રાષ્ટ્રની ફૂડ એઈડ વિંગ અને વિશ્વની સૌથી મોટી માનવતાવાદી સંસ્થા છે. તે સૌથી મોટી સંસ્થા છે જે ભૂખ અને ખાદ્ય સુરક્ષા પર ધ્યાન કેન્દ્રિત કરે છે અને શાળાના બોરાકની સૌથી મોટી પ્રદાતા છે. તેની સ્થાપના 1961માં રોમમાં મુખ્યમથક સાથે કરવામાં આવી હતી.

ચીને તમામ ક્ષિપ્ટોકરન્સી વ્યવહારોને ગેરકાયદેસર જાહેર કર્યા

- ચીનની સેન્ટ્રલ બેન્કે 23 સપ્ટેમ્બર, 2021 ના રોજ તમામ ક્ષિપ્ટોકરન્સી વ્યવહારોને ગેરકાયદેસર જાહેર કર્યા છે.
- બિટકોઈન સહિત ક્ષિપ્ટોકરન્સીના વૈશ્વિક મૂલ્યો 2020-2021 દરમિયાન વ્યાપક રીતે વધઘટ થયા છે.
- પીપલ્સ બેન્ક ઓફ ચાઈના (PBOC) અનુસાર, વર્ચ્યુઅલ કરન્સી સંબંધિત બિઝનેસ પ્રવૃત્તિઓ ગેરકાયદે નાણાકીય પ્રવૃત્તિઓ છે.
- કાયદા મુજબ, ગુનેગારોની 'ફોજદારી જવાબદારી માટે તપાસ' કરવામાં આવશે.
- ચીનની નોટિસએ ક્ષિપ્ટોકરન્સી સાથે સંબંધિત તમામ નાણાકીય પ્રવૃત્તિઓ પર પ્રતિબંધ મૂક્યો છે, જેમ કે વર્ચ્યુઅલ કરન્સી ડેરિવેટિવ્સ સાથે સંકળાયેલા વ્યવહારો, ટોકન વેચવા, ક્ષિપ્ટો ટ્રેડિંગ વગેરે.

શા માટે પ્રતિબંધ લાદવામાં આવ્યો?

- પીપલ્સ બેન્ક ઓફ ચાઈનાના જણાવ્યા અનુસાર, બિટકોઈન અને અન્ય વર્ચ્યુઅલ કરન્સીમાં વેપાર વ્યાપક બન્યો છે અને આર્થિક અને નાણાકીય વ્યવસ્થાને ખોરવી રહ્યો છે. તેણે મની લોન્ડરિંગ, છેતરપિંડી, ગેરકાયદે ભંડોળ એકત્ર કરવું, પિરામિડ યોજનાઓ અને અન્ય ગેરકાયદેસર અને ગુનાહિત પ્રવૃત્તિઓને પણ જન્મ આપ્યો છે. આ વિશ્લેષણે લોકોની સંપત્તિની સલામતીને ગંભીરતાથી જોખમમાં મૂકે છે. આ તથ્યોને ધ્યાનમાં રાખીને ચીને તમામ ક્ષિપ્ટોકરન્સી વ્યવહારોને ગેરકાયદેસર જાહેર કર્યા છે.

ચીન માટે પ્રતિબંધોનું મહત્વ

- ક્ષિપ્ટોકરન્સી પરના પ્રતિબંધથી ચીન માટે પોતાની ડિજિટલ કરન્સી રજૂ કરવાનો દરવાજો ખુલ્યો છે. ચીનનું પોતાનું ડિજિટલ ચલણ પહેલેથી જ પાઈપલાઈનમાં છે. તેનાથી ચીનની કેન્દ્ર સરકાર વ્યવહારો પર નજર રાખી શકશે.
- 2019 થી ચીનમાં ક્ષિપ્ટો બનાવટ અને વેપાર પહેલેથી જ ગેરકાયદેસર છે.

Back to basics : ક્ષિપ્ટોકરન્સી

- તે એક ડિજિટલ ચલણ છે જે વિનિમયના માધ્યમ તરીકે કામ કરે છે જ્યાં વ્યક્તિગત કોઈનના માલિકીના રેકૉર્ડ ખાતામાં કોમ્પ્યુટરાઈઝ્ડ ડેટાબેઝના રૂપમાં સંગ્રહિત થાય છે. આ રેકૉર્ડ્સ મજબૂત સંકેતલિપીનો ઉપયોગ કરીને સંગ્રહિત કરવામાં આવે છે જેથી ટ્રાન્ઝેક્શન રેકૉર્ડ સુરક્ષિત કરી શકાય.
- પ્રથમ ક્ષિપ્ટોકરન્સી :
- બિટકોઈન 2009 માં ઓપન સોર્સ સોફ્ટવેર તરીકે બહાર પાડવામાં આવેલ પ્રથમ ક્ષિપ્ટોકરન્સી છે. તે પ્રથમ વિકેન્દ્રિત ક્ષિપ્ટોકરન્સી છે.

વુલી મેમોથ

- યુનાઈટેડ સ્ટેટ્સના સ્ટાર્ટઅપ કોલોસલ બાયોસાયન્સે વુલી મેમોથ્સ અથવા તેમના જેવા પ્રાણીઓને લુપ્ત થવાથી બચાવવા અને તેમને સાઈબેરિયન ટુન્દ્રા (ઝાડ વિનાના ઘુવીય રણ)ના ઠંડા લેન્ડસ્કેપમાં લાવવાની યોજનાની જાહેરાત કરી છે.

પરિચય

- મેમોથ્સ (જીનસ મેમોથ્સ) હાથીઓના લુપ્ત જૂથ સાથે સંબંધિત છે, જેમના અશ્મિઓ પ્લેઈસ્ટોસિન યુગમાં ઓસ્ટ્રેલિયા અને દક્ષિણ અમેરિકા સિવાય દરેક ખંડમાં અને ઉત્તરના પ્રારંભિક હોલોસિન યુગમાં ઉત્તર અમેરિકામાં મળી આવ્યા હતા.

- > પ્લેઈસ્ટોસિન યુગ 2.6 મિલિયન વર્ષ પહેલાં શરૂ થયો હતો અને 11,700 વર્ષ પહેલા સમાપ્ત થયો હતો.
- > હોલોસીન યુગ 11,700 વર્ષ પહેલાં શરૂ થયો હતો અને આજ સુધી ચાલુ છે.

વૂલી મેમોથ

- > વૂલી, નોર્ધન અથવા સાઈબેરિયન મેમોથ (મેમોથ્સ પ્રિમિજિનિયસ) અત્યાર સુધીમાં તમામ મેમોથ્સમાં સૌથી પ્રખ્યાત છે.
- > સાઈબેરિયાના કાયમી રીતે સ્થિર મેદાનમાં જોવા મળતી આ પ્રજાતિના મૃતદેહો દ્વારા મેમોથ્સની રચના અને આદતો ખૂબ જાણીતી છે.

લુપ્ત થવાનું કારણ

- > માનવામાં આવે છે કે આબોહવા પરિવર્તન, રોગ, મનુષ્ય દ્વારા શિકાર અથવા કદાચ આમાંના કેટલાક અન્ય સંયોજનોને કારણે મેમોથ લુપ્ત થઈ ગયા છે.
- **ઈકોસિસ્ટમનું પુનઃસ્થાપન:**
- > લગભગ 4,000 વર્ષ પહેલાં જ્યારે આર્કટિકમાંથી મેમોથ ગાયબ થઈ ગયા ત્યારે ઘાસના મેદાનનું સ્થાન સૌ પ્રથમ ઝાડીઓએ લીધું હતું.
- > મેમોથ જેવા વિશાળ પ્રાણીઓ ઝાડીઓને સાંકડી કરીને અને તેમના મળ દ્વારા ઘાસ ઉગવવામાં ભાગ ભજવીને ઈકોસિસ્ટમને પુનઃસ્થાપિત કરવામાં મદદ કરી શકે છે.
- **જળવાયુ પરિવર્તન ઘટાડવું:**
- > જો હાલનો સાઈબેરિયન પર્માફ્રોસ્ટ ઓગળી જશે તો તે શક્તિશાળી ગ્રીનહાઉસ વાયુઓનું ઉત્સર્જન કરશે.
- > જળવાયુ પરિવર્તન ઘટાડીને પર્માફ્રોસ્ટને પીગળતા અટકાવવામાં આવશે.
- **ટેક્નોલોજીનો ઉપયોગ:**
- > CRISPR જન સંપાદન તકનીકનો ઉપયોગ એશિયન હાથીભૂષને સુધારવા માટે કરવામાં આવશે.
- > એશિયન હાથીઓ મેમોથના સૌથી નજીકના પ્રાણીઓ છે, તેથી તેમના જીનોમ વૂલી મેમોથ જેવા જ છે.
- **સમસ્યા :**
- > ઈકોસિસ્ટમને ખલેલ પહોંચાડવી: લુપ્ત પ્રજાતિઓને પાછી લાવવી જેના નિશાન હવે અસ્તિત્વમાં નથી તે હાલની ઈકોસિસ્ટમને ખલેલ પહોંચાડશે.

તકની કિંમત:

- > લુપ્ત થયેલા જીવોનું પુનરાગમન જૈવવિવિધતાનું રક્ષણ કરવા અથવા આબોહવા પરિવર્તનને વધુ ખર્ચાસરકારક બનાવવાના પ્રયાસો કરી શકે છે.

- > જો લોકો લુપ્ત ન થવાની વિભાવનામાં વિશ્વાસ કરવાનું શરૂ કરે છે, તો તે સંભવિત નૈતિક જોખમો પણ ઉભા કરી શકે છે.
- > જો લુપ્ત ન થાય તે માટેના કાર્યક્રમો સફળ થાય તો પણ હાલની લુપ્ત થતી પ્રજાતિઓની કિંમત તેમને બચાવવા કરતાં વધુ હશે.
- > એકવાર લુપ્ત થતી અટકાવવી શક્ય બન્યા પછી, પ્રજાતિઓને લુપ્ત થવાથી બચાવવાની જરૂરિયાત ઓછી મહત્વપૂર્ણ લાગશે.
- > પ્રાચીન મેમોથના વર્તનની કોઈ ખાતરી નથી: નવા એન્જિનિયર મેમોફેન્ટ્સ પાસે મેમોથ DNA હોય તો પણ આ સંકર(hybrids)પ્રાચીન મેમોથની વર્તણૂક અપનાવશે તેની કોઈ ખાતરી નથી.
- > ઉદાહરણ તરીકે, અમને અમારા માતાપિતા પાસેથી DNA સિક્વેન્સિંગ કરતાં વધુ વારસામાં મળ્યું છે. આપણે એપિજેનેટિક ફેરફારો (Epigenetic Changes) વારસામાં મેળવીએ છીએ, જે આપણી આસપાસના પર્યાવરણને અસર કરી શકે છે કે તે જનીનો કેવી રીતે નિયંત્રિત થાય છે.
- > અમને અમારા માતાપિતાના માઈક્રોબાયોમ્સ (આંતરડામાં જોવા મળતી બેક્ટેરિયા વસાહતો) પણ વારસામાં મળ્યા છે, જે આપણા વર્તનમાં મહત્વપૂર્ણ ભૂમિકા ભજવે છે.
- > પ્રાણીઓ તેમની પ્રજાતિના અન્ય સભ્યોને જોઈને વર્તન કરવાનું શીખે છે. પરંતુ તેમની પાસે પ્રથમ મામોફેન્ટ્સ (First Mammophants) શીખવાની સમક્ષ કોઈ નહીં હોય.

Back to basics : ટુન્દ્રા

- > ટુન્દ્રા આબોહવા વિસ્તાર 60° અને 75° અક્ષાંશ વચ્ચેનો વિસ્તાર છે, જે મોટે ભાગે ગ્રીનલેન્ડના દરિયાકાંઠાના દરિયાકાંઠે ઉત્તર અમેરિકા અને યુરેશિયાના આર્કટિક દરિયાકાંઠે છે.
- > ટુન્દ્રા વિસ્તારમાં શિયાળાની લાંબી અને ઠંડી રાતો હોય છે, જ્યાં વર્ષના 6થી 10 મહિના દરમિયાન સરેરાશ તાપમાન 0 ડિગ્રી સેલ્સિયસથી નીચે હોય છે. સપાટીની નીચે પરમાફ્રોસ્ટ નામની કાયમી રીતે સ્થિર જમીનનું સ્તર છે.
- > માળખાકીય રીતે, ટુન્દ્રા એ એક વૃક્ષવિહીન (Treeless) પહોળો વિસ્તાર છે, જેમાં સેજ (એક પ્રકારનું પક્ષી) અને હીથ (નાની ઝાડીઓનું સ્થાન/રહેઠાણ) સમુદાયોની સાથે નાના ઝાડીઓ છે.

G-20 કૃષિ મંત્રીઓની પરિષદ 2021

- > તાજેતરમાં ભારતના કૃષિ મંત્રીએ G-20 કૃષિ મંત્રીઓની પરિષદને વર્ચુઅલ રીતે સંબોધન કર્યું હતું.
- > ઓક્ટોબર 2021માં ઇટાલી દ્વારા યોજનારી G-20 લીડર્સ સમિટ 2021ના ભાગરૂપે યોજનારી આ મંત્રીસ્તરીય બેઠકોમાંની એક છે.

Back to basics : G-20

- > તે આંતરરાષ્ટ્રીય નાણાં ભંડોળ અને વિશ્વ બેંકના પ્રતિનિધિઓ સાથે 19 દેશો અને યુરોપિયન યુનિયન (EU)નું અનૌપચારિક જૂથ છે.
- > તેમાં કોઈ કાયમી સચિવાલય કે મુખ્યમથક નથી.
- > સભ્યપદની દ્રષ્ટિએ, તે વિશ્વની સૌથી મોટી અદ્યતન અને ઉભરતી અર્થવ્યવસ્થાઓનું મિશ્રણ છે, જે વિશ્વની લગભગ બે તૃતીયાંશ વસ્તી, વૈશ્વિક GDPના 85 ટકા, વૈશ્વિક રોકાણના 80 ટકા અને વૈશ્વિક વેપારના 75 ટકાથી વધુનું પ્રતિનિધિત્વ કરે છે.
- **સભ્ય:**
 - > આર્જેન્ટિના, ઓસ્ટ્રેલિયા, બ્રાઝિલ, કેનેડા, ચીન, ફ્રાન્સ, જર્મની, ભારત, ઇન્ડોનેશિયા, ઇટાલી, જાપાન, રિપબ્લિક ઓફ કોરિયા, મેક્સિકો, રશિયા, સાઉદી અરેબિયા, દક્ષિણ આફ્રિકા, તુર્કી, યુનાઈટેડ કિંગડમ, યુનાઈટેડ સ્ટેટ્સ અને યુરોપિયન યુનિયન.
- **પરિષદની વિશેષતાઓ:**
 - > ‘ફ્લોરેન્સ સસ્ટેનેબિલિટી ચાર્ટર’ (Florence Sustainability Charter) શીર્ષક વાળા અંતિમ નિવેદન પર હસ્તાક્ષર કરવામાં આવ્યા હતા.
 - > તે G-20 સભ્યો અને વિકાસશીલ દેશો વચ્ચે ખાદ્ય અને કૃષિ પર સહકારને મજબૂત બનાવશે જેથી માહિતી વહેંચવામાં અને સ્થાનિક જરૂરિયાતોને અનુરૂપ આંતરિક ઉત્પાદન ક્ષમતા વિકસાવવામાં મદદ મળી શકે, આમ કૃષિ અને ગ્રામીણ સમુદાયો વચ્ચે લવચીકતા અને પુનઃપ્રાપ્તિમાં ફાળો મળશે.
 - > તેણે ઝીરો હંગરના લક્ષ્ય સુધી પહોંચવાની પ્રતિબદ્ધતાની પુષ્ટિ કરી હતી, જે કોવિડ-19થી પ્રભાવિત થઈ છે.
 - > ટકાઉતાના ત્રણ પરિમાણો: આર્થિક, સામાજિક અને પર્યાવરણીય માળખામાં ખાદ્ય સુરક્ષા હાંસલ કરવા માટેની પ્રતિબદ્ધતાની પુષ્ટિ કરી.

ભારતનું વલણ

- **પરંપરાગત ખોરાક પર ભાર :**
 - > લોકોના આહારમાં બાજરી, અન્ય પૌષ્ટિક અનાજ, ફળો અને શાકભાજી, માછલી, ડેરી અને ઓર્ગેનિક ઉત્પાદનો સહિતના પરંપરાગત ખોરાકને ફરીથી સામેલ કરવા પર ભાર મૂકવામાં આવ્યો હતો.
 - > ભારતમાં તેમનું ઉત્પાદન તાજેતરના વર્ષોમાં અસાધારણ રહ્યું છે અને ભારત તંદુરસ્ત ખોરાક માટેનું સ્થળ બની રહ્યું છે.
 - > સંયુક્ત રાષ્ટ્ર (UN)એ ભારતના પ્રસ્તાવને સ્વીકારીને 2023ને મિલેનિયમ આંતરરાષ્ટ્રીય વર્ષ જાહેર કર્યું છે અને G-20 દેશોને પોષણ અને ટકાઉ કૃષિને પ્રોત્સાહન આપવા માટે બાજરી વર્ષના તહેવારને ટેકો આપવા વિનંતી કરી છે.

બાયોફોર્ટિફાઇડ ફૂડ:

- > બાયોફોર્ટિફાઇડ જાતો ઘણી વાર સૂક્ષ્મ પોષક તત્વોથી સમૃદ્ધ મુખ્ય આહારનો સ્ત્રોત હોય છે અને કુપોષણને દૂર કરવા માટે તેને પ્રોત્સાહન આપવામાં આવી રહ્યું છે.
- > ખેતી માટે આવી જ 17 જાતના વિવિધ પાક છોડવામાં આવ્યા છે.

જળ સંસાધનો:

- > જળ સંસાધનોનો મહત્તમ ઉપયોગ વધારવા, સિંચાઈ માટે મૂળભૂત માળખાગત સુવિધાઓનું નિર્માણ કરવા, ખાતરના સંતુલિત ઉપયોગ સાથે જમીનની પ્રજનન ક્ષમતાનું સંરક્ષણ કરવા અને ખેતરોમાંથી બજારો સુધી કનેક્ટિવિટી પ્રદાન કરવા માટે પણ ભારતે મહત્વપૂર્ણ પગલાં લીધાં છે.

કોવિડ દરમિયાન ભારતીય કૃષિ ક્ષેત્ર:

- > દેશની આઝાદી પછી ભારતીય કૃષિને મોટી સફળતા મળી છે અને કોવિડ મહામારી દરમિયાન આ પ્રદેશ પણ મોટા પ્રમાણમાં પ્રભાવિત રહ્યો છે.

ભારતનો ઠરાવ:

- > ટકાઉ વિકાસના લક્ષ્યોના ભાગરૂપે ‘ગરીબી ઘટાડવા’ અને ‘શૂન્ય ભૂખ લક્ષ્ય’ હાંસલ કરવા માટે સાથે મળીને કામ કરવાનું ચાલુ રાખ્યો.
- > ઉત્પાદકતા વધારવા માટે સંશોધન અને વિકાસ તેમજ શ્રેષ્ઠ પદ્ધતિઓના આદાનપ્રદાનમાં સહકાર આપવો.
- **સંબંધિત ભારતીય પ્રયાસો:**
 - > સિંચાઈ માટે ‘પ્રતિ ડ્રોપ-ઓવર કોપ’ યોજના અને સેન્દ્રિય ખેતી માટે ‘પરમપર કૃષિ વિકાસ યોજના’ સફળતાપૂર્વક અમલમાં મૂકવામાં આવી રહી છે.
 - > ખેડૂતોને વીમા કવચ આપવા માટે પ્રધાનમંત્રી ફસલ વીમા યોજના અમલમાં મૂકવામાં આવી રહી છે.
 - > કુપોષણની સમસ્યાને પહોંચી વળવા માટે ભારત જાહેર વિતરણ પ્રણાલી અને મધ્યાહ્ન ભોજન યોજના સહિત વિશ્વના સૌથી મોટા ખાદ્ય સુરક્ષા કાર્યક્રમનો અમલ કરી રહ્યું છે.
 - > આ ઉપરાંત, સરકાર ‘પ્રધાનમંત્રી કિસાન સન્માન નિધિ’ (PM-Kisan) હેઠળ વાર્ષિક 6,000 રૂપિયાની આવક સહાય પણ પૂરી પાડી રહી છે.

સાઉદી અરેબિયાના વિદેશ પ્રધાનની મુલાકાત

- > ભારતીય વિદેશ મંત્રીએ તાજેતરમાં સાઉદીના વિદેશ પ્રધાન સાથે મુલાકાત કરી હતી.

વાટાઘાટો વિશે

- > બહુપક્ષીય પર સહકાર: બંનેએ સંયુક્ત રાષ્ટ્ર, G-20 અને ગલ્ફ કોઓપરેશન કાઉન્સિલ (GCC) જેવા બહુપક્ષીય સહયોગમાં દ્વિપક્ષીય સહયોગ પર ચર્ચા કરી હતી.

- > ભારત GCCનો સભ્ય નથી.

વ્યૂહાત્મક ભાગીદારી પરિષદ સમજૂતીનો અમલ (2019માં હસ્તાક્ષર)

- > વ્યૂહાત્મક રીતે મહત્વપૂર્ણ મુદ્દાઓ પર સંકલન કરવા માટે ભારત-સાઉદી વ્યૂહાત્મક ભાગીદારી પરિષદની રચના કરવામાં આવી હતી.
- > આ કાઉન્સિલનું નેતૃત્વ વડા પ્રધાન અને કાઉન પ્રિન્સ મો. હમ્માદ કરશે અને તે દર બે વર્ષે મળશે.
- > ભારત બ્રિટન, ફ્રાન્સ અને ચીન પછી ચોથો દેશ છે જેની સાથે સાઉદી અરેબિયાએ આવી વ્યૂહાત્મક ભાગીદારીમાં ભાગીદારી કરી છે.
- > 2010માં રિયાધ ઘોષણાપત્ર પર હસ્તાક્ષર કર્યા પછી સાઉદી અરેબિયા ભારતનો વ્યૂહાત્મક ભાગીદાર રહ્યો છે.

અફઘાનિસ્તાન અને અન્ય પ્રાદેશિક મુદ્દાઓ પર ધ્યાન

- > સાઉદી અરેબિયા, પાકિસ્તાન અને યુએઈ ની સાથે તાલિબાન શાસનનું મુખ્ય સમર્થક હતું, 1996 અને 2001ની વચ્ચે તાલિબાન કાબુલ પર શાસન કરી રહ્યું હતું જ્યાં સુધી તેને અમેરિકાની આગેવાની હેઠળના આંતરરાષ્ટ્રીય સૈનિકો દ્વારા દૂર કરવામાં આવ્યું ન હતું.
- > ભાગીદારીને મજબૂત બનાવવી: વેપાર, રોકાણ, ઉર્જા, સંરક્ષણ, સુરક્ષા, સંસ્કૃતિ, કોન્સ્યુલર મુદ્દાઓ, આરોગ્ય સંભાળ અને માનવ સંસાધનમાં તેમની ભાગીદારીને મજબૂત કરવા માટે વધુ પગલાં લેવા ચર્ચા કરવામાં આવી હતી.

ભારત-સાઉદી અરેબિયા સંબંધો

- > ફૂડ ઓઈલ સપ્લાયર્સ: સાઉદી અરેબિયા હાલમાં ભારતનો ફૂડ ઓઈલનો બીજો સૌથી મોટો સપ્લાયર છે (ઈરાક ટોચનો સપ્લાયર છે).
- > સાઉદી અરેબિયા ક્ષારાટકના પાદુર ખાતે વ્યૂહાત્મક પેટ્રોલિયમ ભંડાર (SPR)ના નિર્માણમાં ભૂમિકા ભજવવા માટે ઉત્સુક છે.
- > સાઉદી અરામકો, યુએઈના એડનોક અને ભારતીય જાહેર ક્ષેત્રની ઓઈલ કંપનીઓ મહારાષ્ટ્રના રાયગઢ ખાતે વિશ્વની સૌથી મોટી ગ્રીનફિલ રિફાઈનરી સ્થાપવા માટે અભ્યાસ કરી રહી છે.
- > દ્વિપક્ષીય વેપાર: સાઉદી અરેબિયા ભારતનો ચોથો સૌથી મોટો વેપારી ભાગીદાર છે (ચીન, અમેરિકા અને જાપાન પછી). નાણાકીય વર્ષ 2019-20 દરમિયાન દ્વિપક્ષીય વેપાર 33.07 અબજ અમેરિકન ડોલર હતો.
- > આ જ સમયગાળા દરમિયાન સાઉદી અરેબિયાથી ભારતની આયાત 26.84 અબજ ડોલર સુધી પહોંચી હતી અને સાઉદી અરેબિયામાં નિકાસ 6.24 અબજ ડોલર રહી હતી, જે અગાઉના વર્ષની સામે 12.18 ટકાની વૃદ્ધિ નોંધાવી હતી.

- > ભારતીય પ્રવાસી: સાઉદી અરેબિયામાં 2.6 મિલિયન ભારતીય વિદેશી સમુદાય સાઉદી અરેબિયામાં સૌથી મોટો વિદેશી સમુદાય છે અને તેમની કુશળતા, શિસ્તની ભાવના, કાયદાનું પાલન કરનારા અને શાંતિ-પ્રેમાળ સ્વભાવને કારણે 'સૌથી વધુ પસંદ કરેલો સમુદાય' છે.
- > સાંસ્કૃતિક સંબંધો: હજ યાત્રા એ ભારત અને સાઉદી અરેબિયા વચ્ચેના દ્વિપક્ષીય સંબંધોનો બીજો મહત્વપૂર્ણ ઘટક છે.
- > નૌકાદળની કવાયત: તાજેતરમાં ભારત અને સાઉદી અરેબિયાએ અલ-મોહદ અલ-હિન્દી કવાયત નામની પ્રથમ નૌકાદળની સંયુક્ત કવાયત શરૂ કરી હતી.

આગળનો રસ્તો

- > ભારત અને સાઉદી અરેબિયા વચ્ચે વેપાર સંતુલન સાઉદી અરેબિયાની તરફેણમાં ઊંચું છે અને ભારતની નિકાસ મુખ્યત્વે કૃષિ ક્ષેત્ર પૂરતી મર્યાદિત છે. ભારતે વેપારને તેની તરફેણમાં સંતુલિત કરવા માટે તેના ઉત્પાદન આધારને વિસ્તૃત કરવાની જરૂર છે.
- > દ્વિપક્ષીય સહકારના આગામી તબક્કા માટે સંભવિત ક્ષેત્રો માળખાગત સુવિધાઓ, ઉર્જા, કુશળતા અને આઈટી હોઈ શકે છે.
- > આ ઉપરાંત ભારતે સાઉદી અરેબિયાને અફઘાનિસ્તાનમાં તાલિબાન પર નિયંત્રણ મેળવવા માટે પાકિસ્તાન પર પોતાનો પ્રભાવ વધારવા સમજાવવું જોઈએ.
- > બંને અર્થતંત્રોના સંયુક્ત સહયોગી પ્રયાસથી દક્ષિણ-પશ્ચિમ એશિયા પેટા ક્ષેત્રમાં પરિવર્તન આવશે.

બાંગ્લાદેશના પ્રધાનમંત્રીને 'SDG Progress Award' થી સન્માનિત કરવામાં આવ્યા

- > બાંગ્લાદેશના વડા પ્રધાન શેખ હસીનાને 'SDG Progress Award' એનાયત કરવામાં આવ્યો છે.
- > આ એવોર્ડ યુએન પ્રાયોજિત Sustainable Development Solutions Network (SDSN) દ્વારા એનાયત કરવામાં આવ્યો હતો.
- > ગરીબી દૂર કરવા, ગ્રહનું રક્ષણ કરવા તેમજ બધા માટે શાંતિ અને સમૃદ્ધિ સુનિશ્ચિત કરવા બદલ તેમનું સન્માન કરવામાં આવ્યું હતું.
- > મિલેનિયમ ડેવલપમેન્ટ ગોલ્સ (Millennium Development Goals – MDG) હાંસલ કર્યા બાદ સસ્ટેનેબલ ડેવલપમેન્ટ ગોલ્સ (Sustainable Development Goals – SDG)ના નેતૃત્વ હેઠળ આ કાર્યક્રમ દેશની સફળતાની મહત્વપૂર્ણ આંતરરાષ્ટ્રીય સ્વીકૃતિ હતી.

ટકાઉ વિકાસ સમાધાન નેટવર્ક(Sustainable Development Solutions Network SDSN):

- SDSNની સ્થાપના 2012માં સંયુક્ત રાષ્ટ્રના મહાસચિવના નેજા હેઠળ મુખ્ય અર્થશાસ્ત્રી અને વિકાસ વ્યૂહરચનાકાર પ્રોફેસર જેફરી ડી. સાક્સ દ્વારા કરવામાં આવી હતી. આ મંચનો ઉદ્દેશ ટકાઉ વિકાસ માટે વ્યવહારિક ઉકેલોને પ્રોત્સાહન આપવા અને વિકાસ કામગીરી માટે દેશ-વિશિષ્ટ સ્પર્ધાત્મકતાનું મૂલ્યાંકન કરવા માટે વૈશ્વિક વૈજ્ઞાનિક અને તકનીકી કુશળતા એકત્રિત કરવાનો છે.

Back to basics : ટકાઉ વિકાસ લક્ષ્યો(Sustainable Development Goals – SDGs)

- SDG એ 17 એકબીજા સાથે જોડાયેલા વૈશ્વિક લક્ષ્યોનો સંગ્રહ છે, જે 'બધા માટે વધુ સાફ અને વધુ ટકાઉ ભવિષ્ય હાંસલ કરવા માટેની બ્લુપ્રિન્ટ' તરીકે ડિઝાઇન કરવામાં આવી છે. આ લક્ષ્યો યુએન જનરલ એસેમ્બલી દ્વારા 2015માં નક્કી કરવામાં આવ્યા હતા અને તેનો હેતુ 2030 સુધીમાં હાંસલ કરવાનો છે.

ભારત-અમેરિકા દ્વિપક્ષીય બેઠક 24 સપ્ટેમ્બરે યોજાશે

- ભારતના વડા પ્રધાન નરેન્દ્ર મોદી 24 સપ્ટેમ્બર, 2021ના રોજ વોશિંગ્ટનમાં અમેરિકાના રાષ્ટ્રપતિ જો બાઇડેન સાથે બેઠક કરશે.
- આ બેઠક દરમિયાન બંને પક્ષો અફઘાનિસ્તાનમાં વિકાસ, કટ્ટરવાદ, ઉગ્રવાદ અને સરહદ પારના આતંકવાદનો સામનો કરવાના માર્ગો અને ભારત-અમેરિકા વૈશ્વિક ભાગીદારીના વિસ્તરણ અંગે ચર્ચા કરશે.
- અમેરિકાના ઉપરાષ્ટ્રપતિ કમલા હેરિસ 23 સપ્ટેમ્બરે વોશિંગ્ટનમાં નરેન્દ્ર મોદીને મળશે. બંને નેતાઓ વચ્ચે આ પહેલી મુલાકાત હશે.
- તેઓ વેપાર અને રોકાણ સંબંધોને પ્રોત્સાહન આપવા, તેમના સંરક્ષણ અને સુરક્ષા સહયોગને મજબૂત કરવા તેમજ સ્વચ્છ ઉર્જા ભાગીદારી અંગે ચર્ચા કરશે તેવી અપેક્ષા છે.
- પ્રધાનમંત્રી નરેન્દ્ર મોદી 25 સપ્ટેમ્બરે સંયુક્ત રાષ્ટ્ર મહાસભાને પણ સંબોધન કરશે અને તેની બાજુમાં અન્ય કાર્યક્રમોમાં ભાગ લેશે, જેમાં રાષ્ટ્રપતિ બાઇડેન દ્વારા આયોજિત કોવિડ-19 પરના એક કાર્યક્રમનો પણ સમાવેશ થાય છે, જ્યાં પીએમ મોદી વેક્સીન મૈત્રી ફરી શરૂ કરવાની જાહેરાત કરે તેવી શક્યતા છે.

ભારત-અમેરિકા સંબંધો (India-US Relations)

- ભારતની સ્વતંત્રતા ચળવળ બાદથી ભારતે અમેરિકા સાથે મૈત્રીપૂર્ણ સંબંધો જાળવી રાખ્યો છે. અમેરિકાએ 1954માં પાકિસ્તાનને સેન્ટ્રલ ટ્રીટી ઓર્ગેનાઇઝેશન (CENTO) સંધિ ભાગીદાર બનાવ્યું હતું. રાષ્ટ્રપતિ જયોર્જ ડબલ્યુ બુશ અને બરાક ઓબામાના વહીવટ હેઠળ સંયુક્ત રાષ્ટ્ર દ્વારા મુખ્ય રાષ્ટ્રીય હિતો અને ચિંતાઓને સ્વીકારવામાં આવી હતી. બંને દેશોએ 2016માં લોજિસ્ટિક્સ એક્સચેન્જ મેમોરેન્ડમ ઓફ એગ્રીમેન્ટ પર હસ્તાક્ષર કર્યા હતા અને ભારતને અમેરિકાના મુખ્ય સંરક્ષણ ભાગીદાર પણ જાહેર કરવામાં આવ્યા હતા.

પ્રશ્નોત્તરી

- 1) ભારત-અમેરિકા દ્વિપક્ષીય બેઠક વિશે નીચેના વિધાનો ધ્યાનમાં લો.
 1. ભારતના વડા પ્રધાન નરેન્દ્ર મોદી 24 સપ્ટેમ્બર, 2021ના રોજ વોશિંગ્ટનમાં અમેરિકાના રાષ્ટ્રપતિ જો બાઇડેન સાથે બેઠક કરશે.
 2. આ બેઠક દરમિયાન બંને પક્ષો અફઘાનિસ્તાનમાં વિકાસ, કટ્ટરવાદ, ઉગ્રવાદ અને સરહદ પારના આતંકવાદનો સામનો કરવાના માર્ગો અને ભારત-અમેરિકા વૈશ્વિક ભાગીદારીના વિસ્તરણ અંગે ચર્ચા કરશે.
 3. પ્રધાનમંત્રી નરેન્દ્ર મોદી 25 સપ્ટેમ્બરે સંયુક્ત રાષ્ટ્ર મહાસભાને પણ સંબોધન કરશે અને તેની બાજુમાં અન્ય કાર્યક્રમોમાં ભાગ લેશે, ઉપરોક્ત આપેલ નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?

(A) 1,2	(B) 2,3
(C) 1,3	(D) 1,2 અને 3
- 2) સ્ટેબલકોઈન વિશે નીચેના વિધાનો ધ્યાનમાં લો.
 1. 'ટિથર' 2014માં બનાવવામાં આવેલી પ્રથમ 'સ્ટેબલકોઈન' હતી.
 2. ક્વિટોકરન્સી એ નેટવર્ક આધારિત ડિજિટલ પ્રોપર્ટીનું એક સ્વરૂપ છે, જે મોટી સંખ્યામાં કમ્પ્યુટર્સ મારફતે વહેંચવામાં આવે છે.
 3. ક્વિટો-કોલેટરલ સ્ટેબલકોઈન્સ તેમના જૂથો કરતા વધુ વિકેન્દ્રિત છે અને ક્વિટોકરન્સી દ્વારા ટેકો આપવામાં આવે છે.
 4. સ્ટેબલકોઈનની રેન્જ સમાન નથી પરંતુ તેમ છતાં તે વિવિધ ક્વિટો ઉપકરણોનું પ્રતિનિધિત્વ કરે છે. ઉપરોક્ત આપેલ નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?

(A) 1,2 અને 3	(B) 2,3 અને 4
(C) 1,2 અને 4	(D) 1,2,3 અને 4

3) CEPA: ભારત-UAE વિશે નીચેના વિધાનો ધ્યાનમાં લો.

1. તે એક પ્રકારનો મુક્ત વેપાર કરાર છે જેમાં સેવાઓ અને રોકાણના સંદર્ભમાં વેપાર અને આર્થિક ભાગીદારીના અન્ય ક્ષેત્રો પર વાટાઘાટો શામેલ છે.
2. ભારતે દક્ષિણ કોરિયા અને જાપાન સાથે CEPA પર હસ્તાક્ષર કર્યા છે.
3. UAE અમેરિકા પછી ભારતનું બીજું સૌથી મોટું નિકાસ સ્થળ પણ છે.
4. BIT એક દ્વિપક્ષીય સમજૂતી છે જેમાં બંને દેશો સંયુક્ત બેઠક યોજે છે.

ઉપરોક્ત આપેલ નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?

- (A) 1,2 અને 3 (B) 2,3 અને 4
(C) 1,2 અને 4 (D) 1,2,3 અને 4

4) શ્રીલંકાની કોવિડ રસી ખરીદી વિશે નીચેના વિધાનો ધ્યાનમાં લો.

1. શ્રીલંકાએ ફાઈઝર કોવિડ-19 રસીના 14 મિલિયન ડોઝની ખરીદી માટે આંતરરાષ્ટ્રીય નાણાં ભંડોળ (IMF) પાસેથી 100 મિલિયન ડોલરની લોન માંગી છે.
2. શ્રીલંકાને 'પ્રોગ્રામ ઓફ સ્ટ્રેટેજિક પ્રિપેડનેસ એન્ડ રિસ્પોન્સ ફોર કોવિડ-19' હેઠળ વધારાની લોન ગ્રાન્ટ મળશે.
3. શ્રીલંકાએ અત્યાર સુધીમાં 21 મિલિયન વસ્તીના 50 ટકાથી વધુ રસીકરણ કર્યું છે. સરકારે આગામી કેટલાક મહિનામાં 75 ટકાથી વધુ વસ્તીને રસી આપવાનું લક્ષ્ય નક્કી કર્યું છે.

ઉપરોક્ત આપેલ નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?

- (A) 1 અને 2 (B) 2 અને 3
(C) 1 અને 3 (D) 1,2 અને 3

5) યમનના ભૂખમરા વિશે નીચેના વિધાનો ધ્યાનમાં લો.

1. યુએન ફૂડ એજન્સીના વડા ડેવિડ બેસ્લીના જણાવ્યા અનુસાર, યમનમાં 16 મિલિયન લોકો 'ભૂખમરા તરફ આગળ વધી રહ્યા છે'.
2. ડેવિડ બેસ્લીએ એવી ચેતવણી પણ આપી હતી કે ઓક્ટોબર 2021માં યમનમાં લાખો લોકોના ખાદ્ય રાશનમાં કાપ મૂકવામાં આવશે જ્યાં સુધી ત્યાં નવું ભંડોળ ન પહોંચે.
3. WFPના જણાવ્યા અનુસાર ઓક્ટોબર 2021માં 3.2 મિલિયન લોકો અને ડિસેમ્બર 2021 સુધીમાં 5 મિલિયન લોકો માટે કોઈ નવા ભંડોળ વિના રાશનમાં કાપ મૂકવામાં આવશે.

ઉપરોક્ત આપેલ નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?

- (A) 1 અને 2 (B) 2 અને 3
(C) 1 અને 3 (D) 1,2 અને 3

6) WFP-ICRISAT વિશે નીચેના વિધાનો ધ્યાનમાં લો.

1. વર્લ્ડ ફૂડ પ્રોગ્રામ સંયુક્ત રાષ્ટ્રની ફૂડ એઈડ વિંગ અને વિશ્વની સૌથી મોટી માનવતાવાદી સંસ્થા છે.
2. ICRISAT એક આંતરરાષ્ટ્રીય સંસ્થા છે જે ગ્રામીણ વિકાસ માટે કૃષિ સંશોધન કરે છે.
3. આ સમજૂતી WFP અને ICRISAT વચ્ચે વ્યૂહાત્મક ભાગીદારી છે.

ઉપરોક્ત આપેલ નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?

- (A) 1 અને 2 (B) 2 અને 3
(C) 1 અને 3 (D) 1,2 અને 3

7) નીચેના વિધાનો ધ્યાનમાં લો.

1. ચીનની સેન્ટ્રલ બેન્કે 23 સપ્ટેમ્બર, 2021 ના રોજ તમામ ક્રિપ્ટોકરન્સી વ્યવહારોને ગેરકાયદેસર જાહેર કર્યા છે.
2. બિટકોઈન 2009 માં ઓપન સોર્સ સોફ્ટવેર તરીકે બહાર પાડવામાં આવેલ પ્રથમ ક્રિપ્ટોકરન્સી છે. તે પ્રથમ વિકેન્દ્રિત ક્રિપ્ટોકરન્સી છે.
3. બિટકોઈન સહિત ક્રિપ્ટોકરન્સીના વૈશ્વિક મૂલ્યો 2020-2021 દરમિયાન વ્યાપક રીતે વધઘટ થયા છે.

ઉપરોક્ત આપેલ નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?

- (A) 1 અને 2 (B) 2 અને 3
(C) 1 અને 3 (D) 1,2 અને 3

8) વુલી મેમોથ વિશે નીચેના વિધાનો ધ્યાનમાં લો.

1. મેમોથ્સ (જનસ મેમોથ્સ) હાથીઓના લુપ્ત જૂથ સાથે સંબંધિત છે.
2. પ્લેઈસ્ટોસિન યુગ 2.6 મિલિયન વર્ષ પહેલાં શરૂ થયો હતો અને 11,700 વર્ષ પહેલાં સમાપ્ત થયો હતો.
3. હોલોસિન યુગ 11,700 વર્ષ પહેલાં શરૂ થયો હતો અને આજ સુધી ચાલુ છે.
4. ટુન્ડ્રા આબોહવા વિસ્તાર 60° અને 75° અક્ષાંશ વચ્ચેનો વિસ્તાર છે.

ઉપરોક્ત આપેલ નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?

- (A) 1,2 અને 3 (B) 2,3 અને 4
(C) 1,2 અને 4 (D) 1,2,3 અને 4

9) G-20 કૃષિ મંત્રીઓની પરિષદ વિશે નીચેના વિધાનો ધ્યાનમાં લો.

1. તાજેતરમાં ભારતના કૃષિ મંત્રીએ G-20 કૃષિ મંત્રીઓની પરિષદને વર્ચ્યુઅલ રીતે સંબોધન કર્યું હતું.
2. ઓક્ટોબર 2021માં ઈટાલી દ્વારા યોજનારી G-20 લીડર્સ સમિટ 2021ના ભાગરૂપે યોજનારી આ મંત્રીસ્તરીય બેઠકોમાંની એક છે.
3. બાયોફોર્ટિફાઈડ જાતો ઘણી વાર સૂક્ષ્મ પોષક તત્વોથી સમૃદ્ધ મુખ્ય આહારનો સ્ત્રોત હોય છે અને કુપોષણને દૂર કરવા માટે તેને પ્રોત્સાહન આપવામાં આવી રહ્યું છે.
4. સંયુક્ત રાષ્ટ્ર (UN)એ ભારતના પ્રસ્તાવને સ્વીકારીને 2023ને મિલેટ્રસનું આંતરરાષ્ટ્રીય વર્ષ જાહેર કર્યું છે.

ઉપરોક્ત આપેલ નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?

- (A) 1,2 અને 3 (B) 2,3 અને 4
(C) 1,2 અને 4 (D) 1,2,3 અને 4

10) સાઉદી અરેબિયાના વિદેશ પ્રધાનની મુલાકાત વિશે નીચેના વિધાનો ધ્યાનમાં લો.

1. આ કાઉન્સિલનું નેતૃત્વ વડા પ્રધાન અને કાઉન પ્રિન્સ મો. હમ્માદ કરશે અને તે દર બે વર્ષે મળશે.
2. 2010માં રિયાધ ઘોષણાપત્ર પર હસ્તાક્ષર કર્યા પછી સાઉદી અરેબિયા ભારતનો વ્યૂહાત્મક ભાગીદાર રહ્યો છે.
3. સાઉદી અરેબિયા હાલમાં ભારતનો કૂડ ઓઈલનો બીજો સૌથી મોટો સપ્લાયર છે.
4. સાઉદી અરેબિયામાં 2.6 મિલિયન ભારતીય વિદેશી સમુદાય સાઉદી અરેબિયામાં સૌથી મોટો વિદેશી સમુદાય છે. ઉપરોક્ત આપેલ નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?

- (A) 1,2 અને 3 (B) 2,3 અને 4
(C) 1,2 અને 4 (D) 1,2,3 અને 4

11) SDG Progress Award વિશે નીચેના વિધાનો ધ્યાનમાં લો.

1. બાંગ્લાદેશના વડા પ્રધાન શેખ હસીનાને 'SDG Progress Award' એનાયત કરવામાં આવ્યો છે.
2. આ એવોર્ડ યુએન પ્રાયોજિત Sustainable Development Solutions Network (SDSN) દ્વારા એનાયત કરવામાં આવ્યો હતો.
3. SDSNની સ્થાપના 2012માં સંયુક્ત રાષ્ટ્રના મહાસચિવના નેજા હેઠળ મુખ્ય અર્થશાસ્ત્રી અને વિકાસ વ્યૂહરચનાકાર પ્રોફેસર જેફરી ડી. સાક્સ દ્વારા કરવામાં આવી હતી. ઉપરોક્ત આપેલ નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?

- (A) 1 અને 2 (B) 2 અને 3
(C) 1 અને 3 (D) 1,2 અને 3

GPSC 1/2, PI, PSI/CONSTABLE, S.T.I., Dy.SO, નાયબ મામલતદાર, બિનસચિવાલય કલાર્ક, તલાટી, TET, TAT વગેરે વિવિધ સ્પર્ધાત્મક પરીક્ષાઓ માટે અત્યંત ઉપયોગી પુસ્તક

ભારતનો સાંસ્કૃતિક વારસો

GPSCની નવી પરીક્ષા પદ્ધતિને અનુરૂપ સંપૂર્ણ પરીક્ષાલક્ષી પુસ્તક

નૃત્ય, સંગીત, નાટ્ય, શિલ્પ, ચિત્ર, સ્થાપત્ય વગેરે કળાઓનો પરીક્ષાલક્ષી અભ્યાસ

સાંસ્કૃતિક વારસા સંબંધિત મહત્વની વર્તમાન ઘટનાઓનો સમાવેશ

સંબંધિત પ્રશ્નોને ધ્યાનમાં રાખીને તૈયાર થયેલું કન્ટેન્ટ

પરીક્ષાલક્ષી મહત્વની માહિતીની તદ્દન સરળ રજૂઆત

સંપાદક
મૌલિક ગોધિયા

ICE[®]
INSTITUTE FOR COMPETITIVE EXAMS

PEDAએ EV ચાર્જિંગ સ્ટેશનો માટે CESL સાથે કરાર પર હસ્તાક્ષર કર્યા

- પંજાબ એનર્જી ડેવલપમેન્ટ એજન્સી (PEDA)એ પંજાબમાં ઇલેક્ટ્રિક વાહનો માટે જાહેર ચાર્જિંગ સ્ટેશનો સ્થાપવા માટે કન્વર્જન્સ એનર્જી સર્વિસીસ લિમિટેડ (CESL) સાથે સમજૂતી કરાર (MoU) પર હસ્તાક્ષર કર્યા હતા.
- CESL એનર્જી એફિશિયન્સી સર્વિસીસ લિમિટેડ (EESL) ની પેટાકંપની છે.
- PEDAના CEO નવજોત પાલ સિંહ રંધાવાએ MOU પર હસ્તાક્ષર કર્યા હતા.

મહત્વ

- આ MoUના હસ્તાક્ષર અને PEDA સાથેના આ સહયોગ સાથે, CESL તેના EV સંક્રમણ પોર્ટફોલિયોને વિસ્તૃત કરવાની યોજના ધરાવે છે. તે પંજાબ રાજ્યમાં સુલભ અને પોસાય તેવું ચાર્જિંગ માળખું પ્રદાન કરવાનો પ્રયાસ કરે છે. આ ભાગીદારી ઘણા સ્થળોએ જાહેર ચાર્જિંગ સ્ટેશનો સ્થાપવા માટે રોડમેપ પણ સ્થાપિત કરશે.

Back to basics : પંજાબ એનર્જી ડેવલપમેન્ટ એજન્સી (PEDA)

- PEDAની સ્થાપના સપ્ટેમ્બર 1991માં પંજાબમાં નવીનીકરણીય ઊર્જા કાર્યક્રમો તેમજ ઊર્જા સંરક્ષણ કાર્યક્રમને પ્રોત્સાહન આપવા અને વિકસાવવા માટે રાજ્ય નોડલ એજન્સી તરીકે કરવામાં આવી હતી. PEDAએ સોસાયટી એક્ટ, 1860 હેઠળ સોસાયટી તરીકે નોંધણી કરવામાં આવી છે. તે પંજાબ સરકારમાં નવી અને નવીનીકરણીય ઊર્જા વિભાગ હેઠળ કામ કરે છે.
- PEDA પંજાબ સરકારની NRSE નીતિ 2012 હેઠળ સંખ્યાબંધ પ્રોજેક્ટ્સ માટે નાણાકીય સહાય પૂરી પાડે છે. તે REC નિયમો અને નવીનીકરણીય ખરીદી જવાબદારી (Renewable Purchase Obligation – RPO) ની દેખરેખ માટે નોડલ એજન્સી તરીકે પણ કામ કરે છે. પંજાબ સ્ટેટ ઇલેક્ટ્રિસિટી રેગ્યુલેટરી કમિશને આ હેતુ માટે PEDAને નોડલ એજન્સી તરીકે નિયુક્ત કરી છે.

એમોનિયમ નાઈટ્રેટ પર નિયમો

- તાજેતરમાં સરકારે એમોનિયમ નાઈટ્રેટની ચોરીને રોકવા, અગ્નિશામક જોગવાઈઓનો અમલ કરવા અને રસાયણોને સંભાળવા અને એકત્રિત કરવાની પદ્ધતિઓમાં સુધારો કરવા નિયમોમાં સુધારો કર્યો છે.

- આ સુધારો 2020માં બેરૂત વિસ્ફોટની પૃષ્ઠભૂમિ સામે લાગુ કરવામાં આવ્યો છે. એવું જાણવા મળ્યું છે કે બેરૂત બંદર પર છ વર્ષ સુધી લગભગ 3,000 ટન એમોનિયમ નાઈટ્રેટનો સંગ્રહ કરવામાં આવ્યો હતો, જેમાં 2020માં ઘણા લોકો માર્યા ગયા હતા.

નવા નિયમોને લગતા મુદ્દાઓ

- નવા નિયમોમાં જરૂરી છે કે બંદરો પર મળેલા એમોનિયમ નાઈટ્રેટને બંદર વિસ્તારથી 500 મીટર દૂર સ્થિત સ્ટોરેજ હાઉસમાં સ્થાનાંતરિત કરવામાં આવે.
- આ નિયમો માત્ર બેગ તરીકે એમોનિયમ નાઈટ્રેટની આયાત કરવા ઉપરાંત સલામત અને ઝડપી નિકાલની ખાતરી કરવા માટે ઉત્તેજિત એમોનિયમ નાઈટ્રેટની હરાજીને પણ મંજૂરી આપે છે.
- સુધારેલા નિયમોમાં સ્ટોરેજ અને હેન્ડલિંગ વિસ્તારોમાં પૂરતી અગ્નિશામક સુવિધાઓ અને સ્ટોરેજ અને હેન્ડલિંગ વિસ્તારોના ફ્લોરિંગમાં જરૂરી સુધારો પણ શામેલ છે.
- આ બંદર પર છિદ્રાણુ રસાયણોના સંચાલનને મર્યાદિત કરશે અને સલામતીમાં વધારો કરશે.

Back to basics : એમોનિયમ નાઈટ્રેટ વિશે

- એમોનિયમ નાઈટ્રેટ એક રંગહીન, ગંધહીન સ્ફટિકીય પદાર્થ છે, જે પાણીમાં અત્યંત દ્રાવ્ય છે.
- પ્રયોગ:**
 - તે કૃષિ ખાતરોમાં વપરાતો સામાન્ય રાસાયણિક ઘટક છે.
 - તેનો ઉપયોગ એનેસ્થેટિક વાયુઓ અને ઠંડા પેકના ઉત્પાદન માટે ઘટક તરીકે થાય છે.
 - તેનો ઉપયોગ ખાણ કામ અને બાંધકામમાં ઉપયોગમાં લેવાતા વ્યાપારી વિસ્ફોટકોમાં પણ થાય છે.
- વિસ્ફોટ તરીકે:**
 - તે વિસ્ફોટક માળખાનો મુખ્ય ઘટક છે, જેને ‘એમોનિયમ નાઈટ્રેટ ફ્યુઅલ ઓઈલ’ તરીકે ઓળખવામાં આવે છે.
 - શુદ્ધ એમોનિયમ નાઈટ્રેટ પોતે વિસ્ફોટક નથી. એમોનિયમ નાઈટ્રેટ વિસ્ફોટક બનાવવા માટે પ્રાથમિક વિસ્ફોટક અથવા RDX અથવા TNT જેવા ડિટોનેટરની જરૂર પડે છે.
 - એમોનિયમ નાઈટ્રેટ ફ્યુઅલ ઓઈલનો ઉપયોગ વિશ્વભરના આતંકવાદીઓ દ્વારા ઉપયોગમાં લેવાતા ઘણા ‘ઈમ્પ્રોવાઈઝ્ડ એક્સ્પ્લોઝિવ ડિવાઈસ’ (IED)માં મુખ્ય વિસ્ફોટક તરીકે થાય છે.
 - એમોનિયમ નાઈટ્રેટનો સંગ્રહ જોખમી હોઈ શકે છે અને બે રીતે વિસ્ફોટ કરી શકે છે.

- તે વિસ્ફોટક મિશ્રણના સંપર્કમાં આવી શકે છે.
- સામૂહિક ઓક્સિડેશન પ્રક્રિયા આગથી ગરમી અને પછી વિસ્ફોટનું કારણ બની શકે છે. બેરૂત બંદર પર આ ઘટનાનું પ્રાથમિક સંભવિત કારણ હોવાનું જણાય છે.

■ વિનિમય:

- વૈશ્વિક: તેને ખતરનાક પદાર્થોના સંયુક્ત રાષ્ટ્રવર્ગીકરણ હેઠળ ઓક્સિડેશન સામગ્રી (ગ્રેડ 5.1) તરીકે વર્ગીકૃત કરવામાં આવે છે.
- યુનાઈટેડ નેશન્સ કમિટી ઓફ એક્સપર્ટ્સ ઓન ટ્રાન્સપોર્ટે વિસ્ફોટક સામગ્રી, જવલનશીલ પ્રવાહી, સરળતાથી ઓક્સિડાઈઝીંગ સામગ્રી વગેરે જેવી નવ કેટેગરી હેઠળ જોખમી વસ્તુઓના પ્રકારોનું વર્ગીકરણ કર્યું છે.
- ભારત: ભારતમાં વેચાણ માટે એમોનિયમ નાઈટ્રેટનું ઉત્પાદન, રૂપાંતર, બેગિંગ, આયાત, નિકાસ, પરિવહન, કબજો અથવા ઉપયોગ એમોનિયમ નાઈટ્રેટ નિયમો, 2012 હેઠળ આવે છે.
- વિસ્ફોટક અધિનિયમ, 1884 એમોનિયમ નાઈટ્રેટને આ રીતે વ્યાખ્યાયિત કરે છે: ‘ફોર્મ્યુલા NH_4NO_3 સાથેના સંયોજનો જેમાં ઈમલ્શન, સસ્પેન્શન, ઓગળવા અથવા જેલ સહિતના વજન દ્વારા એમોનિયમ નાઈટ્રેટ સુપ્રામોર ધરાવતા મિશ્રણ અથવા સંયોજનો હોય છે, પરંતુ એમોનિયમ નાઈટ્રેટને ઈમલ્શન અથવા સેલોરી વિસ્ફોટક અને બિન-વિસ્ફોટક ઈમલ્શન મેટ્રિક્સ અને ખાતર સિવાય અલગ કરી શકાતું નથી’.
- ભારતમાં વસ્તીવાળા વિસ્તારોમાં એમોનિયમ નાઈટ્રેટના મોટા જથ્થાના સંગ્રહ પર પ્રતિબંધ છે.
- એમોનિયમ નાઈટ્રેટના ઉત્પાદન માટે ઔદ્યોગિક વિકાસ અને નિયમન અધિનિયમ, 1951 હેઠળ ઔદ્યોગિક લાઈસન્સની જરૂર છે.
- એમોનિયમ નાઈટ્રેટને લગતી કોઈપણ પ્રવૃત્તિ માટે એમોનિયમ નાઈટ્રેટ નિયમો, 2012 હેઠળ લાઈસન્સની પણ જરૂર પડે છે.

સંરક્ષણ ઔદ્યોગિક કોરિડોર

- તાજેતરમાં પ્રધાનમંત્રીએ પ્રસ્તાવિત ઉત્તરપ્રદેશ સંરક્ષણ ઔદ્યોગિક કોરિડોરના અલીગઢ નોડ્સના પ્રદર્શન મોડેલની મુલાકાત લીધી હતી.
- વડા પ્રધાને 2018માં લખનઉમાં યુપી ઈન્વેસ્ટર્સ સમિટના ઉદ્ઘાટન દરમિયાન આ જાહેરાત કરી હતી.
- સરકારે તમિલનાડુમાં વધુ એક સંરક્ષણ ઔદ્યોગિક કોરિડોર સ્થાપ્યો છે.

ઉત્તર પ્રદેશ સંરક્ષણ ઔદ્યોગિક કોરિડોર

- તે એક મહત્વાકાંક્ષી પ્રોજેક્ટ છે જેનો ઉદ્દેશ ભારતીય એરોસ્પેસ અને સંરક્ષણ ક્ષેત્રની વિદેશી નિર્ભરતા ઘટાડવાનો છે.
- તેમાં 6 નોડ્સ હશે — અલીગઢ, આગ્રા, કાનપુર, ચિત્રકૂટ, ઝાંસી અને લખનઉ.
- ઉત્તર પ્રદેશ એક્સપ્રેસ વે ઔદ્યોગિક વિકાસ સત્તામંડળ (UPEIDA)ને રાજ્યની વિવિધ એજન્સીઓ સાથે મળીને આ પ્રોજેક્ટને અમલમાં મૂકવા માટે નોડલ એજન્સી બનાવવામાં આવી હતી.
- કોરિડોર/કોરિડોરનો ઉદ્દેશ રાજ્યને સૌથી મોટા અને સૌથી અદ્યતન સંરક્ષણ ઉત્પાદન કેન્દ્રોમાંના એક તરીકે સ્થાપિત કરવાનો અને તેને વિશ્વના નકશા પર મૂકવાનો છે.

લક્ષ્યો

- ઈન્વેસ્ટમેન્ટ મિત્ર મારફતે સંરક્ષણ અને એરોસ્પેસ (D&A) બાંધકામ એકમોને સિંગલ વિન્ડો અનુમોદન અને મંજૂરી.
- રાજ્યમાં વેપાર-વાણિજ્ય (Ease Of Doing Business) સરળ બનાવવા માટે ઉત્તર પ્રદેશ સરકાર દ્વારા ઈન્વેસ્ટમેન્ટ મિત્ર પોર્ટલ શરૂ કરવામાં આવ્યું છે.
- રોજગારની સ્થિતિ હળવી અથવા લવચીક બનાવવાના હેતુથી સંરક્ષણ અને એરોસ્પેસ (D&A) ઉદ્યોગ માટે લેબર પરમિટ.
- સરળ પ્રક્રિયાઓ અને તર્કસંગત નિયમનકારી શાસન સાથે પ્રોત્સાહનો અને સબસિડીની સરળ ભરપાઈ.
- પાણી પુરવઠો અને અવિરત વીજળીની ખાતરી આપી.
- 4 લેન હેવી-ડ્યુટી હાઈવે સાથે કનેક્ટિવિટી.
- સંરક્ષણ કોરિડોર માટે ઉત્તર પ્રદેશની પસંદગી કરવાનું કારણ
- ઉત્તર પ્રદેશ ભારતનું ચોથું સૌથી મોટું રાજ્ય છે અને દેશની અંદર ત્રીજું સૌથી મોટું અર્થતંત્ર છે.
- ઉત્તર પ્રદેશમાં સૌથી વધુ ઉપલબ્ધ શ્રમ બળ છે જેની વસ્તી 200 મિલિયનથી વધુ છે અને તે ભારતના ટોચના પાંચ ઉત્પાદન રાજ્યોમાંનું એક છે.
- દેશમાં માઈક્રો, સ્મોલ એન્ડ મીડિયમ એન્ટરપ્રાઇઝિસ (MSMEs)ની સંખ્યાની દ્રષ્ટિએ પણ રાજ્ય પ્રથમ ક્રમે છે અને ઈઝ ઓફ ડુઈંગ બિઝનેસ (EoDB)માં બીજા ક્રમે છે.

Back to basics : ડિફેન્સ કોરિડોર

- પરિચય:
- ડિફેન્સ કોરિડોર એક માર્ગ અથવા માર્ગનો ઉલ્લેખ કરે છે જેનો ઉપયોગ જાહેર ક્ષેત્ર, ખાનગી ક્ષેત્ર અને MSME દ્વારા સંરક્ષણ ઉપકરણોના સ્થાનિક ઉત્પાદન તેમજ સંરક્ષણ દળો માટે ઉપકરણો/સંચાલન ક્ષમતા વધારવા માટે કરવામાં આવે છે.

■ મહત્વ:

- આનાથી દેશને સંરક્ષણ ઉત્પાદનમાં આત્મનિર્ભર બનાવવામાં અને 'મેક ઇન ઇન્ડિયા'ને પ્રોત્સાહન આપવામાં મદદ મળશે, જેનાથી આપણી આયાતમાં ઘટાડો થશે અને અન્ય દેશોમાં આ માલની નિકાસને વેગ મળશે.
- તે તકનીકોના ઇન્ટરેક્ટિવ વિકાસ મારફતે સંરક્ષણ ઉત્પાદન ઇકોસિસ્ટમને પ્રોત્સાહન પ્રદાન કરશે, MSME અને સ્ટાર્ટ-અપ્સ સહિતના ખાનગી સ્થાનિક ઉત્પાદકોના વિકાસને વેગ આપશે.

પડકારો

■ સંરક્ષણ ક્ષેત્રમાં તકનીકી વિકાસ:

- ટેકનોલોજી વિકાસમાં પ્રથમ પડકાર અદ્યતન ઇલેક્ટ્રોનિક્સ સામગ્રી છે, જે તમામ ક્ષેત્રોમાં ઉપરની તરફ ઘટાડો દર્શાવે છે.
- બીજો પડકાર ભૌતિક વિજ્ઞાનની સાપેક્ષ અપરિપક્વતા છે જેમાં પ્રકાશ અને મજબૂત કૃત્રિમ સામગ્રીનો ઉપયોગ કરવામાં આવે છે.

■ ઉદ્યોગની અપેક્ષાઓને પૂર્ણ કરવી:

- ઉદ્યોગની અપેક્ષાઓને પૂર્ણ કરવી, જે માત્ર આધારો સ્થાપવા અથવા ખસેડવા માટેની તેમની દરખાસ્તોને ઝડપી મંજૂરી માંગે છે, પરંતુ વિશેષ આર્થિક ઝોન (SEZ), ઝડપી નિર્ણય લેવા વગેરેમાં કર લાભો પણ ઇચ્છે છે.

■ પ્રાયવેટ પ્લેયર્સની ઓછી અથવા મર્યાદિત ભાગીદારી:

- જાહેર ક્ષેત્રમાં ઓર્ડરની ભરમાર અથવા એકાગ્રતા છે.

■ માનવ સંસાધન:

- પ્રતિભાશાળી માનવ સંસાધનોની ઉપલબ્ધતા પણ એક મુખ્ય મુદ્દો છે.

તમિલનાડુ સંરક્ષણ ઔદ્યોગિક કોરિડોર

- જેમાં ચેન્નાઈ, હોસુર, સાલેમ, કોઈમ્બતુર અને તિરુચિરાપલ્લીનો સમાવેશ થાય છે. તે નવી સંરક્ષણ ઉત્પાદન સુવિધાઓનું નિર્માણ કરશે અને જરૂરી પરીક્ષણ અને પ્રમાણપત્ર સુવિધાઓ, નિકાસ સુવિધાઓ, તકનીકી સ્થાનાંતરણ સુવિધા વગેરેને પ્રોત્સાહન આપશે.
- આ કોરિડોરનું ઉદઘાટન વર્ષ 2019માં કરવામાં આવ્યું હતું.

આગળનો રસ્તો

- તેની સફળતા ઉદ્યોગોની સમસ્યાઓનું સમાધાન કરવામાં, રોકાણ આકર્ષવામાં, રોજગાર પેદા કરવામાં, સમકાલીન તકનીકોનું નિર્માણ કરવામાં, ઉત્પાદન ક્ષેત્રના વિકાસમાં મદદ કરવામાં અને ભારતને આત્મનિર્ભર બનાવવામાં 'મેક ઇન ઇન્ડિયા'ની સફળતામાં છે.
- યોગ્ય માળખું, વાર્ષિક સપ્લાય ચેઇન નેટવર્ક, કૌશલ્ય વિકાસ, મૂડી અને વ્યવહારુ પ્રોજેક્ટ્સની સ્થાપના માટે રાષ્ટ્રીય અને વૈશ્વિક રોકાણકારોની ભાગીદારીને આગળ ધપવાની જરૂર છે.

- હાલની ક્ષમતા, આવશ્યકતાઓ, ટેકનોલોજી, મૂડી અને માળખાગત વિકાસને ધ્યાનમાં રાખીને ટૂંકા ગાળાના, મધ્યમ ગાળાના અને લાંબા ગાળાના રોડમેપની ઓળખ કરવાની જરૂર છે. તે તેની આસપાસ સહાયક ઇકોસિસ્ટમ વાળા જૂથોના વિકાસમાં પણ મદદ કરી શકશે.

પેટન્ટ (સુધારા) નિયમો, 2021

- તાજેતરમાં કેન્દ્ર સરકારે પેટન્ટ (સુધારા) નિયમો, 2021 રજૂ કર્યા છે, જેમાં શૈક્ષણિક સંસ્થાઓ માટે પેટન્ટ ફાઇલ કરવા અને કાર્યવાહી કરવાની ફીમાં 80 ટકાનો ઘટાડો કરવામાં આવ્યો છે.
- તેનો ઉદ્દેશ નવીનતા અને નવી તકનીકોના વિકાસને પ્રોત્સાહન આપવાનો છે.

Back to basics : પેટન્ટ

- પેટન્ટ એ બૌદ્ધિક સંપત્તિના રક્ષણનો એક પ્રકાર છે. તે કોઈ શોધ માટે આપવામાં આવેલા વિશેષ અધિકાર છે, જે ઉત્પાદન અથવા પ્રક્રિયાની જેમ જ, તે સામાન્ય રીતે કંઈક કરવાની નવી રીત પ્રદાન કરે છે અથવા સમસ્યાનું નવું તકનીકી સમાધાન પ્રદાન કરે છે.
- પેટન્ટ મેળવવા માટે પેટન્ટ અરજીમાં શોધ વિશેની તકનીકી માહિતી લોકો માટે જાહેર કરવી જોઈએ.
- શોધ માટે પેટન્ટ લાયકાતના માપદંડ:
- તે નવું અથવા સૌથી અલગ (Novel) હોવું જોઈએ.
- તે એક સંશોધનાત્મક પગલું (તકનીકી પ્રગતિ) હોવું જોઈએ.
- ઔદ્યોગિક એપ્લિકેશનો મેળવવા માટે સક્ષમ હોય.

પેટન્ટનો સમયગાળો

- ભારતમાં દરેક પેટન્ટનો સમયગાળો પેટન્ટ અરજી દાખલ કરવાની તારીખથી વીસ વર્ષનો છે, પછી તે કામચલાઉ અથવા સંપૂર્ણ વિશિષ્ટતા સાથે ફાઇલ કરવામાં આવે.
- પેટન્ટ એક્ટ, 1970: ભારતમાં પેટન્ટ સિસ્ટમ માટેનો આ મોટો કાયદો 1972માં અમલમાં આવ્યો હતો. તેણે ઇન્ડિયન પેટન્ટ્સ એન્ડ ડિઝાઇન એક્ટ, 1911નું સ્થાન લીધું છે.
- આ કાયદામાં પેટન્ટ (સુધારા) અધિનિયમ, 2005 દ્વારા સુધારો કરવામાં આવ્યો હતો, જેમાં ખાદ્ય, દવાઓ, રસાયણો અને સૂક્ષ્મજીવો સહિત ટેકનોલોજીના તમામ ક્ષેત્રોમાં ઉત્પાદન પેટન્ટ લંબાવવામાં આવી હતી.
- સુધારા બાદ સ્પેસિફિક માર્કેટિંગ રાઈટ્સ (EMRs) સાથે સંબંધિત જોગવાઈઓ રદ કરવામાં આવી છે અને ફરજિયાત લાઈસન્સ આપવા માટે જોગવાઈ રજૂ કરવામાં આવી છે.
- ગ્રાન્ટ પૂર્વે અને ગ્રાન્ટ પછીના વિરોધને લગતી જોગવાઈઓ પણ રજૂ કરવામાં આવી છે.

પેટન્ટ (સુધારા) નિયમો, 2021

- શૈક્ષણિક સંસ્થાઓ માટે પેટન્ટ ફીમાં ઘટાડો:
 - > શૈક્ષણિક સંસ્થાઓ વિવિધ સંશોધન પ્રવૃત્તિઓમાં રોકાયેલી છે જ્યાંપ્રોફેસરો/શિક્ષકો અને વિદ્યાર્થીઓ ઘણી નવી તકનીકો વિકસાવે છે જેને તેમના વ્યાપારીકરણને સરળ બનાવવા માટે પેટન્ટ કરવાની જરૂર છે.
 - > પેટન્ટ માટે અરજી કરતી વખતે, નવીનતાઓએ આ પેટન્ટને સંસ્થાઓના નામે લાગુ કરવી પડે છે જે મોટા અરજદારો માટે ફી ચૂકવે છે જે ખૂબ વધારે છે અને આ રીતે પ્રક્રિયા નિરાશ કરવાનું કામ કરે છે.
 - > આ સંદર્ભમાં દેશની નવીનતામાં મહત્વની ભૂમિકા ભજવતી શૈક્ષણિક સંસ્થાઓની વધુ ભાગીદારીને પ્રોત્સાહન આપવા માટે પેટન્ટ નિયમો, 2003 હેઠળ વિવિધ કાયદાઓના સંદર્ભમાં તેમના દ્વારા ચૂકવવામાં આવતી સત્તાવાર ફી પેટન્ટ (સુધારા) નિયમો, 2021 મારફતે ઘટાડવામાં આવી છે.
 - > પેટન્ટ ફાઇલિંગ અને પ્રોસિક્યુશન માટે 80 ટકા ઓછી ફી ને લગતા લાભો પણ તમામ શૈક્ષણિક સંસ્થાઓને આપવામાં આવ્યા છે.
 - > અગાઉ આ લાભ સરકારની માલિકીની તમામ માન્યતા પ્રાપ્ત શૈક્ષણિક સંસ્થાઓને ઉપલબ્ધ હતો.

ઝડપી પરીક્ષણ પ્રણાલી વિસ્તરણ

- > સૌથી ઝડપથી વિકસતી પેટન્ટ એવી પેટન્ટ છે જે આવી વિનંતી દાખલ કર્યાના 41 દિવસની અંદર આપવામાં આવી છે. ઝડપી પરીક્ષણ પ્રણાલીની આ સુવિધા શરૂઆતમાં સ્ટાર્ટઅપ્સ દ્વારા ફાઇલ કરવામાં આવેલી પેટન્ટ અરજીઓ માટે પૂરી પાડવામાં આવી હતી.
- હવે તેને પેટન્ટ અરજદારોની અન્ય ૮ કેટેગરીમાં લંબાવવામાં આવી છે:
 - > નાના અને મધ્યમ ઉદ્યોગો (SME), મહિલા અરજદારો, સરકારી વિભાગો, કેન્દ્ર, પ્રાંતીય અથવા રાજ્ય અધિનિયમ દ્વારા સ્થાપિત સંસ્થાઓ, સરકારી કંપનીઓ, સરકાર દ્વારા સંપૂર્ણ અથવા પૂરતા ભંડોળ વાળી સંસ્થાઓ અને પેટન્ટ પ્રોસિક્યુશન હાઇવે હેઠળ અરજદારો.
 - > પેટન્ટ પ્રોસિક્યુશન હાઇવે (Patent Prosecution Highway- PPH) કેટલીક પેટન્ટ ઓફિસો વચ્ચે માહિતી શેર કરીને ઝડપી પેટન્ટ પ્રોસિક્યુશન પ્રક્રિયા પ્રદાન કરવાની પહેલનો એક ભાગ છે.

નોંધ

- > એવરગ્રીનિંગ પેટન્ટ: તે એક કોર્પોરેટ, કાનૂની, વ્યાવસાયિક અને તકનીકી વ્યૂહરચના છે, જેનો ઉપયોગ આવા અધિકારક્ષેત્રોમાં આપવામાં આવતી પેટન્ટનો સમયગાળો વધારવા માટે થાય છે. તેનો ઉપયોગ વધવા માટે થાય છે, જે સમાપ્ત થવાની તૈયારીમાં છે જેથી નવી પેટન્ટ બનાવીને રોયલ્ટી જાળવી શકાય.

- > ભારતીય પેટન્ટ અધિનિયમ, 1970ની કલમ 3 (d) (2005માં સુધારવામાં આવી છે) જ્યાં સુધી અસરકારકતાના સંદર્ભમાં મિલકતોમાં નોંધપાત્ર તફાવત ન હોય ત્યાં સુધી જાણીતા પદાર્થના નવા સ્વરૂપો સાથે સંકળાયેલી શોધોની પેટન્ટની મંજૂરી આપતી નથી.
- > આનો અર્થ એ છે કે ભારતીય પેટન્ટ એક્ટ સદાબહાર પેટન્ટ બનાવવાની મંજૂરી આપતો નથી.
- > ફરજિયાત લાઇસન્સિંગ (CL): પેટન્ટ માલિકની સંમતિ વિના પેટન્ટ શોધોનો ઉપયોગ, ઉત્પાદન, આયાત અથવા વેચાણ કરવાની સંસ્થાઓને સરકારની પરવાનગી છે. ભારતમાં પેટન્ટ એક્ટ ફરજિયાત લાઇસન્સિંગ (CL) સાથે સંબંધિત છે.
- > WTOના ટ્રિપ્સ (IPR) કરાર હેઠળ ફરજિયાત લાઇસન્સની મંજૂરી છે, પરંતુ તેમાં 'રાષ્ટ્રીય કટોકટી, અન્ય આત્યંતિક પરિસ્થિતિઓ અને સ્પર્ધાત્મક વિરોધી પદ્ધતિઓ' જેવી પરિસ્થિતિઓને પૂર્ણ કરવાની જરૂર છે.

મૂન કેટરનું નામ મેથ્યુ હેન્સન (Matthew Henson) પરથી રાખવામાં આવ્યું છે

- > ઈન્ટરનેશનલ એસ્ટ્રોનોમિકલ યુનિયન (IAU)એ આર્કટિક એક્સપ્લોરર મેથ્યુ હેન્સન (મેથ્યુ Matthew Henson)ના નામ પરથી ચંદ્રના દક્ષિણ ધ્રુવ પર મૂન કેટરનું નામ આપ્યું છે.
- > મેથ્યુ હેન્સન એક અશ્વેત માણસ હતા જે 1909માં વિશ્વના ટોચના સ્થાને પહોંચનાર પ્રથમ વ્યક્તિ હતા.
- > જોર્ડન બ્રેટ્ઝફેલ્ડર (Jordan Bretzfelder) દ્વારા મૂન કેટરનું નામ હેન્સનના નામ પર રાખવાની દરખાસ્ત કરવામાં આવી હતી.

આર્ટેમિસ પ્રોગ્રામ

- > નાસા દ્વારા આર્ટેમિસ પ્રોગ્રામ શરૂ કરવામાં આવ્યો હતો જેનો ઉદ્દેશ હેન્સન કેટર પર ચંદ્ર શોધકર્તાઓને ઉતારવાનો હતો. તેમને નાસાના વધુને વધુ વૈવિધ્યસભર અવકાશયાત્રી પૂલમાંથી પસંદ કરવામાં આવશે. હેન્સન કેટર ચંદ્રના દક્ષિણ ધ્રુવ પર સ્વરડ્રુપ (Sverdrup) અને ડી ગેર્લાચે કેટર (de Gerlache craters) વચ્ચે સ્થિત છે. આ કાર્યક્રમ ચંદ્ર અને મંગળ પર માનવ સંશોધનને આગળ વધારવા માટે ગ્રહોની પ્રક્રિયાઓનો અભ્યાસ કરવા તેમજ માળખાગત સુવિધાઓ બનાવવા માટે શિલાન્યાસ કરે છે.

Back to basics : મેથ્યુ હેન્સન કોણ હતા?

- > હેન્સન એક અનુભવી તપાસકર્તા અને કુશળ સુથાર અને કારીગર હતા. તેઓ લગભગ એક ડઝન આર્કટિક અભિયાનોમાં સામેલ હતા જે રોબર્ટ પીરી દ્વારા 18 વર્ષના સમયગાળા દરમિયાન હાથ ધરવામાં આવ્યા હતા, જેમાં ઉત્તર ધ્રુવ સુધી પહોંચનાર પ્રથમ અભિયાનનો પણ સમાવેશ થાય છે.

International Astronomical Union – IAU

- IAU એક NGO છે જે ખગોળીય સંશોધન, પહોંચ, શિક્ષણ અને વિકાસ જેવા તમામ પાસાઓને પ્રોત્સાહન આપવાના ઉદ્દેશસાથે ખગોળશાસ્ત્રની સ્થાપના કરે છે. IAUની સ્થાપના 1919માં ફ્રાન્સના પેરિસમાં મુખ્ય મથક સાથે કરવામાં આવી હતી.

સંરક્ષણ મંત્રાલયે 118 ટેન્કો માટે 7500 કરોડ રૂપિયાનો આદેશ આપ્યો

- સંરક્ષણ મંત્રાલયે ભારતીય સેના માટે 118 મેઈન બેટલ ટેન્ક (MBT) અર્જુનની ખરીદી માટે 7,523 કરોડ રૂપિયાનો ઓર્ડર આપ્યો છે.
- સંરક્ષણ મંત્રાલયે 118 અર્જુન MK-1A ટેન્કોના પુરવઠા માટે ચેન્નાઈના હેવી વ્હીકલ ફેક્ટરી (HVF)ને આ આદેશ આપ્યો હતો.
- અર્જુન ટેન્કને ડિફેન્સ રિસર્ચ એન્ડ ડેવલપમેન્ટ ઓર્ગેનાઈઝેશન (DRDO) દ્વારા ડિઝાઇન અને વિકસિત કરવામાં આવી છે.
- આ ટેન્કમાં ભારતીય સેનાની મુખ્ય યુદ્ધ ટેન્ક અર્જુન MBT પર અનેક અપગ્રેડનો સમાવેશ કરવામાં આવ્યો છે.

Back to basics : MBTMK-1A અર્જુન ટેન્ક

- MBTMK-1A અર્જુન ટેન્ક, અર્જુન ટેન્કનું નવું વર્ઝન છે. તે ભારતીય સેનાના તમામ વિસ્તારોની ગતિશીલતા, ફાયરપાવર અને અસ્તિત્વ વધારવા માટે બનાવવામાં આવ્યું છે.
- આ ટેન્કમાં 71 નવી સુવિધાઓ ઉમેરવામાં આવી છે. તેમાં MK-1 વેરિએન્ટ કરતાં વધુ સ્વદેશી સામગ્રી છે.
- MK-1 અર્જુન ટેન્ક દુશ્મન સાથે દિવસ તેમજ રાતની પરિસ્થિતિમાં સ્થિર અને ગતિશીલ મોડમાં સ્પર્ધા કરી શકે છે.
- MBTMK-1એ આર્કોર્જુન ટેન્કને DRDOની અન્ય પ્રયોગશાળાઓ સાથે કોમ્બેટ વ્હીકલ રિસર્ચ એન્ડ ડેવલપમેન્ટ એસ્ટાબ્લિશમેન્ટ (CVRDE) દ્વારા ડિઝાઇન અને વિકસિત કરવામાં આવી છે.

■ ઓર્ડરનું મહત્વ:

- સંરક્ષણ મંત્રાલયના જણાવ્યા અનુસાર ચેન્નાઈમાં ભારે વાહન ફેક્ટરી ઉત્પાદન ઓર્ડર MSME સહિત 200થી વધુ ભારતીય વિકેતાઓ માટે સંરક્ષણ ઉત્પાદનમાં મોટી તકો લાવશે. તે 8,000 લોકો માટે રોજગારની તકો પણ ખોલશે.

પ્રશ્નોત્તરી

- 1) સંરક્ષણ મંત્રાલય વિશે નીચેના વિધાનો ધ્યાનમાં લો.
 1. MBTMK-1A અર્જુન ટેન્ક, અર્જુન ટેન્કનું નવું વર્ઝન છે.
 2. MK-1 અર્જુન ટેન્ક દુશ્મન સાથે દિવસ તેમજ રાતની પરિસ્થિતિમાં સ્થિર અને ગતિશીલ મોડમાં સ્પર્ધા કરી શકે છે.
 3. તે 8,000 લોકો માટે રોજગારની તકો પણ ખોલશે.
 ઉપરોક્ત આપેલ નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?

(A) 1 અને 2	(B) 2 અને 3
(C) 1,3	(D) 1,2 અને 3
- 2) EV ચાર્જિંગ સ્ટેશનો વિશે નીચેના વિધાનો ધ્યાનમાં લો.
 1. પંજાબ એનર્જી ડેવલપમેન્ટ એજન્સી (PEDA)એ પંજાબમાં ઇલેક્ટ્રિક વાહનો માટે જાહેર ચાર્જિંગ સ્ટેશનો સ્થાપવા માટે કન્વર્જન્સ એનર્જી સર્વિસીસ લિમિટેડ (CESL) સાથે સમજૂતી કરાર (MoU) પર હસ્તાક્ષર કર્યા હતા.
 2. PEDA પંજાબ સરકારની NRSE નીતિ 2012 હેઠળ સંખ્યાબંધ પ્રોજેક્ટ્સ માટે નાણાકીય સહાય પૂરી પાડે છે.
 3. PEDAએ સોસાયટી એક્ટ, 1860 હેઠળ સોસાયટી તરીકે નોંધણી કરવામાં આવી છે. તે પંજાબ સરકારમાં નવી અને નવીનીકરણીય ઉર્જા વિભાગ હેઠળ કામ કરે છે.
 ઉપરોક્ત આપેલ નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?

(A) 1 અને 2	(B) 2 અને 3
(C) 1 અને 3	(D) 1,2 અને 3
- 3) સંરક્ષણ ઔદ્યોગિક કોરિડોર વિશે નીચેના વિધાનો ધ્યાનમાં લો.
 1. વડા પ્રધાને 2018માં લખનઉમાં યુપી ઇન્વેસ્ટર્સ સમિટના ઉદ્ઘાટન દરમિયાન આ જાહેરાત કરી હતી.
 2. તે એક મહત્વાકાંક્ષી પ્રોજેક્ટ છે જેનો ઉદ્દેશ ભારતીય એરોસ્પેસ અને સંરક્ષણ ક્ષેત્રની વિદેશી નિર્ભરતા ઘટાડવાનો છે.
 3. ઉત્તર પ્રદેશ ભારતનું ચોથું સૌથી મોટું રાજ્ય છે અને દેશની અંદર ત્રીજું સૌથી મોટું અર્થતંત્ર છે.
 4. રાજ્યમાં Ease Of Doing Business સરળ બનાવવા માટે ઉત્તર પ્રદેશ સરકાર દ્વારા ઇન્વેસ્ટમેન્ટ મિત્ર પોર્ટલ શરૂ કરવામાં આવ્યું છે.
 ઉપરોક્ત આપેલ નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?

(A) 1,2 અને 3	(B) 2,3 અને 4
(C) 1,2 અને 4	(D) 1,2,3 અને 4

4) પેટન્ટ (સુધારા) નિયમો, 2021 વિશે નીચેના વિધાનો ધ્યાનમાં લો.

1. તાજેતરમાં કેન્દ્ર સરકારે પેટન્ટ (સુધારા) નિયમો, 2021 રજૂ કર્યા છે, જેમાં શૈક્ષણિક સંસ્થાઓ માટે પેટન્ટ ફાઇલ કરવા અને કાર્યવાહી કરવાની ફીમાં 80 ટકાનો ઘટાડો કરવામાં આવ્યો છે.
 2. પેટન્ટ એ બૌદ્ધિક સંપત્તિના રક્ષણનો એક પ્રકાર છે. તે કોઈ શોધ માટે આપવામાં આવેલા વિશેષ અધિકાર છે,
 3. પેટન્ટ મેળવવા માટે પેટન્ટ અરજીમાં શોધ વિશેની તકનીકી માહિતી લોકો માટે જાહેર કરવી જોઈએ.
 4. પેટન્ટ માટે અરજી કરતી વખતે, નવીનતાઓએ આ પેટન્ટને સંસ્થાઓના નામે લાગુ કરવી પડે છે જે મોટા અરજદારો માટે ફી ચૂકવે છે જે ખૂબ વધારે છે
- ઉપરોક્ત આપેલ નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?

- (A) 1,2 અને 3 (B) 2,3 અને 4
(C) 1,2 અને 4 (D) 1,2,3 અને 4

5) મૂન કેટરનું નામ મેથ્યુ હેન્સન વિશે નીચેના વિધાનો ધ્યાનમાં લો.

1. ઇન્ટરનેશનલ એસ્ટ્રોનોમિકલ યુનિયન (IAU)એ આર્કટિક એક્સપ્લોરર મેથ્યુ હેન્સન (મેથ્યુ Matthew Henson)ના નામ પરથી ચંદ્રના દક્ષિણ ધ્રુવ પર મૂન કેટરનું નામ આપ્યું છે.
 2. મેથ્યુ હેન્સન એક અશ્વેત માણસ હતા જે 1909માં વિશ્વના ટોચના સ્થાને પહોંચનાર પ્રથમ વ્યક્તિ હતા.
 3. IAU એક NGO છે જે જગોળીય સંશોધન, પહોંચ, શિક્ષણ અને વિકાસ જેવા તમામ પાસાઓને પ્રોત્સાહન આપવાના ઉદ્દેશસાથે જગોળશાસ્ત્રની સ્થાપના કરે છે.
- ઉપરોક્ત આપેલ નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?

- (A) 1 અને 2 (B) 2 અને 3
(C) 1 અને 3 (D) 1,2 અને 3

GPSC, PSI/ASI, બિનસચિવાલય, તલાટી મંત્રી, TET-TAT વગેરે વર્ગ-3ની ભરતીઓ માટે ઉપયોગી પુસ્તક

ગુજરાતી વ્યાકરણ

LATEST EDITION 2021

ગુજરાત સરકારના પાઠ્ય પુસ્તક ધોરણ 6 થી 12ના તમામ વ્યાકરણના મુદ્દાઓનો સમાવેશ

વર્ણ પરિચય જેવા મુદ્દાની આકૃતિ સહિત સમજૂતી

ગુજરાત સરકારના પાઠ્ય પુસ્તક ધોરણ 6 થી 12ના તમામ વ્યાકરણના મુદ્દાઓનો સમાવેશ

વ્યાકરણના તમામ મુદ્દામાં સરળ ભાષાશૈલી, પર્યાપ્ત ઉદાહરણો તથા સચોટ અને સરળ સમજૂતી

પ્રકરણના અંતે EXAM રિલેટેડ પ્રશ્ન-વવાન અને પ્રેક્ટિસ

વર્ણ પરિચય જેવા મુદ્દાની આકૃતિ સહિત સમજૂતી

GPSC અને વર્ગ-3ના વર્ષ 2017 થી 2020 પરીક્ષામાં પૂછાતા ગુજરાતી વ્યાકરણના તમામ મુદ્દાને આવરી લેતું પુસ્તક

ICE
INSTITUTE FOR COMPETITIVE EXAMS

NOW AVAILABLE

મુંબઈમાં 90 ટકા કોવિડ-19 એન્ટિબોડીઝ છે: સિરો સર્વે

- કોવિડ-19 ચેપના ત્રીજા મોજાની અપેક્ષાએ 12 ઓગસ્ટથી 9 સપ્ટેમ્બર, 2021 વચ્ચે એક નવો સેરો સર્વે હાથ ધરવામાં આવ્યો હતો. બૃહન્મુંબઈ મ્યુનિસિપલ કોર્પોરેશનનો આ ચોથો સિરો સર્વે છે.
- આ અભ્યાસ 8,674 નમૂનાઓ પર હાથ ધરવામાં આવ્યો હતો. આ નમૂનાઓ શહેરના તમામ 24 વોર્ડ અને જૂંપડપટ્ટીમાંથી તેમજ બિન-જૂંપડપટ્ટી વિસ્તારોમાં મ્યુનિસિપલ ડિસ્પેન્સરી અને ડોક્ટરોની ઓફિસોમાં જતા લોકો પાસેથી આડેધડ નમૂના(random sampling) લેવામાં આવ્યા હતા.

મુખ્ય નિષ્કર્ષ

- રિપોર્ટ અનુસાર ગ્રેટર મુંબઈ વિસ્તારમાં 86.64 ટકા લોકો કોવિડ-19 એન્ટિબોડીઝ ધરાવતા હોવાનું જાણવા મળ્યું છે.
- આનો અર્થ એ થયો કે, તેઓ ઓછામાં ઓછા એક વખત કોરોના વાયરસના સંપર્કમાં આવ્યા છે.
- વૈજ્ઞાનિકો હજી પણ જાહેર સ્થળોએ ફેસ માર્સ્ક અને હેન્ડ સેનિટાઈઝરના ઉપયોગનો આગ્રહ રાખી રહ્યા છે.
- જૂંપડપટ્ટી અને બિન-જૂંપડપટ્ટીની વસ્તી વચ્ચે કોઈ નોંધપાત્ર તફાવત નથી, જેમાં અનુક્રમે 87.02 ટકાથી 86.22 ટકાનો વ્યાપ છે.
- અહેવાલમાં પુરૂષો અને મહિલાઓ વચ્ચે થોડો તફાવત જોવા મળ્યો છે. પુરૂષોમાં સિરોનો ફેલાવો 85.07% હતો જ્યારે મહિલાઓમાં તે 88.29% હતો.

નમૂનાઓ કેવી રીતે એકત્રિત કરવામાં આવ્યા?

- 65% નમૂનાઓ એવા લોકો પાસેથી લેવામાં આવ્યા હતા જેમને કોવિડ-19 રસીનો ઓછામાં ઓછો એક ડોઝ મળ્યો હતો.
- રસીકરણ ન કરનારા સહભાગીઓમાં માત્ર 79.86 ટકા લોકોને સેરો-સર્વેક્શન હોવાનું નિદાન થયું હતું.
- 20 ટકા નમૂના આરોગ્ય કર્મચારીઓ પાસેથી એકત્રિત કરવામાં આવ્યા હતા. તેમાં સેરો-સર્વેક્શન 87.14 ટકા હતું.

કાયદા અને ન્યાય મંત્રાલયે ‘એક પહેલ અભિયાન’ (Ek Pahel Drive) શરૂ કર્યું

- કાયદા અને ન્યાય મંત્રાલયે 17 સપ્ટેમ્બર, 2021ના રોજ ઘરે ઘરે ન્યાય આપવા માટે ‘એક પહેલ ડ્રાઈવ’ (Ek Pahel Drive) નામની અખિલ ભારતીય વિશેષ ઝુંબેશ શરૂ કરી છે.

- ટેલિ-લો (Tele-Law) હેઠળ મોટા પાયે નોંધણીને પ્રોત્સાહન આપવા માટે આ અભિયાન શરૂ કરવામાં આવ્યું છે.
- આ અભિયાન ન્યાય વિભાગ અને નાલ્સા (NALSA) દ્વારા શરૂ કરવામાં આવ્યું હતું.
- આ અભિયાન ભારતમાં નાગરિકો માટે ન્યાયની આકાંક્ષાને સાકાર કરવાનો પ્રયાસ કરે છે.

પ્રસ્તાવનામાં ન્યાય

- ભારતના બંધારણની પ્રસ્તાવના ન્યાયને ભારતના નાગરિકો માટે પ્રથમ વિતરણ તરીકે ઓળખે છે. સફળ અને જીવંત લોકશાહી એ છે જ્યાં દરેક નાગરિકને માત્ર ન્યાયની ખાતરી નથી, પણ જ્યાં ન્યાય સમાન છે. આ સિદ્ધાંત રાજ્યને એક એવું વાતાવરણ બનાવવા માટે આદેશ આપે છે જ્યાં ન્યાય-વિતરણને સાર્વભૌમ કાર્યને બદલે નાગરિક-કેન્દ્રિત સેવા તરીકે જોવામાં આવે.

એક પહેલ અભિયાન (Ek Pahel Drive)

- ન્યાય વિભાગે આ અભિયાન શરૂ કર્યું હતું, જે 17 સપ્ટેમ્બરથી 2 ઓક્ટોબર સુધી ચાલે છે. આ અભિયાનના પ્રારંભમાં 5480 લાભાર્થીઓએ લોગિન નોંધાવ્યા હતા. આ લોગિન ડ્રાઈવમાં લાભાર્થીઓની દૈનિક સરેરાશ નોંધણી કરતાં 13.8 ટકાનો વધારો નોંધાયો છે. CSCs પર પ્રાદેશિક ભાષાઓમાં 25,000થી વધુ બેનરો પ્રદર્શિત કરવામાં આવ્યા હતા.

ટેલિ કાયદાનું મહત્વ

- ટેલિ કાયદો પેનલ વકીલો દ્વારા લાભાર્થીઓને સુનાવણી પૂર્વેની સલાહ અથવા પરામર્શ પૂરી પાડે છે. આ માધ્યમ 34 રાજ્યો અને કેન્દ્રશાસિત પ્રદેશોના 633 જિલ્લાઓમાં 50,000 ગ્રામ પંચાયતોમાં 51,434 સામાન્ય સેવા કેન્દ્રોને આવરી લેતા વિશાળ નેટવર્કનો ઉપયોગ કરે છે.

અરોમા મિશન અને ફ્લોરિકલ્ચર મિશન

- તાજેતરમાં કેન્દ્રીય વિજ્ઞાન અને ટેકનોલોજી રાજ્ય મંત્રીએ ખેડૂતોની આવક વધારવા માટે જમ્મુ-કાશ્મીર માટે સંકલિત અરોમા ડેરી ઉદ્યોગસાહસિકતા (Integrated Aroma Dairy Entrepreneurship)નો પ્રસ્તાવ મૂક્યો હતો.
- લવન્ડર અથવા પર્પલ રિવોલ્યુશન (Lavender or Purple Revolution)તરીકે પ્રખ્યાત અરોમા મિશન જમ્મુ-કાશ્મીરથી શરૂ થયું છે અને તે એવા ખેડૂતોના જીવનધોરણમાં ફેરફાર કરશે જેઓ લવન્ડર ઉગાડવા, આકર્ષક નફો કમાવવા અને તેમના જીવનમાં સુધારો કરવા માટે સક્ષમ છે.

- આ પહેલા ફ્લોરિકલ્ચર મિશન (floriculture Mission) નું લોન્ચિંગ 21 રાજ્યો અને કેન્દ્રશાસિત પ્રદેશોમાં કરવામાં આવ્યું હતું.

Back to basics : અરોમા મિશન

- ઉદ્દેશ:
 - આ મિશન આવશ્યક તેલ માટે સુગંધિત પાકની ખેતીને પ્રોત્સાહન આપશે જેની એરોમા (સુગંધ) ઉદ્યોગમાં ખૂબ માંગ છે.
 - આ મિશન ભારતીય ખેડૂતો અને અરોમા (સુગંધ) ઉદ્યોગને 'મેન્ટોલિક મિન્ટ' જેવા અન્ય કેટલાક આવશ્યક તેલના ઉત્પાદન અને નિકાસમાં વૈશ્વિક પ્રતિનિધિ બનવામાં મદદ કરશે.
 - તેનો ઉદ્દેશ ખેડૂતોને ઉચ્ચ નફા, પડતર જમીનનો ઉપયોગ અને જંગલી અને પાલતુ પ્રાણીઓના પાકના રક્ષણ દ્વારા સમૃદ્ધ કરવાનો છે.
- નોડલ એજન્સી:
 - તેની નોડલ એજન્સી CSIR-સેન્ટ્રલ ઇન્સ્ટિટ્યૂટ ઓફ મેડિસિનલ એન્ડ એરોમેટિક પ્લાન્ટ્સ (CSIR-CIMAP), લખનઉ છે.
 - તેમાં પાલમપુર ખાતે CSIR- ઇન્સ્ટિટ્યૂટ ઓફ હિમાલયન બાયોરિસોર્સ ટેકનોલોજી (IHBT) અને જમ્મુ ખાતે CSIR- ઇન્ડિયન ઇન્સ્ટિટ્યૂટ ઓફ ઇન્ટિગ્રેટેડ મેડિસિન (IIIM)નો પણ સમાવેશ થાય છે.
- કવરેજ:
 - આ મિશન હેઠળ તમામ વૈજ્ઞાનિક હસ્તક્ષેપ વિદર્ભ, બુંદેલખંડ, ગુજરાત, મરાઠવાડા, રાજસ્થાન, આંધ્રપ્રદેશ, ઓડિશા અને અન્ય રાજ્યોના તમામ વિસ્તારોમાં લાગુ પડશે જ્યાં હવામાનની આત્યંતિક ઘટનાઓ વારંવાર નોંધવામાં આવે છે અને જ્યાં આત્મહત્યાનો દર મહત્તમ છે.
 - સુગંધિત છોડ (Aromatic Plant)માં લવન્ડર, ગુલાબ, મુશ્ક બાલા (ભારતીય વેલેરિયન) વગેરેનો સમાવેશ થાય છે.
- બીજા તબક્કાનું પ્રક્ષેપણ:
 - CSIR-IIIM-જમ્મુએ પ્રથમ તબક્કાની સફળતા બાદ ફેબ્રુઆરી 2021માં એરોમા મિશન ફેઝ-2ની જાહેરાત કરી હતી.
 - તે માર્કેટિંગ, ખેતીને પ્રોત્સાહન અને ઉચ્ચ મૂલ્યના ઔષધીય અને સુગંધિત છોડ (MAP)ના પ્રોસેસિંગ માટે સહકારી સંસ્થાઓની સ્થાપના, વધુ સારી જાતો અને તેમની કૃષિ તકનીકોનો વિકાસ, નિસ્યંદન એકમોની સ્થાપના અને પ્રક્રિયા સુવિધાઓ, કૌશલ્ય અને ઉદ્યોગસાહસિકતા વિકાસ, મૂલ્ય વગેરે પર ધ્યાન કેન્દ્રિત કરે છે.

મહત્વ:

- વર્ષ 2022 સુધીમાં કૃષિ આવક બમણી કરવાની સરકારી નીતિ સાથે જોડાણ કરવા ઉપરાંત આ મિશનને મહિલા ખેડૂતોને રોજગારી પણ પૂરી પાડી છે, જેણે સર્વસમાવેશક વિકાસને વેગ આપ્યો છે.

ફ્લોરિકલ્ચર મિશન

- ફ્લોરિકલ્ચર:
 - તે બાગાયતની એક શાખા છે જે સુશોભિત છોડની ખેતી, પ્રક્રિયા અને માર્કેટિંગ તેમજ નાના અથવા મોટા વિસ્તારોના જમીન નિર્માણ અને બગીચાઓની જાળવણી સાથે સંબંધિત છે જેથી આસપાસનું વાતાવરણ સૌંદર્યલક્ષી અને સુખદ લાગે.
- ઉદ્દેશ:
 - તેનો ઉદ્દેશ મધમાખી ઉછેર માટે વ્યાપારી ફૂલોના પાક, મોસમી/વાર્ષિક પાક અને ફૂલોના પાકની ખેતી પર ધ્યાન કેન્દ્રિત કરવાનો છે.
 - કેટલાક લોકપ્રિય પાકોમાં ગ્લેડિઓલસ, કેના, કાર્નેશન, ક્રિસેનથેમમ, ઝાબેરા, લિલિયમ, મેરીગોલ્ડ, ગુલાબ, કંદ વગેરેનો સમાવેશ થાય છે.
- અમલીકરણ એજન્સીઓ:
 - કાઉન્સિલ ઓફ સાયન્ટિફિક એન્ડ ઇન્ડસ્ટ્રિયલ રિસર્ચ (CSIR) સાથે સંકળાયેલી અન્ય અમલીકરણ એજન્સીઓ નીચેના છે:
 - ઇન્ડિયન કાઉન્સિલ ઓફ એગ્રિકલ્ચરલ રિસર્ચ (ICAR)
 - ખાદી અને ગ્રામ ઉદ્યોગ આયોગ (KVIC)
 - એપીડા અને ટ્રાઈફેડ
 - સુગંધ અને સ્વાદ વિકાસ કેન્દ્ર (FFDC), કન્નોજ
 - વાણિજ્ય મંત્રાલય અને સૂક્ષ્મ, લઘુ અને મધ્યમ ઉદ્યોગો મંત્રાલય (MSME).
- ફ્લોરિકલ્ચર માર્કેટ:
 - ભારતીય ફ્લોરિકલ્ચર બજાર 2018માં 157 અબજ રૂપિયા હતું અને 2026 સુધીમાં તે 661 અબજ રૂપિયા સુધી પહોંચવાની સંભાવના છે, જે 2021-2026 દરમિયાન 19.2 ટકા (Compound Annual Growth Rate)નો કમ્પાઉન્ડ વાર્ષિક વૃદ્ધિ દર દર્શાવે છે.
- મહત્વ:
 - રોજગાર ઉત્પાદન: ફ્લોરિકલ્ચર નર્સરી વૃદ્ધિ, ફ્લોરિકલ્ચર, નર્સરી વ્યવસાય માટે ઉદ્યોગસાહસિકતા વિકાસ, મૂલ્ય વર્ધન અને નિકાસ મારફતે મોટી સંખ્યામાં લોકોને રોજગાર પ્રદાન કરવાની ક્ષમતા ધરાવે છે.
 - ઈમ્પોર્ટ રિપ્લેસમેન્ટ: ભારતમાં વિવિધ પ્રકારની કૃષિ-આબોહવા અને એડેક્ટિક પરિસ્થિતિઓ (જમીનના ભૌતિક, રાસાયણિક અને જૈવિક ગુણધર્મો) અને સમૃદ્ધ છોડ છે, તેમ છતાં તે વૈશ્વિક ફ્લોરિકલ્ચર બજારમાં માત્ર 0.6 ટકા હિસ્સો ધરાવે છે.

- ▶ ભારત દર વર્ષે વિવિધ દેશોમાંથી ઓછામાં ઓછા 1200 મિલિયન અમેરિકન ડોલરની કિંમતના ફૂલોની ખેતીના ઉત્પાદનોની આયાત કરે છે.

ભારતમાં સુએજ ટ્રીટમેન્ટ પ્લાન્ટ્સની ક્ષમતા

- ▶ સેન્ટ્રલ પોલ્યુશન કન્ટ્રોલ બોર્ડ (CPCB)ના તાજેતરના અહેવાલ મુજબ ભારતમાં દરરોજ ઉત્પન્ન થતા એક તૃતીયાં શથી વધુ ગટરનો કચરો ગટર શુદ્ધિકરણ પ્લાન્ટ (STPs)ની સારવાર કરવામાં સક્ષમ છે.
- ▶ કેન્દ્રીય પ્રદૂષણ નિયંત્રણ બોર્ડ (CPCB) એક વૈધાનિક સંસ્થા છે જેની રચના સપ્ટેમ્બર 1974માં જળ (પ્રદૂષણ નિવારણ અને નિયંત્રણ) અધિનિયમ, 1974 હેઠળ કરવામાં આવી હતી.

અહેવાલના મુખ્ય મુદ્દાઓ

- STPsની સ્થાપિત ક્ષમતા:
 - ▶ ભારતે 72,368 MLD (પ્રતિદિન મિલિયન લિટર) કચરો ઉત્પન્ન કર્યો હતો, જ્યારે દેશમાં 'સુએજ ટ્રીટમેન્ટ પ્લાન્ટ'ની સ્થાપિત ક્ષમતા 31,841 MLD (43.9 ટકા) હતી.
 - ▶ દેશની કુલ સ્થાપિત સારવાર ક્ષમતાના 60 ટકા રાજ્યો અને કેન્દ્રશાસિત પ્રદેશો – મહારાષ્ટ્ર, ગુજરાત, ઉત્તર પ્રદેશ, દિલ્હી અને કર્ણાટક દ્વારા આવરી લેવામાં આવ્યા છે.
 - ▶ અરુણાચલ પ્રદેશ, આંધ્રાપ્રદેશ અને નિકોબાર ટાપુઓ, લક્ષદ્વીપ, મણિપુર, મેઘાલય અને નાગાલેન્ડ ગટર શુદ્ધિકરણ પ્લાન્ટ સ્થાપ્યા નથી.
 - ▶ વાસ્તવમાં શુદ્ધ થયેલ ગટરની દ્રષ્ટિએ ચંદીગઢ પ્રથમ ક્રમે છે.
- ટ્રીટેડ ગટરનો પુનઃઉપયોગ:
 - ▶ હરિયાણામાં ટ્રીટેડ ગટરનો પુનઃઉપયોગ સૌથી વધુ છે, ત્યારબાદ પુડુચેરી, દિલ્હી અને ચંદીગઢનો ક્રમ આવે છે.
 - ▶ ઘણી રાજ્ય સરકારોની નીતિ આયોજનમાં તેને ખાસ મહત્વ આપવામાં આવ્યું નથી.
 - ▶ બાગાયત, સિંચાઈ, ધોવાની પ્રવૃત્તિઓ (રસ્તાઓ, વાહનો અને ટ્રેનો), અગ્નિશામક, ઔદ્યોગિક ઠંડક અને શૌચાલય ફ્લશિંગ માટે શુદ્ધ ગટરના પાણીનો ફરીથી ઉપયોગ કરી શકાય છે.
 - ▶ તે પાણીની માંગ માટે નદીઓ, તળાવો, જીલો અને જમીની પાણીના સ્ત્રોતો પર દબાણ ઘટાડી શકે છે.

ચિંતાઓ

- કચરાના ઉત્પાદનમાં વધારો:
 - ▶ કેન્દ્રીય પ્રદૂષણ નિયંત્રણ બોર્ડના અંદાજ મુજબ વર્ષ 2051 સુધીમાં કચરાનું ઉત્પાદન વધીને 1,20,000 MLDથી વધુ થઈ જશે.

સારવાર ક્ષમતામાં ગાબડાં:

- ▶ સારવાર ક્ષમતામાં તફાવત સ્થાનિક સ્તરે નોંધપાત્ર રીતે વધ્યો છે કારણ કે 'સુએજ ટ્રીટમેન્ટ પ્લાન્ટ્સ' (STPs) મોટા શહેરોમાં કેન્દ્રિત છે અને રાજ્યોમાં સામાન્ય પ્રવાહ સારવાર પ્લાન્ટ્સ (CETPs) અસમાન રીતે વહેંચવામાં આવે છે.
- આર્થિક પડકારો:
 - ▶ આધુનિક વેસ્ટ વોટર ટ્રીટમેન્ટ પ્લાન્ટ્સ (WTPs) મૂડી સઘન છે અને સેન્સર, ઇન્ટરનેટ ઓફ થિંગ્સ (IoT) અને આર્ટિફિશિયલ ઇન્ટેલિજન્સ (AI) આધારિત ટ્રેકર્સ જેવી નવીન તકનીકોના ઉપયોગની જરૂર છે.
 - ▶ અણધારી આવક ધરાવતા મશીનરી અને ઉપકરણોમાં ઊંચી એડવાન્સ મૂડીની આવશ્યકતા તેને ઉચ્ચ જોખમનું ક્ષેત્ર બેસે છે, જે ખાનગી ક્ષેત્રના રોકાણને કાબૂમાં રાખે છે.

સંબંધિત સરકારી પ્રયાસો

- ▶ ઉપરોક્ત પડકારોનો સ્વીકાર કરતાં ભારત સરકારે તાજેતરમાં જાહેર કરાયેલા સ્વચ્છ ભારત મિશન 2.0 (SBM 2.0) હેઠળ ઘન કચરો, કાદવ અને ભૂખરા પાણીના વ્યવસ્થાપન પર ધ્યાન કેન્દ્રિત કર્યું હતું.
- ▶ 'ઓપન ડેફિશન ફી' (ODF) દરજ્જો હાંસલ કરવા પર સતત ધ્યાન કેન્દ્રિત કર્યા બાદ મે 2020માં હાઉસિંગ એન્ડ અર્બન અફેર્સ (MoHUA)એ શહેરો માટે ODF+, ODF++ અને વોટર+ દરજ્જો મેળવવા માટે વિસ્તૃત માપદંડો વિકસાવ્યા હતા.

આગળનો રસ્તો

- ▶ ભારતમાં ગંદા પાણીના શુદ્ધિકરણ એ લગભગ 4 અબજ અમેરિકન ડોલરનો ઉદ્યોગ છે, જે વાર્ષિક 10-12 ટકાના દરે વિકસે છે.
- ▶ રોગચાળા પછીના અર્થતંત્રમાં કેન્દ્ર અને રાજ્ય સરકારોએ સંરિત પાણીના ઉપયોગ માટે બજારો વિકસાવવા ભાગીદારીમાં કામ કરવું જોઈએ.
- ▶ ભારત માટે આર્થિક વૃદ્ધિનો ઊંચો દર હાંસલ કરવો એ પાણીના ટકાઉ ઉપયોગ સાથે સીધો સંકળાયેલો છે, ખાસ કરીને રિસાયક્લિંગ અને પુનઃઉપયોગની દ્રષ્ટિએ, કારણ કે તે ભવિષ્યના શહેરી આયોજન અને નીતિ માટે મહત્વપૂર્ણ રહેશે.
- ▶ ગંદા પાણી ઉર્જા, પોષક તત્વો અને અન્ય ઉપયોગી આડપેદાશો જેવા કે કાર્બનિક અને કાર્બનિક ખનિજ ખાતરોનો ખર્ચ અસરકારક અને ટકાઉ સ્ત્રોત હોઈ શકે છે.
- ▶ ગંદા પાણીમાંથી આવા સંસાધનોનો ઉપયોગ કરવાથી માનવ અને પર્યાવરણીય સ્વાસ્થ્ય તેમજ ખોરાક અને ઉર્જા સુરક્ષા તેમજ આબોહવા પરિવર્તન શમન પર અસર પડે છે.

તબીબી ઉપકરણ પાર્ક યોજના

- તાજેતરમાં, રસાયણ અને ખાતર મંત્રાલયે સ્વનિર્ભર ભારતને અનુરૂપ તબીબી ઉપકરણ ઉદ્યોગને ટેકો આપવા માટે 'મેડિકલ ઇક્વિપમેન્ટ પાર્ક્સને પ્રોત્સાહન' ('Promotion of Medical Device Parks ")આપવાની યોજના શરૂ કરી છે.

Back to basics : તબીબી ઉપકરણો ઉદ્યોગ વિશે

- તબીબી ઉપકરણો ઉદ્યોગ એ એન્જિનિયરિંગ અને દવાનું અનન્ય મિશ્રણ છે. આમાં ઉત્પાદન મશીનોશામેલ છે જેનો ઉપયોગ જીવન બચાવવા માટે થાય છે.
- તબીબી ઉપકરણોમાં સર્જિકલ ઉપકરણો, કાર્ડિયાક ઇમેજિંગ, સીટી સ્કેન, એક્સ-રે, મોલેક્યુલર ઇમેજિંગ, MRI અને હેન્ડ-યુઝ્ડ ઉપકરણો જેવા કે વેન્ટિલેટર વગેરે સહિતના લાઇફ સપોર્ટ ઉપકરણો જેવા નિદાન ઉપકરણોનો સમાવેશ થાય છે.

■ ઉદ્દેશ:

- તબીબી ઉપકરણો પાર્ક મારફતે વિશ્વ સ્તરીય સામાન્ય માળખું બનાવીને પ્રમાણભૂત પરીક્ષણ અને માળખાગત સુવિધાઓની સરળ પહોંચ.
- તબીબી ઉપકરણોના ઉત્પાદનખર્ચમાં ઘટાડો કરવો અને સ્થાનિક બજારમાં તબીબી ઉપકરણોની ઉપલબ્ધતા અને ક્ષમતામાં વધારો કરવો.

■ નાણાકીય સહાય:

- યોજનાનો કુલ નાણાકીય ખર્ચ રૂ. 400 કરોડ છે અને યોજનાનો કાર્યકાળ નાણાકીય વર્ષ 2020-2021 થી નાણાકીય વર્ષ 2024-2025 સુધીનો છે.
- પસંદ કરાયેલા તબીબી ઉપકરણો પાર્ક માટે નાણાકીય સહાય સામાન્ય માળખાગત સુવિધાઓના પ્રોજેક્ટ ખર્ચના 70 ટકા હશે.
- પૂર્વોત્તર રાજ્યો અને હિલ સ્ટેટ્સના કિસ્સામાં, આ નાણાકીય સહાય પ્રોજેક્ટ ખર્ચના 90% હશે.
- મેડિકલ ઇક્વિપમેન્ટ પાર્ક માટેની યોજના હેઠળ મહત્તમ સહાય રૂ. 100 કરોડ સુધીની હશે.
- કેન્દ્ર સરકારે હિમાચલ પ્રદેશ, તમિલનાડુ, મધ્યપ્રદેશ અને ઉત્તર પ્રદેશમાં ઉદ્યાનોના નિર્માણ માટે સૈદ્ધાંતિક મંજૂરી આપી દીધી છે.

ભારતમાં તબીબી ઉપકરણ ક્ષેત્ર

- ભારતમાં તબીબી ઉપકરણો ઉદ્યોગની કિંમત 5.2 અબજ ડોલર છે, જે 96.7 અબજ અમેરિકન ડોલરના ભારતીય આરોગ્ય ઉદ્યોગમાં લગભગ 4-5 ટકા ફાળો આપે છે.

- ભારતમાં તબીબી ઉપકરણ ક્ષેત્ર અન્ય ઉત્પાદન ઉદ્યોગોની તુલનામાં કદમાં ઘણું નાનું છે, જોકે ભારત વિશ્વના તબીબી ઉપકરણો માટે ટોચના વીસ બજારોમાંનું એક છે અને જાપાન, ચીન અને કોરિયા પછી એશિયાનું ચોથું સૌથી મોટું બજાર છે.
- ભારત હાલમાં 15 અબજ ડોલરના બજાર તબીબી ઉપકરણોમાંથી 80-90 ટકા આયાત કરે છે.
- ભારતમાં હાઈ ટેકનોલોજી મેડિકલ ઇક્વિપમેન્ટના પાંચ સૌથી મોટા નિકાસકારોમાં અમેરિકા, જર્મની, ચીન, જાપાન અને સિંગાપોરનો સમાવેશ થાય છે.

સંબંધિત પહેલ

- જૂન 2021માં ક્વોલિટી કાઉન્સિલ ઓફ ઇન્ડિયા (CQI) અને એસોસિએશન ઓફ ઇન્ડિયન મેન્યુફેક્ચરર્સ ઓફ મેડિકલ ડિવાઇસીસ (AiMeD)એ તબીબી ઉપકરણોની ગુણવત્તા, સલામતી અને અસરકારકતાની ચકાસણી કરવા માટે સર્ટિફિકેશન ઓફ ઇન્ડિયન મેડિકલ ઇક્વિપમેન્ટ (ICMED) 13485 પ્લસ સ્કીમ શરૂ કરી હતી.
- તબીબી ઉપકરણોના સ્થાનિક ઉત્પાદનને વેગ આપવા અને ભારતમાં ભારે રોકાણ આકર્ષવા માટે, ફાર્માસ્યુટિકલ્સ વિભાગે 2021-28 ના નાણાકીય વર્ષ માટે કુલ રૂ. 3,420 કરોડના ખર્ચ સાથે તબીબી ઉપકરણોના સ્થાનિક ઉત્પાદન માટે ઉત્પાદન આધારિત પ્રોત્સાહન રજૂ કર્યું છે. (Production Linked Incentives- PLI) શરૂ કરવામાં આવી છે.
- આરોગ્ય અને પરિવાર કલ્યાણ મંત્રાલયે સૂચિત કર્યું છે કે 1 એપ્રિલ, 2020થી ડ્રગ્સ એન્ડ કોસ્મેટિક્સ એક્ટ (D&CA), 1940ની કલમ 3 હેઠળ તબીબી ઉપકરણોને 'દવાઓ' તરીકે ઓળખવામાં આવશે.
- આંધ્રપ્રદેશ, તેલંગાણા, તમિલનાડુ અને કેરળમાં તબીબી ઉપકરણોપાર્ક સ્થાપવામાં આવ્યા છે.
- 2020માં, કેરળે તિરૂવનંતપુરમમાં દેશના પ્રથમ તબીબી ઉપકરણ ઉદ્યાનોમાંના એક મેડસ્પાર્કની સ્થાપના કરી હતી.
- ભારત સરકારે 2014માં 'મેક ઇન ઇન્ડિયા' અભિયાન હેઠળ તબીબી ઉપકરણોને સૂર્યોદય ઝોન તરીકે માન્યતા આપી હતી.

આબોહવા સૂચકો અને ટકાઉ વિકાસ પર અહેવાલ: WMO

- તાજેતરમાં વિશ્વ હવામાન સંસ્થા (World Meteorological Organization- WMO)એ આબોહવા સૂચકો અને ટકાઉ વિકાસ: આંતર-સંબંધોનું નિદર્શન (Climate Indicators and Sustainable Development: Demonstrating the Interconnection) પર એક નવો અહેવાલ પ્રકાશિત કર્યો છે.

- > WMOએ સાત આબોહવા સૂચકો (કાર્બન ડાયોક્સાઈડ (CO2) શરૂ કર્યા છે) સાંદ્રતા, તાપમાન, સમુદ્રના એસિડિફિકેશન અને ગરમી, દરિયાઈ બરફની મર્યાદા, હિમનદીઓ પીગળવા અને સમુદ્રની સપાટીમાં વધારો)નો અભ્યાસ કર્યો હતો.
- > તેનું પ્રકાશન સંયુક્ત રાષ્ટ્ર મહાસભા (United Nations General Assembly)ના વાર્ષિક સત્ર અને સપ્ટેમ્બર 2021માં ટકાઉ વિકાસ લક્ષ્યો (Sustainable Development Goal-SDG)ના અવકાશ સાથે મેળ ખાય છે, જે SDG પર કાર્યવાહીને વેગ આપવા માટે સમર્પિત છે.
- ઉદ્દેશ:
- > ટકાઉ વિકાસના એજન્ડામાં ફાળો આપવો અને વૈશ્વિક નેતાઓને સાહસિક આબોહવાની કાર્યવાહી કરવા માટે પ્રેરિત કરવું.
- મહત્વ:
- > આ જળવાયુ પરિવર્તન, ગરીબી, અસમાનતા અને પર્યાવરણીય અધોગતિ, આબોહવા અને આંતરરાષ્ટ્રીય વિકાસ વચ્ચેના સંબંધોને સમજવામાં મદદ કરે છે.
- > વધતા તાપમાનને પરિણામે વૈશ્વિક અને પ્રાદેશિક ફેરફારો થશે, જે વરસાદની પેટર્ન અને કૃષિ ઋતુમાં ફેરફાર કરશે. અલ નીનો (El Niño)ની ઘટનાઓની તીવ્રતા પણ વધુ દુષ્કાળ અને પૂરની સ્થિતિનું નિર્માણ કરી રહી છે.
- > કાર્બન ડાયોક્સાઈડની વધતી સાંદ્રતા
- > વધતી CO2 સાંદ્રતા સંયુક્ત રાષ્ટ્રના તમામ 17 SDG લક્ષ્યોને અસર કરશે.
- > માનવ પ્રવૃત્તિઓને કારણે વધતી CO2 સાંદ્રતા વૈશ્વિક આબોહવા પરિવર્તનનું મુખ્ય પરિબળ છે.

SDG પર અસર

- > જો CO2 ની સાંદ્રતા અને વૈશ્વિક તાપમાનને અનિયંત્રિત છોડી દેવામાં આવે તો SDG13 હેઠળ જળવાયુ પરિવર્તનનો સામનો કરવાના પ્રયાસો પર તેની નકારાત્મક અસર પડશે.
- > તે 2030 સુધીમાં SDG 13 સિવાયની 16 SDGની સિદ્ધિ માટે પણ ખતરો પેદા કરી શકે છે.
- > આ એટલા માટે છે કારણ કે અનિયંત્રિત CO2 આબોહવા સૂચકોને લગતા બાકીના છ (તાપમાન, સમુદ્ર એસિડિફિકેશન અને ગરમી, સમુદ્રની બરફની મર્યાદા, ગ્લેશિયર પીગળવું અને સમુદ્રની સપાટીમાં વધારો) માટે ઉત્સર્જન આડકતરી રીતે જવાબદાર રહેશે.
- > ઉદાહરણ તરીકે, પર્યાવરણમાં CO2 પોષક તત્વોની વધતી સાંદ્રતા પોષક તત્વોની માત્રામાં ઘટાડો કરશે, જે ખાદ્ય સુરક્ષા અથવા SDG સૂચક 2.1.2ને અસર કરશે.
- > તે ગરીબી (SDG1)નો સામનો કરવાના વૈશ્વિક લક્ષ્યને પણ અસર કરશે.

- > પાણીમાં CO2 ના વધારાથી સમુદ્રનું એસિડિફિકેશન થશે, તે સીધી રીતે SDG સૂચક 14.3.1ને અસર કરશે જે દરિયાઈ એસિડિટીને સંબોધિત કરે છે.
- > ખાદ્ય અસલામતી અને આજીવિકાગુમાવવા બંને સંસાધન વ્યવસ્થાપન સંબંધિત સંઘર્ષોને પ્રોત્સાહન આપી શકે છે, જે પ્રાદેશિક શાંતિ અને સ્થિરતા (SDG16.1) માટે જોખમમાં મૂકી શકે છે.
- > વધતા તાપમાન માટે જવાબદાર આત્યંતિક ઘટનાઓ વરસાદની પેટર્ન અને જમીની પાણીની ઉપલબ્ધતાને અસર કરે છે, જેના કારણે પાણીની અછતનું જોખમ ઊંચું છે જે SDG6ને સીધી અસર કરે છે.

સૂચનો

- > આબોહવાના જોખમોને ઘટાડવા માટે, WMOએ નીચેની ભલામણ કરી છે:
- > બેટર એજ્યુકેશન (SDG4).
- > ગ્લોબલ પાર્ટનરશિપ (SDG17).
- > સતત વપરાશ (SDG12).

યુનિસેફે 'Fed to Fail' રિપોર્ટ બહાર પાડ્યો

- > યુનિસેફે પોતાનો નવો અહેવાલ 'Fed to Fail? The crisis of children's diets in early life' 23 સપ્ટેમ્બર, 2021ના રોજ બહાર પાડવામાં આવ્યો.
- > આ રિપોર્ટ મુજબ, 2 વર્ષથી ઓછી ઉંમરના બાળકોને સારી રીતે ખીલવા અને વધવા માટે જરૂરી ખોરાક અથવા પોષક તત્વો મળતા નથી. આ ઉલટાવી શકાય તેવા વિકાસલક્ષી નુકસાનનું કારણ બની રહ્યું છે.
- > અહેવાલમાં ચેતવણી કરવામાં આવી છે કે વધતી ગરીબી, સંઘર્ષ, અસમાનતા, આબોહવાની આપત્તિઓ અને કોવિડ-19 રોગચાળા જેવી આરોગ્ય કટોકટી તે બાળકોમાં પોષણ કટોકટીમાં ફાળો આપી રહી છે.
- > જીવનના પ્રથમ બે વર્ષમાં નબળું પોષણ બાળકોના ઝડપથી વિકસતા શરીર અને મગજને નુકસાન પહોંચાડી શકે છે. તે તેમના શાળાકીય શિક્ષણ, નોકરીની સંભાવનાઓ અને ભવિષ્યને પણ અસર કરે છે. પરંતુ તેમના માટે યોગ્ય પ્રકારનો પૌષ્ટિક અને સલામત ખોરાક પ્રદાન કરવાની દિશામાં થોડી પ્રગતિ થઈ છે.
- > 91 દેશોમાં વિશ્લેષણ કરતાં અહેવાલમાં જાણવા મળ્યું છે કે 6-23 મહિનાના અડધા બાળકોને દિવસમાં સૌથી ઓછો ભલામણ કરવામાં આવેલા ખોરાકનો જથ્થો મળી રહ્યો છે.
- > એક તૃતીયાંશ બાળકો તેમના વધવા માટે જરૂરી ખોરાક લે છે.

કોવિડ-19ની અસર

- કોવિડ-19 રોગચાળો હજી પણ આવશ્યક સેવાઓને વિક્ષેપિત કરી રહ્યો છે અને વધુ પરિવારોને ગરીબીમાં ધકેલી રહ્યો છે. આ અહેવાલ મુજબ, રોગચાળાની અસર પરિવારો તેમના બાળકોને કેવી રીતે ખવડાવે છે તેની પણ અસર કરી રહી છે. ઘણા દેશોમાં પરિવારોને પૌષ્ટિક આહારની ખરીદી ઘટાડવાની ફરજ પડી છે.

પ્રધાનમંત્રીનું ડિજિટલ સ્વાસ્થ્ય મિશન (Pradhan Mantri Digital Health Mission)

- પ્રધાનમંત્રી નરેન્દ્ર મોદી 27 સપ્ટેમ્બર, 2021ના રોજ દેશભરમાં પ્રધાનમંત્રી ડિજિટલ હેલ્થ મિશન (PM-DHM) ના રોલઆઉટની જાહેરાત કરશે.

Back to basics : પ્રધાનમંત્રીનું ડિજિટલ આરોગ્ય મિશન (PM-DHM)

- આ યોજના ભારતભરમાં હેલ્થકેર ડિલિવરીની અસરકારકતા, કાર્યક્ષમતા અને પારદર્શિતા સુધારવા માટે ટેકનોલોજીનો ઉપયોગ કરવાના ઉદ્દેશસાથે શરૂ કરવામાં આવશે.
- આ મિશન હેલ્થકેર ડેટાની વધુ સારી એક્સેસ પ્રદાન કરશે.
- આ મિશન આરોગ્ય ID, ડોક્ટરો અને આરોગ્ય સુવિધાઓ માટે વિશિષ્ટ ઓળખકર્તાઓ, ટેલિમેડિસિન અને ઈ-ફાર્મસી, વ્યક્તિગત આરોગ્ય રેકૉર્ડ્સ વગેરે બનાવીને રાષ્ટ્રીય ડિજિટલ આરોગ્ય માળખાનું નિર્માણ કરવાનો પણ પ્રયાસ કરે છે.
- આ યોજના રાષ્ટ્રવ્યાપી ડિજિટલ આરોગ્ય ઈકોસિસ્ટમ બનાવીને આરોગ્ય સેવાને ડિજિટલાઈઝ કરશે.
- તે દર્દીઓને ડોક્ટરો સાથે તેમના આરોગ્ય રેકૉર્ડ્સ શેર કરવા, એક્સેસ કરવા અને સંમતિ આપવા તેમજ તેમની પસંદગીની આરોગ્ય સુવિધાઓ શેર કરવા, એક્સેસ કરવા અને સંમતિ આપવા માટે સક્ષમ બનાવશે.

અનન્ય ડિજિટલ હેલ્થ આઈડી (Unique Digital Health ID)

- આ હેલ્થ આઈડીમાં દરેક વ્યક્તિના તમામ હેલ્થ રેકૉર્ડ્સ શામેલ હશે. તેમના માટે ચોક્કસ આઈડી બનાવવા માટે આધાર અને મોબાઈલ નંબર જેવી વિગતોની મદદથી બનાવવામાં આવશે.

રાષ્ટ્રીય ડિજિટલ આરોગ્ય ઇકોસિસ્ટમ

- આ યોજના હેઠળ વિવિધ પ્રકારના ડેટા, માહિતી અને માળખાગત સેવાઓની જોગવાઈ દ્વારા રાષ્ટ્રીય ડિજિટલ

આરોગ્ય ઈકોસિસ્ટમ બનાવવામાં આવશે અને ખુલ્લી અને આંતર-ધોરણ આધારિત ડિજિટલ સિસ્ટમનો યોગ્ય લાભ મળશે. તે આરોગ્ય સાથે સંબંધિત વ્યક્તિગત માહિતીનું રક્ષણ, ગોપનીયતા અને ગોપનીયતા પણ પ્રદાન કરશે.

- જે રાજ્યોમાં રાષ્ટ્રીય ડિજિટલ આરોગ્ય મિશન લાગુ કરવામાં આવી રહ્યું છે:
- રાષ્ટ્રીય ડિજિટલ આરોગ્ય મિશન આંદામાન અને નિકોબાર ટાપુઓ, દાદર અને નગર હવેલી, ચંદીગઢ અને દમણ અને દિવ, લક્ષદ્વીપ, લદાખ અને પુડુચેરી ખાતે તેના પાયલોટ તબક્કામાં છે.

ઓટોમોબાઈલ અને કમ્પોનન્ટ ઉત્પાદકો માટે PLI યોજના

- કેન્દ્ર સરકારે 23 સપ્ટેમ્બર, 2021 ના રોજ ઓટોમોબાઈલ્સ અને ઓટો ઘટકો માટે પ્રોડક્શન લિંક્ડ ઇન્સેન્ટિવ (PLI) યોજના વિશે સૂચના આપી હતી.
- અગાઉ સરકારે 15 સપ્ટેમ્બર, 2021 ના રોજ ઓટોમોબાઈલ અને ઓટો કમ્પોનન્ટ ઉદ્યોગ માટે PLI યોજનાને મંજૂરી આપી હતી.
- ઓટો સેક્ટર માટે PLI સ્કીમ સમગ્ર ભારતમાં અદ્યતન ઓટોમોટિવ ટેકનોલોજી પ્રોડક્ટ્સ બનાવવા માટે ઉદ્યોગની ખર્ચ બિનકાર્યક્ષમતાને દૂર કરવા માંગે છે.
- આ પ્રોત્સાહન માળખું ઉદ્યોગોને અદ્યતન ઓટોમોટિવ ટેકનોલોજી ઉત્પાદનો માટે સ્વદેશી વૈશ્વિક સપ્લાય ચેઇન માટે નવા રોકાણ કરવા પ્રોત્સાહિત કરશે.

ઓટોમોબાઈલ ક્ષેત્રમાં રોકાણ

- એક અંદાજ મુજબ, ઓટોમોબાઈલ અને ઓટો કમ્પોનન્ટ્સ ઉદ્યોગ પાંચ વર્ષના સમયગાળામાં 42,500 કરોડ રૂપિયાથી વધુનું રોકાણ કરશે. આનાથી લગભગ 2.3 લાખ કરોડ રૂપિયાની વૃદ્ધિ થશે અને 7.5 લાખ નોકરીઓની વધારાની રોજગારીની તકો ઉભી થશે. પરિણામે વૈશ્વિક ઓટોમોટિવ વેપારમાં ભારતનો હિસ્સો વધશે.

ઓટો સેક્ટર માટે PLI સ્કીમ

- ઓટો ક્ષેત્ર માટે PLI યોજના હાલની ઓટોમોટિવ કંપનીઓ અને નવી નોન-ઓટોમોટિવ રોકાણકાર કંપનીઓ માટે ખુલ્લી છે. તેના બે ઘટકો છે, કમ્પોનન્ટ ચેમ્પિયન પ્રોત્સાહન યોજના અને ચેમ્પિયન OEM પ્રોત્સાહક યોજના. આ યોજના નાણાકીય વર્ષ 2022-2023 થી શરૂ થતાં પાંચ વર્ષના સમયગાળા માટે અમલમાં આવશે.

- > ચેમ્પિયન OEM પ્રોત્સાહન યોજના: આ યોજના 'વેચાણ કિંમત લિંક્ડ્સ' યોજના છે. આ બેટરી ઇલેક્ટ્રિક વાહનો અને હાઈડ્રોજન ફ્યુઅલ સેલ વાહનોના તમામ સેગમેન્ટને લાગુ પડશે.
- > કમ્પોનન્ટ ચેમ્પિયન પ્રોત્સાહન યોજના: આ યોજના 'સેલ્સ વેલ્યુ લિંક્ડ્સ' સ્કીમ છે. આ તમામ વાહનોના પૂર્વ-મંજૂર અદ્યતન ઓટોમોટિવ ટેકનોલોજી ઘટકો પર લાગુ પડે છે.

પ્રશ્નોત્તરી

- 1) ઓટોમોબાઈલ અને કમ્પોનન્ટ ઉત્પાદકો માટે PLI યોજના વિશે નીચેના વિધાનો ધ્યાનમાં લો.
- અગાઉ સરકારે 15 સપ્ટેમ્બર, 2021 ના રોજ ઓટોમોબાઈલ અને ઓટો કમ્પોનન્ટ ઉદ્યોગ માટે PLI યોજનાને મંજૂરી આપી હતી.
 - ઓટોમોબાઈલ અને ઓટો કમ્પોનન્ટ્સ ઉદ્યોગ પાંચ વર્ષના સમયગાળામાં 42,500 કરોડ રૂપિયાથી વધુનું રોકાણ કરશે.
 - ઓટો ક્ષેત્ર માટે PLI યોજના હાલની ઓટોમોટિવ કંપનીઓ અને નવી નોન-ઓટોમોટિવ રોકાણકાર કંપનીઓ માટે ખુલ્લી છે.
- ઉપરોક્ત આપેલ નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?
- (A) 1 અને 2 (B) 2 અને 3
(C) 1 અને 3 (D) 1,2 અને 3
- 2) કોવિડ-19 એન્ટિબોડીઝ વિશે નીચેના વિધાનો ધ્યાનમાં લો.
- કોવિડ-19 ચેપના ત્રીજા મોજાની અપેક્ષાએ 12 ઓગસ્ટથી 9 સપ્ટેમ્બર, 2021 વચ્ચે એક નવો સેરો સર્વે હાથ ધરવામાં આવ્યો હતો.
 - બૃહન્મુંબઈ મ્યુનિસિપલ કોર્પોરેશનનો આ ચોથો સિરો સર્વે છે.
 - રસીકરણ ન કરનારા સહભાગીઓમાં માત્ર 79.86 ટકા લોકોને સેરો-સફર્યુલેશન હોવાનું નિદાન થયું હતું.
- ઉપરોક્ત આપેલ નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?
- (A) 1 અને 2 (B) 2 અને 3
(C) 1 અને 3 (D) 1,2 અને 3

- 3) એક પહેલ અભિયાન વિશે નીચેના વિધાનો ધ્યાનમાં લો.
- કાયદા અને ન્યાય મંત્રાલયે 17 સપ્ટેમ્બર, 2021ના રોજ ઘરે ઘરે ન્યાય આપવા માટે 'એક પહેલ ડ્રાઈવ' (Ek Pahal Drive) નામની અખિલ ભારતીય વિશેષ ઝુંબેશ શરૂ કરી છે.
 - ટેલિ-લો (Tele-Law) હેઠળ મોટા પાયે નોંધણીને પ્રોત્સાહન આપવા માટે આ અભિયાન શરૂ કરવામાં આવ્યું છે.
 - આ અભિયાન ન્યાય વિભાગ અને નાલ્સા (NALSA) દ્વારા શરૂ કરવામાં આવ્યું હતું.
- ઉપરોક્ત આપેલ નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?
- (A) 1 અને 2 (B) 2 અને 3
(C) 1 અને 3 (D) 1,2 અને 3
- 4) અરોમા મિશન અને ફ્લોરિકલ્ચર મિશન વિશે નીચેના વિધાનો ધ્યાનમાં લો.
- લવન્ડર અથવા પર્પલ રિવોલ્યુશન (Lavender or Purple Revolution)તરીકે પ્રખ્યાત અરોમા મિશન જમ્મુ-કાશ્મીરથી શરૂ થયું છે.
 - આ મિશન આવશ્યક તેલ માટે સુગંધિત પાકની ખેતીને પ્રોત્સાહન આપશે જેની અરોમા (સુગંધ) ઉદ્યોગમાં ખૂબ માંગ છે.
 - તેની નોડલ એજન્સી CSIR-સેન્ટ્રલ ઇન્સ્ટિટ્યૂટ ઓફ મેડિસિનલ એન્ડ એરોમેટિક પ્લાન્ટ્સ (CSIR-CIMAP), લખનઉ છે.
 - ભારતીય ફ્લોરિકલ્ચર બજાર 2018માં 157 અબજ રૂપિયા હતું અને 2026 સુધીમાં તે 661 અબજ રૂપિયા સુધી પહોંચવાની સંભાવના છે.
- ઉપરોક્ત આપેલ નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?
- (A) 1,2 અને 3 (B) 2,3 અને 4
(C) 1,2 અને 4 (D) 1,2,3 અને 4
- 5) ભારતમાં સુએજ ટ્રીટમેન્ટ પ્લાન્ટ્સની ક્ષમતા વિશે નીચેના વિધાનો ધ્યાનમાં લો.
- ભારતે 72,368 MLD (પ્રતિદિન મિલિયન લિટર) કચરો ઉત્પન્ન કર્યો હતો, જ્યારે દેશમાં 'સુએજ ટ્રીટમેન્ટ પ્લાન્ટ'ની સ્થાપિત ક્ષમતા 31,841 MLD (43.9 ટકા) હતી.
 - વાસ્તવમાં શુદ્ધ થયેલ ગટરની દ્રષ્ટિએ ચંદીગઢ પ્રથમ ક્રમે છે.
 - હરિયાણામાં ટ્રીટેડ ગટરનો પુનઃઉપયોગ સૌથી વધુ છે.
 - કેન્દ્રીય પ્રદૂષણ નિયંત્રણ બોર્ડના અંદાજ મુજબ વર્ષ 2051 સુધીમાં કચરાનું ઉત્પાદન વધીને 1,20,000 MLDથી વધુ થઈ જશે.
- ઉપરોક્ત આપેલ નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?
- (A) 1,2 અને 3 (B) 2,3 અને 4
(C) 1,2 અને 4 (D) 1,2,3 અને 4

6) તબીબી ઉપકરણ પાર્ક યોજના વિશે નીચેના વિધાનો ધ્યાનમાં લો.

1. તબીબી ઉપકરણો ઉદ્યોગ એ એન્જિનિયરિંગ અને દવાનું અનન્ય મિશ્રણ છે.
 2. યોજનાનો કુલ નાણાકીય ખર્ચ રૂ. 400 કરોડ છે અને યોજનાનો કાર્યકાળ નાણાકીય વર્ષ 2020-2021 થી નાણાકીય વર્ષ 2024-2025 સુધીનો છે.
 3. પૂર્વોત્તર રાજ્યો અને હિલ સ્ટેટ્સના કિસ્સામાં, આ નાણાકીય સહાય પ્રોજેક્ટ ખર્ચના 90% હશે.
 4. ભારતમાં તબીબી ઉપકરણો ઉદ્યોગની કિંમત 5.2 અબજ ડોલર છે, જે 96.7 અબજ અમેરિકન ડોલરના ભારતીય આરોગ્ય ઉદ્યોગમાં લગભગ 4-5 ટકા ફાળો આપે છે. ઉપરોક્ત આપેલ નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?
- (A) 1,2 અને 3 (B) 2,3 અને 4
(C) 1,2 અને 4 (D) 1,2,3 અને 4

7) આબોહવા સૂચકો અને ટકાઉ વિકાસ વિશે નીચેના વિધાનો ધ્યાનમાં લો.

1. આ જળવાયુ પરિવર્તન, ગરીબી, અસમાનતા અને પર્યાવરણીય અદ્યોગતિ, આબોહવા અને આંતરરાષ્ટ્રીય વિકાસ વચ્ચેના સંબંધોને સમજવામાં મદદ કરે છે.
 2. પાણીમાં CO2 ના વધારાથી સમુદ્રનું એસિડિફિકેશન થશે, તે સીધી રીતે SDG સૂચક 14.3.1ને અસર કરશે જે દરિયાઈ એસિડિટીને સંબોધિત કરે છે.
 3. તે 2030 સુધીમાં SDG 13 સિવાયની 16 SDGની સિદ્ધિ માટે પણ ખતરો પેદા કરી શકે છે.
 4. માનવ પ્રવૃત્તિઓને કારણે વધતી CO2 સાંદ્રતા વૈશ્વિક આબોહવા પરિવર્તનનું મુખ્ય પરિબળ છે. ઉપરોક્ત આપેલ નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?
- (A) 1,2 અને 3 (B) 2,3 અને 4
(C) 1,2 અને 4 (D) 1,2,3 અને 4

8) 'Fed to Fail' રિપોર્ટ વિશે નીચેના વિધાનો ધ્યાનમાં લો.

1. જીવનના પ્રથમ બે વર્ષમાં નબળું પોષણ બાળકોના ઝડપથી વિકસતા શરીર અને મગજને નુકસાન પહોંચાડી શકે છે.
 2. 91 દેશોમાં વિશ્લેષણ કરતાં અહેવાલમાં જાણવા મળ્યું છે કે 6-23 મહિનાના અડધા બાળકોને દિવસમાં સૌથી ઓછો ભલામણ કરવામાં આવેલા ખોરાકનો જથ્થો મળી રહ્યો છે.
 3. ઘણા દેશોમાં પરિવારોને પૌષ્ટિક આહારની ખરીદી ઘટાડવાની ફરજ પડી છે. ઉપરોક્ત આપેલ નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?
- (A) 1 અને 2 (B) 2 અને 3
(C) 1 અને 3 (D) 1,2 અને 3

9) પ્રધાનમંત્રીનું ડિજિટલ સ્વાસ્થ્ય મિશન વિશે નીચેના વિધાનો ધ્યાનમાં લો.

1. આ યોજના ભારતભરમાં હેલ્થકેર ડિલિવરીની અસરકારકતા, કાર્યક્ષમતા અને પારદર્શિતાસુધારવા માટે ટેકનોલોજીનો ઉપયોગ કરવાના ઉદ્દેશસાથે શરૂ કરવામાં આવશે.
 2. આ યોજના રાષ્ટ્રવ્યાપી ડિજિટલ આરોગ્ય ઇકોસિસ્ટમ બનાવીને આરોગ્ય સેવાને ડિજિટલાઇઝ કરશે.
 3. આ યોજના હેઠળ વિવિધ પ્રકારના ડેટા, માહિતી અને માળખાગત સેવાઓની જોગવાઈ દ્વારા રાષ્ટ્રીય ડિજિટલ આરોગ્ય ઇકોસિસ્ટમ બનાવવામાં આવશે. ઉપરોક્ત આપેલ નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?
- (A) 1 અને 2 (B) 2 અને 3
(C) 1 અને 3 (D) 1,2 અને 3

GPSC I/P, PZ, PSI/CONSTABLE, S.T.I., Dy.SO, નાગર મમલતદાર, મિનિસ્ટિયાલય ક્લાર્ક, તલાલી, TET, TAT વગેરે વિવિધ સ્પર્ધાત્મક પરીક્ષાઓ માટે અત્યંત ઉપયોગી પુસ્તક

ગુજરાત તથા ભારત સરકારની યોજના 400 સી વી મુલાકાતી યોજનાઓ

Source: Authorised Data From Government Ministries Press Information Bureau www.mda.gov.in (National Portal of India) Government Declarations

- પ્રિવિમ તથા મુખ્ય પરીક્ષા માટે ઉપયોગી
- જાહેર વહીવટ, પંચાયતી રાજ અને વિજ્ઞાન & ટેકનોલોજી સાથે સંલગ્ન યોજનાઓ સમાવિષ્ટ
- મહત્વના લેખ પોર્ટલ અને મોબાઇલ એપ વાદ રાખવા QUICK TABLE
- પંચાયતો મુજબ યોજનાઓનું વર્ગીકરણ
- સરકારના દરેક લેનોની યોજનાઓનું 380+ કવરેજ
- લાઇફલાઇન કરવા માટે FACTS & DATA વિભાગવાર સંકલન
- દરેક યોજનાની ડેગ્રાઇન, લોગો, તારીખ, અળ અને લાભાર્થી સાથેની વિસ્તૃત અને વિવરણાત્મક માહિતી
- અગાઉની પરીક્ષામાં પુરાવેલી યોજનાનું સંકલન

Available at **amazon**

આ પુસ્તક તમામ અગ્રગણ્ય બુક સ્ટોર પર ઉપલબ્ધ

વધુ માહિતી માટે CALL 93753-01110

વન અધિકાર અધિનિયમ

- તાજેતરમાં જમ્મુ-કાશ્મીર સરકારે વન અધિકાર અધિનિયમ (FRA), 2006 લાગુ કરવાનો નિર્ણય લીધો છે, જે આદિવાસીઓ અને વિચરતા સમુદાયોની 1.4 લાખ વસ્તીના મોટા વર્ગનો સામાજિક-આર્થિક દરજ્જો લેશે.

Back to basics : FRA વિશે

- 2006માં અમલમાં મૂકવામાં આવેલી FRA જંગલોમાં રહેતા આદિવાસી સમુદાયો અને અન્ય પરંપરાગત વનવાસીઓના વન સંસાધનોના અધિકારોને માન્યતા આપે છે, જેના પર આ સમુદાયો આજીવિકા, રહેઠાણ અને અન્ય સામાજિક-સાંસ્કૃતિક જરૂરિયાતો સહિત વિવિધ જરૂરિયાતો પર આધાર રાખે છે.
- તે અનુસૂચિત જનજાતિઓ (FDST) અને અન્ય પરંપરાગત વનવાસીઓ (OTFD)ના વન અધિકારોને માન્યતા આપે છે, જેઓ જંગલની જમીન પર પેઢીઓથી આવા જંગલોમાં રહે છે.
- તે FDST અને OTFDની આજીવિકા અને ખાદ્ય સુરક્ષા સુનિશ્ચિત કરતી વખતે જંગલોના સંરક્ષણની સિસ્ટમને મજબૂત બનાવે છે.
- ગ્રામસભાને વ્યક્તિગત વન અધિકારો (IFR) અથવા સામુદાયિક વન અધિકારો (CFR) અથવા બંનેને જે FDST અને OTFDને આપી શકાય છે તેની પ્રકૃતિ અને હદ નક્કી કરવાનો અધિકાર છે.

વન અધિકાર અધિનિયમ હેઠળના અધિકારો

- માલિકી અધિકારો:**
 - તે આદિવાસીઓ અથવા વનવાસીઓ દ્વારા ખેતી કરવામાં આવતી 4 હેક્ટર જમીનના મહત્તમ વિસ્તારમાં FDST અને OTFDને માલિકી અધિકાર આપે છે.
 - આ માલિકી ફક્ત તે જમીન માટે છે જે ખરેખર સંબંધિત પરિવાર દ્વારા ખેતી કરવામાં આવી રહી છે, અને કોઈ નવી જમીન પૂરી પાડવામાં આવશે નહીં.
- અધિકારોનો ઉપયોગ:**
 - વનવાસીઓના અધિકારો નાના જંગલ ઉત્પાદન, ચરતા વિસ્તારો વગેરે સુધી ફેલાયેલા છે.
- રાહત અને વિકાસને લગતા અધિકારો:**
 - વન સંરક્ષણ માટેના પ્રતિબંધોમાં ગેરકાયદેસર ખાલી કરાવવા અથવા બળજબરીથી વિસ્થાપન અને માળખાગત સુવિધાઓના કિસ્સામાં પુનર્વસનનો અધિકાર શામેલ છે.

■ વન વ્યવસ્થાપન અધિકારો:

- આમાં કોઈ પણ સામુદાયિક વન સંસાધનનું રક્ષણ, પુનઃઉત્થાન અથવા સંરક્ષણ અથવા સંચાલન કરવાનો અધિકાર શામેલ છે, જે પરંપરાગત રીતે વનવાસીઓ દ્વારા કાયમી ઉપયોગ માટે સુરક્ષિત છે.

મહત્વ

■ બંધારણીય જોગવાઈનું વિસ્તરણ:

- તે બંધારણના પાંચમા અને છઠ્ઠા સમયપત્રકનો આદેશ લંબાવે છે જે જમીન અથવા જંગલો પરના તેમના દાવાઓનું રક્ષણ કરે છે જેમાં તેઓ સ્વદેશી સમુદાયો દ્વારા રહે છે.

■ સુરક્ષાની ચિંતાઓ

- આદિવાસીઓનું વિભાજન એ નફસલી ચળવળનું એક પરિબળ હતું, જેણે છત્તીસગઢ, ઓડિશા અને ઝારખંડ જેવા રાજ્યોને અસર કરી હતી.

■ વન શાસન

- તેમાં સામુદાયિક વન સંસાધન અધિકારોને માન્યતા આપીને વન શાસનનું લોકશાહીકરણ કરવાની ક્ષમતા છે.
- તે સુનિશ્ચિત કરશે કે લોકો તેમના જંગલોનું સંચાલન જાતે કરે, તે અધિકારીઓ મારફતે વન સંસાધનોના શોષણને નિયંત્રિત કરશે જે વન શાસનમાં સુધારો કરશે અને આદિવાસી અધિકારોનું વધુ સારી રીતે સંચાલન કરશે.

પડકારો

■ વહીવટી ઉદાસીનતા:

- મોટાભાગના રાજ્યોમાં આદિવાસીઓ મોટી વોટ બેંક ન હોવાથી સરકારોને નાણાકીય લાભની તરફેણમાં FRA ને દૂર ન કરવું અથવા ખલેલ પહોંચાડવી અનુકૂળ લાગે છે.
- વન અધિકારીઓએ આદિવાસીઓ માટે કલ્યાણકારી પગલાને બદલે અતિક્રમણને નિયમિત કરવાના સાધન તરીકે FRAનું ખોટું અર્થઘટન કર્યું છે.
- કોર્પોરેટ્સને ડર છે કે તેઓ મૂલ્યવાન કુદરતી સંસાધનોની સસ્તી એક્સેસ ગુમાવી શકે છે.

■ કાયદાને નબળો પાડવો:

- પર્યાવરણવાદીઓના કેટલાક વર્ગો ચિંતા વ્યક્ત કરે છે કે FRA વ્યક્તિગત અધિકારોની તરફેણમાં વધુ લવચીક છે જે સમુદાયના અધિકારો માટે ન્યૂનતમ અવકાશ પ્રદાન કરે છે.

■ સંસ્થાકીય માર્ગ અવરોધ:

- ગ્રામસભા દ્વારા સમુદાય અને વ્યક્તિગત દાવાઓના સામાન્ય નકશા તૈયાર કરવામાં આવે છે, જેમાં કેટલીક વાર તકનીકી જ્ઞાનનો અભાવ જોવા યથાશક્તિ જોવા મળી રહી છે અને શૈક્ષણિક અક્ષમતાનો ભોગ બને છે.

■ FRAનો દુરુપયોગ:

- સમુદાયોએ FRAના દુરુપયોગને કારણે દાવા દાખલ કરવાનો પ્રયાસ કર્યો છે. પક્ષની રેખાઓ પરના રાજકારણીઓએ FRAને જમીન વિતરણ કવાયત તરીકે અર્થઘટન કર્યું છે અને આ સંદર્ભમાં જિલ્લાઓ માટે લક્ષ્યો નક્કી કર્યા છે.

આગળનો રસ્તો

- તે મહત્વપૂર્ણ છે કે FRAના અમલીકરણ માટે મિશન મોડ આધારિત પ્રોજેક્ટ્સ હેઠળ માનવ અને નાણાકીય સંસાધનો સાથે કેન્દ્ર અને રાજ્ય સ્તરે સરકારો મજબૂત થાય.
- FRAના અમલીકરણ પર નજર રાખવા અને મેપિંગ કરવા માટે આધુનિક તકનીકનો લાભ લેવા ઉપરાંત, સેવા પ્રદાતાઓ તરીકે ગ્રામ સભાઓને સરળ બનાવવા માટે વન અમલદારશાહીમાં પણ સુધારો કરવો જોઈએ.

વિશ્વ ગેંડા દિવસ

- ગેંડા/ (Rhino)ની પાંચેય પ્રજાતિઓ વિશે જાગૃતિ ફેલાવવા અને તેમને બચાવવા માટે કરવામાં આવી રહેલા કાર્ય તરફ ધ્યાન દોરવા માટે 22 સપ્ટેમ્બરના રોજ વિશ્વ ગેંડા દિવસ (World Rhino Day) ઉજવવામાં આવે છે.
- તેની જાહેરાત સૌ પ્રથમ 2010માં ગ્લોબલ ફંડ ફોર કન્ઝર્વેશન ઓફ નેચર (WWF) - સાઉથ આફ્રિકા દ્વારા કરવામાં આવી હતી. દાયકાઓથી સતત શિકાર અને રહેઠાણના નુકસાનને કારણે ગેંડાની પ્રજાતિઓ લુપ્ત થવાના આરે છે.
- ગેંડાની પાંચ પ્રજાતિઓ સફેદ અને કાળો ગેંડો (White and Black Rhinos in Africa), આફ્રિકામાં એક શિંગડાવાળો ગેંડો (Greater one-Horned)), એશિયામાં જાવા અને સુમાત્રન ગેંડા/ (Javan and Sumatran Rhino) છે.

IUCNની રેડ સૂચિમાં સ્થિતિ

- સફેદ ગેંડો: જોખમ અથવા કટોકટીની નજીક.
- કાળો ગેંડો: ગંભીર રીતે જોખમમાં છે.
- શિંગડાવાળો ગેંડો અભેદ છે.
- જાવા: ગંભીર રીતે જોખમમાં છે.
- સુમાત્રન ગેંડા: ગંભીર રીતે વ્યથિત.
- થીમ 2021: કીપ ધ ફાઇવ અલાઇવ (Keep the five Alive).
- ઉદ્દેશ: સુરક્ષાને મજબૂત બનાવવી, તફાવત ક્ષેત્રને વિસ્તૃત કરવું, સંશોધન અને દેખરેખ, પૂરતું અને સતત ધિરાણ.

Back to basics : એક શિંગડાવાળો ગેંડો

- જેને ભારતીય ગેંડા તરીકે પણ ઓળખવામાં આવે છે, તે ગેંડાની પ્રજાતિઓમાં સૌથી મોટો છે. આ ગેંડાને સિંગલ બ્લેક હોર્ન અને સ્કિન ફોલ્ડ્સ સાથે બ્રાઉન તરીકે ઓળખવામાં આવે છે. ભારત વિશ્વમાં સૌથી વધુ એક શિંગડાવાળા ગેંડા છે.

- તેઓ મુખ્યત્વે ઘાસ, પાંદડા, ઝાડીઓ અને વૃક્ષો, ફળો અને જળચર છોડ (Graze)ની ડાળીઓ ચરાવતા હોય છે.
- હાલમાં ભારતમાં લગભગ 2,600 ભારતીય ગેંડાઓ છે, જેની 90 ટકાથી વધુ વસ્તી આસામના કાઝીરંગા નેશનલ પાર્કમાં કેન્દ્રિત છે.

■ આવાસ:

- આ પ્રજાતિ ઈન્ડો-નેપાળ તેરાઈ વિસ્તાર, ઉત્તર પશ્ચિમ બંગાળ અને આસામ સુધી મર્યાદિત છે.
- ભારતમાં ગેંડા મુખ્યત્વે પોખિટોરા વન્યપ્રાણી અભયારણ્ય, રાજીવ ગાંધી ઓરાંગ રાષ્ટ્રીય ઉદ્યાન, કાઝીરંગા અને આસામના માનસ રાષ્ટ્રીય ઉદ્યાન, જલડાપરા રાષ્ટ્રીય ઉદ્યાન, ગોમરા રાષ્ટ્રીય ઉદ્યાન અને ઉત્તર પ્રદેશના દુધવા ટાઇગર રિઝર્વમાં જોવા મળે છે.

■ જોખમ:

- શિંગડા માટે શિકાર
- કુદરતી રહેઠાણનું નુકસાન
- વસ્તી ગીચતા
- ઘટતી આનુવંશિક વિવિધતા

■ સંરક્ષણ સ્થિતિ:

- IUCNની રેડ લિસ્ટ: સંવેદનશીલ (Vulnerable).
- CITES: પરિશિષ્ટ 1 (તે 'લુપ્ત થતી' પ્રજાતિઓને આવરી લે છે, તેમના વેપારને કારણે તેમને વધુ જોખમ હોઈ શકે છે)
- વન્યપ્રાણી સંરક્ષણ અધિનિયમ, 1972: સમયપત્રક- 1

ભારત દ્વારા કરવામાં આવેલા સંરક્ષણ પ્રયાસો

- એશિયન રાઈનોઝ 2019 પર નવી દિલ્હી ઘોષણા: ગેંડાની રેન્જના પાંચ દેશો (ભારત, ભૂતાન, નેપાળ, ઈન્ડોનેશિયા અને મલેશિયા)એ આ પ્રજાતિઓના સંરક્ષણ અને સંરક્ષણ માટે એશિયન રાઈનોઝ (The New Delhi Declaration on Asian Rhinos), 2019 પર નવી દિલ્હી ઘોષણાપત્ર પર હસ્તાક્ષર કર્યા છે.
- તમામ ગેંડાઓની DNA પ્રોફાઇલ બનાવવી: આ પ્રોજેક્ટ શિકારને રોકવામાં અને ગેંડાઓ સાથે સંકળાયેલા વન્યપ્રાણી ગુનાઓમાં પુરાવા એકત્રિત કરવામાં મદદ કરશે.
- નેશનલ રાઈનો કન્ઝર્વેશન સ્ટ્રેટેજી: આ વ્યૂહરચના 2019માં મોટા શિંગડાવાળા ગેંડાઓના સંરક્ષણ માટે શરૂ કરવામાં આવી હતી.
- ઈન્ડિયન રાઈનો વિઝન 2020: 2020 સુધીમાં ભારતીય રાજ્ય આસામના સાત સંરક્ષિત વિસ્તારોમાં એક શિંગડાવાળા ગેંડાની વસ્તીને 3,000થી વધુ સુધી લંબાવવાના ઉદ્દેશ સાથે વર્ષ 2005માં તેની શરૂઆત કરવામાં આવી હતી.

બે ભારતીય સમુદ્રતટોને આંતરરાષ્ટ્રીય બ્લુ ફ્લેગ સર્ટિફિકેશન (Blue Flag Certification)

- ભારતના બે સમુદ્રતટોને 21 સપ્ટેમ્બર, 2021ના રોજ 'બ્લુ ફ્લેગ' સર્ટિફિકેશન મળ્યું છે.
- બ્લુ ફ્લેગ સર્ટિફિકેશન એ આંતરરાષ્ટ્રીય ઇકો-લેવલ ટેગ છે.
- બે સમુદ્રતટો ઉમેરવાને કારણે ભારતમાં આવા બીયની કુલ સંખ્યા 10 થઈ ગઈ છે.
- 2021માં પ્રમાણપત્ર મેળવનારા બે સમુદ્રતટો તમિલનાડુના કોવલમ અને પુડુચેરીમાં ઇડન છે.
- ગુજરાતના શિવરાજપુર, દિવમાં ઘોઘાલા, કર્ણાટકમાં કાસરકોદ અને પદુબીદ્રી, આંધ્રપ્રદેશના કપ્પદ-કેરળ, ઓડિશામાં રૂશિકોડા, ઓડિશામાં ગોલ્ડન અને આંદામાન અને નિકોબારના રાધાનગર એમ 8 બીય માટે બ્લુ ફ્લેગ રિસર્ટિફિકેશન પણ કરવામાં આવ્યું હતું.

Back to basics : બ્લુ ફ્લેગ સર્ટિફિકેશન (Blue Flag Certification)

- બ્લુ ફ્લેગ પ્રમાણપત્ર વાળા સમુદ્રતટોને વિશ્વભરના સૌથી સ્વચ્છ સમુદ્રતટો તરીકે ગણવામાં આવે છે. તે સમુદ્રતટો તેમજ કાયમી બોર્ટિંગ ટૂરિઝમ ઓપરેટરોને પૂરા પાડવામાં આવેલા વિશ્વના સૌથી માન્યતા પ્રાપ્ત સ્વૈચ્છિક ઇકો-લેબલમાંનું એક છે.

પ્રમાણપત્ર માટેના માપદંડો શું છે?

- બ્લુ ફ્લેગ સર્ટિફિકેશન વાળા સમુદ્રતટોને પ્રમાણિત કરવા માટે કડક પર્યાવરણીય, શૈક્ષણિક, સુલભતા અને સલામતીના માપદંડોની શ્રેણી ચકાસવામાં આવે છે. બ્લુ ફ્લેગ સર્ટિફિકેશન માટે લાયક બનવા માટે 33 માપદંડો છે જે પૂર્ણ કરવા જરૂરી છે. માપદંડમાં અમુક ગુણવત્તાના ધોરણોને પૂર્ણ કરવા, વિકલાંગ વ્યક્તિઓને અનુકૂળ થવું, કચરાના નિકાલની સુવિધા, પ્રાથમિક સારવારના સાધનો વગેરેનો સમાવેશ થાય છે. આમાંના કેટલાક માપદંડ સ્વૈચ્છિક છે અને કેટલાક ફરજિયાત છે.

આ પ્રમાણીકરણ કોણ આપે છે?

- સમુદ્રતટો અને મરીના માટે બ્લુ ફ્લેગ સર્ટિફિકેશન પ્રોગ્રામ Foundation for Environmental Education (FEE) નામની આંતરરાષ્ટ્રીય, બિન-સરકારી અને બિન-નફાકારક સંસ્થા દ્વારા ચલાવવામાં આવે છે. ફીની સ્થાપના 1985માં ફ્રાન્સમાં કરવામાં આવી હતી.

COP-26 અને ગ્રીન ટેકનોલોજી ટ્રાન્સફર

- ભારત કોન્ફરન્સ ઓફ ધ પાર્ટીઝ (COP-26) પહેલા વિકસિત દેશો દ્વારા વિકાસશીલ દેશોમાં ગ્રીન ટેકનોલોજીના સ્થાનાંતરણ અને ધિરાણ પર તેના વલણ પર ભાર મૂકે છે.
- સંયુક્ત રાષ્ટ્રની આબોહવા પરિવર્તન પરિષદ (UNFCCC) COP 26 નવેમ્બર 2021 ના રોજ ગ્લાસગોમાં યોજાશે.
- ગ્રીન ટેકનોલોજી ટ્રાન્સફર આગામી આબોહવા વાટાઘાટો માટે મહત્વાકાંક્ષી પરિણામ હાંસલ કરવાની ચાવી તરીકે જોવામાં આવે છે.

આબોહવા પરિવર્તન તરફ ભારતના પ્રયાસો

- ભારત નિયમિતપણે ભાર મૂકે છે કે વિકસિત દેશોએ 2009 માં કરેલી 100 અબજ ડોલરની સહાયનું વચન પૂર્ણ કરવું જોઈએ.
- ભારત વિકસિત દેશોને શમન અને વિકાસશીલ દેશોને નાણાકીય સહાય પૂરી પાડવાની તેમની જવાબદારી વિશે યાદ કરતું રહ્યું છે.

યુએન મહાસચિવ સાથે મુલાકાત

- યુએન સેક્રેટરી જનરલ એન્ટોનિયો ગુટેરેસ સાથેની બેઠક દરમિયાન ભારતીય પર્યાવરણ મંત્રીએ કહ્યું કે COP-26 એ ગ્રીન ટેકનોલોજીના સ્કેલ, સ્કોપ અને સ્પીડમાં ફ્લાર્ઈમેટ ફાઈનાન્સ અને ઓછા ખર્ચે ગ્રીન ટેકનોલોજીના ટ્રાન્સફર પર ધ્યાન કેન્દ્રિત કરવું જોઈએ.
- ભારતીય મંત્રીએ આબોહવા પરિવર્તન વાટાઘાટોમાં કોઈપણ સફળ પરિણામ માટે UNFCCC પ્રક્રિયાના સિદ્ધાંતોને જાળવવાની જરૂરિયાત પર પણ ભાર મૂક્યો હતો.
- આ બેઠક દરમિયાન, આબોહવાની કટોકટીનો સામનો કરવા માટે નાણાં, શમન અને અનુકૂળન પર મહત્વની આબોહવા ક્રિયાઓ પર પણ ચર્ચા કરવામાં આવી હતી.

Back to basics : ફ્લાર્ઈમેટ યેન્જ પર યુનાઈટેડ નેશન્સ

ફ્રેમવર્ક કન્વેન્શન (UNFCCC)

- UNFCCC ની સ્થાપના આંતરરાષ્ટ્રીય પર્યાવરણીય સંધિ તરીકે 'આબોહવા વ્યવસ્થામાં માનવીય દબલગીરી' સામે લડવા માટે કરવામાં આવી હતી. વાતાવરણમાં ગ્રીનહાઉસ ગેસ સાંદ્રતાને સ્થિર કરીને આની આંશિક સ્થાપના કરવામાં આવી હતી. સંધિ પર સંયુક્ત રાષ્ટ્ર પરિષદ અને વિકાસ (UNCED) અથવા 1992 માં પૃથ્વી સમિટમાં 154 રાજ્યોએ હસ્તાક્ષર કર્યા હતા. તેનું મુખ્યાલય બોનમાં છે.

આબોહવા પ્રેરિત સ્થળાંતર અને આધુનિક ગુલામી

- તાજેતરમાં, ઈન્ટરનેશનલ ઈન્સ્ટિટ્યૂટ ઓફ એન્વાયર્નમેન્ટ એન્ડ ડેવલપમેન્ટ (IIED) અને એન્ટી સ્લેવરી ઈન્ટરનેશનલે આબોહવા પ્રેરિત સ્થળાંતર અને આધુનિક ગુલામી (Climate-Induced Migration and Modern Slavery) નામનો અહેવાલ બહાર પાડ્યો હતો.
- IIED એક નીતિ અને કાર્ય સંશોધન સંસ્થા છે જે ટકાઉ વિકાસને પ્રોત્સાહન આપે છે અને સ્થાનિક પ્રાથમિકતાઓને વૈશ્વિક પડકારો સાથે જોડે છે. તે લંડન, યુકેમાં સ્થિત છે.
- ગુલામી વિરોધી આંતરરાષ્ટ્રીય એ વિશ્વની સૌથી જૂની આંતરરાષ્ટ્રીય માનવાધિકાર સંસ્થા છે જેની સ્થાપના 1839માં કરવામાં આવી હતી. તે એકમાત્ર બ્રિટિશ ચેરિટી છે જે ખાસ કરીને ગુલામીના તમામ સ્વરૂપોને દૂર કરવા માટે કામ કરે છે.

વધતી અસમાનતાઓ

- જળવાયુ પરિવર્તન પૃથ્વીને નષ્ટ કરી રહ્યું છે, વૈશ્વિક અસમાનતા તેમજ જમીન, પાણી અને દુર્લભ સંસાધનોના ઉપયોગ અંગેના વિવાદો વધારી રહ્યું છે.

સ્થળાંતરમાં વધારો

- સંસાધનો અને આવકની શોધમાં લોકોને દેશની સરહદોની અંદર અને બહાર સ્થળાંતર કરવાની ફરજ પડે છે.
- 2020માં, અત્યંત મોસમી ઘટનાઓને કારણે ઓછામાં ઓછા 55 મિલિયન લોકો તેમના દેશોની અંદર આંતરિક રીતે વિસ્થાપિત થયા હતા.
- વર્લ્ડ બેંકના ગ્રાઉન્ડસવેલના અહેવાલમાં એવો અંદાજ છે કે 2050 સુધીમાં આબોહવાની કટોકટીની અસર (દા.ત. ઓછી પાક ઉપજ, પાણીની અછત અને સમુદ્રની સપાટીમાં વધારો) પેટા-સહારા આફ્રિકા, દક્ષિણ એશિયા અને લેટિન અમેરિકા સહિત છ પ્રદેશોમાં તેમના દેશોમાંથી 216 મિલિયનથી વધુ લોકોના હસ્તાંતરણને મજબૂર કરી શકે છે.

આધુનિક ગુલામી

- આબોહવા પરિવર્તનથી પ્રેરિત આત્યંતિક મોસમી ઘટનાઓએ મહિલાઓ, બાળકો અને લઘુમતીઓને આધુનિક ગુલામી અને માનવ તસ્કરી જેવા જોખમો તરફ ધકેલી દીધા છે. અન્ય દેશો તેમજ ભારતમાં પણ આવી ઘટનાઓ વધી રહી છે.
- વિશ્વમાં 40.3 મિલિયન લોકો ગુલામીમાં રહે છે.
- આધુનિક ગુલામી પ્રત્યે સંવેદનશીલતાના ચાલક જટિલ છે અને જોખમના ઘણા તબક્કાઓથી પ્રભાવિત છે. જ્યારે ઘણા

સામાજિક-આર્થિક, રાજકીય, સાંસ્કૃતિક અને સંસ્થાકીય જોખમો નબળાઈને આકાર આપે છે, તે આબોહવા પરિવર્તન અને પર્યાવરણીય અધોગતિની અસરો કરતાં વધુ ખરાબ માનવામાં આવે છે.

સુંદરવન સ્થિતિ

- સુંદરવન વિસ્તારમાં, લોકો ગંભીર, વારંવાર અને અચાનક આપત્તિઓથી પ્રભાવિત થાય છે, જેના કારણે સુંદરવનમાં લાખો લોકો વર્ષનો મોટાભાગનો સમય કામ કરવામાં અસમર્થ બને છે.
- સુંદરવન ડેલ્ટામાં તીવ્ર ચક્રવાત અને પૂરને કારણે કૃષિ માટે જમીન પણ ઘટી હતી, જે આજીવિકાનો મુખ્ય સ્ત્રોત છે.
- સરહદી દેશો દ્વારા દાણચોરીના પ્રતિબંધો લાદવામાં આવ્યા હતા, ત્યારે રોજગારની શોધમાં સરહદ પાર કરીને ભારત જવા તૈયાર વિધવાઓ અને પુરૂષોને આપત્તિગ્રસ્ત વિસ્તારમાં સક્રિય તસ્કરો દ્વારા નિશાન બનાવવામાં આવ્યા હતા.
- સ્ત્રીઓને ઘણી વાર સખત મહેનત અને વેશ્યાવૃત્તિ માટે તસ્કરી કરવામાં આવતી હતી, જેમાંથી કેટલીક સરહદ પર સ્વેટશોપ (Sweatshop)માં કામ કરતી હતી.
- ગ્રામીણ વિસ્તારોમાંથી શહેરી વિસ્તારોમાં વિસ્થાપિત અને સ્થળાંતર કરનારા લોકોને તેમના સ્થળોએ સંસાધનો, કુશળતા અથવા સામાજિક નેટવર્કના અભાવને કારણે એજન્ટો અને/અથવા તસ્કરો દ્વારા નિશાન બનાવવામાં આવે છે.

સૂચનો

- જળવાયુ પરિવર્તનની અસરને ઓળખવી:
- આબોહવા અને વિકાસ નીતિ નિર્માતાઓએ તાત્કાલિક એ સ્વીકારવાની જરૂર છે કે આબોહવા પરિવર્તનથી વિસ્થાપિત થયેલા લાખો લોકો ગુલામીનો શિકાર બની રહ્યા છે કે આગામી દાયકાઓમાં ગુલામીનો શિકાર બની રહ્યા છે.
- લક્ષિત ક્રિયાઓ વિકસાવવી:
- નીતિ નિર્માતાઓએ આ મુદ્દાને હલ કરવા માટે રાષ્ટ્રીય અને આંતરરાષ્ટ્રીય સ્તરે લક્ષિત કાર્યવાહી વિકસાવવી જોઈએ. વિકાસ અને આબોહવા નીતિ પર વૈશ્વિક અને પ્રાદેશિક ચર્ચાઓએ આબોહવાના આઘાતોને કારણે તસ્કરી અને ગુલામીના જોખમો પર વિચાર કરવો જોઈએ.
- પ્રતિબદ્ધ ધિરાણ:
- G-20 આબોહવાની અસરોને કારણે વારંવાર વિસ્થાપનના સંદર્ભમાં ગુલામી વિરોધી પ્રયાસો (Anti-Slavery Efforts)ને પહોંચી વળવા માટે લાંબા ગાળાનું ભંડોળ પૂરું પાડવા માટે પ્રતિબદ્ધ હોવું જોઈએ.

■ પહેલોનું સંકલન:

- > વોર્સો ઇન્ટરનેશનલ મિકેનિઝમ ટાસ્ક ફોર્સ ઓન ડિસ્પેસમેન્ટ (WIM TFD), સેન્ડાઈ ફેમવર્ક વગેરે સહિત અનેક ઓપરેશનલ પ્રગતિનું સંકલન આબોહવા પ્રેરિત સ્થળાંતર/વિસ્થાપન અને આધુનિક ગુલામીના વધતા જોખમોને સમજવા અને વધારવા માટે થવું જોઈએ.

■ આધુનિક ગુલામીને પહોંચી વળવાના પ્રયત્નો:

- > આ અહેવાલ નવેમ્બર 2021માં ગ્લાસગોમાં યોજાનારી યુએન ક્લાઈમેટ સમિટ (CoP 26) અગાઉ વિશ્વના નેતાઓને ચેતવણી છે.
- > તે આબોહવાની કટોકટીના ઉકેલની સાથે સાથે આધુનિક ગુલામીનો સામનો કરવાના પ્રયાસોની ખાતરી આપે છે.

આધુનિક ગુલામીના સ્વરૂપો

- > માનવ તસ્કરી: આમાં શોષણ, હિંસા, ધમકીઓ અથવા બળજબરી, બળજબરીથી વેશ્યાગીરી, મજૂરી, ગુનો, લગ્ન અથવા માનવ અંગોની ચોરી જેવા હેતુઓ માટે લોકોને વેચવા અથવા પરેશાન કરવાનો સમાવેશ થાય છે.
- > બળજબરીથી મજૂરી: કોઈ પણ કામ અથવા સેવામાં સામેલ લોકોને તેમની ઈચ્છા વિરુદ્ધ સજા તરીકે કામ કરવાની ફરજ પડે છે.
- > લોન બોન્ડ/લોન બોન્ડેજ બંધનવેતન: આ વિશ્વમાં ગુલામીનું સૌથી વ્યાપક સ્વરૂપ છે. ગરીબીમાં, લોકો આજીવિકા માટે પૈસા ઉધાર લે છે અને તેમના દેવાચૂકવવા માટે અમાનવીય પરિસ્થિતિમાં કામ કરવાની ફરજ પડે છે, તેમની રોજગારીની સ્થિતિ અને દેવા બંને પરનો અંકુશ ગુમાવી દે છે.
- > રાજવંશ આધારિત ગુલામી: ગુલામીનું પરંપરાગત સ્વરૂપ જેમાં લોકોને સંપત્તિ તરીકે ગણવામાં આવે છે અને તેમનો 'ગુલામ' દરજ્જો માતૃરેખા (Maternal Line)ની નીચે જાય છે.
- > બાળકોને ગુલામ બનાવવા: જ્યારે બાળકનું શોષણ બીજા કોઈના ફાયદા માટે કરવામાં આવે છે. આમાં બાળ તસ્કરી, બાળ સૈનિકો, બાળ લગ્ન અને બાળ ઘરેલું ગુલામીનો સમાવેશ થઈ શકે છે.
- > બળજબરી અને વહેલા લગ્ન: જ્યારે કોઈ વ્યક્તિ તેની ઈચ્છા વિરુદ્ધ લગ્ન કરે છે અને તે પોતાના પાર્ટનરને પણ છોડી શકતો નથી. મોટાભાગના બાળ લગ્ન ગુલામી ગણી શકાય.

આર્કટિક સમુદ્રના બરફમાં ઘટાડો

- > તાજેતરમાં આર્કટિક સમુદ્રનો બરફ 4.72 મિલિયન ચોરસ માઈલની ન્યૂનતમ મર્યાદા સુધી ઓગળી ગયો છે. આ અત્યાર સુધીમાં રેકૉર્ડ આર્કટિક સમુદ્રના બરફનું 12મું સૌથી નીચું સ્તર છે, જેમાં 2012માં અત્યાર સુધીમાં બરફ પીગળવાનો ન્યૂનતમ રેકૉર્ડ છે.

- > સપ્ટેમ્બર મહિનો દરિયાઈ બરફના પીગળવા અને આર્કટિક સમુદ્રના બરફના લઘુત્તમ સ્તરને ચિહ્નિત કરે છે, જેનો અર્થ એ છે કે સમુદ્રનો બરફ હાલમાં ઉત્તર ગોળાર્ધ સમુદ્રપર વર્ષના સૌથી નીચલા સ્તરે છે.
- > ગ્રીનલેન્ડની ઉત્તરે આર્કટિક બરફમાં સ્થિત લાસ્ટ આઈસ એરિયા (Last Ice Area- LIA) પણ વૈજ્ઞાનિકોની અપેક્ષા કરતાં વધુ પીગળી રહ્યો છે.
- > માનવ પ્રવૃત્તિઓને કારણે કાર્બન ડાયોક્સાઈડમાં થયેલા વધારાના સીધા પરિણામે 1980ના દાયકાથી સમુદ્રનો બરફનો આવરણ લગભગ અડધો થઈ ગયો છે.
- > આંતરસરકારી આબોહવા પરિવર્તન પેનલ (Intergovernmental Panel on Climate Change- IPCC) અનુસાર, તાજેતરના વર્ષોમાં આર્કટિક સમુદ્રના બરફનું વાર્ષિક સરેરાશ સ્તર વર્ષ 1850 પછીનું સૌથી નીચું અને છેલ્લા 1,000 વર્ષમાં ઉનાળાના અંતે સૌથી નીચલા સ્તરે છે.
- > આ નિષ્કર્ષ કાઢે છે કે સપ્ટેમ્બર 2050 પહેલાં આર્કટિક ઓછામાં ઓછું એક વખત દરિયાઈ બરફની મુક્ત થવાની સંભાવના છે.
- > બરફ પીગળવાના આ તબક્કે, સી આઈસ પેક (Sea Ice Pack) એક ચોક્કસ દિવસ અથવા અઠવાડિયાની હવામાનની સ્થિતિ માટે સૌથી નબળું અને અત્યંત પ્રતિક્રિયાશીલ છે. સૂક્ષ્મ ફેરફારો તેના પર મોટી અસર કરી શકે છે.

બરફ ઝડપથી પીગળવાનું કારણ

■ અલ્બેડો ફીડબેક લૂપ:

- > બરફ જમીન અથવા પાણીની સપાટી કરતાં વધુ પ્રતિબિંબક (ગિંચો અલ્બેડો) છે, જે આર્કટિક સમગ્ર ગ્રહ કરતા લગભગ ત્રણ ગણી ઝડપથી ગરમ થવાનું ઘણા કારણોમાંનું એક છે.
- > તેથી, જેમ જેમ વૈશ્વિક બરફનું આવરણ ઘટતું જાય છે તેમ તેમ પૃથ્વીની સપાટીની પ્રતિબિંબિતતા ઘટે છે, સપાટી વધુ આવતા સૌર કિરણોત્સર્ગ સપાટી દ્વારા શોષી લેવામાં આવતા હોવાથી સપાટી ગરમ બને છે.

■ અંધારી/ગિંડી સમુદ્ર સપાટી:

- > તેજસ્વી આર્કટિક બરફ ગિંડા ખુલ્લા સમુદ્રમાં ફેરવાઈ રહ્યો છે, જે થોડી માત્રામાં સૂર્ય કિરણોત્સર્ગને અવકાશમાં પાછો પ્રતિબિંબિત કરે છે અને વધુ ગરમીને કારણે બરફ પીગળી રહ્યો છે.

■ ઘડિયાળની વિરુદ્ધ બરફનું પરિભ્રમણ:

- > સાઈબેરિયાથી આર્કટિકમાં પ્રવેશતા ચક્રવાતથી ઘડિયાળની દિશામાં વિરોધી પવનો અને બરફના પ્રવાહોની ક્રિયા પેદા થઈ છે.
- > આ પેટર્ન સામાન્ય રીતે ગ્રીનલેન્ડની પૂર્વમાં ફ્રેમ સ્ટ્રેટ મારફતે આર્કટિકમાંથી નીકળતા દરિયાઈ બરફની માત્રાને ઘટાડે છે.

તેણે ઉનાળાના સમય દરમિયાન ગ્રીનલેન્ડ સમુદ્રમાં નીચા સમુદ્રના બરફની સ્થિતિ નોંધવામાં ફાળો આપ્યો હતો.

■ નિમ્ન દબાણ પ્રણાલી:

- લો પ્રેશર સિસ્ટમ આર્કટિક પર ક્લાઉડ ફોર્મેશન પ્રક્રિયામાં વધારો કરે છે.
- વાદળો સામાન્ય રીતે સૌર કિરણોત્સર્ગ માટે અવરોધક તરીકે કાર્ય કરે છે જેમાંથી સમુદ્રનો બરફ ઓગળી જાય છે, પરંતુ તે સપાટીની અંદર હાજર ગરમીને પણ અટકાવે છે, જેનાથી સમુદ્રનો બરફ પીગળવા પર મિશ્ર અસર પડે છે.

આર્કટિક બરફ પીગળવાની અસર

■ વૈશ્વિક આબોહવા પરિવર્તન:

- આર્કટિક અને એન્ટાર્કટિક વિશ્વમાં રેફ્રિજરેટરની જેમ કાર્ય કરે છે. તેઓ વિશ્વના અન્ય ભાગોમાં શોષાયેલી ગરમીની તુલનામાં સંતુલન પ્રદાન કરે છે. બરફનું ધોવાણ અને દરિયાના પાણીને ગરમ કરવાથી સમુદ્રની સપાટી, ખારાશનું સ્તર, સમુદ્રના પ્રવાહો અને વરસાદની પેટર્ન ને અસર થશે.

■ દરિયાકાંઠાના સમુદાયો માટે ખતરો:

- હાલ વર્ષ 1900ની તુલનામાં વૈશ્વિક સમુદ્રી જળસપાટીમાં સરેરાશ 7થી 8 ઇંચનો વધારો થયો છે અને પરિસ્થિતિ સતત ગંભીર બની રહી છે.
- દરિયાની સપાટીમાં વધારો દરિયાકાંઠાના પૂર અને વાવાઝોડાના કેસોને તીવ્ર બનાવીને દરિયાકાંઠાના શહેરો અને નાના ટાપુ દેશો સામે અસ્તિત્વ ગુમાવવાનું જોખમ છે.

■ ભોજનની સુરક્ષા:

- હિમનદીઓના વિસ્તારમાં ઘટાડાને કારણે ધ્રુવીય ચક્રવાત, ગરમીની તીવ્રતા અને હવામાનની અનિશ્ચિતતામાં વધારો થવાને કારણે પાકને ઘણું સહન કરવું પડી રહ્યું છે, જેના પર વૈશ્વિક ખાદ્ય પ્રણાલીઓ નિર્ભર છે.

■ મિથેન ગેસ સંરક્ષણને નુકસાન:

- આર્કટિક વિસ્તાર પર્માફ્રોસ્ટ હેઠળ મિથેન ગેસનો મોટો જથ્થો સાચવે છે, જે આબોહવા પરિવર્તન તેમજ ગ્રીનહાઉસ ગેસના મુખ્ય પરિબળોમાંનું એક છે.
- આર્કટિક બરફનો વિસ્તાર જેટલો વહેલો ઘટશે તેટલી ઝડપથી પર્માફ્રોસ્ટ ઓગળી જશે અને આ વિષયક આબોહવાને ગંભીર અસર કરશે.

■ જૈવવિવિધતા માટે ખતરો:

- આર્કટિક બરફ પીગળવાથી આ વિસ્તારની જીવંત જૈવવિવિધતા માટે ગંભીર ખતરો છે.

આગળનો રસ્તો

- આર્કટિક વૈશ્વિક આબોહવા પ્રણાલીનો ખૂબ જ મહત્વપૂર્ણ ઘટક છે. જેમ એમેઝોનના જંગલો વિશ્વના ફેફસાં છે, તેમ આર્કટિક આપણા માટે એક ઓપરેશનલ મિકેનિઝમ જેવું છે

જે દરેક પ્રદેશમાં વૈશ્વિક આબોહવાને સંતુલિત કરે છે. તેથી, માનવતાના હિતમાં આર્કટિકમાં પીગળતા બરફને ગંભીર વૈશ્વિક મુદ્દા તરીકે પહોંચી વળવા માટે સાથે મળીને કામ કરવું છે.

- આટલા ઊંચા દરે દરિયાઈ બરફનું નુકસાન એ પૃથ્વી પરના તમામ પ્રકારના જીવન માટે ચિંતાનો વિષય છે. આમ, માનવશાસ્ત્રીય પ્રવૃત્તિઓ અને પર્યાવરણની વહન ક્ષમતા વચ્ચે સંતુલન જાળવવું સૌથી મહત્વપૂર્ણ છે, જેના માટે યોગ્ય પગલાં લેવાની જરૂર છે.

WHO એ હવાની ગુણવત્તાના ધોરણોમાં સુધારો કર્યો

- વર્લ્ડ હેલ્થ ઓર્ગેનાઈઝેશન (WHO)એ તેની વૈશ્વિક હવાની ગુણવત્તાની માર્ગદર્શિકામાં સુધારો કર્યો છે અને મોટા પ્રદૂષકો માટે વધુ કડક ધોરણોની ભલામણ કરી છે.
- WHOએ 2005થી તેની હવાની ગુણવત્તાની માર્ગદર્શિકાના પ્રથમ અપડેટમાં નવા ધોરણો નક્કી કર્યા છે.
- PM 2.5 માપદંડ સરેરાશ 24 કલાક માટે બદલીને 15 માઈક્રો G/M3 કરવામાં આવ્યા છે જ્યારે 2005માં 25 માઈક્રો G/M3 હતા.
- જ્યારે વાર્ષિક સરેરાશ માટે PM 2.5 માપદંડને બદલીને 5 માઈક્રો G/M3 કરવામાં આવ્યા છે જ્યારે 2005માં 10 માઈક્રો G/M3 હતા.

ભારતની સ્થિતિ

- હાલના ઢીલા ધોરણો પર, મોટાભાગના ભારતીય શહેરો આ સ્તરોને પૂર્ણ કરવામાં નિષ્ફળ જાય છે. ભારતમાં વાર્ષિક PM 2.5 સરેરાશ 40 માઈક્રો G/M3 છે, જ્યારે WHO દ્વારા વાર્ષિક મર્યાદા 10 માઈક્રો G/M3 (2005) છે. પરિણામે ભારતે તેને વધુ કડક બનાવવા માટે તેના હવાની ગુણવત્તાના ધોરણમાં સુધારો કરવાની જરૂર છે.

ભારત દ્વારા લેવામાં આવેલા પગલાં

- નેશનલ ક્લીન એર પ્રોગ્રામ (National Clean Air Programme – NCAP) હેઠળ ભારત શહેરોમાં વાયુ પ્રદૂષણના 20-30 ટકા ઘટાડવા માટે પ્રતિબદ્ધ છે. ઉત્તર પ્રદેશમાં 6 લાખ એકર, હરિયાણામાં 1 લાખ એકર અને પંજાબમાં 7,413 એકર જમીન પર બાયો-ડિકમ્પોઝરનો ઉપયોગ કરવામાં આવશે. બાયો-ડિકમ્પોઝરનો ઉપયોગ દિલ્હી-NCR ક્ષેત્રમાં સ્ટ્રોલ બર્નિંગને રોકવા અને નિયંત્રિત કરવા માટેની કાર્ય યોજનાનો એક ભાગ છે.

Back to basics : NCAP

- > જાન્યુઆરી 2019માં પર્યાવરણ મંત્રાલય દ્વારા NCAP શરૂ કરવામાં આવી હતી. હવાની ગુણવત્તા વ્યવસ્થાપન માટે રાષ્ટ્રીય માળખું બનાવવાનો ભારતનો આ પહેલો પ્રયાસ છે. એક્શન પ્લાનમાં આગામી પાંચ વર્ષમાં (બેઝ યર 2017)માં બરછટ અને સૂક્ષ્મ કણોની સાંદ્રતામાં ઓછામાં ઓછા 20 ટકાનો ઘટાડો કરવાનો પ્રયાસ કરવામાં આવ્યો છે. આ યોજનામાં 23 રાજ્યો અને કેન્દ્રશાસિત પ્રદેશોના 102 બિન-પ્રાપ્તિ શહેરોને આવરી લેવામાં આવ્યા છે. આ શહેરોની ઓળખ સેન્ટ્રલ પોલ્યુશન કન્ટ્રોલ બોર્ડ (CPCB) દ્વારા 2011 થી 2015 વચ્ચે એમ્બિયન્ટ એર ક્વોલિટી ડેટાનું વિશ્લેષણ કરીને કરવામાં આવી હતી.

બ્લુ ફૂડ

- > એન્વાયર્નમેન્ટલ પર્ફોમન્સ ઓફ બ્લુ ફૂડ નામના તાજેતરના અહેવાલમાં કહેવામાં આવ્યું છે કે જળચર અથવા બ્લુ ફૂડને પર્યાવરણીય રીતે હાલમાં છે તેના કરતા વધુ ટકાઉ બનાવી શકાય છે.
- > આ અહેવાલ બ્લુ ફૂડ એસેસમેન્ટ (BFA)ના ભાગરૂપે પ્રકાશિત કરવામાં આવ્યો છે.
- > BFA સ્વીડનમાં સ્ટોકહોમ રેજિમેન્ટ્સ સેન્ટર, યુનાઈટેડ સ્ટેટ્સની સ્ટેનફોર્ડ યુનિવર્સિટી અને બિનનફાકારક EAT વચ્ચેસહકાર મંચ છે.

બ્લુ ફૂડ્સ અને તેના ફાયદાઓ

- > બ્લુફૂડ એ જળચર પ્રાણીઓ, છોડ અથવા તાજા પાણી અને દરિયાઈ વાતાવરણમાં જોવા મળતા શેવાળમાંથી મળેલો ખોરાક છે.
- > બ્લુફૂડમાં પાર્થિવ પ્રાણી-સ્ત્રોત ખોરાક કરતા વધુ પોષક તત્વો હોય છે.
- > ઘણી બ્લુફૂડની પ્રજાતિઓ ઓમેગા-3 ફેટી એસિડ્સ, વિટામિન્સ અને બનિજો જેવા મહત્વપૂર્ણ પોષક તત્વોથી સમૃદ્ધ છે.
- > સામાન્ય રીતે, જળચરઉછેર (Aquaculture)માં ઉત્પાદિત મુખ્ય પ્રજાતિઓ, જેમ કે ટિલાપિયા, સાલ્મોન, કેટફિશ અને કાર્પ, પાર્થિવ જીવોના માંસ કરતા ઓછા પર્યાવરણીય પગના નિશાન ધરાવે છે.

અહેવાલ વિશે

- > અહેવાલમાં બહાર આવ્યું છે કે બ્લુફૂડના પદાર્થો પાણીમાં જોવા મળે છે જે તંદુરસ્ત, સમાન અને ટકાઉ ખાદ્ય પ્રણાલીઓની દિશા બદલવામાં આવશ્યક ભૂમિકા ભજવશે.

- > બ્લુફૂડના ઉત્પાદનમાં ગ્રીનહાઉસ ગેસ અને પોષક તત્વોનું ઉત્સર્જન (Nutrient Emissions) ઓછું હોય છે અને તેને ઓછી જમીન અને પાણીની જરૂર પડે છે.
- > દરિયાઈ અને તાજા પાણીની માછીમારી ત્યાં મળેલા જીવંત સંસાધનોને નુકસાન પહોંચાડે છે. તેમની પાસે વધુ સારા વ્યવસ્થાપન અને અનુકૂળ દ્વારા ગ્રીનહાઉસ ગેસના ઉત્સર્જનને ઘટાડવાની ક્ષમતા છે.
- > નવીનતાને પ્રોત્સાહન આપીને મત્સ્યપાલન વ્યવસ્થાપનમાં સુધારો કરવાથી વપરાશમાં વધુ વધારો થઈ શકે છે અને કુપોષણ પર પ્રતિકૂળ અસર થઈ શકે છે.
- > બ્લુ ફૂડને પ્રોત્સાહન આપવાથી અનેક ટકાઉ વિકાસ લક્ષ્યો (SDG2 - પોષણ અને 14 - દરિયાઈ સંસાધનોનો ટકાઉ ઉપયોગ) પૂર્ણ કરવામાં મદદ મળશે.

આગળની રાહ

- > નાના પાયે માછીમારો વૈશ્વિક સીફૂડ સિસ્ટમનો મોટો ભાગ ધરાવે છે જે અવિશ્વસનીય રીતે વૈવિધ્યસભર છે. તેથી, બ્લુ ફૂડ પ્રણાલીના ટકાઉ ઉત્પાદન માટે નાના પાયે માછીમારોને મજબૂત કરવાની જરૂર છે.
- > બ્લુફૂડની વિશાળ વિવિધતા મહત્વપૂર્ણ પોષક, સાંસ્કૃતિક, આર્થિક અને પર્યાવરણીય મૂલ્યોનો ઉલ્લેખ કરે છે. નીતિ નિર્માતાઓએ તેની ક્ષમતાનો ઉલ્લેખ કરવા માટે નીચેના પગલાં લેવા જોઈએ:
- > નાના ઉત્પાદકો, મહિલાઓ અને અન્ય હાંસિયામાં ધકેલાયેલા જૂથોની ભાગીદારી સહિત વધુ સારું શાસન.
- > કુદરતી સંસાધનોનું વધુ સારું સંચાલન જેના પર બ્લુફૂડના પદાર્થો આધાર રાખે છે.
- > જળવાયુ પરિવર્તન તરફ સ્થિતિસ્થાપકતા વધારવામાં રોકાણ.

પ્લાન્ટ ડિસ્કવરી, 2020: BSI

- > તાજેતરમાં, ભારતીય વનસ્પતિ સર્વેક્ષણ (Botanical Survey of India-BSI)એ તેના નવા પ્રકાશન પ્લાન્ટ ડિસ્કવરી (Plant Discoveries), 2020માં દેશની વનસ્પતિમાં 267 નવી પ્રજાતિઓનો ઉમેરો કર્યો છે.
- > અગાઉ, જૈવવિવિધતા પર સંયુક્ત રાષ્ટ્ર પરિષદ (United Nations Convention on Biological Diversity)એ 2030 સુધીમાં પ્રકૃતિનું સંચાલન કરવા માટે વિવિધ સ્ત્રોતોમાંથી વિકાસશીલ દેશોને વધારાના 200 અબજ અમેરિકન ડોલરની માંગ કરી હતી.

પ્લાન્ટ ડિસ્કવરી વિશે, 2020

- > ભારતની વનસ્પતિની નવી શોધમાં બીજગણિતના છોડની 119 પ્રજાતિઓ, 57 ફૂગ, 44 લાઈકન્સ, 21 શેવાળ, 18 સૂક્ષ્મજીવો, પાંચ બ્રાયોફાઈટ્સ અને ફર્ન અને ફર્ન સાથીઓની ત્રણ પ્રજાતિઓનો સમાવેશ થાય છે.

- ભારતમાં લગભગ 45,000 વનસ્પતિઓની પ્રજાતિઓ છે (વિશ્વની કુલ વનસ્પતિ પ્રજાતિઓના લગભગ 7%), જેની ઓળખ અને વર્ગીકૃત કરવામાં આવી ચૂકી છે.
- દેશમાં લગભગ 28% છોડ સ્થાનિક છે.
- કેટલીક નવી શોધો ઉદાહરણો છે:
- દાર્જિલિંગની બાલસમ (Balsams)ની નવ નવી પ્રજાતિઓ અને જંગલી કેળાની એક પ્રજાતિ (મુસા પ્રધાની).
- કોઈમ્બતુરના જંગલી બેરીની એક-એક પ્રજાતિ.
- ઓડિશા કંધમાલ (Kandhamal)ની ફર્ન પ્રજાતિઓ.

પ્રજાતિઓનું ભૌગોલિક વિતરણ

- આ પ્રજાતિઓમાંથી 22 ટકા પશ્ચિમી ઘાટ, 15 ટકા પશ્ચિમ હિમાલય, 14 ટકા પૂર્વહિમાલય અને 12 ટકા ઉત્તર-પૂર્વીય રેન્જમાંથી મળી આવ્યા છે.
- નવી પ્રજાતિઓમાંથી 10 ટકા પશ્ચિમ તટ, 9 ટકા પૂર્વતટ, 4 ટકા પૂર્વીય ઘાટ અને દક્ષિણ ડેક્કનમાંથી અને 3 ટકા સેન્ટ્રલ હાઈ લેન્ડ અને નોર્થ ડેક્કનમાંથી મળી આવી છે.

શોધનું મહત્વ

- ભારત જૈવિક વિવિધતા પરના સંમેલન પર હસ્તાક્ષર કરનાર છે અને વનસ્પતિ સંરક્ષણ માટે વૈશ્વિક વ્યૂહરચના તરફ કામ કરવા માટે પ્રતિબદ્ધ છે.
- દર વર્ષે નવા પ્લાન્ટ્સની શોધ BSI દ્વારા સંકલિત અને દસ્તાવેજીકરણ કરવામાં આવે છે, જે વ્યાપક દસ્તાવેજીકરણ અને વનસ્પતિ વિવિધતાની ઓળખ માટે ભારતની વૈશ્વિક પ્રતિબદ્ધતાને પૂર્ણ કરવામાં કેન્દ્રીય ભૂમિકા ભજવે છે.
- CBD (જૈવવિવિધતાના સંરક્ષણ માટે કાયદાકીય રીતે બંધનકર્તા સંધિ) 1993થી અમલમાં છે.

Back to basics : બોટાનિકલ સર્વે ઓફ ઇન્ડિયા વિશે

- તે પર્યાવરણ અને વન મંત્રાલય (MoEFCC) હેઠળ દેશમાં જંગલી છોડના સંસાધનો પર ટેક્સોનોમિક અને ફ્લોરિસ્ટિક અભ્યાસ હાથ ધરવા માટે એક સર્વોચ્ચ સંશોધન સંસ્થા છે. તેની સ્થાપના વર્ષ 1890માં કરવામાં આવી હતી.
- તેના નવ પ્રાદેશિક વર્તુળો દેશના વિવિધ પ્રદેશોમાં સ્થિત છે. જોકે તેનું મુખ્ય મથક પશ્ચિમ બંગાળના કોલકાતામાં આવેલું છે.
- કામ:
- સામાન્ય અને સુરક્ષિત વિસ્તારોમાં વનસ્પતિવિવિધતાની શોધ, સૂચિ અને દસ્તાવેજીકરણ, ખાસ કરીને હોટસ્પોટ્સ અને નાજુક ઇકોસિસ્ટમ્સ.
- નેશનલ, સ્ટેટ અને ડિસ્ટ્રિક્ટ ફ્લોરાનું પ્રકાશન.
- લુપ્ત થઈ રહેલા અને સંરક્ષણ સમૃદ્ધ પ્રદેશો અને લાલસૂચિ પ્રજાતિઓની ઓળખ કરવી.

- વનસ્પતિ બગીચાઓમાં ગંભીર રીતે લુપ્ત થતી પ્રજાતિઓનું X-C2 સંરક્ષણ.
- વનસ્પતિ સાથે સંકળાયેલા પરંપરાગત જ્ઞાન (એથનો-વનસ્પતિશાસ્ત્ર)ના સર્વેક્ષણ અને દસ્તાવેજીકરણ.
- ભારતીય છોડનો રાષ્ટ્રીય ડેટાબેઝ વિકસાવવા માટે, જેમાં હર્બેરિયમ અને જીવંત નમૂનાઓ, વનસ્પતિ ચિત્રો વગેરેનો સમાવેશ થાય છે.

પ્રશ્નોત્તરી

- 1) પ્લાન્ટ ડિસ્કવરી, 2020 વિશે નીચેના વિધાનો ધ્યાનમાં લો.
 1. તે પર્યાવરણ અને વન મંત્રાલય (MoEFCC) હેઠળ દેશમાં જંગલી છોડના સંસાધનો પર ટેક્સોનોમિક અને ફ્લોરિસ્ટિક અભ્યાસ હાથ ધરવા માટે એક સર્વોચ્ચ સંશોધન સંસ્થા છે.
 2. આ પ્રજાતિઓમાંથી 22 ટકા પશ્ચિમી ઘાટ, 15 ટકા પશ્ચિમ હિમાલય, 14 ટકા પૂર્વહિમાલય અને 12 ટકા ઉત્તર-પૂર્વીય રેન્જમાંથી મળી આવ્યા છે.
 3. દર વર્ષે નવા પ્લાન્ટ્સની શોધ BSI દ્વારા સંકલિત અને દસ્તાવેજીકરણ કરવામાં આવે છે.
 ઉપરોક્ત આપેલ નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?

(A) 1 અને 2 (B) 2 અને 3
(C) 1 અને 3 (D) 1,2 અને 3
- 2) વન અધિકાર અધિનિયમ વિશે નીચેના વિધાનો ધ્યાનમાં લો.
 1. તાજેતરમાં જમ્મુ-કાશ્મીર સરકારે વન અધિકાર અધિનિયમ (FRA), 2006 લાગુ કરવાનો નિર્ણય લીધો છે
 2. 2006માં અમલમાં મૂકવામાં આવેલી FRA જંગલોમાં રહેતા આદિવાસી સમુદાયો અને અન્ય પરંપરાગત વનવાસીઓના વન સંસાધનોના અધિકારોને માન્યતા આપે છે
 3. આમાં કોઈ પણ સામુદાયિક વન સંસાધનનું રક્ષણ, પુનઃઉત્થાન અથવા સંરક્ષણ અથવા સંચાલન કરવાનો અધિકાર શામેલ છે, જે પરંપરાગત રીતે વનવાસીઓ દ્વારા કાયમી ઉપયોગ માટે સુરક્ષિત છે.
 4. મોટાભાગના રાજ્યોમાં આદિવાસીઓ મોટી વોટ બેંક ન હોવાથી સરકારોને નાણાકીય લાભની તરફેણમાં FRA ને દૂર ન કરવું અથવા ખલેલ પહોંચાડવી અનુકૂળ લાગે છે.
 ઉપરોક્ત આપેલ નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?

(A) 1,2 અને 3 (B) 2,3 અને 4
(C) 1,2 અને 4 (D) 1,2,3 અને 4

3) વિશ્વ ગેંડા દિવસ વિશે નીચેના વિધાનો ધ્યાનમાં લો.

1. તેની જાહેરાત સૌ પ્રથમ 2010માં ગ્લોબલ ફંડ ફોર કન્ઝર્વેશન ઓફ નેચર (WWF) - સાઉથ આફ્રિકા દ્વારા કરવામાં આવી હતી.
2. દાયકાઓથી સતત શિકાર અને રહેઠાણના નુકસાનને કારણે ગેંડાની પ્રજાતિઓ લુપ્ત થવાના આરે છે.
3. હાલમાં ભારતમાં લગભગ 2,600 ભારતીય ગેંડાઓ છે.
4. આ પ્રજાતિ ઈન્ડો-નેપાળ તેરાઈ વિસ્તાર, ઉત્તર પશ્ચિમ બંગાળ અને આસામ સુધી મર્યાદિત છે.

ઉપરોક્ત આપેલ નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?

- (A) 1,2 અને 3 (B) 2,3 અને 4
(C) 1,2 અને 4 (D) 1,2,3 અને 4

4) બ્લુ ફ્લેગ સર્ટિફિકેશન વિશે નીચેના વિધાનો ધ્યાનમાં લો.

1. ભારતના બે સમુદ્રતટોને 21 સપ્ટેમ્બર, 2021ના રોજ 'બ્લુ ફ્લેગ' સર્ટિફિકેશન મળ્યું છે.
2. 2021માં પ્રમાણપત્ર મેળવનારા બે સમુદ્રતટો તમિલનાડુના કોવલમ અને પુડુચેરીમાં ઈડન છે.
3. બ્લુ ફ્લેગ સર્ટિફિકેશન એ આંતરરાષ્ટ્રીય ઈકો-લેવલ ટેગ છે.

ઉપરોક્ત આપેલ નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?

- (A) 1 અને 2 (B) 2 અને 3
(C) 1 અને 3 (D) 1,2 અને 3

5) COP-26 વિશે નીચેના વિધાનો ધ્યાનમાં લો.

1. ભારત કોન્ફરન્સ ઓફ ધ પાર્ટીઝ (COP-26) પહેલા વિકસિત દેશો દ્વારા વિકાસશીલ દેશોમાં ગ્રીન ટેકનોલોજીના સ્થાનાંતરણ અને ધિરાણ પર તેના વલણ પર ભાર મૂકે છે.
2. સંયુક્ત રાષ્ટ્રની આબોહવા પરિવર્તન પરિષદ (UNFCCC) COP 26 નવેમ્બર 2021 ના રોજ ગ્લાસગોમાં યોજાશે.
3. UNFCCC ની સ્થાપના આંતરરાષ્ટ્રીય પર્યાવરણીય સંધિ તરીકે 'આબોહવા વ્યવસ્થામાં માનવીય દબલગીરી' સામે લડવા માટે કરવામાં આવી હતી.

ઉપરોક્ત આપેલ નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?

- (A) 1 અને 2 (B) 2 અને 3
(C) 1 અને 3 (D) 1,2 અને 3

6) આબોહવા પ્રેરિત સ્થળાંતર વિશે નીચેના વિધાનો ધ્યાનમાં લો.

1. તાજેતરમાં, ઈન્ટરનેશનલ ઈન્સ્ટિટ્યૂટ ઓફ એન્વાયર્નમેન્ટ એન્ડ ડેવલપમેન્ટ (IIED) અને એન્ટી સ્લેવરી ઈન્ટરનેશનલે આબોહવા પ્રેરિત સ્થળાંતર અને આધુનિક ગુલામી (Climate-Induced Migration and Modern Slavery) નામનો અહેવાલ બહાર પાડ્યો હતો.
2. IIED એક નીતિ અને કાર્ય સંશોધન સંસ્થા છે જે ટકાઉ વિકાસને પ્રોત્સાહન આપે છે અને સ્થાનિક પ્રાથમિકતાઓને વૈશ્વિક પડકારો સાથે જોડે છે. તે લંડન, યુકેમાં સ્થિત છે.
3. જળવાયુ પરિવર્તન પૃથ્વીને નષ્ટ કરી રહ્યું છે, વૈશ્વિક અસમાનતા તેમજ જમીન, પાણી અને દુર્લભ સંસાધનોના ઉપયોગ અંગેના વિવાદો વધારી રહ્યું છે.
4. સુંદરવન વિસ્તારમાં, લોકો ગંભીર, વારંવાર અને અચાનક આપત્તિઓથી પ્રભાવિત થાય છે, જેના કારણે સુંદરવનમાં લાખો લોકો વર્ષનો મોટાભાગનો સમય કામ કરવામાં અસમર્થ બને છે.

ઉપરોક્ત આપેલ નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?

- (A) 1,2 અને 3 (B) 2,3 અને 4
(C) 1,2 અને 4 (D) 1,2,3 અને 4

7) આર્કટિક સમુદ્રના બરફમાં ઘટાડા વિશે નીચેના વિધાનો ધ્યાનમાં લો.

1. તાજેતરમાં આર્કટિક સમુદ્રનો બરફ 4.72 મિલિયન ચોરસ માઈલની ન્યૂનતમ મર્યાદા સુધી ઓગળી ગયો છે.
2. આ અત્યાર સુધીમાં રેકૉર્ડ આર્કટિક સમુદ્રના બરફનું 12મું સૌથી નીચું સ્તર છે, જેમાં 2012માં અત્યાર સુધીમાં બરફ પીગળવાનો ન્યૂનતમ રેકૉર્ડ છે.
3. બરફ જમીન અથવા પાણીની સપાટી કરતાં વધુ પ્રતિબિંબક (ગિંચો અલ્બિડો) છે, જે આર્કટિક સમગ્ર ગ્રહ કરતા લગભગ ત્રણ ગણી ઝડપથી ગરમ થવાનું ઘણા કારણોમાંનું એક છે.
4. સાઈબેરિયાથી આર્કટિકમાં પ્રવેશતા ચક્રવાતથી ઘડિયાળની દિશામાં વિરોધી પવનો અને બરફના પ્રવાહોની ક્રિયા પેદા થઈ છે.

ઉપરોક્ત આપેલ નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?

- (A) 1,2 અને 3 (B) 2,3 અને 4
(C) 1,2 અને 4 (D) 1,2,3 અને 4

8) હવાની ગુણવત્તાના વિશે નીચેના વિધાનો ધ્યાનમાં લો.

1. વર્લ્ડ હેલ્થ ઓર્ગેનાઈઝેશન (WHO)એ તેની વૈશ્વિક હવાની ગુણવત્તાની માર્ગદર્શિકામાં સુધારો કર્યો છે અને મોટા પ્રદૂષકો માટે વધુ કડક ધોરણોની ભલામણ કરી છે.
 2. PM 2.5 માપદંડ સરેરાશ 24 કલાક માટે બદલીને 15 માઈક્રો G/M3 કરવામાં આવ્યા છે જ્યારે 2005માં 25 માઈક્રો G/M3 હતા.
 3. નેશનલ ક્લીન એર પ્રોગ્રામ (National Clean Air Programme – NCAP) હેઠળ ભારત શહેરોમાં વાયુ પ્રદૂષણના 20-30 ટકા ઘટાડવા માટે પ્રતિબદ્ધ છે.
- ઉપરોક્ત આપેલ નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?

- (A) 1 અને 2 (B) 2 અને 3
(C) 1 અને 3 (D) 1,2 અને 3

9) બ્લુ ફૂડ વિશે નીચેના વિધાનો ધ્યાનમાં લો.

1. આ અહેવાલ બ્લુ ફૂડ એસેસમેન્ટ (BFA)ના ભાગરૂપે પ્રકાશિત કરવામાં આવ્યો છે.
 2. બ્લુફૂડ એ જળચર પ્રાણીઓ, છોડ અથવા તાજા પાણી અને દરિયાઈ વાતાવરણમાં જોવા મળતા શેવાળમાંથી મળેલો ખોરાક છે.
 3. બ્લુફૂડમાં પાર્થિવ પ્રાણી-સ્ત્રોત ખોરાક કરતા વધુ પોષક તત્વો હોય છે.
 4. બ્લુફૂડના ઉત્પાદનમાં ગ્રીનહાઉસ ગેસ અને પોષક તત્વોનું ઉત્સર્જન (Nutrient Emissions) ઓછું હોય છે અને તેને ઓછી જમીન અને પાણીની જરૂર પડે છે.
- ઉપરોક્ત આપેલ નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?

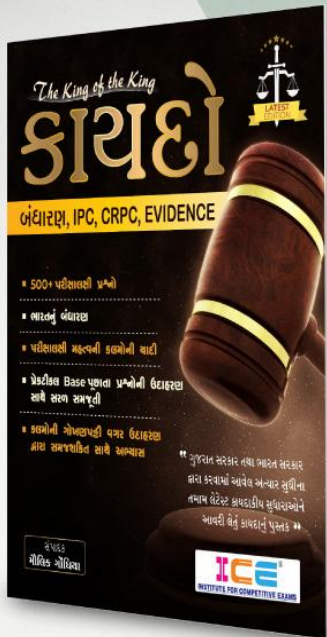
- (A) 1,2 અને 3 (B) 2,3 અને 4
(C) 1,2 અને 4 (D) 1,2,3 અને 4

GPSC 1/2, PSI/CONSTABLE, STI, Dy.SO, Dy.મામલતદાર, Sr.Clerk, ATDO, તલાટી, TET, TAT
બિનસચિવાલય કલાર્ક વગેરે વિવિધ સ્પર્ધાત્મક પરીક્ષાઓ માટે અત્યંત ઉપયોગી પુસ્તક

COMBO BOOKS

MRP 320 + 170 = ~~490~~

PRICE = 343/-

SPECIAL
OFFER
30%
COMBO
OFFER

ICE
INSTITUTE FOR COMPETITIVE EXAMS

શ્રી પદ્મનાભસ્વામી મંદિર

- તાજેતરમાં સુપ્રીમ કોર્ટ (SC)એ શ્રી પદ્મનાભસ્વામી ટેમ્પલ ટ્રસ્ટ દ્વારા ગત વર્ષે (2020) કોર્ટના આદેશ મુજબ 25 વર્ષના ઓડિટમાંથી મુક્તિની માંગ કરતી અરજી ફગાવી દીધી છે.

Back to basics : પદ્મનાભસ્વામી મંદિર વિશે

- આ મંદિર 2011માં ચર્ચામાં આવ્યું હતું જ્યારે તેની ભૂગર્ભ તિજોરીમાં રાખવામાં આવેલા 1 લાખ કરોડ રૂપિયાથી વધુનો ખજાનો મળી આવ્યો હતો.
- 2011માં સુપ્રીમ કોર્ટે ઠરાવ્યું હતું કે, પરંપરાગત કાયદા મુજબ છેલ્લા શાસકના મૃત્યુ બાદ પણ શાહી પરિવારના સભ્યોને શેબેટના અધિકારો છે. સંચાલન કરવાનો અધિકાર (Shebait Rights) છે.
- શેબેઈટ અધિકારોનો અર્થ દેવતાની નાણાકીય બાબતોનું સંચાલન કરવાનો અધિકાર છે.
- પદ્મનાભસ્વામી ટેમ્પલ ટ્રસ્ટનું નિર્માણ ભૂતપૂર્વ ત્રાવણકોર શાહી પરિવાર દ્વારા કરવામાં આવ્યું છે.
- જોકે કોર્ટે તિરૂવનંતપુરમ જિલ્લા ન્યાયાધીશને ભવિષ્યમાં મંદિરના પારદર્શક વહીવટ માટે અધ્યક્ષ તરીકે વહીવટી સમિતિની રચના કરવાનો નિર્દેશ આપ્યો હતો.
- ટ્રસ્ટની દલીલ છે કે મંદિરની વિધિઓની દેખરેખ રાખવા માટે (કોર્ટના અગાઉના આદેશ પર) તેની રચના કરવામાં આવી હોવાથી વહીવટીતંત્રમાં તેની કોઈ ભૂમિકા નહોતી, તે મંદિર સિવાયનું એકમ છે અને ઓડિટમાં તેનો સમાવેશ કરી શકાતો નથી.
- વહીવટી સમિતિના જણાવ્યા અનુસાર, આ અત્યંત નાણાકીય તણાવની સ્થિતિ છે અને ત્રાવણકોર શાહી પરિવાર દ્વારા સંચાલિત મંદિર સાથે સંબંધિત ટ્રસ્ટ ઓડિટ મેળવવાના ખર્ચને પહોંચી વળવા માટે સક્ષમ નથી.

પદ્મનાભસ્વામી મંદિર

- ઈતિહાસકારોના મતે આ મંદિર 8મી સદીનું છે પરંતુ વર્તમાન માળખું 18મી સદીમાં ત્રાવણકોરના તત્કાલીન મહારાજા માર્તંદ વર્મા (Marthanda Varma) દ્વારા બનાવવામાં આવ્યું હતું.
- આ મંદિર શરૂઆતમાં લાકડાનું બનેલું હતું પરંતુ બાદમાં ગ્રેનાઈટમાંથી બનાવવામાં આવ્યું હતું.
- આ મંદિર સ્થાપત્યની વિશિષ્ટ ચેરા શૈલીમાં બનાવવામાં આવ્યું છે અને અહીં મુખ્ય દેવતા ભગવાન વિષ્ણુ છે, જે આદિશ છે અથવા તમામ સર્પોનો રાજા છે તે અનંત શાયન મુદ્રા (શાશ્વત યોગની ત્રાંસી મુદ્રા) માં બેઠો છે.
- તે ભારતમાં વૈષ્ણવવાદ સાથે સંકળાયેલા 108 પવિત્ર મંદિરોમાંનું એક માનવામાં આવે છે.

પ્રશ્નોત્તરી

- શ્રી પદ્મનાભસ્વામી મંદિર વિશે નીચેના વિધાનો ધ્યાનમાં લો.
 - આ મંદિર 2011માં ચર્ચામાં આવ્યું હતું જ્યારે તેની ભૂગર્ભ તિજોરીમાં રાખવામાં આવેલા 1 લાખ કરોડ રૂપિયાથી વધુનો ખજાનો મળી આવ્યો હતો.
 - ઈતિહાસકારોના મતે આ મંદિર 8મી સદીનું છે.
 - તે ભારતમાં વૈષ્ણવવાદ સાથે સંકળાયેલા 108 પવિત્ર મંદિરોમાંનું એક માનવામાં આવે છે.
 - પદ્મનાભસ્વામી ટેમ્પલ ટ્રસ્ટનું નિર્માણ ભૂતપૂર્વ ત્રાવણકોર શાહી પરિવાર દ્વારા કરવામાં આવ્યું છે.
- ઉપરોક્ત આપેલ નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?
- (A) 1,2 અને 3 (B) 2,3 અને 4
(C) 1,2 અને 4 (D) 1,2,3 અને 4

વીજ સંબંધિત યોજનાઓ માટે જિલ્લા સ્તરની સમિતિઓ

- તાજેતરમાં જ ઉર્જા મંત્રાલયે દેશમાં વીજ પુરવઠાની ગુણવત્તા સુધારવા માટે જિલ્લા સ્તરની સમિતિઓની રચના કરવાનો આદેશ જારી કર્યો છે.

જિલ્લા સ્તરની સમિતિઓ

■ પરિચય:

- તમામ રાજ્યો અને કેન્દ્રશાસિત પ્રદેશોએ આ જિલ્લા ઉર્જા સમિતિઓની સ્થાપનાને સૂચિત કરવી પડશે અને સુનિશ્ચિત કરવી પડશે, જે ઉર્જા મંત્રાલયને જાણ કરે છે.
- તે સરકારની તમામ વીજ સંબંધિત યોજનાઓની અસર અને લોકોને સેવાઓની જોગવાઈ પર નજર રાખશે. તે ત્રણ મહિનામાં ઓછામાં ઓછા એકવાર જિલ્લા મુખ્યાલયમાં મળશે.

■ રચના:

- આ સમિતિમાં જિલ્લા કલેક્ટરને જિલ્લાના સૌથી વરિષ્ઠ સાંસદ સભ્ય (MP)ના અધ્યક્ષ, જિલ્લાના અન્ય સાંસદ સહઅધ્યક્ષ તરીકે, જિલ્લા કલેક્ટરોને સભ્ય સચિવ તરીકે સામેલ કરવામાં આવશે.

Back to basics : ભારતમાં પાવર સેક્ટર

■ પરિચય:

- ભારતનું વીજ ક્ષેત્ર વિશ્વના સૌથી વૈવિધ્યસભર પ્રદેશોમાંનું એક છે. વીજ ઉત્પાદનના સ્ત્રોતો કોલસા, લિગ્નાઈટ, કુદરતી ગેસ, તેલ, હાઈડ્રો પાવર અને પરમાણુ ઉર્જા જેવા પરંપરાગત સ્ત્રોતોથી માંડીને પવન, સૌર અને કૃષિ અને ઘરેલું કચરા જેવા વ્યવહારૂ બિનપરંપરાગત સ્ત્રોતો સુધીના છે.
- ભારત સત્તાનું ત્રીજું સૌથી મોટું ઉત્પાદક અને વિશ્વનું બીજું સૌથી મોટું ગ્રાહક છે.
- પાવર સેક્ટરમાં ઓટોમેટિક રૂટ હેઠળ 100 ટકા એફડીઆઈ (FDI)ની મંજૂરી છે.
- વીજળી એ સમાંતર સૂચિનો વિષય છે (બંધારણનું સાતમું સમયપત્રક).

■ નોડલ એજન્સી:

- દેશમાં ઉર્જાના વિકાસ માટે મુખ્યત્વે ઉર્જા મંત્રાલય જવાબદાર છે.
- તે વીજળી અધિનિયમ, 2003 અને ઉર્જા સંરક્ષણ અધિનિયમ, 2001નું સંચાલન કરે છે.

■ ભવિષ્ય માટે રોડમેપ:

- સરકારે 2022 સુધીમાં 175 ગીગાવોટ નવીનીકરણીય ઉર્જા ક્ષમતા હાંસલ કરવા માટેનો રોડમેપ બહાર પાડ્યો છે, જેમાં 100 ગીગાવોટ સૌર ઉર્જા અને 60 ગીગાવોટ પવન ઉર્જાનો સમાવેશ થાય છે.
- સરકાર 2022 સુધીમાં રૂફટોપ સોલાર પ્રોજેક્ટ્સ મારફતે 40 ગીગાવોટ (GW) વીજળી ઉત્પન્ન કરવાના તેના લક્ષ્યને ટેકો આપવા માટે 'રેન્ટ એ રૂફ' નીતિ બનાવી રહી છે.
- નવી અને નવીનીકરણીય ઉર્જા મંત્રાલય (MNRE) નવી અને નવીનીકરણીય ઉર્જા સાથે સંબંધિત તમામ બાબતો માટે નોડલ મંત્રાલય છે.

સંબંધિત સરકારી પહેલો

- પ્રધાનમંત્રી સહજ બીજલી હર ઘર યોજના (સૌભાગ્ય): દેશના ગ્રામીણ અને શહેરી વિસ્તારોમાં તમામ રસ ધરાવતા પરિવારોનું વિદ્યુતીકરણ સુનિશ્ચિત કરવું.
- દીનદયાળ ઉપાધ્યાય ગ્રામ જ્યોતિ યોજના (DDUGJY): કૃષિ અને બિન-કૃષિ ફીડરનું વિભાજન; વિતરણ ટ્રાન્સફોર્મર, ફીડર અને ગ્રાહકોના સ્તરે મીટરિંગ સહિતના ગ્રામીણ વિસ્તારોમાં પેટા-પ્રસારણ અને વિતરણ માળખાને મજબૂત અને વધારવું.
- ગૌરવ (ગ્રામીણ વિદ્યુતીકરણ) એપ્લિકેશન: વીજળીકરણ યોજનાઓના અમલીકરણમાં પારદર્શિતા પર નજર રાખવા માટે GARV એપ્લિકેશન મારફતે પ્રગતિની જાણ કરવા માટે સરકાર દ્વારા ગ્રામીણ વીજ ઇજનેરો (GVAs)ની નિમણૂક કરવામાં આવી છે.
- ઉજ્જવલ ડિસ્કોમ એશ્યોરન્સ સ્કીમ (UDAY): ડિસ્કોમ્સના સંચાલન અને નાણાકીય પરિવર્તન માટે.
- સુધારેલી ટેરિફ નીતિમાં '4 E': 4 E વીજળી સુનિશ્ચિત કરવાની ક્ષમતા, બધા માટે પોસાય તેવા ટેરિફ, ટકાઉ ભવિષ્ય માટેનું વાતાવરણ, રોકાણ આકર્ષિત કરવાની અને નાણાકીય સધ્ધરતા સુનિશ્ચિત કરવા માટે વેપાર કરવાની સરળતાનો સમાવેશ થાય છે.

‘ફૂન્ટ-ઓફ-પેક’ લેબલ

- ફૂડ સેફ્ટી એન્ડ સ્ટાન્ડર્ડ ઓથોરિટી ઓફ ઇન્ડિયા (FSSAI) એ 2018માં ડ્રાફ્ટ ફૂડ સેફ્ટી એન્ડ સ્ટાન્ડર્ડ્સ (લેબલિંગ એન્ડ પર્ફોમન્સ) રેગ્યુલેશન્સ જારી કર્યા હતા.
- જોકે, અનેક નિષ્ણાત પેનલોની ભલામણો અને નિયમો બાદ પણ ભારતમાં સ્પષ્ટ લેબલિંગ અથવા ફૂન્ટ ઓફ પેક (FoP)

લેબલિંગ સિસ્ટમ લાગુ કરવામાં આવી નથી, જે ગ્રાહકોને પ્રોસેસ ખોરાકમાં ચરબી, મીઠું અને ખાંડના હાનિકારક સ્તર વિશે ચેતવણી આપે છે.

ફન્ટ-ઓફ-પેક (FoP) લેબલિંગ સિસ્ટમ વિશે

- ફન્ટ-ઓફ-પેક (FoP) લેબલિંગ સિસ્ટમ ગ્રાહકોને તંદુરસ્ત ખોરાકના વિકલ્પોનો ઉપયોગ કરવા પ્રોત્સાહિત કરવા માટે વૈશ્વિક શ્રેષ્ઠ પદ્ધતિઓમાંની એક તરીકે સૂચિબદ્ધ છે.
- તે તે જ રીતે કામ કરે છે જેમ સિગારેટના પેકેટને વપરાશને નિરૂત્સાહિત કરવા માટે છબીઓ સાથે લેબલ કરવામાં આવે છે.
- ભારતમાં આહાર પદ્ધતિઓ બદલાતાં લોકો વધુ ને વધુ પ્રોસેસ અને ઓવરપ્રોસેસ ફૂડસનું સેવન કરી રહ્યા છે અને તેમનું બજાર ઝડપથી વધી રહ્યું છે, જેના કારણે દેશમાં ફન્ટ ઓફ પેક (FoP) લેબલિંગની જરૂરિયાતમાં ઘણો વધારો થયો છે.
- તે વધતી સ્થૂળતા અને ઘણા બિન-ચેપી રોગો સામે લડવામાં ઉપયોગી ભૂમિકા ભજવી શકે છે.
- વર્લ્ડ હેલ્થ ઓર્ગેનાઈઝેશન (WHO) ફન્ટ-ઓફ-પેક (FoP) લેબલને ન્યુટ્રિશન લેબલિંગ સિસ્ટમ તરીકે વ્યાખ્યાયિત કરે છે જે પોષક તત્વો અથવા ઉત્પાદનોની પોષક ગુણવત્તા અંગે સરળ અને ગ્રાહક માહિતી રજૂ કરે છે.
- તે ખોરાક પેકેટ પાછળ પૂરી પાડવામાં આવેલી વધુ વિગતવાર પોષક તત્વોની માહિતીને પૂરક બનાવે છે.
- WHO અને ફૂડ એન્ડ એગ્રીકલ્ચર ઓર્ગેનાઈઝેશન (FAO) દ્વારા સંયુક્ત પણે સ્થાપિત આંતરરાષ્ટ્રીય ખાદ્ય ધોરણોની સંસ્થા કોડેક્સ એલિમેન્ટરી કમિશને ઉલ્લેખ કર્યો છે કે FAO લેબલિંગ પોષક તત્વોની માહિતી સમજાવવામાં મદદ કરવા માટે બનાવવામાં આવ્યું છે.

Back to basics : ફૂડ સેફ્ટી એન્ડ સ્ટાન્ડર્ડ્સ (લેબલિંગ એન્ડ પર્ફોમન્સ) રેગ્યુલેશન ડ્રાફ્ટ વિશે

- નિયમો ખાદ્ય ચીજોના પેકિંગ પર કલર-કોડેડ લેબલ (colour-coded labels) ફરજિયાત બનાવે છે.
- ગ્રાહકોને તંદુરસ્ત ખોરાકનો વિકલ્પ શોધવા અને ઉત્પાદનમાં ખરેખર શું સામેલ છે તે વિશે જાણ કરવા માટે ડ્રાફ્ટ નિયમન લાવવામાં આવ્યું છે.
- તમામ પેકેટમાં ફૂડ પેકેટમાં કુલ કેલરી, સંતૃપ્ત અને ટ્રાન્સ ચરબી, મીઠું અને ખાંડની વધારાની માત્રા તેમજ ખોરાક દ્વારા પૂરી કરવામાં આવતી દૈનિક ઊર્જાની આવશ્યકતાઓનો ગુણોત્તર દર્શાવવો પડશે.
- FSSAIએ શાકાહારી ખોરાકના પ્રતીક તરીકે ઉપયોગમાં લેવાતા લીલા ગોળાને લીલા ત્રિકોણ આકારમાં પરિવર્તિત કર્યો છે જેથી દૈનિક લોકોને તેને બિનશાકાહારી ખોરાક દર્શાવતા ભૂરા વર્તુળથી અલગ કરવામાં મદદ કરી શકે.

સૂચિત નિયમન મુજબ, જો કેલરી, ચરબી, ટ્રાન્સ-ફેટ, ખાંડ અને સોડિયમનો કુલ જથ્થો નિર્ધારિત મર્યાદાથી વધુ હોય તો તે લાલ રંગમાં બતાવવામાં આવશે.

આ નિયમો સાથે સંબંધિત મુદ્દાઓ

- હકારાત્મક પોષક તત્વોને માસ્ક કરવું/છુપાવવું: મોટાભાગની ગ્રાહક સંસ્થાઓએ વાંધો ઉઠાવ્યો હતો કે 'હકારાત્મક પોષક તત્વો' (Positive Nutrients) ખોરાકમાં ઉચ્ચ ચરબી, મીઠું અને ખાંડ જેવા નકારાત્મક પોષક તત્વો (Negative Nutrients)ની અસરોને માસ્ક કરશે અને ઉદ્યોગ તેનો ઉપયોગ ગ્રાહકને ગેરમાર્ગે દોરવા માટે કરશે.
- FSSAIએ FoP લેબલમાં 'સકારાત્મક પોષક તત્વો' પર વિચાર કરવાનો પણ પ્રસ્તાવ મૂક્યો હતો જે તંદુરસ્ત ખોરાકને પ્રોત્સાહન આપવાના નામે પ્રોટીન, બદામ, ફળો અને શાકભાજી જેવા 'સકારાત્મક પોષક તત્વો'ને પ્રોત્સાહન આપવા સાથે સંબંધિત હતો.
- પ્રતિબંધિત લક્ષ્ય પ્રેક્ષકો: લેબલિંગ ફોર્મેટ ફક્ત એવા લોકો માટે ઉપયોગી છે જેઓ સાક્ષર અને પોષક રીતે સભાન છે.
- તદુપરાંત, મર્યાદિત અને સામાન્ય પોષક સાક્ષરતાનો અર્થ એ છે કે વિષયના ઊંડા પોષક તત્વોને સમજવું મુશ્કેલ છે.
- ખાદ્ય ઉદ્યોગના વાંધા: ભારતીય ખાદ્ય ઉદ્યોગે સૂચિત ફોર્મેટ પર ઘણી ચિંતાઓ વ્યક્ત કરી છે 'ખાસ કરીને લાલ રંગનો ઉપયોગ કરવાના સંદર્ભમાં' કારણ કે તે જોખમ સૂચવે છે અને ગ્રાહકોને ઉત્પાદનોથી દૂર કરી શકે છે.

આગળનો રસ્તો

- ચિત્રાત્મક પ્રતિનિધિત્વ પર વધુ ધ્યાન: લગભગ એક ચતુર્થાંશ ભારતીય વસ્તી અભણ છે, તેથી ચિત્રાત્મક પ્રતિનિધિત્વ વધુ સારી જોડાણ અને સમજમાં વધારો કરશે.
- ભારતમાં ફૂડ ઇમેજ, લોગો (Logos) અને આરોગ્ય લાભો સાથે ફન્ટ-ઓફ-પેક લેબલિંગના પ્રતીક પર આધારિત હોવું ફાયદાકારક હોઈ શકે છે.
- વધુ સંશોધનની જરૂર: પેક લેબલિંગની આવશ્યકતા પહેલાં, સઘન સંશોધન અને તે એવા ફોર્મેટમાં હોવું જોઈએ જે બધાને સમજી શકાય તેવું અને સ્વીકાર્ય હોય.

બે ભારતીય પ્રોજેક્ટ્સને અર્થશોટ એવોર્ડ મળ્યો (Earthshot Prize)

- 17 સપ્ટેમ્બર, 2021ના રોજ પર્યાવરણ પુરસ્કાર (Environment Prize/Earthshot Prize) માટે બે ભારતીય પ્રોજેક્ટ્સની પસંદગી કરવામાં આવી છે.

- > પસંદ કરાયેલા પ્રોજેક્ટમાંનો એક સોલાર પાવર્ડ આયર્નિંગ કાર્ટ પ્રોજેક્ટ (Solar-Powered Ironing Cart Project) છે, જેની ડિઝાઇન તમિલનાડુના 14 વર્ષીય વિદ્યાર્થીએ કરી છે.
- > બીજો પ્રોજેક્ટ દિલ્હીના ઉદ્યોગસાહસિક દ્વારા વિકસાવવામાં આવેલી કૃષિ કચરા રિસાયક્લિંગ કન્સેપ્ટ (Agricultural Waste Recycling Concept) છે.
- > પર્યાવરણ પુરસ્કાર માટે વિશ્વભરના સેંકડો નામાંકનમાંથી કુલ 15 ફાઇનલિસ્ટની પસંદગી કરવામાં આવી છે.

Back to basics : પર્યાવરણ પુરસ્કારો (Environment Prize/Earthshot Prize)

- > અર્થશોટ એવોર્ડ તરીકે ઓળખાતો પ્રથમ પર્યાવરણીય પુરસ્કાર 2020માં બ્રિટનના પ્રિન્સ વિલિયમ (ડ્યુક ઓફ કેમ્બ્રિજ) અને ડેવિડ એટનબરો દ્વારા શરૂ કરવામાં આવ્યો હતો. આ એવોર્ડ 2021થી 2030 સુધી દર વર્ષે પાંચ વિજેતાઓને આપવામાં આવે છે. વિજેતાઓને તેમના ઉકેલ માટે પસંદ કરવામાં આવે છે અથવા જે પર્યાવરણને ઘણી મદદ કરે છે. તે રોયલ ફાઉન્ડેશન, ઈંગ્લેન્ડ દ્વારા આપવામાં આવ્યું છે. આ પુરસ્કાર સંયુક્ત રાષ્ટ્ર ટકાવ વિકાસ લક્ષ્યોના ટેકાથી પાંચ જુદી જુદી કેટેગરીમાં આપવામાં આવે છે. વિજેતાઓની પસંદગી અર્થશોટ એવોર્ડ્સ કાઉન્સિલ દ્વારા કરવામાં આવે છે જે છ ખંડોમાં ફેલાયેલી વૈશ્વિક ટીમ છે.

સૌર ઉર્જાથી ચાલતો આયર્નિંગ કાર્ટ પ્રોજેક્ટ (Solar-Powered Ironing Cart Project)

- > આ પ્રોજેક્ટ વિનીશા ઉમાશંકર દ્વારા વિકસાવવામાં આવ્યો છે. તેમણે 'ફ્લીન અવર એર' કેટેગરીમાં સ્થાન મેળવ્યું હતું.

કૃષિ કચરા રિસાયક્લિંગ ખ્યાલ (Agricultural Waste Recycling Concept)

- > આ પ્રોજેક્ટ તાકાયર દ્વારા વિકસાવવામાં આવ્યો છે અને વિદ્યુત મોડન દ્વારા સહ-સ્થાપિત કરવામાં આવ્યો છે. તેને તેની સસ્તી, નાના પાયે, પોર્ટેબલ તકનીક માટે 'ફ્લીન અવર એર કેટેગરી' માં નામાંકિત કરવામાં આવી છે. આ પ્રોજેક્ટ પાકના અવશેષોને વેચાણ કરી શકાય તેવા બાયોપ્રોડ્યુક્ટ્સમાં રૂપાંતરિત કરે છે.

સ્ટેટ ફૂડ સેફ્ટી ઇન્ડેક્સ: FSSAI

- > તાજેતરમાં કેન્દ્રીય આરોગ્ય અને પરિવાર કલ્યાણ મંત્રીએ ત્રીજો રાજ્ય ખાદ્ય સુરક્ષા સૂચકાંક (Food Safety Index -FSSAI) બહાર પાડ્યો છે.

- > આ ઉપરાંત દેશભરમાં ખાદ્ય સુરક્ષાના વાતાવરણને મજબૂત કરવા માટે 19 મોબાઇલ ફૂડ ટેસ્ટિંગ વાન (ફૂડ સેફ્ટી ઓન વ્હીલ્સ) પણ મોકલવામાં આવી છે.

Back to basics : સૂચકાંક વિશે

- > ખાદ્ય સુરક્ષામાં મહત્વપૂર્ણ માપદંડો પર રાજ્યોની કામગીરીને માપવા માટે ખાદ્ય સુરક્ષા અને ધોરણો ઓથોરિટી ઓફ ઇન્ડિયા (FSSAI) દ્વારા આ સૂચકાંક વિકસાવવામાં આવ્યો છે.
- > આ માપદંડોમાં માનવ સંસાધન અને સંસ્થાકીય ડેટા, પરવાનગી/પાલન, ખાદ્ય પરીક્ષણ- માળખાગત સુવિધાઓ અને દેખરેખ, તાલીમ અને ક્ષમતા નિર્માણ અને ગ્રાહક સશક્તિકરણનો સમાવેશ થાય છે.
- > સૂચકાંક એક ગતિશીલ માત્રાત્મક અને ગુણાત્મક બેન્ચમાર્કિંગ મોડેલ છે જે તમામ રાજ્યો/કેન્દ્રીઓમાં ખાદ્ય સુરક્ષાનું મૂલ્યાંકન કરવા માટે હેતુપૂર્ણ માળખું પ્રદાન કરે છે.
- > 7 જૂન, 2019ના રોજ વિશ્વ ખાદ્ય સુરક્ષા દિવસ પર વર્ષ 2018-19 માટે પ્રથમ સ્ટેટ ફૂડ સિફ્યોરિટી ઇન્ડેક્સની જાહેરાત કરવામાં આવી હતી.

રાજ્યોનું રેન્કિંગ

- > મુખ્ય રાજ્યોમાં ગુજરાત રેન્કિંગમાં ટોચ પર છે, ત્યારબાદ કેરળ અને તમિલનાડુનો ક્રમ આવે છે.
- > ગોવા નાના રાજ્યોની યાદીમાં ટોચ પર છે અને ત્યારબાદ મેઘાલય અને મણિપુર છે.
- > જમ્મુ-કાશ્મીર, આંધ્રાપ્રદેશ અને નિકોબાર ટાપુઓ અને નવી દિલ્હી કેન્દ્રશાસિત પ્રદેશોમાં ટોચ પર છે.

ખાદ્ય સુરક્ષાનું મહત્વ

- > પૂરતા પ્રમાણમાં સુરક્ષિત ખોરાકની પહોંચ એ જીવન જાળવવા અને સારા સ્વાસ્થ્યને પ્રોત્સાહન આપવાની ચાવી છે.
- > દૂષિત ખોરાક અથવા પાણી મારફતે શરીરમાં પ્રવેશતા બેક્ટેરિયા, વાયરસ, પરોપજીવીઓ અથવા રાસાયણિક પદાર્થોને કારણે થતા ખોરાકજન્ય રોગો ઘણી વાર ચેપી અથવા ઝેરી પ્રકૃતિના હોય છે.
- > વિશ્વભરમાં દર વર્ષે અંદાજિત 4,20,000 લોકો દૂષિત ખોરાક ખાવાથી મૃત્યુ પામે છે અને 5 વર્ષથી ઓછી ઉંમરના બાળકો ખોરાકજન્ય રોગનો 40 ટકા બોજ સહન કરે છે, જેમાંથી વાર્ષિક 1,25,000 લોકો મૃત્યુ પામે છે.
- > ખાદ્ય શૃંખલાના દરેક તબક્કામાં ખોરાક સલામત છે તેની ખાતરી કરવામાં ખાદ્ય સુરક્ષા મહત્વપૂર્ણ ભૂમિકા ભજવે છે – ઉત્પાદનથી લઈને કાપણી, પ્રોસેસિંગ, સ્ટોરેજ, વિતરણ, તૈયારી અને વપરાશ સુધી.

- ગ્લોબલ વોર્મિંગમાં ફાળો આપતા વૈશ્વિક ગ્રીનહાઉસ-ગેસ ઉત્સર્જનના 30 ટકા સુધી ખાદ્ય ઉત્પાદન જવાબદાર છે.

સંબંધિત ભારતીય પહેલો

- **ઈટ રાઈટ ઇન્ડિયા મુવમેન્ટ:**
 - તમામ ભારતીયો માટે સલામત, સ્વસ્થ અને ટકાઉ ખોરાક સુનિશ્ચિત કરવા માટે દેશની ખાદ્ય પ્રણાલીમાં ફેરફાર કરવાની ભારત સરકાર અને FSSAIની પહેલ છે.
 - તે રાષ્ટ્રીય આરોગ્ય નીતિ 2017 સાથે સંબંધિત છે, જે આયુષ્માન ભારત, પોષણ અભિયાન, એનીમિયા મુક્ત ભારત અને સ્વચ્છ ભારત મિશન જેવા મુખ્ય કાર્યક્રમો પર ધ્યાન કેન્દ્રિત કરે છે.
- **ઈટ રાઈટ સ્ટેશન પ્રમાણપત્ર:**
 - FSSAI દ્વારા રેલવે સ્ટેશનોને પ્રમાણપત્ર પૂરું પાડવામાં આવે છે જે મુસાફરોને સલામત અને પૌષ્ટિક ખોરાક પ્રદાન કરવામાં બેન્ચમાર્ક (ફૂડ સેફ્ટી એન્ડ સ્ટાન્ડર્ડ એક્ટ, 2006 મુજબ) સૂચવે છે.
 - ખાદ્ય સુરક્ષા અને પોષણના ક્ષેત્રમાં ઉચ્ચ ગુણવત્તાવાળા સંશોધનને પ્રોત્સાહન આપવા અને માન્યતા આપવા માટે ભારતમાં ઈટ રાઈટ રિસર્ચ એવોર્ડ્સ (Eat Right Research Awards) અને ગ્રાન્ટ્સ પણ શરૂ કરવામાં આવી છે.
 - પસંદ કરેલી ખાદ્ય ચીજોમાં ઔદ્યોગિક રીતે ઉત્પાદિત ટ્રાન્સ ફેટી એસિડ સામગ્રીની હાજરીને ઓળખવા માટે ઓલ ઇન્ડિયા સર્વે (PAN-India Survey)ના પરિણામો જાહેર કરવામાં આવ્યા છે. કુલ 6,245 નમૂનાઓમાંથી માત્ર 84 નમૂનાઓ એટલે કે 1.34 ટકા નમૂનાઓમાં ઔદ્યોગિક રીતે ઉત્પાદિત ટ્રાન્સ ચરબીના 3 ટકાથી વધુ નમૂનાઓ હોવાનું જાણવા મળ્યું છે.
 - ફૂડ પેકેજિંગમાં પ્લાસ્ટિક સાથે જોડાયેલા ઉદ્યોગોને સામેલ કરવાના પ્રયાસરૂપે, 24 ખાદ્ય વ્યવસાયોએ તમામ સ્ત્રોતોમાંથી 100% ગ્રાહકનું સેવન કર્યા પછી પ્લાસ્ટિકના કચરાને એકત્રિત કરીને, પ્રોસેસિંગ અને રિસાયક્લિંગ કરીને 'પ્લાસ્ટિક વેસ્ટ ન્યુટ્રલ' બનવાની પ્રતિજ્ઞા પર હસ્તાક્ષર કર્યા હતા.

વૈશ્વિક પહેલો

- કોડેક્સ એલિમેન્ટ્રિસ અથવા 'ફૂડ કોડ' કોડેક્સ એલિમેન્ટરી કમિશન દ્વારા અપનાવવામાં આવેલા ધોરણો, માર્ગદર્શિકાઓ અને વ્યવહાર સંહિતાનો સંગ્રહ છે.
- કોડેક્સ એલિમેન્ટરી કમિશન (Codex Alimentarius Commission) એ ખાદ્ય અને કૃષિ સંગઠન (Food and Agriculture Organisation) અને વિશ્વ આરોગ્ય સંગઠન (World Health Organisation) દ્વારા સંયુક્ત પાણે સ્થાપિત આંતરસરકારી સંસ્થા છે.

- હાલમાં આ પંચના સભ્યોની સંખ્યા 189 છે અને ભારત આ આયોગનો સભ્ય છે.

બિન-સરકારી સંસ્થાઓના વિદેશી ભંડોળ પર પ્રતિબંધ

- તાજેતરમાં કેન્દ્ર સરકારે બાળ અધિકારો, જળવાયુ પરિવર્તન અને પર્યાવરણીય પ્રોજેક્ટ્સ પર કામ કરતી 10 આંતરરાષ્ટ્રીય બિન-સરકારી સંસ્થાઓ (NGO)ના વિદેશી ભંડોળ પર પ્રતિબંધ મૂક્યો છે.
- ફેબ્રુઆરી 2021માં ગૃહ મંત્રાલય (MHA)એ વિદેશી યોગદાન (વિનિયમન) અધિનિયમ, 2010 હેઠળ બેંકોને નવી વિનિયમન માર્ગદર્શિકા જારી કરી હતી.

Back to basics : પરિચય

- ભારતીય રિઝર્વ બેંકે અગાઉ અનેક વિદેશી સંગઠનોને પ્રિ-રેફરન્સ કેટેગરી (Prior Reference Category-PRC)ની યાદીમાં મૂકવા જણાવ્યું હતું.
- આનો અર્થ એ થયો કે જ્યારે પણ કોઈ વિદેશી દાતા ભારતમાં પ્રાપ્તકર્તાના સંગઠનને પૈસા ટ્રાન્સફર કરવા માંગે છે, ત્યારે તેને ગૃહ મંત્રાલયની પૂર્વ મંજૂરીની જરૂર હોય છે.
- આ યાદીમાં 80થી વધુ આંતરરાષ્ટ્રીય એજન્સીઓ છે.
- **વિદેશી યોગદાન (વિનિયમન) સુધારા અધિનિયમ (FCRA), 2020 હેઠળની જોગવાઈઓ:**
 - આ માટે જરૂરી છે કે જે કોઈ સંસ્થા FCRA હેઠળ પોતાને રજિસ્ટર કરવા માંગે છે તે ઓછામાં ઓછા ત્રણ વર્ષ માટે અસ્તિત્વમાં હોવું જોઈએ અને સમાજના સુધારણા માટે છેલ્લા ત્રણ નાણાકીય વર્ષ દરમિયાન તેની મુખ્ય પ્રવૃત્તિઓ પર ઓછામાં ઓછા 15 લાખ રૂપિયા ખર્ચવા જોઈએ.
 - NGOએ તેમના દાતાઓને પ્રતિબદ્ધતા પત્રો સુપરત કરવા જરૂરી છે, જેમાં વિદેશી યોગદાનની રકમ અને આ નાણાં તેમને કયા હેતુ માટે આપવાનો પ્રસ્તાવ છે તે સ્પષ્ટ કરવું જરૂરી છે.

પ્રતિબંધનું કારણ

- એવી દલીલ કરવામાં આવી હતી કે વિદેશી ફાળો મેળવનારી ડઝનબંધ NGO ભંડોળની સંપૂર્ણ હેરાફેરી અથવા દુરુપયોગમાં સામેલ છે.
- 2010થી 2019ની વચ્ચે વિદેશી યોગદાનનો પ્રવાહ બમણો કરવામાં આવ્યો હોવા છતાં, ઘણા પ્રાપ્તકર્તાઓએ FCRA એક્ટ હેઠળ ભંડોળ પૂરું પાડવામાં આવ્યું હતું અથવા નોંધણી કરવામાં આવી હતી તે હેતુ માટે ભંડોળનો ઉપયોગ કર્યો ન હતો.

- આ કારણોસર કેન્દ્ર સરકારે 2011થી 2019 વચ્ચેના સમયગાળા દરમિયાન 19,000થી વધુ ફાળો આપનાર સંસ્થાઓના રજિસ્ટ્રેશન સર્ટિફિકેટ રદ કરવા પડ્યા હતા.

પ્રતિબંધનો અર્થ

- બંધારણીય અધિકારોને નિરૂત્સાહિત:
 - આ પગલાંની અસર સંગઠન, અભિવ્યક્તિ અને સભાની સ્વતંત્રતા (કલમ 19)ના બંધારણીય રીતે બાંધધરી વાળા અધિકારોને નિરૂત્સાહિત કરશે.
 - સરકારે ભારતમાં NGOની રોજબરોજની કામગીરી અંગે સરકારની વિવેકબુદ્ધિ, અમલદારશાહી નિયંત્રણ અને દેખરેખમાં વધારો કર્યો છે.
- NGOના માનવતાવાદી કાર્યપર અંકુશ:
 - લાલ ટેપ દ્વારા NGOને નિયંત્રિત કરવાથી આ સંસ્થાઓ માનવ કાર્ય કરવામાં અસમર્થ બનશે.
 - આનાથી સરકાર, વેપાર, ધર્મ અને રાજકીય જૂથોથી સ્વતંત્ર પાયાની NGO માટે ભારતમાં કામ કરવું વધુ મુશ્કેલ બની શકે છે.
- દમનકારી સ્વતંત્રતા:
 - FCRA સુધારા, 2020 પસાર કરવામાં અને એમ્નેસ્ટી સામે કાર્યવાહી કરવામાં, તે ભારતને રશિયા પછી જ મૂકે છે, જ્યાં સરકારે સંગઠન અને અભિવ્યક્તિની સ્વતંત્રતાને દબાવવા માટે વિદેશી એજન્ટ અધિનિયમ, 2012 અને અનિચ્છનીય સંગઠન અધિનિયમ, 2015નો શસ્ત્ર તરીકે ઉપયોગ કર્યો છે.
 - આંતરરાષ્ટ્રીય સંગઠનોએ ભારતમાં કાર્યકરો અને NGOના 'અવાજને દબાવવા' માટે વિદેશી ફાળો વિનિયમન અધિનિયમના ઉપયોગ અંગે ચિંતા વ્યક્ત કરી હતી.

આગળનો રસ્તો

- વિદેશી યોગદાન પર વધુ પડતું વિનિયમન NGOની કામગીરીને અસર કરી શકે છે જે જમીન પર સરકારી યોજનાઓના અમલીકરણમાં મદદ કરશે. તે એવા અંતરોને ભરે છે જ્યાં સરકાર પોતાનું કામ કરવામાં નિષ્ફળ જાય છે.
- વિનિયમન વૈશ્વિક સમુદાયની કામગીરી માટે જરૂરી રાષ્ટ્રીય સરહદો પર સંસાધનોની વહેંચણીમાં અવરોધ ન ઊભો કરવો જોઈએ અને જ્યાં સુધી એવું માનવાનું કારણ ન હોય કે ગેરકાયદેસર પ્રવૃત્તિઓમાં મદદ કરવા માટે નાણાંનો ઉપયોગ કરવામાં આવી રહ્યો છે ત્યાં સુધી તેને નિરાશ ન કરવો જોઈએ.

પોષણ વૃદ્ધિમાં યોજાની ભૂમિકા

- તાજેતરના એક અભ્યાસ મુજબ સંશોધકો દ્વારા તપાસ બાદ જાણવા મળ્યું હતું કે ભારતીય યોજાની 12 લોક જાતો કુપોષિત માતાઓમાં મહત્વપૂર્ણ ફેટી એસિડ (FA)ની પોષક માંગને પહોંચી વળે છે.

- યોજામાં વિવિધ પ્રકારના ફેટી એસિડ, વિટામિન્સ, ખનિજો, સ્ટાર્ચ અને થોડી માત્રામાં પ્રોટીન હોય છે.

ફેટી એસિડ્સ

- ફેટી એસિડ ચરબી અને તેલના કુદરતી ઘટકો છે. તેઓ શરીરમાં ઊર્જા સંગ્રહ સહિત ઘણી મહત્વપૂર્ણ વસ્તુઓ કરે છે.
- તેમને તેમની રાસાયણિક રચનાના આધારે ત્રણ જૂથોમાં વિભાજિત કરી શકાય છે: 'સંતૃપ્ત', 'મોનો-અસંતૃપ્ત' અને 'પોલી- સંતૃપ્ત' ફેટી એસિડ્સ.
- સંતૃપ્ત ફેટી એસિડ (ચરબી) મુખ્યત્વે માંસ (ચરબીયુક્ત) માંસ, ચરબીયુક્ત, સોસેજ, માખણ અને ચીઝ જેવા પ્રાણીઓ માંથી મેળવેલા ખોરાકમાં તેમજ તળવા માટે ઉપયોગમાં લેવાતા પામ કર્નલ અને નાળિયેર તેલમાં જોવા મળે છે.
- મોટા ભાગના અસંતૃપ્ત ફેટીએસિડ્સ (ચરબી) છોડ અને ચરબીયુક્ત માછલીના મૂળના હોય છે. માંસ ઉત્પાદનોમાં સંતૃપ્ત અને અસંતૃપ્ત બંને ચરબી હોય છે.
- પોલિઅસંતૃપ્ત ફેટી એસિડ્સ (PUFA) પરિવારમાં બે જુદા જુદા જૂથો છે: 'ઓમેગા-3-ફેટી એસિડ્સ' અને 'ઓમેગા-6-ફેટી એસિડ્સ'.
- બંનેને આવશ્યક ફેટી એસિડ માનવામાં આવે છે કારણ કે તે મનુષ્ય દ્વારા સંશ્લેષિત કરી શકાતું નથી.
- ટ્રાન્સ ફેટી એસિડ, જેને સામાન્ય રીતે ટ્રાન્સ ફેટ કહેવામાં આવે છે, હાઈડ્રોજન ગેસ અને ઉત્પ્રેરકોની હાજરીમાં પ્રવાહી વનસ્પતિ તેલને ગરમ કરીને બનાવવામાં આવે છે. આ પ્રક્રિયાને હાઈડ્રોજનેશન કહેવામાં આવે છે. તે હૃદય, રક્વાહિનીઓ અને શરીરના બાકીના ભાગો માટે સૌથી ખરાબ પ્રકારની ચરબી છે.

અભ્યાસના મુખ્ય તારણો

- સ્વાસ્થ્યમાં સહાયક:
 - યોજાની પરંપરાગત જાતો મુખ્ય આહારમાં આવશ્યક ફેટી એસિડનો સમાવેશ કરી શકે છે જે શિશુઓમાં સામાન્ય મગજના વિકાસમાં મદદ કરે છે.
 - સ્તનપાન કરાવતી સ્ત્રીઓ માટે લોક ચિકિત્સામાં એથિકરાય, દૂધ-સાર, કાયમે, નીલમ સામ્બા, શ્રીહતી, મહારાજી અને ભેજરી જેવી ઘણી લોક જાતો મહત્વની માનવામાં આવે છે.
 - કેલાસ, દુધબોલ્ટા અને ભૂતમુરી જેવી જાતો આયનથી ભરપૂર હોય છે અને એનિમિયાની સારવાર માટે તેને માતાઓના આહારમાં સમાવી શકાય છે.
- કુપોષણની સમસ્યાનો ઉકેલ:
 - પરંપરાગત જાતો પાંચ વર્ષથી ઓછી વયના બાળકોમાં કુપોષણની સમસ્યા હલ કરવામાં મદદ કરે છે.

- ગ્લોબલ હંગર ઇન્ડેક્સ 2020 દ્વારા ભારત 107 દેશોમાં 94મા ક્રમે હતું. તેની ગણતરી વસ્તીના કુલ અન્ડરન્યુટ્રિશન, ચાઇલ્ડ સ્ટેટિંગ, વેસ્ટિંગ અને બાળ મૃત્યુદરના આધારે કરવામાં આવે છે.

■ અર્થતંત્રમાં યોગદાન:

- તાજેતરમાં આસામથી બાઓ-ધાન (રેડ રાઇસ)નો પહેલો જથ્થો માર્ચ 2021માં અમેરિકા મોકલવામાં આવ્યો હતો. તેનાથી ખેડૂત પરિવારોની આવક વધશે.
- આ આયનથી ભરપૂર રેડ રાઇસ આસામની બ્રહ્મપુત્રા ખીણમાં કોઈ રાસાયણિક ખાતર વિના ઉગાડવામાં આવે છે.

■ ઇમ્યુનિટી:

- પૂર્વોત્તર ભારતની સાત ચોખાની જાતો – મેઘાલય લાકાંગ, ચિંગફોરેલ, મનુઈખમેઈ, કેન્યાકેપેયુ, વેનેમ, થેકાડુલા અને કોયાજંગ – ચોખાના છોડમાં પાંદડા અને નેકબ્લાસ્ટ રોગનો પ્રતિકાર કરવાની ક્ષમતા ધરાવે છે.
- નેકબ્લાસ્ટ રોગ, ફંગલ પેથોજેન પાયરિક્યુલરિયા ઓરિઝાને કારણે થાય છે, જે વિશ્વભરમાં ચોખાની ઉત્પાદકતા માટે મોટો ખતરો છે.

■ ઓછી કિંમતનું રક્ષણ:

- પોષક તત્વોથી સમૃદ્ધ ચોખાની આ ઉપેક્ષિત અને લુપ્ત થતી જાતોની ઇન-સિટુ/સ્વાસ્થાની સંરક્ષણ (In Situ Conservation) ઉચ્ચ ઉપજ આપતી જાતો (HYVs) કરતાં સસ્તો વિકલ્પ છે.
- વિકાસશીલ દેશોમાં ખાદ્ય પુરવઠો સુધારવા અને દુષ્કાળની સમસ્યાને દૂર કરવા માટે વૈજ્ઞાનિકો દ્વારા HYV બીજ વિકસાવવામાં આવ્યા હતા.
- સંરક્ષણની સીટુ અને એક્સ સીટુ પદ્ધતિઓ અનુક્રમે તેમના કુદરતી રહેઠાણની અંદર અને બહાર પ્રજાતિઓની વિવિધતાની જાળવણી પર ધ્યાન કેન્દ્રિત કરે છે.

Back to basics : છીણમાંથી સાફ કરેલા ચોખા

- તે ખરીફ ઋતુનો પાક છે જેના માટે ઊંચું તાપમાન (25 ડિગ્રી સેલ્સિયસથી વધુ) અને 100 સેમી. વાર્ષિક કરતા વધુ વરસાદ સાથે ઉચ્ચ ભેજની જરૂર છે.
- ચોખા ઉત્તર અને ઉત્તર-પૂર્વ ભારતના મેદાનો, દરિયાકાંઠાના વિસ્તારો અને ડેલ્ટા વિસ્તારોમાં ઉગાડવામાં આવે છે.
- ચોખા ઉત્પાદક રાજ્યોની યાદીમાં પશ્ચિમ બંગાળ ટોચ પર છે, ત્યારબાદ ઉત્તર પ્રદેશ અને પંજાબ નો પીછો કરવામાં આવે છે.

ગ્લોબલ ઇનોવેશન ઇન્ડેક્સ 2021

- તાજેતરમાં બહાર પાડવામાં આવેલા ગ્લોબલ ઇનોવેશન ઇન્ડેક્સ (GII) 2021 રેન્કિંગમાં ભારતની સ્થિતિમાં બે સ્થાનનો સુધારો થયો છે અને ભારત 46મા ક્રમે પહોંચી ગયું છે.

Back to basics : ગ્લોબલ ઇનોવેશન ઇન્ડેક્સ (GII) 2021

■ GII વિશે:

- લોન્ચ: યુએનની વિશેષ એજન્સી વર્લ્ડ ઇન્ટેલેક્ચ્યુઅલ પ્રોપર્ટી ઓર્ગેનાઇઝેશન (WIPO) દ્વારા GI શરૂ કરવામાં આવી છે.
- GIIનો ઉદ્દેશ વિશ્વની 132 અર્થવ્યવસ્થાઓના સંદર્ભમાં નવીનતા રેન્કિંગ અને સમૃદ્ધ વિશ્લેષણના બહુપરિમાણીય પાસાઓ પર પકડ મજબૂત કરવાનો છે.
- ભાગીદારી: તે પોર્ટોલ્સ ઇન્સ્ટિટ્યૂટ અને અન્ય કોર્પોરેટ ભાગીદારો સાથે ભાગીદારીમાં પ્રકાશિત થયું છે, જેમાં સામેલ છે:
- બ્રાઝિલિયન નેશનલ કન્ફેડરેશન ઓફ ઇન્ડસ્ટ્રી (CNI), કન્ફેડરેશન ઓફ ઇન્ડિયન ઇન્ડસ્ટ્રી (CII), ઇકોપેટ્રોલ (કોલંબિયા) અને તુર્કિશ એક્સપોર્ટર્સ એસેમ્બલી (TIM).
- સૂચક: સૂચકાંક તેમની નવીનતા ક્ષમતાઓ અનુસાર વિશ્વ અર્થતંત્રોને રેન્ક આપે છે જેમાં લગભગ 80 સૂચકાંકોનો સમાવેશ થાય છે અને નવીનતા ઇનપુટ (Innovation Inputs) અને આઉટપુટ (Outputs)માં જૂથબદ્ધ છે.
- ઇનોવેશન ઇનપુટ: ઇન્સ્ટિટ્યૂટ, હુમન કેપિટલ એન્ડ રિસર્ચ, ઇન્ફ્રાસ્ટ્રક્ચર, માર્કેટ આર્ટિકિયલિટી (Market sophistication), પ્રોફેશનલ એક્સપર્ટિટી.
- નવીનતા આઉટપુટ: જ્ઞાન અને તકનીકી સર્જનાત્મકતા.

વૈશ્વિક પ્રદર્શન

- રેન્કિંગમાં ટોચના પાંચ દેશો: સ્વિટ્ઝર્લેન્ડ, સ્વીડન, યુએસ અને યુકે છેલ્લા ત્રણ વર્ષથી ટોચના 5માં રહેલા ઇનોવેશન રેન્કિંગમાં ટોચનું સ્તર ધરાવે છે.
- કોરિયા પ્રજાસત્તાક 2021માં પહેલી વાર GIIના ટોચના 5 દેશોની સૂચિમાં જોડાયું છે.
- એશિયન દેશો: ચાર એશિયન અર્થતંત્રો ટોચના 15માં સામેલ છે, જેમાં સિંગાપોર (8), ચીન (12), જાપાન (13) અને હોંગકોંગ (14)નો સમાવેશ થાય છે.

ભારતનું પ્રદર્શન

- ભારત છેલ્લા કેટલાક વર્ષોથી સતત GIIમાં વૃદ્ધિ કરી રહ્યું છે.
- ભારત 2015માં 81મા સ્થાનેથી વધીને 2021માં 46મા સ્થાને રહ્યું છે.
- ભારતે 2021માં નવીનતા ઇનપુટ કરતા નવીનતા આઉટપુટમાં વધુ સાફ પ્રદર્શન કર્યું છે.
- આ વર્ષે ભારત નવીનતા ઇનપુટમાં 57મા ક્રમે છે, જે અગાઉના વર્ષની સમકક્ષ છે પરંતુ 2019 કરતાં વધુ છે.
- જ્યાં સુધી નવીનતા ઉત્પાદનનો સવાલ છે, ભારત 45મા ક્રમે છે. આ પરિસ્થિતિ ગયા વર્ષની જેમ જ છે પરંતુ 2019 કરતા વધુ છે.

- મધ્યમ આવકની 34 નીચી અર્થવ્યવસ્થાઓમાં ભારત બીજા ક્રમે છે.
- મધ્ય અને દક્ષિણ એશિયાની 10 અર્થવ્યવસ્થાઓમાં ભારત પ્રથમ ક્રમે છે.
- સરકારે પરમાણુ ઊર્જા, વિજ્ઞાન અને ટેકનોલોજી, બાયોટેકનોલોજી અને અવકાશ વિભાગોને દેશના વધુ સારા પ્રદર્શન માટે મહત્વપૂર્ણ ગણ્યા છે.

GII 2021ના અન્ય તારણો

- 2019માં રોગચાળા પહેલાં નવીનતામાં રોકાણ સર્વોચ્ચ સ્તરે પહોંચ્યું હતું અને બિન-વૃદ્ધિ અને વૃદ્ધિ 8.5 ટકાના અસાધારણ દરે વધી હતી.
- ટોચના સંશોધન અને વિકાસ ખર્ચ વાળા અર્થતંત્રો માટે સરકારી બજેટ ફાળવણીમાં 2020માં સતત વધારો જોવા મળ્યો હતો.
- 2020માં વિશ્વભરમાં વૈજ્ઞાનિક લેખોના પ્રકાશનમાં 7.6 ટકાનો વધારો થયો હતો.
- ભારત, કેન્યા, રિપબ્લિક ઓફ મોલ્ડોવા અને વિયેતનામ સતત 11મા વર્ષે તેમના વિકાસના સ્તરની તુલનામાં નવીનતા પર વધુ સારા પ્રદર્શનનો રેકૉર્ડ જાળવી રાખ્યો છે.

નોંધ

- ઇન્ડિયા ઇનોવેશન ઇન્ડેક્સ નેશનલ ઇન્સ્ટિટ્યૂશન ફોર ટ્રાન્સફોર્મિંગ ઇન્ડિયા કમિશન દ્વારા GIIની તર્જ પર વિકસાવવામાં આવ્યો છે.
- આ સૂચકાંક પરંપરાગત નવીનતા અભિગમો ઉપરાંત કેટલાક નવીન ધોરણો અપનાવે છે જેમ કે પ્રતિ મિલિયન વસ્તી પેટન્ટ, વૈજ્ઞાનિક જર્નલોમાં પ્રકાશનો, સંશોધન પર GDP ખર્ચની ટકાવારી.
- આ નવા માપદંડોમાં વસ્તીવિષયક ડિવિડન્ડ જેવા પરિબલોને પણ આવરી લેવામાં આવ્યા છે જે ભારતીય અર્થતંત્ર માટે વિશેષ સ્થાન ધરાવે છે.

21 સપ્ટેમ્બર: આંતરરાષ્ટ્રીય શાંતિ દિવસ (International Day of Peace)

- વિશ્વભરના તમામ દેશો અને લોકોમાં શાંતિના આદર્શોને મજબૂત કરવા માટે દર વર્ષે 21 સપ્ટેમ્બરે આંતરરાષ્ટ્રીય શાંતિ દિવસ (International Day of Peace) ઉજવવામાં આવે છે.
- થીમ : 'Recovering better for an equitable and sustainable world'

મહત્વ

- આંતરરાષ્ટ્રીય શાંતિ દિવસ એવા લોકોના પ્રયાસોને સ્વીકારે છે જેમણે સંઘર્ષને સમાપ્ત કરવાનો અને શાંતિને પ્રોત્સાહન આપવાનો પ્રયાસ કર્યો છે. આ દિવસને યુદ્ધવિરામના દિવસ તરીકે પણ ઉજવવામાં આવે છે.

પૃષ્ઠભૂમિ:

- યુનાઈટેડ નેશન્સ જનરલ એસેમ્બલી (UNGA)એ ઠરાવ 36/67 પસાર કર્યો હતો અને 21 સપ્ટેમ્બરને 1981માં આંતરરાષ્ટ્રીય શાંતિ દિવસ તરીકે નિયુક્ત કર્યો હતો.
- આ દિવસ UNGAના તેના પ્રારંભિક સત્ર સાથે મેળ ખાય છે જે સામાન્ય રીતે સપ્ટેમ્બરના ત્રીજા મંગળવારે દર મહિને યોજાય છે.

શાંતિમાં સાથે રહેવાનો આંતરરાષ્ટ્રીય દિવસ (International Day of Living Together in Peace)

- દર વર્ષે, 16 મે, સંયુક્ત રાષ્ટ્ર અને વિશ્વના વિવિધ ભાગોમાં અન્ય ઘણા સંગઠનો શાંતિથી સાથે રહેવા માટે ઉજવવામાં આવે છે (International Day of Living Together in Peace).
- આ દિવસ આંતરરાષ્ટ્રીય સહકાર હાંસલ કરવા, માનવ અધિકારો માટે આદરને પ્રોત્સાહન આપવા અને જાતિ, લિંગ, ધર્મ અને ભાષા હોવા છતાં સ્વતંત્રતાને પ્રોત્સાહન આપવા માટે ઉજવવામાં આવે છે.
- સંયુક્ત રાષ્ટ્રે 2001થી 2010ના દાયકાને શાંતિ અને અહિંસાની સંસ્કૃતિ માટે આંતરરાષ્ટ્રીય દાયકા (International Decade for a Culture of Peace and Non-Violence for the Children of the World) તરીકે જાહેર કર્યું હતું.

ચરણજીત સિંહ ચન્નીએ પંજાબના નવા મુખ્યમંત્રી તરીકે શપથ લીધા

- પંજાબના નવા મુખ્યમંત્રી ચરણજીત સિંહ ચન્નીએ ચંદીગઢ ના રાજભવનમાં શપથ લીધા હતા. તેઓ પંજાબના 16મા મુખ્યમંત્રી બન્યા છે.
- ઉલ્લેખનીય છે કે ચરણજીત સિંહ ચન્ની પંજાબના પ્રથમ દલિત મુખ્યમંત્રી છે. રાજ્યપાલ બનવારીલાલ પુરોહિતે તેમને પદ અને ગોપનીયતાના શપથ લેવડાવ્યા હતા. તેમની સાથે બે વરિષ્ઠ ધારાસભ્યો સુખજિંદરસિંહ રંધાવા અને ઓ.પી. સોનીએ કેબિનેટ મંત્રી તરીકે પણ શપથ લીધા હતા. કોંગ્રેસ નેતા રાહુલ ગાંધી, પ્રદેશ કોંગ્રેસ અધ્યક્ષ નવજોત સિંહ સિદ્ધુ, વિધાનસભા અધ્યક્ષ રાણા કે.પી. સિંહ, રાજ્યસભાના સભ્ય અંબિકા સોની પણ હાજર હતા. પૂર્વ મુખ્યમંત્રી કેપ્ટન અમરિંદર સિંહ આ કાર્યક્રમમાં હાજર રહ્યા ન હતા.

- અગાઉ પંજાબ કોંગ્રેસના દિગ્ગજ નેતા કેપ્ટન અમરિન્દર સિંહે પાર્ટી દ્વારા કથિત રીતે અપમાનિત થયા બાદ મુખ્યમંત્રી પદેથી રાજીનામું આપી દીધું હતું.

ચરણજીત સિંહ ચન્ની

- ચરણજીત સિંહ ચન્ની પંજાબમાં ભારતીય રાષ્ટ્રીય કોંગ્રેસના નેતા છે. હાલ તેઓ ચમકૌર સાહિબથી ધારાસભ્ય છે. તેઓ 2015થી 2016ની વચ્ચે પંજાબ વિધાનસભામાં વિપક્ષના નેતા હતા. 2017માં તેઓ ટેકનિકલ એજ્યુકેશન એન્ડ ઈન્ડસ્ટ્રિયલ ટ્રેનિંગ વિભાગના મંત્રી બન્યા હતા.

ભારત 'વેક્સીન મૈત્રી' હેઠળ કોવેક્સના સભ્ય દેશોને કોવિડ રસીની નિકાસ ફરી શરૂ કરશે

- ભારત 19 રસીઓની નિકાસ શરૂ કરવા જઈ રહ્યું છે, આ વર્ષે એપ્રિલમાં કોવિડ 19 કેસોમાં અચાનક વધારો થયો છે અને દેશમાં રસીઓની ઘરેલું માંગમાં વધારો થયો છે.
- આરોગ્ય પ્રધાન મનસુખ માંડવિયાએ જાહેરાત કરી હતી કે ભારત તેની ઘરેલું માંગને પૂર્ણ કર્યા પછી તેના 'વેક્સિન મૈત્રી' કાર્યક્રમ હેઠળ વર્ષના છેલ્લા ત્રિમાસિક ગાળાથી અન્ય દેશોને કોવિડ રસી પહોંચાડવાનું શરૂ કરશે. તે વૈશ્વિક રસી વહેંચણી પ્લેટફોર્મ COVAX અને પડોશી દેશોને પ્રાથમિકતા આપશે કારણ કે પુરવઠો વધશે. કેન્દ્રીય આરોગ્ય મંત્રીએ જણાવ્યું હતું કે, દેશમાં માસિક રસીનું ઉત્પાદન આવતા મહિનાથી 30 કરોડ ડોઝ સુધી પહોંચવાની સંભાવના છે.

વેક્સિન મૈત્રી પહેલ (Vaccine Maitri Initiative)

- વેક્સિન મૈત્રી પહેલ 20 જાન્યુઆરી, 2021ના રોજ શરૂ કરવામાં આવી હતી.
- આ પહેલ હેઠળ ભારત તેના પડોશી દેશોને મેડ-ઈન-ઈન્ડિયા કોવિડ-19 રસી પૂરી પાડી રહ્યું છે. આ રસી નેબરહૂડ ફર્સ્ટ પોલિસીના અન્ય મુખ્ય ભાગીદારોને પણ આપવામાં આવશે.
- ભૂતાન અને માલદીવ રસી મેળવનારા પ્રથમ દેશો હતા.
- આ પછી બાંગ્લાદેશ, નેપાળ, મ્યાનમાર અને સેશેલ્સની રસી આપવામાં આવી હતી.
- નિયમનકારી મંજૂરી બાદ શ્રીલંકાને વેક્સિન સપ્લિમેન્ટ્સ મળી રહ્યા છે.
- અફઘાનિસ્તાન અને મોરેશિયસને પણ જરૂરી નિયમનકારી મંજૂરી આપ્યા પછી રસી મળશે.
- ભારતે અત્યાર સુધીમાં ભૂતાનને 1,50,000 ડોઝ, માલદીવને 100,000 ડોઝ, બાંગ્લાદેશને 2 મિલિયન ડોઝ, નેપાળને 1 મિલિયન ડોઝ, મ્યાનમારને 5 મિલિયન ડોઝ, સેશેલ્સને 50,000 ડોઝ અને મોરેશિયસને 1,00,000 ડોઝ પૂરા પાડ્યા છે.

ભારતની વેક્સિન ડિપ્લોમસી (India's Vaccine Diplomacy):

- ગ્રાન્ટ સહાય તરીકે રસીઓનું વિતરણ ભારતની 'નેબરહૂડ ફર્સ્ટ પીલીસી નીતિ' અને SAGAR સિદ્ધાંતને અનુરૂપ છે.
- 2020માં ભારતે નાણાકીય સ્થિરતા સુનિશ્ચિત કરવા માટે શ્રીલંકામાં 400 મિલિયન ડોલરની કરન્સી એક્સચેન્જ સુવિધાનો વિસ્તાર કર્યો હતો. ભારતે 26 ટન આવશ્યક જીવન રક્ષક દવાઓ અને ઉપકરણોની સહાય પણ પૂરી પાડી હતી.
- ભારતે રોગચાળા દરમિયાન ઘણા દેશોને હાઈડ્રોક્સિક્લોરોક્વિન, રેમેડેસિવિર, પેરાસિટામોલ ટેબલેટ, ડાયગ્નોસ્ટિક કિટ, માસ્ક, ગ્લોવ્સ, વેન્ટિલેટર અને અન્ય તબીબી પુરવઠો સક્રિય પણે પૂરો પાડ્યો હતો.
- ભારતે ફિલિપાઈન ટ્રાયલ (PACT) કાર્યક્રમ માટે ભાગીદારી હેઠળ તેમની ફિલિપાઈન ક્ષમતાઓ વધારવા માટે તેના પડોશીઓને તાલીમ પણ પૂરી પાડી છે.

ઓઇલ સ્પિલ માટે સુપર-હાઇડ્રોફોબિક કોટન કમ્પોઝિટ

- તાજેતરમાં, ઈન્ડિયન ઈન્સ્ટિટ્યૂટ ઓફ ટેકનોલોજી (IIT), ગુવાહાટીએ મેટલ-ઓર્ગેનિક ફ્રેમવર્ક (MOF) સાથે સુપર-હાઇડ્રોફોબિક કોટન કમ્પોઝિટ (Super-Hydrophobic Cotton Composite) વિકસાવ્યું છે જે દરિયાઈ તેલના ઢોળાવને સાફ કરી શકે છે.
- અગાઉ, એક અધ્યયનમાં પુષ્ટિ કરવામાં આવી હતી કે કેનેડિયન આર્કટિકના ઠંડા સમુદ્રના પાણીમાં પોષક તત્વો વાળા ઉત્તેજક બેક્ટેરિયા (બાયોરેમેડિએશન) તેલ ઢોળાયા પછી ડીઝલ અને અન્ય પેટ્રોલિયમ તેલને વિઘટિત કરવામાં મદદ કરી શકે છે.

Back to basics : મેટલ-ઓર્ગેનિક ફ્રેમવર્ક વિશે

- આ એક નવું MOF કમ્પોઝિટ છે, જે પાણી-પ્રતિરોધક સામગ્રી છે અને તેલ-પાણીના મિશ્રણમાંથી તેલ શોષી શકે છે.
- MOF સ્ફટિકીય છે, જે નક્કર સ્ટેજ નિષ્કર્ષણ માટે યોગ્ય બહુપરિમાણીય કાર્બનિક અણુઓના ત્રિપરિમાણીય (3D) નેટવર્કથી બનેલું છે.
- આ MOF કમ્પોઝિટ તેલની રાસાયણિક રચના અને ઘનતાને ધ્યાનમાં લીધા વિના તેલ-પાણીના મિશ્રણથી તેલ અલગ થવાની મોટી ક્ષમતા (95% થી 98% વચ્ચે અલગ થવાની કાર્યક્ષમતા) ધરાવે છે.
- તે મોટી માત્રામાં તેલ શોષી શકે છે અને ઓછામાં ઓછા 10 વખત ફરીથી ઉપયોગમાં લેવામાં આવી શકે છે. તેથી,

તે તેલના ઢોળાવમાંથી પડેલા વધુને વધુ તેલને પુનઃસ્થાપિત કરી શકે છે. તે સરળ, ખર્ચ અસરકારક અને પુનઃઉપયોગી છે જે ભારે અને હળવા તેલ બંનેને અસરકારક રીતે શોષી શકાય છે.

મહત્વ

- > તે ઉચ્ચ કાર્યક્ષમતા અને વધુ શોષણ ક્ષમતા સાથે તેલ પરિવહન દરમિયાન પર્યાવરણીય પાણી (નદી, સમુદ્ર અથવા સમુદ્રના પાણીમાં) ફેલાયેલા તેલને સાફ કરશે, આમ પર્યાવરણીય જળ પ્રદૂષણમાં ઘટાડો થશે.
- > તે પર્યાવરણને અનુકૂળ અને ખર્ચ અસરકારક છે. આવી ઓછી કિંમતની સામગ્રી હાલમાં ઉપલબ્ધ સામગ્રીની તુલનામાં વાસ્તવિક એપ્લિકેશનો માટે સામૂહિક સંશ્લેષણ માટે સામગ્રીના ઉત્પાદનના ખર્ચમાં ઘટાડો કરશે.

તેલ ઢોળાવ

- > ઓઈલ સ્પિલ પર્યાવરણમાં ફૂડ ઓઈલ, ગેસોલિન, ઈથેન અથવા અન્ય તેલ ઉત્પાદનોના અનિયંત્રિત લીકેજનો સંદર્ભ આપે છે. તેલ ઢોળાવાની ઘટના જમીન, હવા અથવા પાણીને પ્રદૂષિત કરી શકે છે, જોકે તેનો ઉપયોગ સામાન્ય રીતે સમુદ્રમાં તેલ ઢોળાવાના સંદર્ભમાં થાય છે.
- > પાણીનું ગંભીર દૂષણ મનુષ્ય તેમજ અન્ય જીવંત પ્રજાતિઓના સ્વાસ્થ્ય માટે ખતરો છે.
- > મુખ્યત્વે ખંડીય ખડકો પર સઘન પેટ્રોલિયમ સંશોધન અને ઉત્પાદન અને જહાજોમાં મોટા પ્રમાણમાં તેલ પરિવહનને કારણે તેલઢોળાવ એક મોટી પર્યાવરણીય સમસ્યા બની ગઈ છે.
- > તેલઢોળાવ તરત જ માછીમારીને અસર કરે છે અને દરિયાઈ માર્ગો મારફતે પર્યટન અને વાણિજ્યને પણ અસર કરે છે.
- > નદીઓ, ખાડીઓ અને સમુદ્રમાં થતા તેલના ઢોળાવ ઘણી વાર ટેન્કર, હોડીઓ, પાઈપલાઈન, રિફાઈનરીઓ, ડ્રિલિંગ વિસ્તારો અને સંગ્રહ સુવિધાઓ સાથે સંકળાયેલા અકસ્માતોને કારણે થાય છે, પરંતુ સામાન્ય નૌકાવિહાર અને કુદરતી આપત્તિઓને પણ અસર કરે છે.

ભારતમાં સંબંધિત કાયદાઓ

- > હાલમાં ભારતમાં ઓઈલ સ્પિલ અને તેના પરિણામે પર્યાવરણીય નુકસાનને આવરી લેતો કોઈ કાયદો નથી પરંતુ આવી પરિસ્થિતિઓનો સામનો કરવા માટે ભારત પાસે 1996ની નેશનલ ઓઈલ સ્પિલ ડિઝાસ્ટર કન્ટ્રીજન્સી પ્લાન (National Oil Spill Disaster Contingency Plan-NOS-DCP) છે.

- > તે કોસ્ટ ગાર્ડ ઓફ ઈન્ડિયાને રાજ્યના વિભાગો, મંત્રાલયો, બંદર અધિકારીઓ અને પર્યાવરણીય એજન્સીઓ સાથે સંકલન કરવાની સત્તા આપે છે જેથી તેલઢોળાવની સફાઈમાં મદદ કરી શકે.
- > 2015માં ભારતે બંકર ઓઈલ પ્રદૂષણ નુકસાન, 2001 (બંકર કન્વેન્શન) માટે નાગરિક જવાબદારી પર આંતરરાષ્ટ્રીય પરિષદને બહાલી આપી હતી. આ સંમેલન તેલઢોળાવને કારણે થયેલા નુકસાન માટે પૂરતું, ત્વરિત અને અસરકારક વળતર સુનિશ્ચિત કરે છે.
- > તેનું સંચાલન આંતરરાષ્ટ્રીય દરિયાઈ સંગઠન (IMO) દ્વારા કરવામાં આવ્યું હતું.

સિંગલ-યુઝ પ્લાસ્ટિકનો વિકલ્પ

- > તાજેતરમાં, ઈન્ડિયન ઈન્સ્ટિટ્યૂટ ઓફ સાયન્સ, બેંગલુરુ (IISc)ના સંશોધકોએ સિંગલ-યુઝ પ્લાસ્ટિક (SUP)નો વિકલ્પ બનાવવાનો માર્ગ શોધી કાઢ્યો છે, જે સૈદ્ધાંતિક રીતે પર્યાવરણમાં પ્લાસ્ટિકનો કચરો એકત્રિત કરવાની સમસ્યાને ઘટાડવામાં મદદ કરી શકે છે.

સંશોધન વિશે

- > સંશોધનમાં પોલિમર બનાવવાની આ પ્રક્રિયામાં બિન-ખાદ્ય એરંડા તેલનો ઉપયોગ કરવામાં આવ્યો હતો જેમાં તેમને સેલ્યુલોઝ(કૃષિ અવશેષોમાંથી) અને ડિ-આઈસોસાયનેટ કમ્પાઉન્ડ સાથે પ્રતિક્રિયા આપવાની મંજૂરી આપવાનો સમાવેશ થાય છે.
- > આ પોલિમરને બેગ, કટલરી અથવા કન્ટેનર બનાવવા માટે યોગ્ય ગુણધર્મો વાળી શીટ્સમાં ઢાળી શકાય છે.
- > આમ બનાવેલી સામગ્રી બાયોડિગ્રેડેબલ, લીક-પ્રૂફ અને બિનઝેરી છે.

સંબંધિત લાભો

- > સિંગલ-યુઝ પ્લાસ્ટિક (SUP)ની સમસ્યાનું સમાધાન: સિંગલ-યુઝ પ્લાસ્ટિકના ઉપયોગમાં વધારો તેમજ લેન્ડફિલના સંચાલનના પડકારને ધ્યાનમાં રાખીને, ખાસ કરીને પેકેજિંગ ક્ષેત્રમાં (SUPમાં સૌથી મોટો ગ્રાહક) આવા વિકલ્પો નોંધપાત્ર ફેરફારો કરી શકે છે.
- > કૃષિ અવશેષોની સમસ્યાનો સામનો કરવો: ભારતના ઘણા ઉત્તરીય રાજ્યોમાં કૃષિ અવશેષોને સળગાવવું એ હવાના પ્રદૂષણ માટે જવાબદાર પરિબળોમાંનું એક છે.
- > ઉદાહરણ તરીકે, દિલ્હીમાં એર ક્વોલિટી ઇન્ડેક્સ દર વર્ષે શિયાળામાં પ્રદૂષણના 'નિર્ણાયક' અથવા 'ખતરનાક' સ્તરે હવાની ગુણવત્તામાં ઘટાડો સૂચવે છે અને આસપાસના વિસ્તારોમાં કૃષિ અવશેષો સળગાવવાને કારણે આ પરિસ્થિતિ ઊભી થાય છે.

- > સિંગલ યુઝ પ્લાસ્ટિકને બદલે કૃષિ અવશેષોનો ઉપયોગ કરવાથી હવાના પ્રદૂષણની સમસ્યા હલ થશે એટલું જ નહીં પરંતુ ખેડૂતો માટે આવકની વધારાની તકો પણ ઊભી થશે.
- > આરોગ્ય સંભાળ સુવિધાઓમાં ઉપયોગ: પદાર્થ બાયોડિગ્રેડેબલ અને બિનઝેરી હોવાથી સંશોધકો આરોગ્ય સંભાળ એપ્લિકેશનો માટે આ પદાર્થ અથવા સામગ્રીનો ઉપયોગ કરવાની પણ યોજના બનાવી રહ્યા છે.

સિંગલ-યુઝ પ્લાસ્ટિકના અન્ય વિકલ્પો

- > પ્લાસ્ટિકના વિકલ્પો જે હાલમાં લાંબા ગાળાના ઉપયોગ માટે ઉપલબ્ધ છે તે સ્ટેનલેસ સ્ટીલ, ગ્લાસ, પ્લેટિનમ સિલિકોન, વાંસ, માટીકામ અને સિરામિક વગેરે છે.
- > આ ઉપરાંત પરંપરાગત પ્લાસ્ટિકને બદલવા માટે બાયો-પ્લાસ્ટિકનો ઉપયોગ કરી શકાય છે.
- > બાયોપ્લાસ્ટિક એ વનસ્પતિ તેલ અને સ્ટાર્ચ જેવા કુદરતી સંસાધનોમાંથી બનેલું પ્લાસ્ટિકનો એક પ્રકાર છે.

પ્લાસ્ટિકના પ્રદૂષણને ધ્યાનમાં લેવાની જરૂર છે

- > ભારતના કેન્દ્રીય પ્રદૂષણ નિયંત્રણ બોર્ડના અહેવાલ મુજબ વર્ષ 2018-2019માં ભારતીયો દ્વારા 33 લાખ મેટ્રિક ટન પ્લાસ્ટિક કચરો ઉત્પન્ન થયો હતો.
- > જોકે, ઘણા અહેવાલોએ આને ઓછું આંક્યું છે.
- > બીજો ચોંકાવનારો આંકડો એ છે કે વિશ્વમાં ઉત્પાદિત તમામ પ્લાસ્ટિક કચરાનો 79 ટકા હિસ્સો પર્યાવરણમાં પ્રવેશે છે.
- > તમામ પ્રકારના પ્લાસ્ટિક કચરાના માત્ર 9 ટકા જ રિસાયકલ(Recycled) થાય છે.
- > પ્લાસ્ટિકનો કચરો એકત્રિત કરવો પર્યાવરણ માટે હાનિકારક છે અને જ્યારે આ કચરો સમુદ્રમાં પ્રવેશે છે, ત્યારે જળચર ઇકોસિસ્ટમને પણ મોટું નુકસાન થઈ શકે છે.
- > SUP એટલું સસ્તું અને અનુકૂળ છે કે તેણે પેકેજિંગ ઉદ્યોગમાં અન્ય તમામ સામગ્રીને વિસ્થાપિત કરી છે પરંતુ વિખેરવામાં સેંકડો વર્ષ લાગે છે.

પ્લાસ્ટિકના કચરાને રોકવા/નિયંત્રિત કરવાની પહેલ

- > 1 જુલાઈ, 2022થી સિંગલ યુઝ પ્લાસ્ટિક પર પ્રતિબંધ મૂકતા નિયમો
- > સ્વચ્છ ભારત મિશન
- > ઈન્ડિયા પ્લાસ્ટિક સમજૂતી
- > પ્રોજેક્ટ પુનઃયોજના
- > બિન-પ્લાસ્ટિક કલેક્ટીવ
- > ગોલિટર પાર્ટનરશીપ પ્રોજેક્ટ

આગળનો રસ્તો

- > ચક્રીય અર્થતંત્ર: પ્લાસ્ટિક પ્રદૂષણ ઘટાડવા માટે દેશોએ પ્લાસ્ટિકની કિંમત શુંબલામાં ચક્રીય અને ટકાઉ આર્થિક પ્રવૃત્તિઓ અપનાવવી જોઈએ.

- > ચક્રીય અર્થતંત્ર બંધ લૂપ સિસ્ટમ (Closed-Loop System) બનાવવા માટે સંસાધનોના પુનઃઉપયોગ, વહેંચણી, સમારકામ, નવીનીકરણ, પુનર્નિર્માણ અને રિસાયક્લિંગ પર આધાર રાખે છે જે સંસાધનોના ઉપયોગને ઘટાડીને કચરાના ઉત્પાદન, પ્રદૂષણ અને કાર્બન ઉત્સર્જનને ઘટાડે છે.
- > વર્તણૂકમાં ફેરફાર: નાગરિકોએ કચરો ન ફેલાવીને કચરાના અલગીકરણ અને કચરાના વ્યવસ્થાપનમાં મદદ કરીને તેમની વર્તણૂક બદલવી પડશે અને ફાળો આપવો પડશે.
- > વિસ્તૃત ઉત્પાદક જવાબદારી: નીતિ સ્તરે વિસ્તૃત ઉત્પાદક જવાબદારી (Extended Producer Responsibility-EPR)ની વિભાવનાને પ્રોત્સાહન આપવું પડશે, જે 2016ના નિયમો હેઠળ પહેલેથી જ દર્શાવવામાં આવી છે.
- > EPR એ એક નીતિગત અભિગમ છે જેના હેઠળ ઉત્પાદકો દ્વારા ઉત્પાદનોની સારવાર અથવા નિકાલ માટે ગ્રાહકને નાણાકીય અને/અથવા ભૌતિક રીતે મહત્વપૂર્ણ જવાબદારી આપવામાં આવે છે.

એર માર્શલ વી.આર. ચૌધરી ભારતીય વાયુસેનાના આગામી વડા બનશે

- > એર માર્શલ વી.આર. ચૌધરી ભારતીય વાયુસેનાના આગામી વડા બનશે. તેઓ તરીકે હાલમાં ભારતીય વાયુસેનાના વાઈસ ચીફ છે. તેઓ એર ચીફ માર્શલ રાકેશ કુમાર સિંહ ભદ્રૌરિયાની નિવૃત્તિ બાદ આ મહિનાની 30 મીએ ચાર્જ સંભાળશે.
- > એર માર્શલ વી.આર. ચૌધરીને 29 ડિસેમ્બર, 1982ના રોજ ભારતીય વાયુસેનાના ફાઈટર સ્ટ્રીમમાં કમિશન આપવામાં આવ્યું હતું. એર માર્શલ ચૌધરીને પરમ વિશિષ્ટ સેવા મેડલ, અતી વિશિષ્ટ સેવા મેડલ અને વાયુસેના મેડલ એનાયત કરવામાં આવ્યો છે.

Back to basics : ભારતીય વાયુસેના

- > ભારતીય વાયુસેનાની સ્થાપના 8 ઓક્ટોબર, 1932ના રોજ કરવામાં આવી હતી, જેનું મુખ્ય મથક નવી દિલ્હીમાં હતું. દર વર્ષે 8 ઓક્ટોબરે એરફોર્સ ડે ઉજવવામાં આવે છે. ભારતીય વાયુસેનાનું સૂત્ર છે નભ: સ્પુશ દીપતમ. ભારતીય વાયુસેના પાસે સુખોઈ સુ-30 MKI, તેજસ, રાફેલ, મિરાજ 2000, મિગ 29 અને મિગ 21 જેવા વિમાનો છે.

21 સપ્ટેમ્બર: વિશ્વ અલ્ઝાઈમર્સ ડે (World Alzheimer's Day)

- > વિશ્વ અલ્ઝાઈમર્સ ડે 21 સપ્ટેમ્બરના રોજ ઉજવવામાં આવે છે, જેના ઉદ્દેશથી વિશ્વભરમાં રોગ, સામાન્ય લક્ષણો અને જોખમ પરિબળો વિશે જાગૃતિ લાવવાનો છે.

- અલ્ઝાઈમર રોગ એ મનોબ્રંશ (dementia)નો પ્રચલિત પ્રકાર છે જે ધીમે ધીમે યાદશક્તિ ગુમાવવાનું અને જ્ઞાનાત્મક ક્ષમતા (cognitive capacity)ની ખોટનું કારણ બને છે.
- આ દિવસ અલ્ઝાઈમર રોગના કારણ અને તીવ્રતા વિશે જાગૃતિ લાવે છે.
- કેટલાક દેશોમાં આ દિવસ આખા મહિના દરમિયાન ઉજવવામાં આવે છે.

Back to basics : અલ્ઝાઈમર રોગ (Alzheimer's Disease)

- અલ્ઝાઈમર રોગ એ મગજની ડિજનરેટિવ સ્થિતિ (degenerative brain condition) છે જે ધીમે ધીમે યાદશક્તિ અને જ્ઞાનાત્મક ક્ષમતાઓને નબળી પાડે છે. તે વૃદ્ધ લોકોમાં ડિમેન્શિયાનું સૌથી સામાન્ય કારણ છે. આ સ્થિતિ એક પ્રગતિશીલ રોગ છે જે મગજના કોષોને બગડવા અને મૃત્યુનું કારણ બને છે.

Alzheimer Disease International

- Alzheimer Disease Internationalની સ્થાપના 1984માં કરવામાં આવી હતી. 1994માં Alzheimer Disease Internationalની દસમી વર્ષગાંઠ પર વર્લ્ડ અલ્ઝાઈમર્સ ડે જાહેર કરવામાં આવ્યો હતો અને ત્યારથી આ દિવસ 21 સપ્ટેમ્બરે ઉજવવામાં આવી રહ્યો છે. વર્લ્ડ અલ્ઝાઈમર્સ મંથ 2012માં શરૂ કરવામાં આવ્યો હતો.

રોગના લક્ષણો

- યાદશક્તિ ગુમાવવી એ અલ્ઝાઈમર રોગનું મુખ્ય લક્ષણ છે. તાજેતરની ઘટનાઓ અથવા ચર્ચાઓને યાદ રાખવામાં અસમર્થતા એ રોગનું પ્રારંભિક લક્ષણ છે. રોગ વધતાં યાદશક્તિની સમસ્યાઓ વધે છે. આ રોગ એક અપરિવર્તનીય, ડિજનરેટિવ મગજની સ્થિતિ છે જે યાદશક્તિ અને વિચારવાની કુશળતાને અસર કરે છે.

બ્લુ ફ્લેગ પ્રમાણીકરણ

- તાજેતરમાં પર્યાવરણીય શિક્ષણ (FEE) માટેના ફાઉન્ડેશન ડેન્માર્ક કોવલમ (તમિલનાડુ) અને ઈડન (પુડુચેરી)ને બ્લુ ફ્લેગ સર્ટિફિકેશન આપ્યું છે, જે પછી દેશમાં બ્લુ ફ્લેગ સર્ટિફિકેટ મેળવતા સમુદ્ર તટોની કુલ સંખ્યા 10 થઈ ગઈ છે.
- સમુદ્ર તટો પર લહેરાતો 'બ્લુ ફ્લેગ' 33 કડક માપદંડો અને સારા સમુદ્ર તટ સ્વાસ્થ્યનું 100% પાલન સૂચવે છે.

Back to basics : પરિચય

- તે આંતરરાષ્ટ્રીય સ્તરે માન્યતા પ્રાપ્ત ઈકો-લેબલ છે જે 33 માપદંડોના આધારે આપવામાં આવે છે. આ માપદંડોને 4 મુખ્ય શીર્ષકોમાં વિભાજિત કરવામાં આવ્યા છે, જે નીચે મુજબ છે:
 1. પર્યાવરણીય શિક્ષણ અને માહિતી
 2. બાથ વોટર ક્વોલિટી
 3. પર્યાવરણીય વ્યવસ્થાપન
 4. સમુદ્ર તટો પર સંરક્ષણ અને સુરક્ષા સેવાઓ
- બ્લુ ફ્લેગ સમુદ્ર તટોને વિશ્વનો સૌથી સ્વચ્છ સમુદ્ર તટો માનવામાં આવે છે. તે એક ઈકો-ટૂરિઝમ મોડેલ છે જે પ્રવાસીઓ/સમુદ્ર તટો મુલાકાતીઓ માટે સાફ અને સ્વચ્છ પાણી, સુવિધાઓ, સલામત અને તંદુરસ્ત વાતાવરણ સાથે આ ક્ષેત્રના ટકાઉ વિકાસને પ્રોત્સાહન આપવાનો પ્રયાસ કરે છે.
- તે પ્રખ્યાત સભ્યો દ્વારા રચાયેલી આંતરરાષ્ટ્રીય જયુરી દ્વારા પૂરી પાડવામાં આવે છે – યુનાઈટેડ નેશન્સ એન્વાયર્નમેન્ટ પ્રોગ્રામ (UNEP), યુનાઈટેડ નેશન્સ વર્લ્ડ ટૂરિઝમ ઓર્ગેનાઈઝેશન (UNWTO), ડેનિશ સ્થિત એનજીઓ ફાઉન્ડેશન ફોર એન્વાયર્નમેન્ટલ એજ્યુકેશન (FEE) અને ઈન્ટરનેશનલ યુનિયન ફોર કન્ઝર્વેશન ઓફ નેચર (IUCN).
- બ્લુ ફ્લેગ સર્ટિફિકેશનની જેમ ભારતે પણ તેની ઈકો-લેબલ સમુદ્ર તટો એન્વાયર્નમેન્ટ એન્ડ એસથેટિક્સ મેનેજમેન્ટ સર્વિસિસ (Beach Environment and Aesthetics Management Services- BEAMS) શરૂ કરી છે.
- અન્ય આઠ સમુદ્ર તટ કે જેમણે બ્લુ ફ્લેગ સર્ટિફિકેશન મેળવ્યું છે:
 - શિવરાજપુર, ગુજરાત
 - ઘોઘલા, દમણ અને દિવ
 - કાસરકોદ, કર્ણાટક
 - પુડુબીદ્રી કોસ્ટ, કર્ણાટક
 - કપ્પદ, કેરળ
 - રૂશિકોન્ડા, આંધ્રપ્રદેશ
 - ગોલ્ડન સમુદ્ર તટો, ઓડિશા
 - રાધાનગર કોસ્ટ, આંધ્રાપ્રદેશ અને નિકોબાર ટાપુઓ

સમુદ્ર તટો એન્વાયર્નમેન્ટ એન્ડ એસથેટિક્સ મેનેજમેન્ટ સર્વિસિસ (BEAMS)

- BEAMS એટલે સમુદ્ર તટનું પર્યાવરણ અને સૌંદર્યશાસ્ત્ર વ્યવસ્થાપન સેવાઓ.
- સમુદ્ર એન્વાયર્નમેન્ટ એન્ડ એસથેટિક્સ મેનેજમેન્ટ સર્વિસ ઇન્ટિગ્રેટેડ કોસ્ટલ ઝોન મેનેજમેન્ટ (Integrated Coastal Zone Management- ICZM) પ્રોજેક્ટ હેઠળ આવે છે.

- > સોસાયટી ઓફ ઇન્ટિગ્રેટેડ કોસ્ટલ મેનેજમેન્ટ (Society of Integrated Coastal Management- SICOM) અને કેન્દ્રીય પર્યાવરણ, વન અને આબોહવા પરિવર્તન મંત્રાલય (Union Ministry of Environment, Forest and Climate Change- MoEFCC) દ્વારા તેનું લોકાર્પણ કરવામાં આવ્યું હતું.

BEAMS પ્રોગ્રામનો ઉદ્દેશ

- > દરિયાકાંઠાના પાણીના પ્રદૂષણને ઘટાડવા માટે.
- > સમુદ્ર તટો પર સુવિધાઓના ટકાઉ વિકાસને પ્રોત્સાહન આપવા માટે.
- > દરિયાકાંઠાની ઇકોસિસ્ટમ અને કુદરતી સંસાધનોનું રક્ષણ અને સુરક્ષા.
- > સ્વચ્છતાના ઉચ્ચ ધોરણોને મજબૂત અને જાળવવા.
- > દરિયાકાંઠાના વાતાવરણ અને નિયમો મુજબ સમુદ્ર તટો માટે સ્વચ્છતા અને સલામતી.
- > તેણે રિસાયક્લિંગ મારફતે 1,100 મિલી/વર્ષ મ્યુનિસિપલ પાણી બચાવવામાં મદદ કરી છે; સમુદ્ર તટો પર 1,25,000 લોકોને સમુદ્ર તટો પર જવાબદાર વર્તન જાળવવા માટે શિક્ષિત કરવામાં આવ્યા હતા. પ્રદૂષણ ઘટાડવા, સલામતી અને સેવાઓ મારફતે 500 માછીમારો પરિવારોને વૈકલ્પિક આજીવિકાની તકો પૂરી પાડવામાં આવી છે અને દરિયાકિનારા પર મનોરંજક પ્રવૃત્તિઓ માટે પ્રવાસીઓની સંખ્યામાં લગભગ 80 ટકાનો વધારો થયો છે જેના કારણે આર્થિક વૃદ્ધિ થઈ છે.

હળદરની નવી જાતો

- > તાજેતરમાં ઓડિશાના નાબરંગપુર કેશરી વેરાયટી (મહત્વાકાંક્ષી જિલ્લાઓમાંના એક) ખાતે વિકસિત કરક્યુમિનોઇડથી સમૃદ્ધ CIM-Pitamber અને નેશનલ બોટનિકલ રિસર્ચ ઇન્સ્ટિટ્યૂટ (National Botanical Research Institute- NBRI દ્વારા વિકસિત કેસરી વેરાયટી (Keshari Variety) રજૂ કરી.

Back to basics : CIM-Pitamber

- CIM-Pitamber વિશે:
- > તે સેન્ટ્રલ ઇન્સ્ટિટ્યૂટ ઓફ મેડિસિનલ એન્ડ એરોમેટિક પ્લાન્ટ્સ (CIMAP) દ્વારા વિકસિત હળદરની ઉચ્ચ ઉપજ આપતી કરક્યુમિનોઇડ-સમૃદ્ધ (Curcuminoid-Rich) વિવિધતા છે.
- > બીજની ઊંચી ઉપજ આપતી જાતો (High yielding varieties- HYV)માં બીજ હોય છે જે મોટા પ્રમાણમાં પાક, ખાસ કરીને ઘઉં અને ચોખાનું ઉત્પાદન કરે છે.

- > આ બીજના ઉપયોગ માટે પાણીનો નિયમિત પુરવઠો, ખાતરનો મહત્તમ ઉપયોગ અને જંતુનાશકોનો યોગ્ય પ્રમાણમાં ઉપયોગ જરૂરી છે.
- > આ જાતમાં હળદરની અન્ય હાલની જાતો કરતાં 12.5 ટકા વધારે કરક્યુમિનોઇડ તત્વ છે.
- > કરક્યુમિનોઇડ હળદરમાંથી મેળવેલો પદાર્થ છે જેમાં કેન્સર વિરોધી ગુણધર્મો, શરીરમાં બળતરા ઘટાડવાના ગુણધર્મો, એન્ટિ-એજિંગ, એન્ટિ-ડાયાબિટીસ અને અન્ય ઘણા ઔષધીય ગુણધર્મો છે.

લાભ

- > તે હળદરની હાલની જાતો કરતાં 50% વધુ ઉપજ આપવા સક્ષમ છે જે ખેડૂતોને આર્થિક રીતે સક્ષમ કરવામાં મદદ કરી શકે છે. તે હળદરમાં પાંદડાના ડાઘના રોગ (Leaf Blotch Disease of Turmeric) પ્રત્યે પણ સહિષ્ણુ છે.
- > વધુ માત્રામાં કરક્યુમિનોઇડ (Curcuminoid) ધરાવતી હળદરને યુરોપિયન દેશો અને ઉત્તર અમેરિકા પસંદ કરે છે. જો કરક્યુમિનની ઊંચી રકમ હશે તો તેની નિકાસ અને વેચાણ કિંમત વધુ હશે.

કેસરી વિવિધતા

- > તે શિયાળા દરમિયાન નીચા તાપમાન અને ઠંડક પ્રત્યે સહિષ્ણુ છે. તે અન્ય જાતોની તુલનામાં લાંબો વૃદ્ધિ સમયગાળો ધરાવે છે, જે ઉચ્ચ ગુણવત્તાયુક્ત ઉચ્ચ તાજી પ્રકાંડ ઉપજ (Fresh Rhizome Yield) આપે છે.
- > આ જાત અન્ય હાલની જાતોની તુલનામાં શિયાળા દરમિયાન પાંદડા પીળા અને પડવાની સમસ્યાને ઘટાડે છે, જેનાથી આયુષ્ય (Life Period) વધે છે.
- > તેમાં કુલ 1.16 ટકા કરક્યુમિનોઇડ્સ છે, જે ઉત્તર ભારતમાં અન્ય હાલની હળદરની ખેતીની જાતો કરતાં વધુ છે.

હળદર

- > હળદર એક ફૂલછોડ છે, તે કરકુમા લોંગા (Curcuma Longa) નામના આદુ પરિવારનો છે, જેનો ઉપયોગ ધાર્મિક સમારોહ ઉપરાંત મસાલા, રંગ, દવા અને કોસ્મેટિક તરીકે પણ થાય છે.
- > તેનો પીળો રંગ મુખ્યત્વે કરક્યુમિન (Curcumin) નામના તેજસ્વી પીળા ફિનોલિક કમ્પાઉન્ડ (Phenolic Compound)ને કારણે થાય છે.
- > ભારત વિશ્વમાં હળદરનું મુખ્ય ઉત્પાદક અને નિકાસકાર છે જે વૈશ્વિક સ્તરે 80 ટકા હળદરનું ઉત્પાદન કરે છે.
- > તેલંગાણા 2018માં ભારતમાં હળદરનું મુખ્ય ઉત્પાદક હતું. તે વર્ષે રેન્કિંગમાં મહારાષ્ટ્ર અને તમિલનાડુ બીજા અને ત્રીજા ક્રમે હતા.

- > તે દરિયાની સપાટીથી 1500 મીટરની ઉંચાઈએ, વિવિધ ઉષ્ણકટિબંધીય પરિસ્થિતિઓ, 20-350 ડિગ્રી તાપમાન, 1500 મીમી અથવા તેથી વધુનો વાર્ષિક વરસાદ અને વરસાદી અથવા સિંચાઈની સ્થિતિમાં ઉગાડી શકાય છે.

સેન્ટ્રલ ઇન્સ્ટિટ્યૂટ ઓફ મેડિસિનલ એન્ડ એરોમેટિક

પ્લાન્ટ્સ (CIMAP)

- > CIMAP એ કાઉન્સિલ ઓફ સાયન્ટિફિક એન્ડ ઇન્ડસ્ટ્રિયલ રિસર્ચ (CSIR)ની અગ્રણી પ્લાન્ટ રિસર્ચ લેબોરેટરી છે જેની સ્થાપના 1959માં 'સેન્ટ્રલ ઇન્ડિયન મેડિસિનલ પ્લાન્ટ્સ ઓર્ગેનાઇઝેશન' (Central Indian Medicinal Plants Organisation- CIMPO) તરીકે કરવામાં આવી હતી.
- > તે જૈવિક અને રાસાયણિક વિજ્ઞાનમાં બહુવિધ ઉચ્ચ ગુણવત્તાયુક્ત સંશોધન કરી રહ્યું છે અને ઔષધીય અને સુગંધિત છોડની ખેતી કરતા ખેડૂતો અને ઉદ્યોગસાહસિકોને તકનીકો અને સેવાઓનું વિસ્તરણ કરી રહ્યું છે.
- > તેનું મુખ્ય મથક લખનઉમાં છે.

રાષ્ટ્રીય વનસ્પતિ સંશોધન સંસ્થા

- > તે 1953માં સ્થાપિત CSIRની ઘટક સંશોધન સંસ્થાઓમાંની એક છે. તેનું મુખ્ય મથક લખનઉમાં છે.
- > તે વનસ્પતિશાસ્ત્રના વિવિધ પાસાઓ પર મૂળભૂત અને લાગુ સંશોધન કરે છે, જેમાં દસ્તાવેજીકરણ, સંરક્ષણ અને આનુવંશિક સુધારો સામેલ છે.

વૈશ્વિક હવાની ગુણવત્તાની માર્ગદર્શિકા: વિશ્વ આરોગ્ય સંગઠન

- > તાજેતરમાં વર્લ્ડ હેલ્થ ઓર્ગેનાઇઝેશન (WHO)એ નવી ગ્લોબલ એર ક્વોલિટી ગાઇડલાઇન્સ (AQGs) જારી કરી છે. આ માર્ગદર્શિકા હેઠળ, વિશ્વ આરોગ્ય સંસ્થાએ પ્રદૂષકોના ભલામણ કરેલા સ્તરને વધુ ઘટાડ્યું છે, જેને માનવ સ્વાસ્થ્ય માટે સલામત ગણી શકાય.
- > 2005 પછી વર્લ્ડ હેલ્થ ઓર્ગેનાઇઝેશનનું આ પહેલું અપડેટ છે. આ માર્ગદર્શિકાનો ઉદ્દેશ તમામ દેશો માટે ભલામણ કરેલી હવાની ગુણવત્તાનું સ્તર હાંસલ કરવાનો છે.

નવી માર્ગદર્શિકા

- > આ માર્ગદર્શિકાઓ મુખ્ય હવા પ્રદૂષકોના સ્તરને ઘટાડીને વિશ્વની વસ્તીના સ્વાસ્થ્યનું રક્ષણ કરવા માટે હવાની ગુણવત્તાના નવા સ્તરની ભલામણ કરે છે, જેમાંથી કેટલાક જળવાયુ પરિવર્તનને ઘટાડવામાં પણ નોંધપાત્ર ફાળો આપે છે.

- > આ માર્ગદર્શિકા તમામ દેશોને તેમના નાગરિકોના સ્વાસ્થ્યનું રક્ષણ કરવામાં તેમજ ભલામણ કરેલા સ્તરો હાંસલ કરવાનો પ્રયાસ કરીને વૈશ્વિક આબોહવા પરિવર્તન ઘટાડવામાં મદદ કરશે.

- > WHOનું આ પગલું સરકાર દ્વારા નવા કડક ધોરણો વિકસાવવાની દિશામાં નીતિમાં અંતિમ ફેરફાર માટે એક પ્લેટફોર્મ તૈયાર કરે છે.
- > વર્લ્ડ હેલ્થ ઇન્સ્ટિટ્યૂટની નવી માર્ગદર્શિકા ૬ પ્રદૂષકો માટે હવાની ગુણવત્તાના સ્તરની ભલામણ કરે છે જે સૌથી વધુ આરોગ્ય જોખમ ઊભું કરે છે.
- > આ 6 પ્રદૂષકોમાં રજકણો (PM 2.5 અને 10), ઓઝોન (O3), નાઇટ્રોજન ડાયોક્સાઇડ (NO2), સલ્ફર ડાયોક્સાઇડ (SO2) અને કાર્બન મોનોક્સાઇડ (CO)નો સમાવેશ થાય છે.

વર્લ્ડ હેલ્થ ઓર્ગેનાઇઝેશનની નવી વૈશ્વિક AQGs વિરૂદ્ધ

ભારતની NAAQS

- > માનવ સ્વાસ્થ્ય પર વાયુ પ્રદૂષણની અસર:
- > વર્લ્ડ હેલ્થ ઓર્ગેનાઇઝેશન (WHO)ના જણાવ્યા અનુસાર, વાયુ પ્રદૂષણ જળવાયુ પરિવર્તન તેમજ માનવ સ્વાસ્થ્ય માટે સૌથી મોટો પર્યાવરણીય ખતરો છે.
- > એક અંદાજ મુજબ હવાના પ્રદૂષણના સંપર્કમાં આવતા દર વર્ષે 70 લાખ લોકો અકાળે મૃત્યુ પામે છે અને પરિણામે લાખો તંદુરસ્ત વર્ષોના લોકોના જીવનું નુકશાન જાય છે.
- > તેની બાળકોમાં ઘણી અસરો થાય છે, જેમ કે ફેફસાંનો ઓછો વિકાસ, શ્વસન ચેપ, અસ્થમા વગેરે.
- > પુખ્ત વયના લોકોમાં બાહ્ય વાયુ પ્રદૂષણને કારણે હૃદયરોગ અને સ્ટ્રોક અકાળ મૃત્યુના સૌથી સામાન્ય કારણો છે અને ડાયાબિટીસ અને ચેતાતંત્રની નબળાઈ અથવા ન્યુરોડિજનરેટિવ (Neurodegenerative) પરિસ્થિતિઓ જેવી અન્ય અસરોના પુરાવા પણ પ્રકાશમાં આવી રહ્યા છે.
- > હવાના પ્રદૂષણને કારણે થતા રોગોને અન્ય મોટા વૈશ્વિક આરોગ્ય જોખમો જેવા કે બિનઆરોગ્યપ્રદ આહાર અને તમાકુના ધૂમ્રપાન જેવા સમાન ગણવામાં આવે છે.
- > મોટા પાયે શહેરીકરણ અને આર્થિક વિકાસને કારણે હવાના પ્રદૂષણના જોખમની દ્રષ્ટિએ વિશ્વભરમાં અસમાનતાઓ વધી રહી છે, ખાસ કરીને ઓછી અને મધ્યમ આવક ધરાવતા દેશોમાં, જે મોટા ભાગે અશ્મિભૂત ઈંધણના દહનને કારણે છે.

ભારતમાં પ્રદૂષણની સ્થિતિ

- > ભારત વિશ્વના સૌથી પ્રદૂષિત વિસ્તારોમાંનું એક છે, જેમાં પ્રદૂષકનું સ્તર ભલામણ કરેલા સ્તર (Recommended Levels) કરતાં અનેક ગણું વધારે છે.

- > ઉદાહરણ તરીકે, ગ્રીનપીસના એક અભ્યાસમાં 2020માં નવી દિલ્હીમાં PM 2.5ની સરેરાશ સાંદ્રતા પ્રદૂષણના ભલામણ કરેલા સ્તર કરતા લગભગ 17 ગણી વધારે હોવાનું જાણવા મળ્યું હતું.
- > મુંબઈમાં પ્રદૂષણનું સ્તર આઠ ગણું, કોલકાતાનું નવ ગણું વધારે અને ચેન્નાઈનું પાંચ ગણું વધારે હતું.
- > ગ્લોબલ બર્ડન ઓફ ડિસીઝ સ્ટડી (Global Burden of Disease study)ના નિષ્ણાતોના જણાવ્યા અનુસાર, ભારતની 95 ટકાથી વધુ વસ્તી પહેલેથી જ એવા વિસ્તારોમાં રહે છે જ્યાં પ્રદૂષણનું સ્તર 2005ના ધોરણો કરતાં વધી ગયું છે.
- > ભારતના રાષ્ટ્રીય હવા ગુણવત્તા ધોરણો WHOના 2005ના ધોરણો કરતા ઘણા વધુ ઉદાર છે.
- > ઉદાહરણ તરીકે, 24 કલાકના ગાળામાં ભલામણ કરેલી PM 2.5 સાંદ્રતા 60 માઈક્રોગ્રામ પ્રતિ ક્યુબિક મીટર છે, જ્યારે વર્ષ 2005 માટે WHOની માર્ગદર્શિકા 25 માઈક્રોગ્રામની ભલામણ કરે છે.
- > પરંતુ આ નીચા સ્તરના ધોરણો ભાગ્યે જ પૂર્ણ થાય છે.

ભારત પર નવી માર્ગદર્શિકાની અસર

- > હવાની ગુણવત્તાની નવી માર્ગદર્શિકાનો અર્થ એ છે કે લગભગ આખા ભારતને વર્ષના મોટાભાગના સમય માટે પ્રદૂષિત વિસ્તાર તરીકે ગણવામાં આવશે.
- > જોકે, WHOએ પોતે સ્વીકાર્યું છે કે વિશ્વની 90 ટકાથી વધુ વસ્તી એવા વિસ્તારોમાં રહે છે જે 2005ના પ્રદૂષણના ધોરણોને પૂર્ણ કરતા નથી.
- > WHOના નવા ધોરણોના આધારે ભારતે તેની હવાને સ્વચ્છ અને સલામત બનાવવા માટે સખત મહેનત કરવી જોઈએ.
- > વધુમાં, નવી માર્ગદર્શિકાના અમલીકરણની શક્યતા શંકાસ્પદ છે, ખાસ કરીને ભારત સહિત દક્ષિણ એશિયા જેવા ભૂ-આબોહવા ક્ષેત્રોને પડકારવા માટે.
- > નિષ્ણાતોનું કહેવું છે કે આ વિસ્તારમાં હવામાન અને આબોહવાની સ્થિતિ પડકારજનક છે, જેમાં ધુમ્મસની કોલમ (Haze Columns), હીટ આઈલેન્ડ (Heat Island) અને વધુ બેઝ પોલ્યુશનના વધારાના પડકારો છે.
- > જોકે WHOની માર્ગદર્શિકા બંધનકર્તા નથી, પરંતુ તેના પગલાની ભારત પર તાત્કાલિક અસર થતી નથી કારણ કે નેશનલ એમ્બિયન્ટ એર ક્વોલિટી સ્ટાન્ડર્ડ્સ (National Ambient Air Quality Standards- NAAQS) WHOના હાલના ધોરણોને પૂર્ણ કરતું નથી.
- > 2017ના સ્તરને આધાર વર્ષ ગણીને 2024 સુધીમાં 122 શહેરોમાં કણોની સાંદ્રતા 20 ટકાથી ઘટાડીને 30 ટકા કરવાના લક્ષ્યાંક સાથે સરકારનો પોતાનો સમર્પિત રાષ્ટ્રીય સ્વચ્છ હવા કાર્યક્રમ છે.

આગળનો રસ્તો

- > ભારતમાં વાયુ પ્રદૂષણની સ્થિતિને ધ્યાનમાં રાખીને આરોગ્ય ડેટાને મજબૂત કરવાની અને તે મુજબ નેશનલ એમ્બિયન્ટ એર ક્વોલિટી સ્ટાન્ડર્ડ્સમાં સુધારો કરવાની જરૂર છે.
- > વધુમાં, રોગચાળા દરમિયાન લોકડાઉનના મુશ્કેલ તબક્કાઓના સમયગાળા દરમિયાન પ્રદૂષણમાં નોંધપાત્ર ઘટાડો જોવા મળ્યો હતો, જે સ્થાનિક પ્રદૂષણ અને પ્રાદેશિક અસરોને ઘટાડવા માટે શક્ય લાગે છે.

23 સપ્ટેમ્બર: આંતરરાષ્ટ્રીય સાંકેતિક ભાષા દિવસ (International Day of Sign Languages)

- > દર વર્ષે, 23 સપ્ટેમ્બરને સંયુક્ત રાષ્ટ્ર આંતરરાષ્ટ્રીય સાંકેતિક ભાષા દિવસ (International Day of Sign Languages) તરીકે ઉજવે છે. આ દિવસની ઉજવણી 2018થી કરવામાં આવી રહી છે.

23 સપ્ટેમ્બર શા માટે?

- > આ દિવસે World Federation of the Deaf ની રચના કરવામાં આવી હોવાથી આંતરરાષ્ટ્રીય સાંકેતિક ભાષા દિવસની ઉજવણી માટે 23 સપ્ટેમ્બરની પસંદગી કરવામાં આવી છે. તે વર્લ્ડ એસોસિએશન ઓફ ધ ડેફ છે જેણે આંતરરાષ્ટ્રીય સાંકેતિક ભાષા દિવસ ઉજવવાનો ખ્યાલ આવ્યો હતો.
- > સાંકેતિક ભાષાઓનો પહેલો આંતરરાષ્ટ્રીય દિવસ 2018માં બહેરાના આંતરરાષ્ટ્રીય સપ્તાહ સાથે ઉજવવામાં આવ્યો હતો. આ અઠવાડિયે સૌ પ્રથમ 1958માં World Federation of the Deaf દ્વારા ઉજવણી કરવામાં આવી હતી.
- > વર્લ્ડ ફેડરેશન ઓફ ડેફના જણાવ્યા અનુસાર, વિશ્વભરમાં 72 મિલિયનથી વધુ બહેરા લોકો છે. 80 ટકાથી વધુ બહેરા લોકો વિકાસશીલ દેશોમાં રહે છે અને 300થી વધુ સાંકેતિક ભાષાઓનો ઉપયોગ કરે છે.

Back to basics : ટકાઉ વિકાસ લક્ષ્યો(Sustainable Development Goals – SDG)

- > વિશ્વમાં વિકલાંગતાનું પ્રમાણ યુએન SDG 10 ના લક્ષ્ય સાથે ગાઢ રીતે સંબંધિત છે. લક્ષ્ય 10 તમામના સામાજિક, આર્થિક અને રાજકીય સમાવેશને સશક્ત અને પ્રોત્સાહન આપીને દેશો વચ્ચેની અસમાનતા ઘટાડવાનો પ્રયાસ કરે છે. આમાં વિકલાંગ વ્યક્તિઓનો સમાવેશ થાય છે.

વિકલાંગ વ્યક્તિઓના અધિકારો પર સંમેલન (Convention on the Rights of Persons with Disabilities)

- તે બોલાતી ભાષાઓ જેવી જ સાંકેતિક ભાષાઓના ઉપયોગને ઓળખે છે અને પ્રોત્સાહન આપે છે. આ સાંકેતિક ભાષા શીખવાનું સરળ બનાવે છે.
- તેને 2006માં અપનાવવામાં આવ્યું હતું. અત્યાર સુધીમાં આ કન્વેન્શનને 177 બહાલી મળી છે. તેનો ઉદ્દેશ વિકલાંગ વ્યક્તિઓ સામેના ભેદભાવને દૂર કરવાનો છે. ભારતે 2007માં આ સંમેલનને બહાલી આપી હતી અને વિકલાંગ વ્યક્તિઓના અધિકારો પર સંયુક્ત રાષ્ટ્ર સંમેલન હેઠળની જવાબદારીઓ પૂર્ણ કરવા માટે વિકલાંગ વ્યક્તિઓનો અધિકાર અધિનિયમ, 2016 અમલમાં મૂક્યો હતો. સાથે જ ભારત સરકારે સરકારી ઇમારતોને વિકલાંગો માટે વધુ સુલભ બનાવવા માટે 'સુગમ ભારત અભિયાન' શરૂ કર્યું હતું.

વૈશ્વિક કંપનીઓ 2050 સુધીમાં જહાજોમાંથી ઉત્સર્જન ઘટાડશે

- ઓઈલ મેજર અને પોર્ટ ઓથોરિટીઝ સહિત લગભગ 150 અગ્રણી કંપનીઓ અને સંસ્થાઓએ 22 સપ્ટેમ્બર, 2021ના રોજ વૈશ્વિક શિપિંગ ઉદ્યોગને 2050 સુધીમાં સંપૂર્ણપણે ડિકાર્બનાઈઝ કરવાની હાકલ કરી હતી.
- વિશ્વ વેપારનો લગભગ 90 ટકા હિસ્સો સમુદ્ર દ્વારા પરિવહન કરવામાં આવે છે, જે વૈશ્વિક શિપિંગ ઉત્સર્જન CO2માં વિશ્વમાં 3 ટકા હિસ્સો ધરાવે છે. આમ આ વિસ્તાર પર સ્વચ્છતાનું દબાણ વધી રહ્યું છે.

IMOનો હેતુ

- યુનાઈટેડ નેશન્સ શિપિંગ એજન્સી જેને ઇન્ટરનેશનલ મેરીટાઈમ ઓર્ગેનાઈઝેશન (International Maritime Organization – IMO) કહેવામાં આવે છે, તેનો ઉદ્દેશ 2050 સુધીમાં 2008ના સ્તરની તુલનામાં જહાજોમાંથી કુલ ગ્રીનહાઉસ ગેસ (GHG) ઉત્સર્જનમાં 50 ટકાનો ઘટાડો કરવાનો છે. જોકે, ઉદ્યોગ જૂથો સરકારોને કાર્યવાહી ઝડપી બનાવવા હાકલ કરી રહ્યા છે.

કંપનીઓ અને જૂથો દ્વારા પહેલો

- નવીનતમ પહેલમાં, શિપિંગ, ચાર્ટરિંગ, ફાઈનાન્સ, ઈથેન ઉત્પાદન અને બંદર કંપનીઓ અને જૂથો પેરિસ સમજૂતી દ્વારા નિર્ધારિત આબોહવાના લક્ષ્યાંકોને પૂર્ણ કરે તે સુનિશ્ચિત કરવા માટે મજબૂત પગલાં માંગી રહ્યા છે. પેરિસ સમજૂતીમાં ગ્લોબલ વોર્મિંગમાં 2 ડિગ્રી સેલ્સિયસથી પણ ઓછો ઘટાડો કરવાનો પ્રયાસ કરવામાં આવ્યો છે.

કોલ ટુ એક્શન ઇનિશિયેટિવ

- 'કોલ ટુ એક્શન' પહેલ વર્લ્ડ ઇકોનોમિક ફોરમ, બિનનફાકારક ગ્લોબલ મેરીટાઈમ ફોરમ અને અન્ય ભાગીદારો દ્વારા વિકસાવવામાં આવી હતી. આ કાર્યવાહી પહેલ શિપિંગને ડિકાર્બનાઈઝેશનની માંગ કરે છે.

ARAI ઇલેક્ટ્રિક વાહનો માટે ચાર્જર વિકસાવે છે

- ઓટોમોટિવ રિસર્ચ એસોસિએશન ઓફ ઇન્ડિયા (ARAI) એ ભારતમાં ઈવી ઇકોસિસ્ટમને પ્રોત્સાહન આપવા માટે ઇલેક્ટ્રિક વાહનો (EV) માટે પોતાનું સ્વદેશી ચાર્જર વિકસાવ્યું છે.
- ARAIના ડાયરેક્ટર રેઝી મથાઈના જણાવ્યા અનુસાર ઇલેક્ટ્રિક વાહનોને પ્રોત્સાહન આપવા માટે ચાર્જિંગ માટે ઇન્ફ્રાસ્ટ્રક્ચર મહત્વપૂર્ણ છે.
- હાલમાં મોબિલિટી ચાર્જર્સ ભારતમાં આયાત કરવામાં આવે છે. તેથી, ARAIએ આ સ્વદેશી ચાર્જર્સના વિકાસ પર ધ્યાન કેન્દ્રિત કર્યું. આ ચાર્જર્સ પોસાય તેવા છે અને સ્થાનિક અર્થતંત્રને વેગ આપે છે.
- ARAIએ AC001 નામના EV ચાર્જર માટે સ્વદેશી તકનીક વિકસાવી છે. ભારત ઇલેક્ટ્રોનિક્સ દ્વારા ઉત્પાદન અને પ્રચાર માટે લેવામાં આવ્યું છે.
- ભારત ઇલેક્ટ્રોનિક્સ દ્વારા ચાર્જિંગ પોઈન્ટ્સ સ્થાપિત કરવામાં આવશે જ્યારે ટાઈપ 1, ટાઈપ 2, CCS અને CHAdeMO પાર્ટ્સ જેવી EV ચાર્જર સિસ્ટમ્સ સ્થાનિક સ્તરે બનાવવામાં આવશે.
- આ ઉપરાંત, ARAI ટાકવેમાં પોતાનું નવું કેન્દ્ર સ્થાપી રહ્યું છે, કારણ કે ADAS (Advanced Driver Assistant System) વાહનો અને સિલિન્ડર પરીક્ષણ કેન્દ્રોને સમર્પિત જગ્યાની જરૂર છે.
- આ કેન્દ્રની સ્થાપના માટે આગામી 3-4 વર્ષમાં તબક્કાવાર આશરે રૂ.500 કરોડનું રોકાણ કરવામાં આવશે.
- ARAI હાલમાં તેલંગાણા અને કેરળ સરકારો સાથે આવા કેન્દ્રો સ્થાપવા માટે વાતચીત કરી રહી છે.

ચાર્જર્સ કિંમત

- EV ચાર્જરની કિંમત 50,000 થી 60,000 રૂપિયા વચ્ચે રહેવાની સંભાવના છે.

પૃષ્ઠભૂમિ

- ARAIએ તાજેતરમાં EV ચાર્જર્સ પર ભારત ઇલેક્ટ્રોનિક્સ લિમિટેડ સાથે કરાર કર્યો હતો. સોદા મુજબ, અરેબિયા ચાર્જની સંપૂર્ણ વિગતો પ્રદાન કરશે જ્યારે ભારત ઇલેક્ટ્રોનિક્સ તેમનું ઉત્પાદન કરશે.

ભારત 2022 સુધીમાં ટ્રાન્સ ફેટ ફ્રી (trans fat-free) બનશે

- ફૂડ સેફ્ટી એન્ડ સ્ટાન્ડર્ડ ઓથોરિટી ઓફ ઈન્ડિયા (FSSAI) ના અભ્યાસ મુજબ ભારત 2022 સુધીમાં ઔદ્યોગિક ટ્રાન્સ ફેટ-ફ્રી બની જશે.
- ભારતમાં, નવા પરીક્ષિત ખોરાકના નમૂનાઓમાંથી માત્ર 1.34% ઘટકોના માન્ય સ્તર (permissible levels) કરતા વધુ દર્શાવે છે.
- FSSAIએ ભારતના સર્વેક્ષણના તમામ પરિણામોને ટાંક્યા હતા અને પ્રોસેસ ફૂડ પ્રોડક્ટ્સમાં ઔદ્યોગિક ટ્રાન્સ ચરબીના વધુ પડતા ઉપયોગની કલ્પનાને નકારી કાઢી હતી.
- ભારતે WHOની માર્ગદર્શિકાના એક વર્ષ પહેલાં 2022 સુધીમાં ઔદ્યોગિક રીતે ઉત્પાદિત ટ્રાન્સ ફેટથી ભારતને મુક્ત કરવા માટે ઔદ્યોગિક રીતે ઉત્પાદિત ટ્રાન્સ ફેટની શ્રેણીમાં 2 ટકાનો ઘટાડો કરવાનો આદેશ આપ્યો છે.

FSSAI સર્વેક્ષણ

- ઉદ્યોગ દ્વારા પાલનની ચકાસણી કરવા માટે FSSAIએ ભારતની ગુણવત્તા પરિષદના સહયોગથી પ્રોસેસ ફૂડ્સના 6,245 નમૂનાઓ એકત્રિત કર્યા હતા. 419 શહેરોમાં 6 પૂર્વનિર્ધારિત કેટેગરીમાંથી નમૂના એકત્રિત કરવામાં આવ્યા હતા. આ સર્વેક્ષણ અનુસાર:
- પ્રોસેસ ફૂડના 6,000 નમૂનાઓમાંથી 34 ટકામાં ચરબીનું પ્રમાણ વધારે હતું.
- ડબ્બાબંધ ખોરાકના 3% નમૂનાઓમાં 2 ટકાથી વધુ ટ્રાન્સ ચરબી હોય છે.

ટ્રાન્સ ફેટ્સ પર WHO માર્ગદર્શિકા

- WHOના જણાવ્યા અનુસાર, ટ્રાન્સ ફેટનું સેવન, જે કુલ ઊર્જા સેવનના 1 ટકાથી વધુ છે, કોરોનરી હૃદયરોગના મૃત્યુદરનું જોખમ વધારે છે.

Back to basics : ટ્રાન્સ ચરબી

- ટ્રાન્સ ચરબીને સૌથી ખરાબ પ્રકારની ચરબી માનવામાં આવે છે. અન્ય આહાર ચરબીથી વિપરીત, ટ્રાન્સ ચરબી અથવા ટ્રાન્સ-ફેટી એસિડ ખરાબ કોલેસ્ટ્રોલમાં વધારો કરે છે અને સારા કોલેસ્ટ્રોલને ઘટાડે છે. ટ્રાન્સ ફેટવાળા આહારથી હૃદયરોગનું જોખમ વધે છે.

લદાખ રેસિડેન્ટ સર્ટિફિકેટ ઓર્ડર 2021

- તાજેતરમાં લદાખ વહીવટીતંત્રે આ વિસ્તારના કાયમી રહેઠાણ પ્રમાણપત્ર ધારકો (Permanent Resident Certificate holders)ને જ નિવાસી પ્રમાણપત્ર (Resident Certificate) આપવાનો નિર્ણય કર્યો છે.
- આ જમ્મુ-કાશ્મીરના નિવાસી પ્રમાણપત્રથી વિપરીત છે જેમાં નવા ડોમિસાઈલ કાયદાઓ (New Domicile Laws) બહારના લોકોને નોકરી, જમીન અને અન્ય સુવિધાઓ માટે અરજી કરવાની મંજૂરી આપે છે.
- અગાઉ જ્યારે જમ્મુ-કાશ્મીર અને લદાખમાં ભારતીય બંધારણની કલમ 370 અને કલમ 35A અમલમાં હતી ત્યારે લદાખ સહિત તત્કાલીન જમ્મુ-કાશ્મીર રાજ્યની તમામ નોકરીઓ ખાસ કરીને રાજ્યના કાયમી રહેવાસીઓ માટે અનામત રાખવામાં આવી હતી.

નિવાસી પ્રમાણપત્રો વિશે

- લેહ અને કારગિલ જિલ્લામાં સક્ષમ સત્તામંડળ (તહસીલદાર) દ્વારા જારી કરવામાં આવેલા કાયમી નિવાસી પ્રમાણપત્ર (Permanent Resident Certificate- PRC) ધરાવતી અથવા PRC જારી કરવા માટે લાયક વ્યક્તિઓની કેટેગરીની હોય તેવી કોઈપણ વ્યક્તિ નિવાસી પ્રમાણપત્ર મેળવવા માટે પાત્ર રહેશે.
- વહીવટીતંત્રે તમામ પોસ્ટમાં સરકારી સેવાઓમાં પ્રવેશ માટેની ઉપલી વય મર્યાદામાં પણ વધારો કર્યો છે.
- વય મર્યાદામુક્તિ ફક્ત એક જ વાર ઉપલબ્ધ થશે જે બે વર્ષ સુધી અમલમાં રહેશે.

ઉદ્દેશ

- લદાખના વહીવટના કોઈ પણ વિભાગની સ્થાપના અથવા સેવા અંગે તમામ બિન-રાજ પત્રિત જગ્યાઓ પર નિમણૂકનો હેતુ લદાખના કેન્દ્રશાસિત પ્રદેશના રહેવાસીને કામચલાઉ રીતે વ્યાખ્યાયિત કરવાનો છે.

Back to basics : કાયમી રહેઠાણ પ્રમાણપત્ર (PRC)

- PRC વિશે:
- તે એક પ્રકારનું ડોમિસાઈલ પ્રમાણપત્ર છે જે લોકોને સરકારી નોકરીઓમાં ડોમિસાઈલને લગતા ફ્લોટાનો લાભ લેવા અને શૈક્ષણિક સંસ્થાઓમાં પ્રવેશ મેળવવામાં મદદ કરે છે.
- ભારતમાં PRC અરૂણાચલ પ્રદેશ, આસામ, મિઝોરમ, મેઘાલય, ત્રિપુરા અને મણિપુર જેવા રાજ્યો દ્વારા જારી કરવામાં આવે છે.

■ હેતુ:

- > તે એક કાનૂની દસ્તાવેજ છે જે રહેઠાણના પુરાવા તરીકે કામ કરે છે અને આ રીતે જ્યાં પણ રહેઠાણના પુરાવાની જરૂર હોય ત્યાં રજૂ કરી શકાય છે.

■ ઉપયોગિતા:

- > ખાસ કરીને ચોક્કસ ક્વોટા હેઠળ સરકારી નોકરીઓ અને શૈક્ષણિક સંસ્થાઓમાં પ્રવેશ માટે સ્થાનિક પસંદગી મેળવવા માટે.
- > સંબંધિત રાજ્યમાં રેશનકાર્ડ મેળવવા અને ચૂંટણીમાં મતદાન કરવા માટે.
- > રાજ્યની વિવિધ યોજનાઓનો લાભ લેવા અથવા રાજ્ય દ્વારા આપવામાં આવતી શિષ્યવૃત્તિનો દાવો કરવો.

24 સપ્ટેમ્બર: વિશ્વ દરિયાઈ દિવસ (World Maritime Day)

- > દર વર્ષે, 24 સપ્ટેમ્બર આંતરરાષ્ટ્રીય દરિયાઈ સંગઠન (IMO) અને અન્ય આંતરરાષ્ટ્રીય સંસ્થાઓ દ્વારા ઉજવવામાં આવે છે.
- > વિશ્વ દરિયાઈ દિવસની પ્રથમ ઉજવણી માર્ચ 1978માં કરવામાં આવી હતી. ત્યારબાદ IMO કન્વેન્શનને ચિહ્નિત કરવા માટે તેની ઉજવણી કરવામાં આવી હતી. 1948માં જિનેવામાં યોજાયેલી આંતરરાષ્ટ્રીય પરિષદે IMO કન્વેન્શન અપનાવ્યું હતું.
- > અગાઉ IMOને આંતરસરકારી દરિયાઈ સલાહકાર સંગઠન કહેવામાં આવતું હતું.

મહત્વ

- > વિશ્વનો લગભગ 80 ટકા વેપાર સમુદ્ર મારફતે થાય છે. તે માલનું ઓછા ખર્ચે પરિવહન પ્રદાન કરે છે અને આ રીતે ટકાઉ દરિયાઈ વિકાસને પ્રોત્સાહન આપવા માટે નિર્ણાયક છે.

Back to basics : રાષ્ટ્રીય દરિયાઈ દિવસ(National Maritime Day)

- > ભારત દર વર્ષે 5 એપ્રિલે પોતાનો દરિયાઈ દિવસ ઉજવે છે. તેની પ્રથમ ઉજવણી 1964માં કરવામાં આવી હતી. ભારત સરકાર રાષ્ટ્રીય દરિયાઈ દિવસ પર વરૂણા એવોર્ડ, દરિયાઈ શિક્ષણ અને તાલીમમાં ઉત્કૃષ્ટ યોગદાન અને NMD એક્સેલન્સ એવોર્ડ જેવા પુરસ્કારો પ્રસ્તુત કરે છે.

ભારતની દરિયાઈ પહેલ:

- > ભારત-પ્રશાંત પહેલ ભારતની હાલની દરિયાઈ પહેલ છે. ભારતે સુરક્ષિત સમુદ્ર માટે આ પહેલ અપનાવી છે.

- > આ દરિયાઈ સંસાધનો મારફતે વિવિધ દેશો સાથે ભાગીદારી દ્વારા પ્રાપ્ત કરવામાં આવશે. ઇન્ડો-પેસિફિક પહેલને ઓસ્ટ્રેલિયા, જાપાન અને થાઈલેન્ડનું સમર્થન છે. આ આંતરરાષ્ટ્રીય પરિષદો હેઠળ વિવાદોને હલ કરવામાં મદદ કરશે.

લેહ હિમાલયન ફિલ્મ ફેસ્ટિવલની પ્રથમ આવૃત્તિનું આયોજન કરશે

- > લેહ હિમાલયન ફિલ્મ ફેસ્ટિવલની પ્રથમ આવૃત્તિનું આયોજન કરશે, જે 24 સપ્ટેમ્બર, 2021થી શરૂ થશે.
- > માહિતી અને પ્રસારણ પ્રધાન અનુરાગ ઠાકુર 24 સપ્ટેમ્બરે ફિલ્મ ફેસ્ટિવલનું ઉદઘાટન કરશે.
- > હિમાલય ફિલ્મ ફેસ્ટિવલ 24 થી 28 સપ્ટેમ્બર સુધી પાંચ દિવસ ચાલશે.
- > લદ્દાખ ભારતની આઝાદીના 75 વર્ષ નિમિત્તે 'સ્વતંત્રતાના અમૃત મહોત્સવ'ની ઉજવણીના ભાગરૂપે ફિલ્મ ફેસ્ટિવલનું આયોજન કરી રહ્યું છે.
- > 5 દિવસના આ ફેસ્ટિવલમાં પ્રેક્ષકો અને ફિલ્મ પ્રેમીઓને એક્સરબા આકર્ષવા માટે અનેક સેગમેન્ટનો સમાવેશ કરવામાં આવશે.

મહોત્સવનો હેતુ

- > આ પાંચ દિવસીય ફેસ્ટિવલનું આયોજન મહત્વાકાંક્ષી સ્થાનિક ફિલ્મ નિર્માતાઓને પ્રોત્સાહન આપવા તેમજ લદ્દાખને આકર્ષક ફિલ્મ ડેસ્ટિનેશન તરીકે પ્રદર્શિત કરવા માટે ઇન્ટરેક્ટિવ અને એક્સપોઝર પ્લેટફોર્મ બનાવવાના ઉદ્દેશસાથે કરવામાં આવી રહ્યું છે.

આ તહેવારનું આયોજન કોણ કરી રહ્યું છે?

- > લેહ દ્વારા કેન્દ્રીય માહિતી અને પ્રસારણ મંત્રાલય હેઠળ ફિલ્મ ફેસ્ટિવલના નિદેશાલયના સહયોગથી આ ફેસ્ટિવલનું આયોજન કરવામાં આવી રહ્યું છે. આ ફિલ્મ ફેસ્ટિવલ લેહના સિંધુ કલ્ચર સેન્ટરમાં યોજાશે.

હિમાલયન પ્રદેશ ઓફ ઇન્ડિયા

- > ભારતની હિમાલયન પ્રદેશ તેની અનોખી કુદરતી સ્થિતિને કારણે વિશ્વભરના ફિલ્મ નિર્માતાઓને આકર્ષે છે. આ ક્ષેત્રની અનન્ય ભૂગોળ તેના મૂળ વતનીઓ, વ્યવસાયો અને પરંપરાગત કુશળતા સાથે દસ્તાવેજિત કરવામાં આવી છે. આમ ફિલ્મ ફેસ્ટિવલ સ્થાનિક ફિલ્મ નિર્માતાઓ માટે તેમની વાર્તાઓ વ્યાપક પ્રેક્ષકો સાથે શેર કરવાની તક પ્રસ્તુત કરે છે.

હિમાચલ પ્રદેશના કાઝામાં વિશ્વના સૌથી ઊંચા ઇલેક્ટ્રિક વ્હીકલ ચાર્જિંગ સ્ટેશનનું ઉદઘાટન

- ઇલેક્ટ્રિક વાહનો માટે વિશ્વના સૌથી ઊંચા ચાર્જિંગ સ્ટેશનનું ઉદઘાટન હિમાચલ પ્રદેશના લાહૌલ-સ્પીતી જિલ્લાના કાઝા ખાતે કરવામાં આવ્યું હતું. તેનું ઉદઘાટન SDM મહેન્દ્ર પ્રતાપ સિંહે કર્યું હતું. તેની સ્થાપના goEgo કંપની દ્વારા કરવામાં આવી હતી.
- આ ચાર્જિંગ સ્ટેશન ખોલવાથી પ્રદેશના પર્યાવરણની સુરક્ષામાં મહત્વપૂર્ણ ભૂમિકા ભજવશે. ઇલેક્ટ્રિક વાહનોનો ઉપયોગ કરતા મુસાફરો કાઝામાં ચાર્જિંગ સુવિધાઓનો લાભ લઈ શકશે. પરીક્ષણના આધારે બે ઇલેક્ટ્રિક સ્કૂટર સફળતાપૂર્વક ચાર્જ કરવામાં આવ્યા હતા.

કાઝા

- કાઝા હિમાચલ પ્રદેશના લાહૌલ-સ્પીતી જિલ્લાનું એક શહેર છે. તે સમુદ્ર સપાટીથી 3650 મીટરની ઊંચાઈ પર સ્પીતી નદીના કાંઠે સ્થિત છે.

Back to basics : ફેમ યોજના (FAME Scheme)

- આ યોજના નેશનલ ઇલેક્ટ્રિક મોબિલિટી મિશન સ્કીમ (National Electric Mobility Mission Plan) નો એક ભાગ છે. સબસિડી આપીને ઇલેક્ટ્રિક વાહનોને પ્રોત્સાહન આપવા માટે આ યોજના શરૂ કરવામાં આવી હતી. આ યોજનાનો ઉદ્દેશ તમામ વાહન વિભાગોને પ્રોત્સાહન આપવાનો છે. તેને બે તબક્કામાં લોન્ચ કરવામાં આવી હતી. પ્રથમ તબક્કો 2015માં શરૂ કરવામાં આવ્યો હતો અને 31 માર્ચ, 2019ના રોજ સમાપ્ત થયો હતો. જોકે, આ તબક્કો એપ્રિલ-2 2019થી શરૂ થયો હતો અને 2024માં સમાપ્ત થશે. ભારે ઉદ્યોગ અને જાહેર સાહસ મંત્રાલય હેઠળ ભારે ઉદ્યોગ વિભાગ દ્વારા આ યોજના પર નજર રાખવામાં આવે છે.

CAF World Giving Index 2021 બહાર પાડવામાં આવ્યો

- Charities Aid Foundation (CAF) World Giving Index 2021 તાજેતરમાં પ્રકાશિત થયો હતો, જેમાં ભારત ટોચના 20 ઉદાર દેશોમાં સ્થાન ધરાવે છે.

અહેવાલના મુખ્ય તારણો

- રિપોર્ટમાં ભારતને 14મું સ્થાન મળ્યું છે.

- CAFના અહેવાલમાં કહેવામાં આવ્યું છે કે, ભારત ઇન્ડેક્સમાં સૌથી ઝડપથી વિકસતા દેશોમાંનો એક છે.
- આ રિપોર્ટ અનુસાર 2020માં કોવિડ-19મહામારી દરમિયાન 61 ટકા ભારતીયોએ એક અજાણી વ્યક્તિને મદદ કરી છે.
- 36 ટકા ભારતીયોએ દાન આપ્યું હતું.
- 34 ટકા ભારતીયોએ ભારતમાં સામાજિક કાર્ય માટે સ્વેચ્છિક સેવા આપી હતી.

વિશ્વભરના લેન્ડસ્કેપ્સ

- CAFના સર્વે અનુસાર, કોવિડ-19 રોગચાળા દરમિયાન વિશ્વભરના સમુદાયો સાથે નાગરિકોને મદદ કરવા માટે કામ કરી રહ્યા છે. આના પરિણામે 2009 પછી સૌથી વધુ 'અજાણી મદદ' આંકડા આવ્યા.
- વિશ્વના 55% પુખ્ત વયના લોકો (એટલે કે 3 અબજ લોકો) એ એવી વ્યક્તિને મદદ કરી હોવાનું જાણવા મળ્યું છે જેને તેઓ 2020 માં જાણતા ન હતા.
- 2020માં છેલ્લા પાંચ વર્ષમાં દાનની તુલનામાં 31 ટકા લોકોએ દાન આપ્યું હતું.
- 2020માં સ્વયંસેવકનું સ્તર વૈશ્વિક સ્તરે વ્યાપક પણે અપરિવર્તિત છે.
- યુએસ, યુકે, કેનેડા, આયર્લેન્ડ અને નેધરલેન્ડ જેવા વિકસિત દેશો ટોચની રેન્કિંગમાંથી બહાર હતા.
- ઓસ્ટ્રેલિયા અને ન્યૂઝીલેન્ડ પોતાનું ટોપ-10 રેન્કિંગ જાળવી રાખ્યું હતું.
- CAF2021ના ઇન્ડેક્સમાં કેન્યા, નાઈજીરિયા અને ઘાના જેવા ગરીબ દેશો ટોચના 10 ઉદાર દેશોમાં સામેલ થયા હતા.

સૌથી ઉદાર દેશ કયો છે?

- ઇન્ડોનેશિયા વિશ્વનો સૌથી ઉદાર દેશ છે. આ વર્ષે CAF ઇન્ડેક્સમાં ઇન્ડોનેશિયાને પ્રથમ સ્થાન મળ્યું છે. ઇન્ડોનેશિયા પછી કેન્યા, નાઈજીરિયા, મ્યાનમાર, ઓસ્ટ્રેલિયા, ઘાના, ન્યૂઝીલેન્ડ, યુગાન્ડા, કોસોવો અને થાઈલેન્ડનો સમાવેશ કરવામાં આવે છે. 2019માં યુ.એસ. ટોચ પર હતું.

આંતરરાષ્ટ્રીય સ્ટાર્ટ-અપ હબ રેન્કિંગ 2021

- ઇન્ટરનેશનલ સ્ટાર્ટ-અપ હબ રેન્કિંગ્સ 2021 તાજેતરમાં સ્ટાર્ટ-અપ જીનોમ (Start-up Genome) દ્વારા તેના વાર્ષિક Global Start-up Ecosystem Report 2021 માટે સંકલિત અને પ્રકાશિત કરવામાં આવ્યું હતું.
- આંતરરાષ્ટ્રીય સ્ટાર્ટ-અપના વ્યાપક રેન્કિંગ મુજબ લંડન, મુંબઈ અને બેંગલોરને વિશ્વના ટોચના સ્ટાર્ટ-અપ સેન્ટરોમાં સામેલ કરવામાં આવ્યા છે.

- > બ્રેક્કિંગ અને કોરોનાવાયરસના રોગચાળા છતાં લંડનએ સતત બીજા વર્ષે ન્યૂયોર્ક સાથે બીજા સ્થાને રેન્કિંગ જાળવી રાખ્યો.
- > બેંગ્લોર 23મા ક્રમે હતું.
- > દિલ્હી 36મા ક્રમે હતું.
- > ઉભરતા ઇકોસિસ્ટમ રેન્કિંગમાં મુંબઈને પ્રથમ સ્થાન મળ્યું છે.
- > કર્ણાટક વિશ્વની ચોથી સૌથી મોટી તકનીકી અને નવીનતા ક્લસ્ટર પણ છે અને 400થી વધુ વૈશ્વિક સંશોધન અને વિકાસ કેન્દ્રોનું ઘર છે.

સૌથી આકર્ષક સ્થળો

- > આ અહેવાલ મુજબ સિલિકોન વેલીની બહાર ટેક સ્ટાર્ટ-અપ્સ સ્થાપવા માટે લંડન સૌથી આકર્ષક સ્થળ છે. તેની એકંદર ઇકોસિસ્ટમનું મૂલ્ય 147.7 અબજ ડોલર છે. વૈશ્વિક સ્તરે રોકાણ ઇકોસિસ્ટમમાં ભંડોળ, ગુણવત્તા અને પ્રવૃત્તિની સુલભતા માટે લંડન શ્રેષ્ઠ શહેરોમાંનું એક છે.

ભારતીય સ્ટાર્ટ-અપ્સ ક્યાં ઉભા છે?

- > રિપોર્ટ અનુસાર ભારતીય સ્ટાર્ટ અપ્સે 2021ના પહેલા ભાગમાં 12.1 અબજ ડોલર એકત્ર કર્યા છે. તે ટેકનોલોજી અને નવીનતાના વૈશ્વિક કેન્દ્ર તરીકે ભારતના ઝડપી વિકાસને પ્રદર્શિત કરે છે.

PFRDA રાષ્ટ્રીય પેન્શન પ્રણાલી દિવસ

- > પેન્શન રેગ્યુલેટર પેન્શન ફંડ રેગ્યુલેટરી એન્ડ ડેવલપમેન્ટ ઓથોરિટી (PFRDA) 1 ઓક્ટોબર, 2021 ના રોજ નેશનલ પેન્શન સિસ્ટમ (NPS) દિવસની ઉજવણી કરવા માટે તૈયાર છે.
- > NPS એ પેન્શન અને નિવૃત્તિ આયોજનને પ્રોત્સાહન આપવા માટે 'આઝાદી કા અમૃત મહોત્સવ' અંતર્ગત અભિયાન પણ શરૂ કર્યું.
- > NPS સબસ્ક્રાઇબર્સ લાભની શક્તિ, સંયોજનનો આનંદ માણશે અને નિવૃત્તિ પછી ઘણા લાભો મેળવશે.
- > અભિયાનનો ઉદ્દેશ
- > PFRDA દરેક નાગરિકને નિવૃત્તિ પછી નાણાકીય રીતે સદ્ગત ભાવિ સુનિશ્ચિત કરવા માટે નાણાકીય કુશળ બનાવવાની યોજના માટે પ્રોત્સાહિત કરવાના હેતુથી ઝુંબેશનું આયોજન કરશે.
- > આ અભિયાન લોકોમાં પેન્શન યોજના વિશે જાગૃતિ લાવવાનો પણ પ્રયાસ કરે છે.

- > તે ભારત માટે પેન્શનર સમાજના વિઝનને પૂર્ણ કરવા માટે તમામ લાયક નાગરિકોને પેન્શન યોજના હેઠળ આવરી લેવાનું લક્ષ્ય ધરાવે છે.

Back to basics : પેન્શન ફંડ રેગ્યુલેટરી એન્ડ ડેવલપમેન્ટ

ઓથોરિટી (PFRDA)

- > PFRDA નાણા મંત્રાલયના અધિકારક્ષેત્ર હેઠળ કામ કરતી નિયમનકારી સંસ્થા છે. તે સમગ્ર ભારતમાં પેન્શનની એકંદર દેખરેખ અને નિયમનનું ધ્યાન રાખે છે. તે નેશનલ પેન્શન સિસ્ટમનું નિયમનકાર છે અને પેન્શન માર્કેટના વ્યવસ્થિત વિકાસને સુનિશ્ચિત કરે છે.
- PFRDA ના સભ્યો :
- > તેમાં એક ચેરમેન અને છ સભ્યો હોય છે. 6 સભ્યોમાંથી, ઓછામાં ઓછા ત્રણ સંપૂર્ણ સમયના સભ્યો હશે. સભ્યોની નિમણૂક કેન્દ્ર સરકાર કરે છે.

પ્રશ્નોત્તરી

- 1) PFRDA રાષ્ટ્રીય પેન્શન પ્રણાલી દિવસ વિશે નીચેના વિધાનો ધ્યાનમાં લો.
 1. NPS સબસ્ક્રાઇબર્સ લાભની શક્તિ, સંયોજનનો આનંદ માણશે અને નિવૃત્તિ પછી ઘણા લાભો મેળવશે.
 2. આ અભિયાન લોકોમાં પેન્શન યોજના વિશે જાગૃતિ લાવવાનો પણ પ્રયાસ કરે છે.
 3. PFRDA નાણા મંત્રાલયના અધિકારક્ષેત્ર હેઠળ કામ કરતી નિયમનકારી સંસ્થા છે.
 ઉપરોક્ત આપેલ નિવેદનોમાંથી ક્યાં નિવેદનો યોગ્ય છે?

(A) 1,2	(B) 2,3
(C) 1,3	(D) 1,2 અને 3
- 2) વીજ સંબંધિત યોજનાઓ માટે જિલ્લા સ્તરની સમિતિઓ વિશે નીચેના વિધાનો ધ્યાનમાં લો.
 1. તે સરકારની તમામ વીજ સંબંધિત યોજનાઓની અસર અને લોકોને સેવાઓની જોગવાઈ પર નજર રાખશે.
 2. ભારતનું વીજ ક્ષેત્ર વિશ્વના સૌથી વૈવિધ્યસભર પ્રદેશોમાંનું એક છે.
 3. ભારત સત્તાનું ત્રીજું સૌથી મોટું ઉત્પાદક અને વિશ્વનું બીજું સૌથી મોટું ગ્રાહક છે.
 4. નોડલ એજન્સી વીજળી અધિનિયમ, 2003 અને ઉર્જા સંરક્ષણ અધિનિયમ, 2001નું સંચાલન કરે છે
 ઉપરોક્ત આપેલ નિવેદનોમાંથી ક્યાં નિવેદનો યોગ્ય છે?

(A) 1,2 અને 3	(B) 2,3 અને 4
(C) 1,2 અને 4	(D) 1,2,3 અને 4

3) ફેડ-ઓફ-પેક વિશે નીચેના વિધાનો ધ્યાનમાં લો.

- ફૂડ સેફ્ટી એન્ડ સ્ટાન્ડર્ડ ઓથોરિટી ઓફ ઇન્ડિયા (FSSAI) એ 2018માં ફૂડ સેફ્ટી એન્ડ સ્ટાન્ડર્ડ્સ (લેબલિંગ એન્ડ પર્ફોમન્સ) રેગ્યુલેશન્સ જારી કર્યા હતા.
 - ફેડ-ઓફ-પેક (FoP) લેબલિંગ સિસ્ટમ ગ્રાહકોને તંદુરસ્ત ખોરાકના વિકલ્પોનો ઉપયોગ કરવા પ્રોત્સાહિત કરવા માટે વૈશ્વિક શ્રેષ્ઠ પદ્ધતિઓમાંની એક તરીકે સૂચિબદ્ધ છે.
 - નિયમો ખાદ્ય ચીજોના પેકિંગ પર કલર-કોડેડ લેબલ (colour-coded labels) ફરજિયાત છે.
 - FSSAIએ FoP લેબલમાં 'સકારાત્મક પોષક તત્વો' પર વિચાર કરવાનો પણ પ્રસ્તાવ મૂક્યો હતો ઉપરોક્ત આપેલ નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?
- (A) 1,2 અને 3 (B) 2,3 અને 4
(C) 1,2 અને 4 (D) 1,2,3 અને 4

4) અર્થશોટ એવોર્ડ વિશે નીચેના વિધાનો ધ્યાનમાં લો.

- 17 સપ્ટેમ્બર, 2021ના રોજ પર્યાવરણ પુરસ્કાર (Environment Prize/Earthshot Prize) માટે બે ભારતીય પ્રોજેક્ટ્સની પસંદગી કરવામાં આવી છે.
 - પસંદ કરાયેલા પ્રોજેક્ટમાંનો એક સોલાર પાવર્ડ આયર્નિંગ કાર્ટ પ્રોજેક્ટ (Solar-Powered Ironing Cart Project) છે, જેની ડિઝાઇન તમિલનાડુના 14 વર્ષીય વિદ્યાર્થીએ કરી છે.
 - આ પુરસ્કાર સંયુક્ત રાષ્ટ્ર ટકાવ વિકાસ લક્ષ્યોના ટેકાથી પાંચ જુદી જુદી કેટેગરીમાં આપવામાં આવે છે. ઉપરોક્ત આપેલ નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?
- (A) 1 અને 2 (B) 2 અને 3
(C) 1 અને 3 (D) 1,2 અને 3

5) સ્ટેટ ફૂડ સેફ્ટી ઇન્ડેક્સ વિશે નીચેના વિધાનો ધ્યાનમાં લો.

- દેશભરમાં ખાદ્ય સુરક્ષાના વાતાવરણને મજબૂત કરવા માટે 19 મોબાઇલ ફૂડ ટેસ્ટિંગ વાન (ફૂડ સેફ્ટી ઓન વ્હીલ્સ) પણ મોકલવામાં આવી છે.
 - 7 જૂન, 2019ના રોજ વિશ્વ ખાદ્ય સુરક્ષા દિવસ પર વર્ષ 2018-19 માટે પ્રથમ સ્ટેટ ફૂડ સિક્યોરિટી ઇન્ડેક્સની જાહેરાત કરવામાં આવી હતી.
 - ગોવા નાના રાજ્યોની યાદીમાં ટોચ પર છે અને ત્યારબાદ મેઘાલય અને મણિપુર છે.
 - તમામ ભારતીયો માટે સલામત, સ્વસ્થ અને ટકાઉ ખોરાક સુનિશ્ચિત કરવા માટે દેશની ખાદ્ય પ્રણાલીમાં ફેરફાર કરવાની ભારત સરકાર અને FSSAIની પહેલ છે. ઉપરોક્ત આપેલ નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?
- (A) 1,2 અને 3 (B) 2,3 અને 4
(C) 1,2 અને 4 (D) 1,2,3 અને 4

6) બિન-સરકારી સંસ્થાઓના વિદેશી ભંડોળ પર પ્રતિબંધ વિશે નીચેના વિધાનો ધ્યાનમાં લો.

- જ્યારે પણ કોઈ વિદેશી દાતા ભારતમાં પ્રાપ્તકર્તાના સંગઠનને પૈસા ટ્રાન્સફર કરવા માંગે છે, ત્યારે તેને ગૃહ મંત્રાલયની પૂર્વ મંજૂરીની જરૂર હોય છે.
 - કેન્દ્ર સરકારે 2011થી 2019 વચ્ચેના સમયગાળા દરમિયાન 19,000થી વધુ ફાળો આપનાર સંસ્થાઓના રજિસ્ટ્રેશન સર્ટિફિકેટ રદ કરવા પડ્યા હતા.
 - લાલ ટેપ દ્વારા NGOને નિયંત્રિત કરવાથી આ સંસ્થાઓ માનવ કાર્ય કરવામાં અસમર્થ બનશે.
 - વિદેશી યોગદાન પર વધુ પડતું વિનિયમન NGOની કામગીરીને અસર કરી શકે છે જે જમીન પર સરકારી યોજનાઓના અમલીકરણમાં મદદ કરશે. ઉપરોક્ત આપેલ નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?
- (A) 1,2 અને 3 (B) 2,3 અને 4
(C) 1,2 અને 4 (D) 1,2,3 અને 4

7) પોષણ વૃદ્ધિમાં યોજાની ભૂમિકા વિશે નીચેના વિધાનો ધ્યાનમાં લો.

- ફેટી એસિડ ચરબી અને તેલના કુદરતી ઘટકો છે.
 - તેમને તેમની રાસાયણિક રચનાના આધારે ત્રણ જૂથોમાં વિભાજિત કરી શકાય છે: 'સંતૃપ્ત', 'મોનો-અસંતૃપ્ત' અને 'પોલી-સંતૃપ્ત' ફેટી એસિડ્સ.
 - યોજાની પરંપરાગત જાતો મુખ્ય આહારમાં આવશ્યક ફેટી એસિડનો સમાવેશ કરી શકે છે જે શિશુઓમાં સામાન્ય મગજના વિકાસમાં મદદ કરે છે.
 - પરંપરાગત જાતો પાંચ વર્ષથી ઓછી વયના બાળકોમાં કુપોષણની સમસ્યા હલ કરવામાં મદદ કરે છે. ઉપરોક્ત આપેલ નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?
- (A) 1,2 અને 3 (B) 2,3 અને 4
(C) 1,2 અને 4 (D) 1,2,3 અને 4

8) ગ્લોબલ ઇનોવેશન ઇન્ડેક્સ વિશે નીચેના વિધાનો ધ્યાનમાં લો.

- તાજેતરમાં બહાર પાડવામાં આવેલા ગ્લોબલ ઇનોવેશન ઇન્ડેક્સ (GII) 2021 રેન્કિંગમાં ભારતની સ્થિતિમાં બે સ્થાનનો સુધારો થયો છે અને ભારત 46મા ક્રમે પહોંચી ગયું છે.
 - 2020માં વિશ્વભરમાં વૈજ્ઞાનિક લેખોના પ્રકાશનમાં 7.6 ટકાનો વધારો થયો હતો.
 - આ વર્ષે ભારત નવીનતા ઇનપુટમાં 57મા ક્રમે છે, જે અગાઉના વર્ષની સમકક્ષ છે પરંતુ 2019 કરતાં વધુ છે.
 - ઇન્ડિયા ઇનોવેશન ઇન્ડેક્સ નેશનલ ઇન્સ્ટિટ્યૂશન ફોર ટ્રાન્સફોર્મિંગ ઇન્ડિયા કમિશન દ્વારા GIની તર્જ પર વિકસાવવામાં આવે છે. ઉપરોક્ત આપેલ નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?
- (A) 1,2 અને 3 (B) 2,3 અને 4
(C) 1,2 અને 4 (D) 1,2,3 અને 4

9) આંતરરાષ્ટ્રીય શાંતિ દિવસ વિશે નીચેના વિધાનો ધ્યાનમાં લો.

1. વિશ્વભરના તમામ દેશો અને લોકોમાં શાંતિના આદર્શોને મજબૂત કરવા માટે દર વર્ષે 21 સપ્ટેમ્બરે આંતરરાષ્ટ્રીય શાંતિ દિવસ ઉજવવામાં આવે છે.
2. આ વર્ષે થીમ 'Recovering better for an equitable and sustainable world' છે.
3. સંયુક્ત રાષ્ટ્રે 2001થી 2010ના દાયકાને શાંતિ અને અહિંસાની સંસ્કૃતિ માટે આંતરરાષ્ટ્રીય દાયકા તરીકે જાહેર કર્યું હતું.

ઉપરોક્ત આપેલ નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?

- (A) 1,2 (B) 2,3
(C) 1,3 (D) 1,2 અને 3

10) પંજાબના નવા મુખ્યમંત્રી વિશે નીચેના વિધાનો ધ્યાનમાં લો.

1. પંજાબના નવા મુખ્યમંત્રી ચરણજીત સિંહ ચન્નીએ ચંદીગઢ ના રાજભવનમાં શપથ લીધા હતા.
2. તેઓ પંજાબના 16મા મુખ્યમંત્રી બન્યા છે.
3. ચરણજીત સિંહ ચન્ની પંજાબમાં ભારતીય રાષ્ટ્રીય કોંગ્રેસના નેતા છે. હાલ તેઓ ચમકૌર સાહિબથી ધારાસભ્ય છે.

ઉપરોક્ત આપેલ નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?

- (A) 1 અને 2 (B) 2 અને 3
(C) 1 અને 3 (D) 1,2 અને 3

11) વેક્સીન મૈત્રી વિશે નીચેના વિધાનો ધ્યાનમાં લો.

1. ભારત 19 રસીઓની નિકાસ શરૂ કરવા જઈ રહ્યું છે, આ વર્ષે એપ્રિલમાં કોવિડ 19 કેસોમાં અચાનક વધારો થયો છે અને દેશમાં રસીઓની ઘરેલું માંગમાં વધારો થયો છે.
2. દેશમાં માસિક રસીનું ઉત્પાદન આવતા મહિનાથી 30 કરોડ ડોઝ સુધી પહોંચવાની સંભાવના છે.
3. ભારતે રોગચાળા દરમિયાન ઘણા દેશોને હાઈડ્રોક્સિક્લોરોક્વિન, રેમેડેસિવિર, પેરાસિટામોલ ટેબ્લેટ, ડાયગ્નોસ્ટિક કિટ, માસ્ક, ગ્લોવ્સ, વેન્ટિલેટર અને અન્ય તબીબી પુરવઠો સક્રિય પણે પૂરો પાડ્યો હતો.

ઉપરોક્ત આપેલ નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?

- (A) 1 અને 2 (B) 2 અને 3
(C) 1 અને 3 (D) 1,2 અને 3

12) ઓઈલ સ્પિલ માટે સુપર-હાઈડ્રોફોબિક કોટન કમ્પોઝિટ વિશે નીચેના વિધાનો ધ્યાનમાં લો.

1. આ એક નવું MOF કમ્પોઝિટ છે, જે પાણી-પ્રતિરોધક સામગ્રી છે.
2. MOF કમ્પોઝિટ તેલની રાસાયણિક રચના અને ઘનતાને ધ્યાનમાં લીધા વિના તેલ-પાણીના મિશ્રણથી તેલ અલગ થવાની મોટી ક્ષમતા ધરાવે છે.
3. તે ઉચ્ચ કાર્યક્ષમતા અને વધુ શોષણ ક્ષમતા સાથે તેલ પરિવહન દરમિયાન પર્યાવરણીય પાણી (નદી, સમુદ્ર અથવા સમુદ્રના પાણીમાં) ફેલાયેલા તેલને સાફ કરશે.
4. 2015માં ભારતે બંકર ઓઈલ પ્રદૂષણ નુકસાન, 2001 (બંકર કન્વેન્શન) માટે નાગરિક જવાબદારી પર આંતરરાષ્ટ્રીય પરિષદને બહાલી આપી હતી.

ઉપરોક્ત આપેલ નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?

- (A) 1,2 અને 3 (B) 2,3 અને 4
(C) 1,2 અને 4 (D) 1,2,3 અને 4

13) સિંગલ-યુઝ પ્લાસ્ટિક વિશે નીચેના વિધાનો ધ્યાનમાં લો.

1. તાજેતરમાં, ઈન્ડિયન ઈન્સ્ટિટ્યૂટ ઓફ સાયન્સ, બેંગલુરુ (IISc)ના સંશોધકોએ સિંગલ-યુઝ પ્લાસ્ટિક (SUP)નો વિકલ્પ બનાવવાનો માર્ગ શોધી કાઢ્યો છે.
2. સંશોધનમાં પોલિમર બનાવવાની આ પ્રક્રિયામાં બિન-બાદ્ય એરંડા તેલનો ઉપયોગ કરવામાં આવ્યો હતો.
3. આમ બનાવેલી સામગ્રી બાયોડિગ્રેડેબલ, લીક-પ્રૂફ અને બિનઝેરી છે.
4. તમામ પ્રકારના પ્લાસ્ટિક કચરાના માત્ર 9 ટકા જ રિસાયકલ(Recycled) થાય છે.

ઉપરોક્ત આપેલ નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?

- (A) 1,2 અને 3 (B) 2,3 અને 4
(C) 1,2 અને 4 (D) 1,2,3 અને 4

14) ભારતીય વાયુસેનાના વડા વિશે નીચેના વિધાનો ધ્યાનમાં લો.

1. એર માર્શલ વી.આર. ચૌધરી ભારતીય વાયુસેનાના આગામી વડા બનશે તેઓ તરીકે હાલમાં ભારતીય વાયુસેનાના વાઈસ ચીફ છે.
2. તેઓ એર ચીફ માર્શલ રાકેશ કુમાર સિંહ ભદૌરિયાની નિવૃત્તિ બાદ આ મહિનાની 30 મીએ ચાઈ સંભાળશે.
3. ભારતીય વાયુસેનાની સ્થાપના 8 ઓક્ટોબર, 1932ના રોજ કરવામાં આવી હતી.

ઉપરોક્ત આપેલ નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?

- (A) 1,2 (B) 2,3
(C) 1,3 (D) 1,2 અને 3

15) વિશ્વ અલ્ઝાઈમર્સ ડે વિશે નીચેના વિધાનો ધ્યાનમાં લો.

1. વિશ્વ અલ્ઝાઈમર્સ ડે 21 સપ્ટેમ્બરના રોજ ઉજવવામાં આવે છે, જેના ઉદ્દેશથી વિશ્વભરમાં રોગ, સામાન્ય લક્ષણો અને જોખમ પરિબળો વિશે જાગૃતિ લાવવાનો છે.
2. અલ્ઝાઈમર રોગ એ મનોબંધ (dementia)નો પ્રચલિત પ્રકાર છે જે ધીમે ધીમે યાદશક્તિ ગુમાવવાનું અને જ્ઞાનાત્મક ક્ષમતા (cognitive capacity)ની ખોટનું કારણ બને છે.
3. યાદશક્તિ ગુમાવવી એ અલ્ઝાઈમર રોગનું મુખ્ય લક્ષણ છે. તાજેતરની ઘટનાઓ અથવા ચર્ચાઓને યાદ રાખવામાં અસમર્થતા એ રોગનું પ્રારંભિક લક્ષણ છે.

ઉપરોક્ત આપેલ નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?

- (A) 1 અને 2 (B) 2 અને 3
(C) 1 અને 3 (D) 1,2 અને 3

16) બ્લુ ફ્લેગ પ્રમાણીકરણ વિશે નીચેના વિધાનો ધ્યાનમાં લો.

1. સમુદ્ર તટો પર લહેરાતો 'બ્લુ ફ્લેગ' 33 કડક માપદંડો અને સારા સમુદ્ર તટ સ્વાસ્થ્યનું 100% પાલન સૂચવે છે.
2. બ્લુ ફ્લેગ સમુદ્ર તટોને વિશ્વનો સૌથી સ્વચ્છ સમુદ્ર તટો માનવામાં આવે છે.
3. BEAMS પ્રોગ્રામ રિસાયક્લિંગ મારફતે 1,100 મિલી/વર્ષ મ્યુનિસિપલ પાણી બચાવવામાં મદદ કરી છે.
4. BEAMS એટલે સમુદ્ર તટનું પર્યાવરણ અને સૌંદર્યશાસ્ત્ર વ્યવસ્થાપન સેવાઓ.

ઉપરોક્ત આપેલ નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?

- (A) 1,2 અને 3 (B) 2,3 અને 4
(C) 1,2 અને 4 (D) 1,2,3 અને 4

17) હળદરની નવી જાતો વિશે નીચેના વિધાનો ધ્યાનમાં લો.

1. બીજની ઊંચી ઉપજ આપતી જાતો (High yielding varieties- HYV)માં બીજ હોય છે જે મોટા પ્રમાણમાં પાક, ખાસ કરીને ઘઉં અને ચોખાનું ઉત્પાદન કરે છે.
2. તે હળદરની હાલની જાતો કરતાં 50% વધુ ઉપજ આપવા સક્ષમ છે જે ખેડૂતોને આર્થિક રીતે સક્ષમ કરવામાં મદદ કરી શકે છે.
3. હળદર એક ફૂલછોડ છે, તે કરકુમા લોંગા (Curcuma Longa) નામના આદુ પરિવારનો છે.
4. તે 1953માં સ્થાપિત CSIRની ઘટક સંશોધન સંસ્થાઓમાં ની એક છે.

ઉપરોક્ત આપેલ નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?

- (A) 1,2 અને 3 (B) 2,3 અને 4
(C) 1,2 અને 4 (D) 1,2,3 અને 4

18) વૈશ્વિક હવાની ગુણવત્તાની માર્ગદર્શિકા વિશે નીચેના વિધાનો ધ્યાનમાં લો.

1. તાજેતરમાં વર્લ્ડ હેલ્થ ઓર્ગેનાઈઝેશન (WHO)એ નવી ગ્લોબલ એર ક્વોલિટી ગાઈડલાઈન્સ (AQGs) જારી કરી છે.
2. આ માર્ગદર્શિકા હેઠળ, વિશ્વ આરોગ્ય સંસ્થાએ પ્રદૂષકોના ભલામણ કરેલા સ્તરને વધુ ઘટાડ્યું છે, જેને માનવ સ્વાસ્થ્ય માટે સલામત ગણી શકાય.
3. આ માર્ગદર્શિકા તમામ દેશોને તેમના નાગરિકોના સ્વાસ્થ્યનું રક્ષણ કરવામાં તેમજ ભલામણ કરેલા સ્તરો હાંસલ કરવાનો પ્રયાસ કરીને વૈશ્વિક આબોહવા પરિવર્તન ઘટાડવામાં મદદ કરશે.

4. ભારતના રાષ્ટ્રીય હવા ગુણવત્તા ધોરણો WHOના 2005ના ધોરણો કરતા ઘણા વધુ ઉદાર છે.

ઉપરોક્ત આપેલ નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?

- (A) 1,2 અને 3 (B) 2,3 અને 4
(C) 1,2 અને 4 (D) 1,2,3 અને 4

19) આંતરરાષ્ટ્રીય સાંકેતિક ભાષા દિવસ વિશે નીચેના વિધાનો ધ્યાનમાં લો.

1. દર વર્ષે, 23 સપ્ટેમ્બરને સંયુક્ત રાષ્ટ્ર આંતરરાષ્ટ્રીય સાંકેતિક ભાષા દિવસ (International Day of Sign Languages) તરીકે ઉજવે છે. આ દિવસની ઉજવણી 2018થી કરવામાં આવી રહી છે.
2. આ દિવસે World Federation of the Deaf ની રચના કરવામાં આવી હોવાથી આંતરરાષ્ટ્રીય સાંકેતિક ભાષા દિવસની ઉજવણી માટે 23 સપ્ટેમ્બરની પસંદગી કરવામાં આવી છે.
3. વિશ્વમાં વિકલાંગતાનું પ્રમાણ યુએન SDG 10ના લક્ષ્ય સાથે ગાઢ રીતે સંબંધિત છે.

ઉપરોક્ત આપેલ નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?

- (A) 1 અને 2 (B) 2 અને 3
(C) 1 અને 3 (D) 1,2 અને 3

20) જહાજોમાંથી ઉત્સર્જન વિશે નીચેના વિધાનો ધ્યાનમાં લો.

1. ઓઈલ મેજર અને પોર્ટ ઓથોરિટીઝ સહિત લગભગ 150 અગ્રણી કંપનીઓ અને સંસ્થાઓએ 22 સપ્ટેમ્બર, 2021ના રોજ વૈશ્વિક શિપિંગ ઉદ્યોગને 2050 સુધીમાં સંપૂર્ણપણે ડિકાર્બનાઈઝ કરવાની હાકલ કરી હતી.
2. વિશ્વ વેપારનો લગભગ 90 ટકા હિસ્સો સમુદ્ર દ્વારા પરિવહન કરવામાં આવે છે, જે વૈશ્વિક શિપિંગ ઉત્સર્જન CO2માં વિશ્વમાં 3 ટકા હિસ્સો ધરાવે છે. આમ આ વિસ્તાર પર સ્વચ્છતાનું દબાણ વધી રહ્યું છે.
3. 'કોલટુ એક્શન' પહેલ વર્લ્ડ ઇકોનોમિક ફોરમ, બિનનફાકારક ગ્લોબલ મેરીટાઈમ ફોરમ અને અન્ય ભાગીદારો દ્વારા વિકસાવવામાં આવી હતી.

ઉપરોક્ત આપેલ નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?

- (A) 1,2 (B) 2,3
(C) 1,3 (D) 1,2 અને 3

21) ઇલેક્ટ્રિક વાહનો વિશે નીચેના વિધાનો ધ્યાનમાં લો.

1. ઓટોમોટિવ રિસર્ચ એસોસિએશન ઓફ ઇન્ડિયા (ARAI) એ ભારતમાં ઇવી ઇકોસિસ્ટમને પ્રોત્સાહન આપવા માટે ઇલેક્ટ્રિક વાહનો (EV) માટે પોતાનું સ્વદેશી ચાર્જર વિકસાવ્યું છે.
 2. હાલમાં મોબિલિટી ચાર્જર્સ ભારતમાં આયાત કરવામાં આવે છે. તેથી, ARAIએ આ સ્વદેશી ચાર્જર્સના વિકાસ પર ધ્યાન કેન્દ્રિત કર્યું.
 3. ARAIએ AC001 નામના EV ચાર્જર માટે સ્વદેશી તકનીક વિકસાવી છે. ભારત ઇલેક્ટ્રોનિક્સ દ્વારા ઉત્પાદન અને પ્રચાર માટે લેવામાં આવ્યું છે. ઉપરોક્ત આપેલ નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?
- (A) 1 અને 2 (B) 2 અને 3
(C) 1 અને 3 (D) 1,2 અને 3

22) ટ્રાન્સ ફેટ વિશે નીચેના વિધાનો ધ્યાનમાં લો.

1. ફૂડ સેફ્ટી એન્ડ સ્ટાન્ડર્ડ ઓથોરિટી ઓફ ઇન્ડિયા (FSSAI) ના અભ્યાસ મુજબ ભારત 2022 સુધીમાં ઔદ્યોગિક ટ્રાન્સ ફેટ—ફી બની જશે.
 2. ભારતમાં, નવા પરીક્ષિત ખોરાકના નમૂનાઓમાંથી માત્ર 1.34% ઘટકોના માન્ય સ્તર (permissible levels) કરતા વધુ દર્શાવે છે.
 3. WHOના જણાવ્યા અનુસાર, ટ્રાન્સ ફેટનું સેવન, જે કુલ ઊર્જા સેવનના 1 ટકાથી વધુ છે, કોરોનરી હૃદયરોગના મૃત્યુ દરનું જોખમ વધારે છે. ઉપરોક્ત આપેલ નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?
- (A) 1 અને 2 (B) 2 અને 3
(C) 1 અને 3 (D) 1,2 અને 3

23) લદાખ રેસિડેન્ટ સર્ટિફિકેટ ઓર્ડર 2021 વિશે નીચેના વિધાનો ધ્યાનમાં લો.

1. New Domicile Laws બહારના લોકોને નોકરી, જમીન અને અન્ય સુવિધાઓ માટે અરજી કરવાની મંજૂરી આપે છે.
 2. વહીવટીતંત્રે તમામ પોસ્ટમાં સરકારી સેવાઓમાં પ્રવેશ માટેની ઉપલી વય મર્યાદામાં વધારો કર્યો છે.
 3. PRC એક પ્રકારનું ડોમિસાઈલ પ્રમાણપત્ર છે જે લોકોને સરકારી નોકરીઓમાં ડોમિસાઈલને લગતા ફ્લોટાનો લાભ લેવા અને શૈક્ષણિક સંસ્થાઓમાં પ્રવેશ મેળવવામાં મદદ કરે છે.
 4. તે એક કાનૂની દસ્તાવેજ છે જે રહેઠાણના પુરાવા તરીકે કામ કરે છે. ઉપરોક્ત આપેલ નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?
- (A) 1,2 અને 3 (B) 2,3 અને 4
(C) 1,2 અને 4 (D) 1,2,3 અને 4

24) વિશ્વ દરિયાઈ દિવસ વિશે નીચેના વિધાનો ધ્યાનમાં લો.

1. દર વર્ષે, 24 સપ્ટેમ્બર આંતરરાષ્ટ્રીય દરિયાઈ સંગઠન (IMO) અને અન્ય આંતરરાષ્ટ્રીય સંસ્થાઓ દ્વારા ઉજવવામાં આવે છે.
 2. ભારત દર વર્ષે 5 એપ્રિલે પોતાનો દરિયાઈ દિવસ ઉજવે છે. તેની પ્રથમ ઉજવણી 1964માં કરવામાં આવી હતી.
 3. ભારત-પ્રશાંત પહેલ ભારતની હાલની દરિયાઈ પહેલ છે. ભારતે સુરક્ષિત સમુદ્ર માટે આ પહેલ અપનાવી છે. ઉપરોક્ત આપેલ નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?
- (A) 1 અને 2 (B) 2 અને 3
(C) 1 અને 3 (D) 1,2 અને 3

25) લેહ હિમાલયન ફિલ્મ ફેસ્ટિવલ વિશે નીચેના વિધાનો ધ્યાનમાં લો.

1. લેહ હિમાલયન ફિલ્મ ફેસ્ટિવલની પ્રથમ આવૃત્તિનું આયોજન કરશે, જે 24 સપ્ટેમ્બર, 2021થી શરૂ થશે.
 2. માહિતી અને પ્રસારણ પ્રધાન અનુરાગ ઠાકુર 24 સપ્ટેમ્બરે ફિલ્મ ફેસ્ટિવલનું ઉદ્ઘાટન કરશે.
 3. આ પાંચ દિવસીય ફેસ્ટિવલનું આયોજન મહત્વાકાંક્ષી સ્થાનિક ફિલ્મ નિર્માતાઓને પ્રોત્સાહન આપવા તેમજ લદાખને આકર્ષક ફિલ્મ ડેસ્ટિનેશન તરીકે પ્રદર્શિત કરવા માટે ઇન્ટરેક્ટિવ અને એક્સપોઝર પ્લેટફોર્મ બનાવવાના ઉદ્દેશસાથે કરવામાં આવી રહ્યું છે. ઉપરોક્ત આપેલ નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?
- (A) 1 અને 2 (B) 2 અને 3
(C) 1 અને 3 (D) 1,2 અને 3

26) વિશ્વના સૌથી ઊંચા ઇલેક્ટ્રિક વીકલ ચાર્જિંગ સ્ટેશન વિશે નીચેના વિધાનો ધ્યાનમાં લો.

1. ઇલેક્ટ્રિક વાહનો માટે વિશ્વના સૌથી ઊંચા ચાર્જિંગ સ્ટેશનનું ઉદ્ઘાટન હિમાચલ પ્રદેશના લાહૌલ-સ્પીતી જિલ્લાના કાઝા ખાતે કરવામાં આવ્યું હતું.
 2. તેની સ્થાપના goEgo કંપની દ્વારા કરવામાં આવી હતી.
 3. કાઝા હિમાચલ પ્રદેશના લાહૌલ-સ્પીતી જિલ્લાનું એક શહેર છે. તે સમુદ્ર સપાટીથી 3650 મીટરની ઊંચાઈ પર સ્પીતિ નદીના કાંઠે સ્થિત છે. ઉપરોક્ત આપેલ નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?
- (A) 1 અને 2 (B) 2 અને 3
(C) 1 અને 3 (D) 1,2 અને 3

27) CAF World Giving Index 2021 વિશે નીચેના વિધાનો ધ્યાનમાં લો.

1. રિપોર્ટ અનુસાર 2020માં કોવિડ-19 મહામારી દરમિયાન 61 ટકા ભારતીયોએ એક અજાણી વ્યક્તિને મદદ કરી છે.
2. 2020માં છેલ્લા પાંચ વર્ષમાં દાનની તુલનામાં 31 ટકા લોકોએ દાન આપ્યું હતું.
3. ઈન્ડોનેશિયા વિશ્વનો સૌથી ઉદાર દેશ છે.

ઉપરોક્ત આપેલ નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?

- (A) 1,2 (B) 2,3
(C) 1,3 (D) 1,2 અને 3

28) આંતરરાષ્ટ્રીય સ્ટાર્ટ-અપ હબ રેન્કિંગ 2021 વિશે નીચેના વિધાનો ધ્યાનમાં લો.

1. બ્રેક્ઝિલ અને કોરોનાવાયરસના રોગચાળા છતાં લંડનએ સતત બીજા વર્ષે ન્યૂયોર્ક સાથે બીજા સ્થાને રેન્કિંગ જાળવી રાખ્યો.
2. રિપોર્ટ અનુસાર ભારતીય સ્ટાર્ટ અપ્સે 2021ના પહેલા ભાગમાં 12.1 અબજ ડોલર એકત્ર કર્યા છે.
3. ઉભરતા ઇકોસિસ્ટમ રેન્કિંગમાં મુંબઈને પ્રથમ સ્થાન મળ્યું છે.

ઉપરોક્ત આપેલ નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?

- (A) 1,2 (B) 2,3
(C) 1,3 (D) 1,2 અને 3

સ્પર્ધાત્મક પરીક્ષાના ટોપર્સ વિદ્યાર્થીઓ માટેનું નં. 1 મેગેઝિન

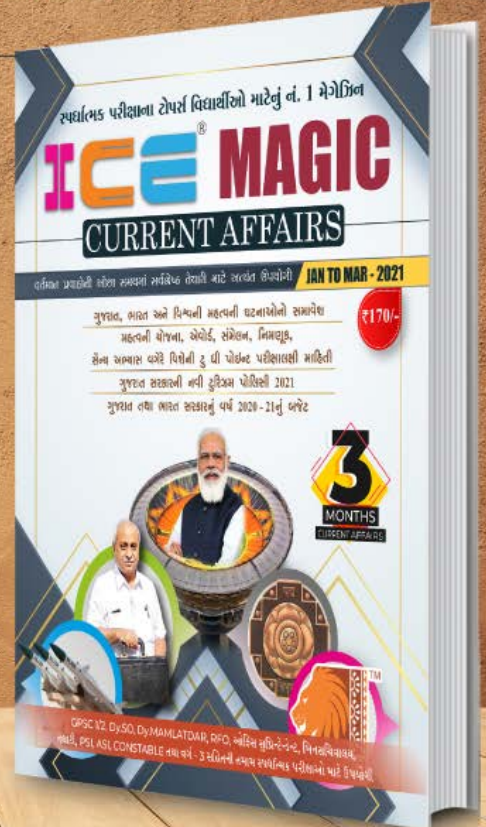
ICE® MAGIC

CURRENT AFFAIRS

NOW AVAILABLE

ગુજરાત, ભારત અને વિશ્વની મહત્વની ઘટનાઓનો સમાવેશ મહત્વની યોજના, એવોર્ડ, સંમેલન, નિમણૂક, સૈન્ય અભ્યાસ વગેરે વિશેની ટુ ઘી પોઈન્ટ પરીક્ષાલક્ષી માહિતી ગુજરાત સરકારની નવી ટુરિઝમ પોલિસી 2021 ગુજરાત તથા ભારત સરકારનું વર્ષ 2020-21નું બજેટ

GPSC 1/2, Dy.SO, Dy.MAMLATDAR, RFO, ઓફિસ સુપ્રિન્ટેન્ડેન્ટ, બિનસચિવાલય, તલાટી, PSI, ASI, CONSTABLE તથા વર્ગ - 3 સહિતની તમામ સ્પર્ધાત્મક પરીક્ષાઓ માટે ઉપયોગી

સ્પર્ધાત્મક પરીક્ષાની લેટેસ્ટ માહિતી અને ફ્રી મટીરિયલ્સ
તેમજ રેગ્યુલર કરંટ અફેર્સ મેળવવા માટે
નીચે આપેલા અમારા
Social Media Icon પર Click કરો.

JOIN OUR WHATSAPP GROUP
joinicerajkot.com

JOIN OUR TELEGRAM
t.me/icerajkotofficial

YouTube
ICE RAJKOT

Instagram
ICE RAJKOT

Facebook
like | comment | share
ICE RAJKOT

twitter
ICE RAJKOT